T. C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

AB- YUNANİSTAN EKONOMİK İLİŞKİLERİ (1990-2019)

YEŞİM GÜÇLÜ
1188212108

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. İBRAHİM KAMİL

EDİRNE 2019

Tezin Adı: AB- Yunanistan Ekonomik İlişkileri (1990-2019)

Hazırlayan: Yeşim GÜÇLÜ

ÖZET

Küresel bazda büyük tahribat yaratan iki büyük savaş neticesinde istikrar ortamının sağlanması amacıyla ekonomi ve işbirliği temelinde şekillenen Avrupa Ekonomik Topluluğu zaman içinde faaliyetleri kültürel ve siyasi alanı da kapsayacak şekilde genişletilerek kenetlenmiş bir Avrupa hedefiyle Avrupa Birliğini oluşturmuştur. İktisadi temelleri Marshall Planı ile atılan Yunanistan'ın 1961 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Atina Anlaşması tasdik edilerek ortaklık statüsü kazanması sonucu topluluk ile başlayan ekonomik ilişkiler 1981 yılında daimî hale gelmiş ve bu doğrultuda alanın avantajlarından istifade etmeye başlamıştır. Ekonomik bütünleşme alanında yapılan sınıflandırmaların içinde son basamak olarak nitelendirilen Ekonomik ve Parasal Birlik, Avrupa Birliği için ana hedeflerden biridir. Üye devletler bu aşamaya iktisadi ve kurumsal alanda belirlenen ölçütlerde yeterlilik göstermeleri halinde katılım sağlayabilmektedir. Oysa Yunanistan 2001 yılında dâhil olduğu Ekonomik ve Parasal Birlik'e belirlenen kriterlerden uzak mali göstergelerle kabul edilmiştir. Kökeni 1940'lı yıllara dek dayandırılabilen yapısal problemlerinin aşılması adına zaman içerisinde herhangi bir adım atılmamış, problemler Avrupa Birliği mensubiyetinin beraberinde getirdiği iktisadi avantajlar ve Parasal Birlik'e katılım ile derinleşme eğilimi göstermiş ve bir borç sarmalı doğurmuştur. Bu durum 2007 yılında patlak veren küresel krizden en çok etkilenen Avrupa ülkelerinden biri olmasının kaynağını teşkil etmiştir.

Yunanistan'da vuku bulun kriz, her evresinde farklı problemlerin belirerek sürece yön verdiği, çok yönlü bir dinamiktir. Krizin oluşumunda birçok etmenin tesiri bulunmakla birlikte süreç derinleşen bütünleşme ekseninde analiz edilmiştir. Birlik bütçesinden tahsis edilen yardımlar ve Parasal Birlik'e katılımın Yunanistan ekonomisi üzerindeki etkileri odak noktası olarak belirlenmiştir. Bu çerçevede

Yunanistan ekonomisinin tarihsel gelişimi mercek altına alınmıştır. Çalışma söz konusu değişkenleri, bunalımın ardında yatan nedenleri karar alıcıların motivasyonları çerçevesinde süreç analizi yöntemiyle çözümlemektedir.

Anahtar kelimeler: Yunanistan, AB bütünleşmesi, Avrupa Birliği, Ekonomik ve Parasal Birlik, Avro Krizi, Avrupa Borç Krizi.

The Title of the Thesis: Economic Relations between the European Union and Greece (1990-2019)

Author: Yeşim GÜÇLÜ

ABSTRACT

The European Economic Community, which was shaped on the basis of economy and cooperation as a result of two great wars that caused great destruction on a global basis, has formed the European Union with a European target, which has expanded its activities to include cultural and political areas. The economic relations that started with the community became permanent after 1981, when the foundations of which were laid with the Marshall Plan, whose economic foundations were approved by the Athens Economic Agreement with the European Economic Community in 1961, and gained partnership status. The Economic and Monetary Union, described in integration, is one of the main goals for the European Union. Member states can participate in the classification made in this Economic field as the last step if they are competent in economic criteria. However, Greece was accepted in 2001 with financial indicators that are far from the Economic and criteria. In order to overcome the structural problems that could have been rooted until the 1940s, no steps were taken in time, the problems showed a tendency to deepen with the economic advantages brought by the European Union membership and participation in the Monetary Union and caused a debt spiral. This was the source of the fact that it is one of the European countries most affected by the global crisis that broke out in 2007.

The crisis that takes place in Greece is a multi-faceted dynamic that different problems appear in each phase and lead the process. Although many factors have an effect on the occurrence of the crisis, the process has been analyzed in the axis of deepening integration. Aid allocated from the Union budget and the effects of

participation in the Monetary Union on the Greek economy have been identified as the focal point. In this framework, the historical development of the Greek economy has been scrutinized. The study analyzes the mentioned variables and the reasons behind the crisis with the process analysis method within the motivation of the decision makers.

Keywords: Greece, Hellas, European integration, European Union, Economic and Monetary Union, Eurozone Crisis, European Debt Crisis.

ÖN SÖZ

Bu çalışma Yunanistan ekonomik krizinin içeriğini ve temelinde nelerin yattığını açıklamayı hedeflemekte ve bu bağlamda çalışmanın odak noktasını Avrupa Birliği ile ekonomik anlamda ilk temaslarından itibaren Birlik bütçesinden sağlanan ekonomik yardımlar ve Parasal Birlik'e katılmanın Yunanistan ekonomisi üzerindeki etkileri oluşturmaktadır. Süreç içerisinde alınan kararlar, yüklenen sorumluluklar ve tecrübeler günümüz ile geleceğe yönelik AB bütünleşme sürecinin, Yunanistan'ın iktisadi politika belirleme tabanının ve tarafların ekonomik ilişkilerinin doğrudan anlamlandırılması bakımından önem arz etmektedir.

Tez çalışmam süresince her aşamada tecrübeleriyle yönlendiren, sabırla ve hoşgörüyle ışık olan danışmanım Sayın Doç. Dr. İbrahim KAMİL'e saygı ve teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca, desteğini esirgemeyen Sayın Hocam Dr. Öğr. Üyesi Murat YORULMAZ'a teşekkürü borç bilirim. Bu yoğun sürecin her safhasında yanımda olan ve beni cesaretlendiren aileme şükranlarımı sunarım.

İÇİNDEKİLER

ÖZET i

ABSTRACT iii

ÖN SÖZ v

İÇİNDEKİLER vi

TABLOLAR LİSTESİ ix

KISALTMALAR x

1.GİRİŞ 1

1.1. Avrupa Birliğinin Kuruluşu 1

1.2. Avrupa Birliğinin Amaçları 4

1.3. Avrupa Birliğinin Ekonomi Programı ve Üye Ülkelere Yapılan Yardımlar 7

1.3.1. Ekonomi Programı 7

1.3.2. Üye Ülkelere Yardımları 9

2. AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİ ÖNCESİ YUNANİSTAN'A YAPILAN YARDIMLAR 15

2.1. Yunanistan'ın Avrupa Ekonomik Topluluğuna Ortaklık Süreci 15

2.1.1. Atina Anlaşması'na Giden Süreçte Yunanistan'ın Ekonomik Yapısı 15

2.1.2. Yunanistan'ın Avrupa Ekonomik Topluluğuna Başvurusu ve Atina Anlaşması 20

2.1.2.1. Yunanistan'ın Avrupa Ekonomik Topluluğuna Başvurusu 22

2.1.2.2. Atina Anlaşması 24

2.2. Yunanistan'ın Avrupa Topluluğuna Üyelik Süreci 26

2.2.1. Tam Üyeliğe Geçiş Sürecinde Yunanistan'ın Ekonomik Yapısı 26

2.2.2. Ortaklık Süresince Yunanistan'a Yapılan Yardımlar 35

2.2.3. Yunanistan'ın Avrupa Topluluğuna Katılım Anlaşması ve Sonraki Süreçte Ortaya Çıkan Ekonomik Sorunlar 38

2.2.4. Tam Üyelik Sonrası Avrupa Topluluğu Programı Kapsamında Yunanistan'a Yapılan Yardımlar 42

3. AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİNDE YUNANİSTAN'A YAPILAN YARDIMLAR 49

3.1. Maastricht Anlaşması'nın Getirdiği Yenilikler ve Yunanistan'a Yansımaları 49

3.1.1. Bölgesel Politika Kapsamında Yunanistan'ın Aldığı Yardımlar 49

3.1.2. Yunanistan'ın Ekonomik ve Parasal Birlik Üyeliği ve İktisadi Yansımaları 55

3.2. Kriz Öncesi Yunanistan'ın Siyasi ve Ekonomik Durumu 61

3.2.1. Yunanistan'da Krize Giden Süreç ve Krizin Olası Nedenleri 61

3.2.2. Avrupa Birliğinin Krize Yönelik Almış Olduğu Tedbirler 65

3.2.2.1. Ödemeler Dengesi Fonu 67

3.2.2.2. Kredi Havuzu 68

3.2.2.3. Avrupa Finansal İstikrar Mekanizması 69

3.2.2.4. Avrupa Finansal İstikrar Fonu 70

3.2.2.5. Avrupa İstikrar Mekanizması 71

3.3. Yunanistan'ın Avrupa Birliğinden Aldığı Yardımlar ve Kriz Dönemindeki Gelişmeler 73

4. TSİPRAS DÖNEMİ AVRUPA BİRLİĞİ – YUNANİSTAN EKONOMİK İLİŞKİLERİ 90

4.1. SYRIZA'nın Kuruluşu ve İktidar Yürüyüşü 90

4.1.1. SYRIZA'nın Kuruluşu 90

4.1.2. Halk Hareketleri ve SYRIZA 92

4.1.3. 2012 Yılı Parlamento Seçimleri ve Siyasal Düzlemdeki Değişim 95

4.2. SYRIZA'nın İktidara Gelişi ve Ekonomik Krizle Mücadele Politikaları 99

4.2.1. SYRIZA'nın İktidar Yürüyüşü ve Selanik Programı 99

4.2.2. Ocak 2015 Seçimleri ve SYRIZA İktidarının Avrupa Birliği ile İlişkilere Yansımaları 102
4.3. SYRIZA'nın Bölünmesi ve 2015 Seçimleri 107
4.3.1. Referandum İlanı 107
4.3.2. Üçüncü Kurtarma Paketinin Tasdiki ve SYRIZA Hükümetinin Avrupa Birliğinden Aldığı Yardımlar 109
4.3.3. Eylül 2015 Seçimleri 112
4.4. Kurtarma Programlarının Sonlandırılması ve 2019 Seçimleri 114
4.4.1. Kurtarma Programlarının Sonlandırılması 114
4.4.2. Seçimlere Giden Süreç ve Mitsotakis İktidarı 117
5. SONUÇ 122
KAYNAKÇA 126

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Yunanistan 1973-1980 Ekonomik Göstergeleri(%)……..……..…34
Tablo 2: Ortaklık Döneminde AYB Bütçesi'nden Yunanistan'a Yapılan Yardımlar……37
Tablo 3: 1982-1992 Döneminde Yunanistan-AT Ekonomik İlişkileri (Milyon ECU)……...44
Tablo 4: 1994-1999 ve 2000-2006 Döneminde Yunanistan'a Tahsis Edilen Yardımlar (Milyon Avro)…….....52
Tablo 5: 1999 yılı EPB Geçiş Aşamasında Yunanistan'ın Durumu (31.01.1998 Yılı Verileri İtibariyle -%)…….....56
Tablo 6: 2009 Seçimleri Öncesi ve Sonrası Açıklanan Veriler(%)……....63
Tablo 7: Birinci ve İkinci Kurtarma Paketleri Kapsamında Kreditör Kurumların Sorumluluk Tutarları (Milyar Avro)…….....….82
Tablo 8: 2007-2014 Yunanistan Brüt Genel Kamu Borçlarının GSYH Payı ve Borçlanma Maliyetleri (%)…….…83
Tablo 9: 2007-2013 Döneminde Yunanistan'a Tahsis Edilen Yardımlar (Milyon Avro)…….…..86
Tablo 10: 2009-2012 Kesitinde Yapılan Seçimlerde Siyasi Partilerin Oy Dağılımı(%)……...……..…96
Tablo 11: 25 Ocak 2015 Tarihli Yunanistan Parlamento Seçim Sonuçları……..…102
Tablo 12: 20 Eylül 2015 Tarihli Yunanistan Parlamento Seçim Sonuçları…….….113
Tablo 13: 2014-2019 Yunanistan Makroekonomik Verileri (GSYH İçerisindeki Payı -%)…….....118
Tablo 14: 7 Temmuz 2019 Tarihli Yunanistan Parlamento Seçim Sonuçları…..….120

KISALTMALAR

AAET: Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu

AB: Avrupa Birliği

ABİHA: Avrupa Birliğinin İşleyişine İlişkin Anlaşma

ABKF: Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu

AET: Avrupa Ekonomik Topluluğu

AKÇT: Avrupa Kömür Çelik Topluluğu

AMB: Avrupa Merkez Bankası

ANEL: Bağımsız Yunanlar

APS: Avrupa Para Sistemi

ASF: Avrupa Sosyal Fonu

AT: Avrupa Topluluğu

ATS: Avrupa Tek Senedi

ATYGF: Avrupa Tarımsal Yönverme ve Garanti Fonu

ATYGF-GB: Avrupa Tarımsal Yönverme ve Garanti Fonu- Garanti Bölümü

ATYGF-YB: Avrupa Tarımsal Yönverme ve Garanti Fonu- Yönverme Bölümü

AYB: Avrupa Yatırım Bankası

BSMA: Balıkçılık Yön Verme Mali Aracı

DIMAR: Demokratik Sol

DKM: Döviz Kuru Mekanizması

DKM: Döviz Kuru Mekanizmasına

ECA/G: Yunanistan Avrupa İsbirliği İdaresi

ECOFIN: Avrupa Birliği Ekonomi ve Maliye Bakanları Konseyi

ECU: Avrupa Para Birimi

EFSF: Avrupa Finansal İstikrar Fonu

EFSM: Avrupa Finansal İstikrar Mekanizması

EFTA: Avrupa Serbest Ticaret Birliği

ELA: Acil Likidite Destek Programı

EPB: Ekonomik ve Parasal Birlik

ESM: Avrupa İstikrar Mekanizması

GATT: Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması

GSMH: Gayri Safi Millî Hasıla

GSYH: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

HFSF: Yunan Finansal İstikrar Fonu

IMF: Uluslararası Para Fonu

İBP: İstikrar ve Büyüme Paktı

KDV: Katma Değer Vergisi

KINAL: Sol Koalisyon Değişim Hareketi

KKE: Komünist Parti

LAE: Popüler Birlik Partisi

LAOS: Ortodoks Halk Uyanışı Partisi

NATO: Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü

ND: Yeni Demokrasi Partisi

NUTS: İstatistiksel Bölge Birimleri Sınıflama Sistemi

OECD: Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü

OTP: Ortak Tarım Politikası

PASOK: Panhelenik Sosyalist Hareket

SYN: Synaspismos

SYRIZA: Radikal Sol Koalisyon

Tİ: Topluluk İnisiyatifleri

1.GİRİŞ

1.1. Avrupa Birliğinin Kuruluşu

Felsefi temelleri ilk çağlara dek uzanan bütünleşmiş bir Avrupa fikri, sürdürülebilir barış ve istikrarı simgelemiştir. Her devirde gündeme gelen proje, gerçekleştirilen girişimlere rağmen dönemlerin dinamikleri altında çeşitlenen odaklar ve engeller sebebiyle tam anlamıyla hayata geçirilememiştir. Somut temeller üzerine inşası küresel bazda büyük tahribat yaratan iki büyük savaş neticesinde olmuştur.

II. Dünya Savaşı sonrası dengelerin yeniden tanzim edildiği siyasal düzlemde ABD ve SSCB arasında beliren ve tüm coğrafyayı içine alan nüfuz çatışmasında Avrupa stratejik bir rekabet havzası haline gelmiştir.[1] Bu bağlamda ciddi iktisadi problemlerle boğuşan Avrupa ülkeleri için kurgulanacak yeni bir sistemle bölgenin canlandırılması hayati bir önem arz etmiştir. Uluslarüstü bir otorite çatısı altında kenetlenmiş bir Avrupa gücü oluşturulması, SSCB riskinin bertaraf edilmesi ve bölge istikrarına gölge düşürecek muhtemel girişimlerin kontrol altında tutulması bakımından öncelik teşkil etmiştir.[2] 1947 yılında ABD tarafından ülke bazında yapılan yardımların bölgesel düzeyde kurumsal bir oluşum vasıtasıyla aktarımını içeren Marshall Planı'nın yürürlüğe konması saptanan hedefler için verimli bir zemin oluşturmuştur. 1948 yılında 16 ülkenin iştirakiyle Avrupa Ekonomik İşbirliği Örgütü kurulmuş, 13 milyar dolar civarında kaynak aktarımı sağlanarak ekonomik anlamda daha güçlü ve işbirliğine açık bir Avrupa yaratılmıştır.[3] Yakalanan olumlu hava birlik çalışmalarını tetiklemiş, ancak uzun yıllar Almanya ile Fransa arasında sınai üretim temeli bakımından güçlü olan Ruhr bölgesi ekseninde vuku bulan gerilimin

[1]Veysel Bozkurt, *Avrupa Birliği ve Türkiye: Siyasal Kurumlar, Çıkar Grupları, Kamuoyu ve Ortaklık Belgeleri,* 2. Baskı, Vipaş Yayıncılık, Bursa 2001, s.51.
[2]Kemal İnat, "Avrupa Politik İşbirliği'nin Doğuşu", *Avrupa Birliği Üzerine Notlar,* Derleyen: Oğuz Kaymakçı, 1. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2005, s.6.
[3]Erhan Akdemir, "Avrupa Bütünleşmesinin Tarihçesi", *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*, Derleyenler: Belgin Akçay ve İlke Göçmen, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s.46-47.

mevcudiyeti tasarının fizibilitesi bağlamında bir engel teşkil etmiştir. Sorunun çözümüne ilişkin Fransa Devlet Planlama Teşkilatı Başkanı Jean Monnet bir memorandum ortaya koymuş, bu çalışmadan hareketle dönemin Fransa Dışişleri Bakanı Robert Schuman tarafından savunma endüstrisinin belkemiğini oluşturan kömür ve çelik üretiminin karşılıklı olarak supranasyonel nitelikle bir otorite vasıtasıyla denetim altına alınmasını içeren Schuman Deklarasyonu ilan edilmiştir.[4] Ekonomi ve işbirliği temelinde inşa edilecek atmosferin başarılı olma durumunda derinleşmeyi doğuracağı kanaati hâkim olmuştur.[5] Bu yönüyle Schuman Deklarasyonu bir basamak niteliği taşıdığı söylenebilir.

Bütünleşme fikirleri 18 Nisan 1951'de Fransa, Almanya, İtalya, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg tarafından imzalanan Paris Antlaşması ile hayat bulmuş, Avrupa Kömür Çelik Topluluğu (AKÇT) oluşturulmuştur.[6] Kısa sürede muvaffakiyet kazanan girişim, ekonominin diğer alanlarını da kapsayacak şekilde genişletilmesinin önünü açmış, ortak bir pazar tesisini gündeme taşımıştır. Başlatılan çalışmalar 1957 yılında Roma Antlaşması'nın imzalanmasıyla sonuçlanmış, Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET) ve Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu (AAET) kurulmuştur. Ortak pazar hedeflemesi doğrultusunda faktör mobilizasyonu ile müşterek gümrük tarifelerinin faaliyete geçmesi için bir yol haritası oluşturulmuş, sürecin verimli işleyişi için ticari, iktisadi, zirai ve uluslararası taşımacılık alanında izlenen politikaların uyumlaştırılması beklenmiştir.[7] 1 Temmuz 1967 yılında yürürlüğe giren Füzyon Antlaşması ile AKÇT, AET ve AAET, Avrupa Topluluğu (AT) çatısı altında toplanmış, bütçe, yürütme ve karar mekanizmaları birleştirilmiştir.[8]

---

[4]Yalçın Alganer- Çağlar Yılmaz, "Avrupa'da Birlik ve Bütünleşme Hareketleri", *Journal of Life Economics*, Cilt 3, Sayı 1, 2016, s.109.

[5]*Avrupa Birliği Ansiklopedisi Cilt I-2*, Derleyen: Desmond Dinan, Çeviren: Hale Akay, Kitap Yayınevi, İstanbul 2005, s.180.

[6]Cüneyt Akalın, "Monnet'in Gölgesindeki Avrupa'dan Türkiye'ye: Liberalizm- Cumhuriyetçilik Kavgası", *Avrupa Birliği Dersleri: Ekonomi- Politika- Teknoloji*, Derleyen: İrfan Kalaycı, 1. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2006, s. 14.

[7]John McCormick, *Avrupa Birliği Siyaseti*, Çeviri: Doğancan Özsel, 1. Baskı, Adres Yayınları, Ankara 2015, s.105,107.

[8]Nurettin Bilici, *Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Türkiye*, 1. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997, s.6.

1 Temmuz 1968'de AT dâhilinde gümrük ve miktar kısıtlarına son verilirken üçüncü ülkelere müşterek gümrük tarifeleri uygulamaya konması ile gerçekleştirilen gümrük birliği yerini tek pazara bırakmıştır.[9] Global parametrelerdeki dönüşümün tetiklediği döviz kuru istikrarsızlıkları, yeterince esnetilemeyen uygulamalar, artan rekabet ve değişkenlik gösteren standartlar tasarlanan planın uygulanabilirliği bağlamında bir engel teşkil etmiş, süreç Komisyon tarafından oluşturulan bir rapor ile tahlil edilmiştir.[10] "Beyaz Kitap" olarak adlandırılan bildiri, 1986 yılında imzalanan Avrupa Tek Senedi'ni (ATS) doğurmuştur. 1993 yılına dek tek pazarın kurulması hususunda mutabakat sağlanmış, Ekonomik ve Parasal Birlik (EPB) hedefi ortaya konmuştur.[11]

Doğu Blok'unda yaşanan çözülme ve beraberinde getirdiği değişim neticesinde II. Dünya Savaşı'nın Avrupa kıtasında doğurduğu modüler yapının yıkılarak yerine kenetlenmiş bir Avrupa yaratılması amacıyla bölgeye yoğunlaşan ilgi ve bu yönde atılan stratejik adımlar yeni bir genişleme evresine işaret etmiştir.[12] Öte yandan topluluğun bu platformda konumlandırılacağı zemin ve üstlenilecek rol bağlamında revizyona sevk etmiştir. Söz konusu gündem ekseninde gerçekleştirilen yoğun müzakereler neticesinde 1992 yılında literatürde Avrupa Birliği Antlaşması olarak da anılan, Maastricht Antlaşması imzalanmış ve birliğin adı Avrupa Birliği (AB) olarak güncellenmiştir. Entegrasyon süreci EPB, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ve Adalet ve İçişlerinde işbirliği olmak üzere üç ana kategoride inşa edilmiştir.[13] Ulusal otoritelerin elinde bulundurduğu politika belirleme yetkilerinin aktarımını da içeren bu uygulamalar, siyasi ve ekonomik bütünleşmeye işaret etmiştir.[14]

---

[9]Nurettin Bilici, *Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler, İktisadi Mali Konular, Vergilendirme),* 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005, s.38.
[10]John McCormick, *a.g.e.,*s.109.; Erhan Akdemir, *a.g.m.,* s.51-52.
[11]Nurettin Bilici, *Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler…,* s.39.
[12]Emine Bilgili, "Türkiye'nin Üyeliğinin Avrupa Birliği Bütçesine Muhtemel Etkisi", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 15, Sayı 2, 2006, s.70-71.; Mesut Eren- Aziz Murat Hatipağaoğlu, "Balkan Ülkelerinin Avrupa Birliği'ne Ekonomik Entegrasyonu ve Türkiye ile Karşılaştırılması", Yeni Türkiye Rumeli Balkanlar Özel Sayısı –V, Yıl 21, Sayı 70, Mart-Haziran 2015, s. 5725.
[13]Erhan Akdemir, *a.g.m.,* s.52-53.
[14]Aydın Turhan, "Avrupa Birliği Gelişim Sürecinde İnsan Hakları", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı 9, Haziran 2017, s.463.

Avrupa Tek Senedi ile ilk adımı atılan derinleşme hareketi, Maastricht Antlaşması, 1997 yılında Amsterdam Antlaşması, 2001 Nice Antlaşması, 2007 Lizbon Antlaşması ile kademeli olarak şekillenmiş ve siyasi bir entegrasyona evrilmiştir.[15]

1.2. Avrupa Birliğinin Amaçları

Bütünleşme sürecine temel oluşturan iç pazar sistemi yasama, yürütme ve yargı organlarında eşgüdümlü bir işleyiş sağlamış ve izlenen politikalar ile odakların iktisadi alanın dışına taşınmasına zemin oluşturmuştur. Ancak 1993 yılında tamamlanan iç pazar, değişen uluslararası sistem ve kırılgan piyasa koşulları gibi dinamik altyapısı sebebiyle canlı bir hedef niteliğindedir. Bu bağlamda kullanılacak yöntemler, amaçlar, politika alanları ve hedefler Maastricht Antlaşması ve takiben imzalanan antlaşmalar vasıtasıyla geliştirilmiştir.[16]

Maastricht Antlaşması ile iktisadi, siyasi ve sosyal bütünleşme ana hedef olarak belirlenmiştir.[17] Bu doğrultuda Roma Antlaşması'nın ikinci maddesi revize edilerek AB'nin amaçları yeniden tanzim edilmiştir. Sürdürülebilir ve dengeli kalkınma ile kontrollü büyüme ekseninde AB mensubu ülkelerin iktisadi performanslarının rehabilite edilerek yakınsanması, AB coğrafyasında refah seviyesinin arttırılması, sosyal hakların muhafaza edilerek iş imkânlarının azami düzeye çıkarılması ve sosyoekonomik uyum ile halklar arası dayanışmanın teşviki planlanmıştır. Bu bağlamda ekonomi kaynaklı bütünleşme fikrine yeni bir misyon kazandırılmış ve günümüz AB'nin temelleri atılmıştır.[18]

---

[15]Ahmet M. Güneş, "Avrupa Birliği'nin Temel Değerleri Üzerine", *TBB Dergisi*, 2016, s.308-309.
[16]İlke Göçmen, "İç Pazar", *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*", Derleyenler: Belgin Akçay ve İlke Göçmen, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s.346.
[17]Selda Kıraç-Buket İlhan, "Avrupa Birliği Oluşum Süreci ve Ortak Politikalar", *Millî Eğitim Dergisi*, Sayı 188, Güz 2010, s.193-194.
[18]Mustafa Acar, *Avrupa Birliği ve Türkiye Bir Ekonomik ve Siyasi Analiz*, 1. Baskı, Orion Yayınları, Ankara 2006, s.22.

Amsterdam Antlaşması ile sosyal politikalar ve istihdam entegrasyon sürecine dâhil edilmiş, Maastricht Antlaşması'nda yer verilen "Avrupa vatandaşlığı" gündeme alınmıştır.[19] Avrupa politikalarına kamuoyunun ilgisini çekerek bütünleşmeyi hızlandırma saikiyle tasarlanan proje kapsamında mensup ülke vatandaşlarının Avrupa yurttaşı sayılması öngörülmüştür. Serbest dolaşım olanakları ile kültürel iletişim yolu açılmış, eğitim alanında teşvik planlaması yapılmış, izlenen politikaların halk nezdinde bilinmesi ve desteklenmesi amaçlanmıştır.[20]

Siyasi bütünleşme fikrinin belirginleştiği Lizbon Antlaşması ile AB uluslararası alanda temsil kabiliyetine sahip, etkin bir aktöre dönüşmüştür.[21] Antlaşma kapsamında birlik değerleri eşitlik, özgürlük, demokrasi, hukuk devleti ve insan hakları olarak tanımlanmıştır. Öte yandan Maastricht Antlaşması ile saptanan amaçların kapsamı genişletilmiş, barış ve birlik değerlerinin muhafazası ile yaşam standartlarının arttırılması esasına dayandırılmıştır.[22]

Belirlenen amaçlara ulaşılabilmesi adına sürecin ortak politikalar vasıtasıyla desteklenmesi öngörülmüştür.[23] AET'nin ilk supranasyonel nitelikte politika demeti olan ortak tarım politikası, dâhilî ve haricî faktörlerin tesiriyle süreç içerisinde değişime tabi tutulmuştur. 2003 reformu ile üretim ve ticari desteklerin yerini müktesebat uyumu ve kırsal kalkınma hedefi almıştır.[24] Tüm dünyayı tehdit eden iklim değişikliği, enerji ve çevre gibi problemlerin mevcudiyeti doğal kaynakların efektif yönetimine ilişkin kolektif eylem planı geliştirilmesinin önünü açmış, gündem

[19]Erhan Akdemir, *a.g.m.,* s.53.; Nurettin Bilici, *Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler…,* s.42-44.
[20]Deniz Altınbaş, "Avrupa Birliği'nin Başarısız Girişimi: Avrupa Yurttaşlığı", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Cilt 11, Sayı 3, 2019, s.99.
[21]Ufuk Cerrah, *Avrupa Birliği'nin Yeniden İnşası*, 1. Baskı, Hitabevi Yayınları, İstanbul 2018, s.235.
[22]Erhan Akdemir, *a.g.m.,* s.61.
[23]Selda Kıraç-Buket İlhan, *a.g.m.,* s.194.
[24]Gökhan Günaydın, "Türkiye Tarım Politikalarında 'Yapısal Uyum': 2000'li Yıllar", *Mülkiye Dergisi*, Cilt 33, Sayı 262, 2009, s.177.

yaratmıştır.[25] Bir diğer kalem olan rekabet politikası, ekonomik bütünleşmenin bir getirisi olarak ortaya çıkmıştır. Piyasa ekonomisi dâhilinde meydana gelebilecek olası risklere karşı yarışma kabiliyetinin güçlendirilmesi ve korunması adına tasarlanmış ilkeler seti olup tüketici kesimin muhafazası nihai hedeftir. Ulusal hukuk sisteminde adaptasyonu ise zaruri kılmaktadır.[26] Sosyal politika, iktisadi entegrasyon ile iç içe geçmiş, uygulanması itibariyle siyasi boyutu bünyesinde barındıran bir alan olup ana faaliyet alanı emek piyasası ve istihdamdır.[27] Ortak politikalar adalet ve içişleri, çevre, eğitim, enerji, iç pazar, güvenlik ve savunma gibi alanlar ile çeşitlendirilebilir. Çalışma kapsamında farklılıkların asgari seviyelere indirilmesini hedefleyen bölgesel politika detaylandırılacaktır.

Döneme hâkim olan dinamikler ışığında geliştirilen stratejiler, amaç ve politikaların yeniden tanzim edilmesini beraberinde getirmektedir. Bu bağlamda 2000 yılında ortaya konan Lizbon Stratejisi ekonomi alanında izlenen politikaların yönünü bilgi temelli modelin inşasına çevirmiş ve eğitim için yeterli altyapının tesisi öncelik olarak saptanmıştır.[28] Rekabet potansiyelinin geliştirilerek dengeli ve sürekli büyüme vizyonuyla inovatif yöntemlerin yaygınlaştırılması, sosyal entegrasyonun özümsenmesi, istihdamın rehabilite edilerek arttırılması, araştırma geliştirme faaliyetlerinin ve girişimciliğin teşviki gibi kilit öneme sahip noktaları bünyesinde barındırmakta olup 2001 yılında uygulamaya alınan Göteborg Stratejisiyle çevrenin korunması dâhil edilerek kapsamı genişletilmiştir.[29]

---

[25]Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, *Tarım*, https://www.avrupa.info.tr/tr/tarim-ve-kirsal-kalkinma-113, (01.10.2019).; Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, *Enerji*, https://www.avrupa.info.tr/tr/enerji-57 , (01.10.2019).

[26]Gamze Aşçıoğlu Öz, "Rekabet Hukuku ve Politikası", *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*", Derleyenler: Belgin Akçay ve İlke Göçmen, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s.383,408.

[27]Ayşe İdil Aybars, "Sosyal Politika", *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*", Derleyenler: Belgin Akçay ve İlke Göçmen, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s.483.

[28]Alpan İnan, "Avrupa Birliği Ekonomik Yaklaşımı: Lizbon Stratejisi ve Maastricht Kriterleri", *Bankacılar Dergisi*, Sayı 52, 2005, s.70.

[29]İbrahim Hakkı Öztürk, " 'Dünyanın En Dinamik ve En Rekabetçi Bilgi Ekonomisi' Olmak ya da Olamamak: Avrupa Birliği Lizbon Stratejisi ve Eğitim Boyutu", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, Yaz 2008, s.14.; Alpan İnan, *a.g.m.*, s.70-73.

İnovasyonun odak noktası olarak belirlendiği bir diğer strateji ise 2010 yılında netleştirilen "AB 2020" olmuştur. Söz konusu dönemde uluslararası alanda tezahür eden hadiselerin yarattığı tahribata bağlı olarak AB 2020, rekabet gücünün arttırılması ve büyüme hedefiyle şekillenmiş, istihdam, eğitim, sosyal bütünleşme, araştırma geliştirme, iklim ve enerji alanlarına yoğunlaşmıştır.[30] Bu çerçevede 2000 yılından itibaren AB amaçlarının ana hedeflerin yanında inovasyon, çevre, rekabet potansiyelinin geliştirilmesi, büyüme, nitelikli işgücünün tesisi ve etkinliğinin sağlanması ekseninde ortaya çıktığı ve yatırımların bu alanlara kanalize edildiği söylenebilir.

1.3. Avrupa Birliğinin Ekonomi Programı ve Üye Ülkelere Yapılan Yardımlar

1.3.1. Ekonomi Programı

1970 yılında yayınlanan Werner Raporu'nda, parasal birliğin 1980 yılına dek evreler halinde hayata geçirilmesi öngörülmüş, ancak beliren bunalım sebebiyle tam manasıyla tatbik edilememiştir.[31] 1971 yılında Bretton Woods sisteminin çöküşüyle uluslararası piyasalarda yaşanan döviz kuru dalgalanmalarına istikrar arayışları "Tüneldeki Yılan" olarak formüle edilen bir sistemi doğurmuş, müteakiben patlak veren petrol krizlerinin tesiriyle hedeflediği kitlesel başarıya ulaşamamıştır. Bu bağlamda 1979 yılında Almanya ve Fransa'nın girişimiyle yeniden başlatılan çalışmalar Avrupa Para Sistemi'nin (APS) tesisi ile neticelenmiştir.[32] Üç düzenek üzerine kurgulanmıştır: sisteme dâhil olan ülke para birimlerinin belirli oranda

[30]Ali Soylu, " 'AB 2020' ve 'Vizyon 2023' Stratejilerinde İnovasyon Hedeflerinin Karşılaştırılması, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 14, 2011/2, s.106, 109.
[31]Derya Yılmaz, "Para Birliği Uygulamaları ve Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliği için Dersler", *Business and Economics Research Journal*, Cilt 11, Sayı 1, 2020, s.85.
[32]Ayşe Günay- Ahmet Özen, "Avrupa Birliği'nde Mali Disiplinin Sağlanmasına Yönelik Maastricht Kriterlerinin Anayasal İktisat Perspektifinden Değerlendirilmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, 2002, s.69.

iştiraki ile fiziki olarak dolaşımda olmayan istikrarlı, ancak düzenlenebilir bir Avrupa Para Birimi (ECU- The European Currency Unit), kredi mekanizması ve ±%2,25 bandında dalgalanması öngörülen bir Döviz Kuru Mekanizması (DKM).[33]

Söz konusu girişim, ileri bir bütünleşme aşamasına zemin oluşturmuş ve EPB hedefi Delors Raporu'na istinat edilerek oluşturulan Maastricht Antlaşması'nda resmiyet kazanmış, nihai halini almıştır. Rapor doğrultusunda üç basamakta hayata geçirilmesi tasarlanan EPB ortak para birimi, bağımsız bir Avrupa Merkez Bankası (AMB) ve iktisadi ile mali politikalarda yakınsama üzerine inşa edilmiştir.[34] Öngörülen yakınlaştırma sınırları ise Maastricht Antlaşması ile çizilmiştir. Bu çerçevede Gayrisafi Yurtiçi Hasıla (GSYH) içerisindeki bütçe açığı ve kamu borçlarının payına kota getirilerek üst sınır sırasıyla %3 ve %60 şeklinde belirlenmiştir.[35] Ek olarak enflasyon oranlarında Birlik üyesi ülkeler arasında fiyat standardizasyonunda başarılı olan üç ülkenin yıl sonu enflasyon ortalamasının 1,5 puan ve uzun vadede belirlenen faiz oranlarında yine alanda en iyi orana sahip üç ülkenin ortalama faiz oranının 2 puan sınırını aşmaması beklenmiştir. Parasal istikrar olarak adlandırılan ölçüt ise ülkenin kullandığı ulusal para biriminin 2 yıl içerisinde mensup bir ülkeye ait para nezdinde devalüasyona tabi tutulmamış olması ve DKM kapsamında saptanan bant içerisinde seyretmesi öngörülmüştür.[36] EPB'e katılım için söz konusu iktisadi ve kurumsal yeterliliklerin tamamlanması zaruri kılınmıştır. Para politikasına dair yetkiler supranasyonel nitelikte bir kurum olan Avrupa Merkez Bankasına devredilirken maliye politikası belirleme erki ulusal yetkili mercilerde kalmış fakat koordinasyon halinde yürütülmesi öngörülmüştür.

EPB'e katılım sonrası hükümetlerin izleyebileceği mali politikaların Avro alanı üzerinde yol açabileceği muhtemel risklere karşı uluslarüstü nitelikte kurumsal

[33]Rıdvan Karluk, *Avrupa Birliği: Kuruluşu, Gelişmesi, Genişlemesi ve Kurumları*, Beta Basım Yayın, İstanbul 1996, s.253.
[34]Nurettin Bilici, *Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler…,* s.65.
[35]Derya Yılmaz, *a.g.m.,* s.85-86.
[36]Hüseyin Özdeşer, "Avrupa Merkez Bankası'nın (AMB) Euro Yönetimindeki Etkinlik Sorununun Analizi", *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt 22, Sayı 2, 2015, s.472.

bir yapıya ihtiyaç duyulmuştur.[37] Para ve maliye politikalarının tamamlayıcı niteliği göz önünde bulundurularak İstikrar ve Büyüme Paktı (İBP) hayata geçirilmiş ve parasal alanda gerçekleştirilen bütünleşmenin mali ayağının yapılandırılması öngörülmüştür. Mali politikaların eş güdüm halinde belirlenmesi amaçlanmış ve bütçe yönetimi alanına yeni kısıtlar getirilmiştir. En kritik ayağını Aşırı Açık Prosedürü oluşturmuştur. Bu çerçevede mali alanda belirlenen ölçütlerin ihlali durumunda Konsey kararıyla saptanan tarihlere dek sınırın altına çekilmesi, aksi halde ülkenin müeyyideye tabi tutulması hükme bağlanmıştır.[38] Bu pozisyonda nitelikli çoğunluk ile Maastricht Antlaşması kapsamında para cezası, Avrupa Yatırım Bankası (AYB) tarafından kredi tahsisinin dondurulması, AB'ne faizsiz depozito yatırma mecburiyeti, ülke menşeli bonoların riskli bulunduğunu içeren bildiri yayımlanması olarak öngörülen yaptırım alternatiflerinden birinin veya tamamının uygulamaya konması öngörülmüştür.[39]

1.3.2. Üye Ülkelere Yardımları

AB kapsamında üye devletlerarası yapısal farklılıkları dengelemek, topluluğun ortak politikalarını finanse etmek ve adaylık statüsü tanınan devletlerin birliğe adaptasyonunu sağlamak amacıyla çeşitli destek mekanizmaları oluşturulmuştur.

Tahsis edilen yardımlar, Avrupa Yatırım Bankası (AYB) tarafından finanse edilen krediler ve AB bütçesinden sağlanan hibeler olmak üzere iki ana başlıkta kategorize edilebilir. Her iki form da proje bazlı olup kısmi destek sunmaktadır. AYB, herhangi bir temettü amacı gütmeksizin öz kaynaklardan ve uluslararası piyasalardan temin edilen borçlar üzerinden faaliyet göstermekte olup istifade eden

[37]Yaşar Köse- Hakan Karabacak, "Yunanistan Ekonomik Krizi: Nedenleri, Etkileri ve Alınan Tedbirlere İlişkin Bir Değerlendirme", *Maliye Dergisi*, Sayı 160, Haziran 2011, s.293.
[38]Caner Övsan Çakaş, "Euro Krizinin Nedenleri ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme", *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 2019, s.81.; Yaşar Köse- Hakan Karabacak, *a.g.m.*, s.294.
[39]Belgin Akçay, "Avrupa Birliği'nin Ekonomik Kriterleri ve Türkiye*", Maliye Dergisi,* Sayı 155, Temmuz Aralık 2008, s.14.

devletlere düşük maliyet ve uzun vade imkânı tanımaktadır. Geri ödemesiz destekler ise hedefleri doğrultusunda başlıklandırılmış olan fonlar aracılığıyla sağlanmaktadır.[40]

Yapısal Fonlar ve Uyum Fonu bölgesel politikanın belkemiğini oluşturmaktadır. Yunanistan'da 2009 yılında patlak veren bunalımı müteakiben uygulamaya konan kurtarma paketlerinde söz konusu fonlar üzerinde durulmuştur. Çalışma kapsamında bu alan detaylandırılacak olup AB'nin köklü stratejilerinden biri olan ortak tarım politikası ise bütünlüğün sağlanması amacıyla analize dâhil edilmemiştir.

Yapısal Fonlar başlığı altında yer alan kalemler ve Uyum Fonu, konunun aydınlatılması adına önem arz etmektedir. Uyum Fonu kişi başına düşen GSYH kıstası üzerinden hesaplanmakta olup %90'ın altında değerlere sahip ülkelerin derinleşen bütünleşmeye adaptasyonu amacıyla hayata geçirilmiştir. Ancak mali perspektifler dâhilinde Yapısal Fonlar başlığı altında yer alan araçlar döneme hâkim olan stratejiler ekseninde değişiklik göstermiştir. Bu bağlamda az gelişmiş bölgelere yönelik oluşturulan Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu (ABKF) kapsamında altyapı çalışmalarına ve üretimin canlandırılmasına yönelik projeler hedef alınmıştır. İşsizlik ile mücadele üzerine bütün AB coğrafyasını içeren Avrupa Sosyal Fonu (ASF) tasarlanmıştır.[41] İstihdam olanaklarının arttırılması, çeşitlendirilmesi ve mesleki eğitimlere yönelik planlamalar desteklenmiş, işçi hak ve çalışma standartlarının rehabilitesi amaçlanmıştır. Öte yandan ortak balıkçılık politikasına destek oluşturacak nitelikte Balıkçılık Yön Verme Mali Aracı (BSMA) kurulmuş, gelişim ve standartlaşmanın sağlanması beklenmiştir.[42] Bu alanda bir diğer girişim ise

[40]Nurettin Bilici, *Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler…,* s.72-73, 82.
[41]Muhammet Kösecik- S. Yaman Koçak, "Avrupa Birliği Bölgesel Politikası ve Yapısal Fonlar", *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu*, Cilt II, Derleyenler: Metin Özarslan, Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik, S. Evinç Torlak, DPT PAÜ, 2004, s.5.
[42]Nurettin Bilici, *Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler…,* s.85.

Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu (ADBF) olmuş, sektörün rekabet potansiyelinin güçlendirilmesi hedeflenmiştir.[43]

Avrupa Tarımsal Yön verme ve Garanti Fonu (ATYGF), Yön verme (ATYGF-YB) ve Garanti (ATYGF-GB) olmak üzere iki daldan oluşmaktadır. Fona ayrılan ödeneğin %90'lık kısmına sahip olan ATYGF-GB tarımsal üretime yönelik destekler sunarken ATYGF-YB kırsal alanların verimini arttırmaya ve altyapı çalışmalarına odaklanmıştır.[44] Avrupa Tarım ve Kalkınma Fonu (ATKF) ise bu alanda refah seviyesinin azami düzeye çıkarılmasını hedeflemiştir.[45]

2009'da patlak veren bunalımın sebepleri ve derinleşmesi üzerinde hangi etmenlerin etkili olduğu sorusu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Buradan yola çıkarak Yunanistan ekonomik krizi çalışmanın bağımlı değişkenidir. 1990-2019 kesitinde uluslararası konjonktür ışığında küreselleşme ve bütünleşmenin derecesine bağlı olarak vuku bulan gelişmeler üzerinden Yunanistan- AB ekonomik ilişkilerini çözümlenmekte olup bu doğrultuda süreç AB ekseninde tahlil edilmiştir. Bu nedenle bağımsız değişkenler Avrupa Birliği üyeliğinin beraberinde getirdiği ekonomik yardımlar, Ekonomik ve Parasal Birlik'in kurumsal özellikleri, Yunanistan'ın yapısal problemleri olarak belirlenmiştir. Bu değişkenler vasıtasıyla çalışma kapsamında "Krizin tezahür aşamasında ve derinleşmesinde AB mensubiyetinin iktisadi avantajları ile EPB'e katılımı neden etkili olmuştur? Tesir derecesi nedir?"sorusunun yanıtlanması hedeflenmektedir. Çalışmanın tezi; Yunanistan'ın var olan yapısal sorunları ile Ekonomik ve Parasal Birlik alanına dâhil olması ülkede krizin derinleşmesine ortam hazırladığıdır.

Bu çalışmanın hipotez ve sorusunun açıklanması için belirlenen yol haritasına aşağıda yer verilmiştir:

---

[43]T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, *Avrupa Birliği Ortak Balıkçılık Politikası (OBP),* https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/ABDGM-BROSURLER/OBP%20BRO%C5%9E%C3%9CR.pdf, (02.06.2020).
[44]Nurettin Bilici, *Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler…,* s.83-85.
[45]European Commission, *Common Agricultural Policy Funds*, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_en, (02.06.2020).

Birinci bölümde; tarihsel süreç doğrultusunda "AB Üyeliği Öncesi Yunanistan'a Yapılan Yardımlar" ana başlığı ile Yunanistan ekonomisinin gelişimi mercek altına alınmış ve çalışmanın ilerleyen bölümlerinde ele alınacak olan Yunanistan borç krizinin derinleşmesine, ülkenin yapısal sorunları ile Ekonomik ve Parasal Birlik'e dâhil olması açısından zemin oluşturmak hedeflenmiştir. Bu bağlamda Truman Doktrini ve Marshall Planı'na, günümüz Yunanistan ekonomisinin bel kemiğini oluşturan turizm, denizcilik ve finans sektörlerinin gelişimi açısından değinilerek dönemin ekonomik ve siyasi koşulları ortaya konulacaktır. Yunanistan yaptığı üyelik başvurusu sonucu imzalanan Atina Anlaşmasıyla ortak olarak tanımlanan ilk devlet olmuştur. Atina Anlaşması'nın maddeleri analiz edilerek bu doğrultuda tesis edilen gümrük birliğinden, tarafların yükümlülüklerinden ve mali yardım hükmünden bahsedilecektir. "Tam Üyeliğe Geçiş Sürecinde Yunanistan'ın Ekonomik Yapısı" başlığı altında ülke içinde ve uluslararası alanda yaşanan gelişmeler ve AB tarafından sağlanan ekonomik yardımlar çerçevesinde Yunanistan ekonomisinin gelişimi çözümlenecektir. Bu bağlamda; Albaylar Cuntası döneminde yapılan mevzuat ve politika değişikliklerinin ülke ekonomisine ve Yunanistan-AET ilişkilerine etkisinden söz edilecektir. Kıbrıs meselesi konuyu tamamlaması açısından göz ardı edilmeyerek iktidar değişikliği ve ülke borçlanması gibi sonuçları bağlamında kısaca değinilecektir. Petrol krizinin ülke ekonomisine etkisi nicel veriler ışığında analiz edilecektir. Bu çerçevede Avrupa Topluluğuna katılım anlaşması ve izleyen süreçte ortaya çıkan ekonomik sorunlar ele alınarak ve AT tarafından üyeler arasındaki yapısal farklılıkların giderilmesi amacıyla Yunanistan'a yapılan yardımlar analiz edilecektir.

Çalışmanın ikinci bölümü "Avrupa Birliği Üyeliğinde Yunanistan'a Yapılan Yardımlar" ana başlığı altında ele alınmıştır. Yunanistan'ın ekonomik yapısına değinilerek Ekonomik ve Parasal Birlik'e katılım süreci analiz edilecektir. Krize giden süreç ülkenin siyasi ve ekonomik değişkenleri üzerinden çözümlenerek krizin nedenleri irdelenecektir. Yüksek kamu borçları AB mekanizmaları ile ilişkilendirilerek çözümlenecek ve AB'nin aldığı tedbirler ortaya konacaktır. 2009

yılında iktidarı devralan Yorgo Papandreu hükümetinin ülkenin makroekonomik göstergelerini düzeltmesiyle patlak veren kriz, AB üyelerince dile getirilen tepkiler ve izleyen süreç doğrultusunda ele alınacak ve bu bağlamda Troyka (AMB, Avrupa Komisyonu ve IMF) tarafından hazırlanmış sıkı mali denetim ve dönüşümü içeren politikaların izlenmesi şartıyla temin edilen 2010 ve 2012 yardımları süreç ve sonuçları açısından irdelenecektir.

Üçüncü bölüm "Tsipras Dönemi AB-Yunanistan Ekonomik İlişkileri" adı altında ele alınacaktır. Bu bölümde; 2009-2015 süreci ülke içi gelişmeler, halkın tepkileri bağlamında değerlendirilerek Yunanistan halkına olumlu ifadeleriyle umut ışığı olan SYRIZA'nın kuruluşu, görüşleri ve onu iktidara taşıyan seçim vaatleri çözümlenecektir. İktidara geldikten sonraki süreçte seçim öncesi söylemlerini devam ettiren SYRIZA ile Troyka arasındaki görüşmeler, tarafların talepleri doğrultusunda detaylandırılarak gerçekleştirilen referandum ve izleyen süreçte meydana gelen gelişmeler üzerinde durulacaktır. SYRIZA hükümetinin geri adım atması açıklanarak, bu doğrultuda imzalanan anlaşmanın kapsamı detaylandırılacaktır. Sürecin halkın tepkileri ve iç siyasi dengeler bağlamında yansımalarına değinilerek partinin bölünmesine ve erken seçime giden süreç ele alınacaktır. SYRIZA partisi lideri Alexis Tsipras döneminde uygulamaya konan mali reformlar hem Yunanistan hem de AB anlamında sosyal boyutları göz önüne alınarak SYRIZA hükümetinin krizle mücadele politikaları ve sonuçları çözümlenecektir. 2019 yılında yapılan erken seçimlerin sonucunda Yeni Demokrasi Partisi (ND) ile Kyriakos Mitsotakis iktidara gelmiştir. Bu bağlamda Mitsotakis iktidarına giden yolda vaatlerine ve ekonomi politikalarına değinilecektir.

Dördüncü bölüm soru ve hipotezin mercek altına alınması sonucunda elde edilen bulguların derlenerek tekrar ortaya konduğu son bölümdür. Bu bağlamda Yunanistan-Avrupa Birliği ekonomik ilişkilerinin analizi hususunda yeterliliği değerlendirilecektir.

Çalışma kapsamında birinci ve ikinci kısma tekabül eden bölümlerin analizinde yayınlanmış kitap ve makalelerden, üçüncü kısımda ise daha çok uluslararası kurumlar tarafından yayınlanan antlaşma metinleri, raporlar ve haber arşivleri irdelenecektir. AB resmi kurumlarınca yayınlanan nicel verilerden mümkün mertebe yararlanılarak kıyas yoluyla süreç temellendirilecektir.

Çalışmanın konusu baz alınarak gerçekleştirilen literatür taramasında; ikincil kaynak niteliğinde yayınlanan birçok esere rastlanmış ve bu eserlerin ülkenin yapısal problemleri veya EPB perspektifinden incelemeye tabi tutarak birtakım bulgulara ulaştığı anlaşılmıştır. 2009 yılında yaşanan gelişmeler neticesinde dikkatlerin bu alanda toplanması üzerine hız kazanan çalışmalar; çoğunlukla 2010-2015 arası dönemi mercek altına almış ve sorunun kaynağının tespiti üzerine yoğunlaşmıştır. Bu bağlamda 1990-2019 kesitinde uluslararası konjonktür ışığında küreselleşme ve bütünleşmenin derecesine bağlı olarak vuku bulan gelişmeler ve derinleşen bütünleşme üzerinden Yunanistan- AB ekonomik ilişkilerini çözümlendiği "AB-Yunanistan Ekonomik İlişkileri (1990-2019)" adlı çalışma Yunanistan günümüz ile geleceğe dönük ekonomi politikalarının değerlendirilmesi ve AB bütünleşme sürecinin evrimi hususunda yol gösterici niteliktedir.

2. AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİ ÖNCESİ YUNANİSTAN'A YAPILAN YARDIMLAR

2.1. Yunanistan'ın Avrupa Ekonomik Topluluğuna Ortaklık Süreci

2.1.1. Atina Anlaşması'na Giden Süreçte Yunanistan'ın Ekonomik Yapısı

1939-1945 yıllarına tekabül eden II. Dünya Savaşı sırasında Almanya, İtalya ve Bulgaristan işgaline uğrayan Yunanistan'da, savaşın seyrinin Almanya aleyhine dönmesiyle birlikte beliren zıt görüşlere sahip siyasi gruplar ülkeyi kaosa sürüklemiştir.[46] Söz konusu zaman diliminde üretimde savaş öncesi verilerine kıyasla sanayi alanında %36, tarım alanında ise %54 oranında bir daralma tespit edilmiş olup ülke ekonomisi iflas ile karşı karşıya kalmış, ülkenin içinde bulunduğu konjonktür iç savaşa (1946-1949) zemin hazırlamıştır.[47] Harp süresince hükümet istikrarı sağlayamamış ve komünist birliğin milliyetçi kesim karşısında muvaffakiyeti ABD hükümetince kaygıyla takip edilmiştir.[48]

II. Dünya Savaşı sonrası dönemde sosyal ve ekonomik problemlerle boğuşan Yunanistan'a İngiltere tarafından askerî ve iktisadi alanda gerçekleştirilen destek kritik bir öneme sahip olmuştur. Ancak 1947 yılında İngiltere, ülkesinde derinleşen krizi gerekçe göstererek yardımlarını sona erdireceğini ilan etmiştir.[49] Eş zamanlı

---

[46]Richard Clogg, *Modern Yunanistan Tarihi,* 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2007, s.149-154.
[47]Sebastian Beckmann, "American Aid To Greece: The Marshall Plan as a Model for Development Aid", *American University's Clocks and Clouds*, Sayı 1, Yaz 2012, s.54.
[48]M. Fatih Tayfur, "Yunanistan ve İspanya'nın Avrupalılaşma Serüveni ve Türkiye: İki Nikâh Bir Cenaze", *Türkiye ve Avrupa*, Düzenleyen: Atila Eralp, İmge Kitabevi Yayıncılık, 1. Baskı, 1997, s.181.
[49]Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995,* Cilt 1-2, 14. Baskı, Alkım Yayınevi, Ankara 2004, s.442.

olarak ABD yönetimine bölgenin stratejik ehemmiyeti bağlamında kontrole tabi kılınmasının zaruriliğini vurgulayan bir nota iletmiştir. Bu doğrultuda başlatılan fizibilite çalışmaları dönemin ABD Başkanı Harry Truman'ın Kongre'de Türkiye ve Yunanistan için geliştirilen yardım programının izahı ile neticelenmiştir. Karar aşamasında bölgenin kırılgan iktisadi yapısının güçlendirilerek SSCB tesirinin bertaraf edilmesi ve komünizm riskinden arındırılması motivasyonu belirleyici olmuş, coğrafi yönü dikkate alındığında konu önem arz etmiştir. Tasarı yoğun müzakerelerin ardından 300 milyon dolar Yunanistan'a ayrılmak üzere toplam 400 milyon dolarlık bir bütçe ile 22 Mayıs 1947 tarihinde kanun haline getirilmiş ve yardımların nezaret ile teftişi için vazifelendirilen ABD'li uzmanların yer aldığı bir kurul gözetiminde aktarımının gerçekleştirilmesi kaydıyla uygulamaya konmuştur.[50] Fonların büyük bir kısmı askerî alanda öncelikli hedefler doğrultusunda kilit role sahip olan altyapının kuvvetlendirilmesinde değerlendirilmiştir.[51]

Batı Avrupa'nın çeşitli krediler ve programlar vasıtasıyla eski gücüne kavuşturulması yönündeki fikirler, iktisadi dengenin yakalanamaması üzerine kısa sürede yitirilmiştir. Diğer taraftan ticari faaliyet kısıtlarının kaldırılarak potansiyel bir pazar oluşturma düşüncesinin 1947 sonrası dönemde ön plana çıkması Marshall Planı'nın geliştirilmesi yönünde çalışmaların başlamasına ortam yaratmıştır. Gerçekleştirilen çeşitli görüşmeler ve hazırlanan raporlar neticesinde bir imar planı niteliğinde olan Marshall Yardımları tasarlanmıştır.[52]

Küresel bazda büyük tahribat yaratan II. Dünya Savaşı'nın ardından istikrar ortamının sağlanması gayesiyle zarar görmüş on altı Avrupa ülkesi için gelişme düzeylerindeki farklılıklar baz alınarak oluşturulan program doğrultusunda sanayileşmenin yoğun olduğu bölgelerde tesislerin yeniden inşası, diğer bölgeler için ise teknik altyapı çalışmaları amacıyla yaklaşık 13 milyar dolar bir bütçe

[50]Barış Ertem, "Türkiye-ABD İlişkilerinde Truman Doktrini ve Marshall Planı", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Cilt 12, Sayı 21, Haziran 2009, s.386-389.
[51]Sebastian Beckmann,*a.g.m.,* s.52, 55.
[52]Yusuf Çınar, "Modernleşme ve Bağımlılık Teorisi Ekseninde Marshall Yardımı ve Türkiye", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, Haziran 2018, s.332-333.

ayrılmıştır.[53] Bu çerçevede mali, iktisadi, ticari ve üretime dayalı kararlar hususunda yönetim ve kontrol erki ile donatılan Yunanistan Avrupa İsbirliği İdaresi (ECA/G-European Cooperation Administration for Greece) oluşturulmuş ve ülkede denetimin kısıtlanmasına yönelik doğabilecek muhtemel risklere karşı yetkileri güvence altına (Truman Doktrini'ni hayata geçiren 1947 yasasının hükümleri gereği) alınmıştır. Tüm devlet kurum ve kuruluşlarında görevlendirilen yetkililer aracılığıyla vergilendirme sistemi, maaşlar, borçlanma faaliyetleri de dâhil olmak üzere devletin gelir ve gider kalemlerinin yönetimi ABD süzgecinden geçirilerek sağlanmış ve tahsis edilen yardımların amacına uygun kullanımı denetime tabi tutulmuştur. Önemli kararlar için heyet onayı zorunlu kılınmıştır.[54]

Yunanistan'ın payına Marshall Planı kapsamında bölgeye aktarılan kaynağın %4,8'ine tekabül eden kısmı düşmüştür. Bu bağlamda Yunanistan'a 628 milyon dolar tahsis edilmiş olup bu tutarın 34,4 milyon dolarlık kısmı hibe niteliğindedir.[55] Mutabakat metninden farklı olarak ödenekler %57,7 oranında askerî harcamalar maksadıyla iletilmiş, tahsil edilen fonlardan alana kaynak aktarımı ise bu oranın da üzerinde gerçekleşmiştir.[56] Bu bağlamda retroik olarak farklı bir kalıpta ortaya çıkan plan, motivasyonu ve sonuçları itibariyle Truman Doktrin'inin devamı niteliğinde olmuştur.[57] Söz konusu fonlar ülke ekonomisine bankacılık sektörü aracılığıyla dâhil edilmiştir. Tasarrufun olmadığı bir ekonomi düzeninde kamusal harcamalar ile iktisadi faaliyetler bakımından ABD tarafından görevlendirilen uzmanların icazetine tabi tutulan ülke yönetimi, Yunanistan Merkez Bankasında konumlanan heyetin ödeneklerin kullanımına dair kontrol erki sebebiyle para politikası ve kredilendirme sistemi üzerinde belirleyici vasfını yitirmiştir. Öte yandan kullandırım yapılacak sınai krediler de mevcut sisteme tabi olduğundan ülke sanayileşme faaliyetleri

[53]Çağrı Erhan, "Ortaya Çıkışı ve Uygulanışıyla Marshall Planı", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,* Cilt 51, 1996, s. 276-277, 284.; M. Fatih Tayfur,"Yunanistan ve İspanya'nın…", s.181.
[54]M. Fatih Tayfur, "Yunanistan'ın Mali-Finansal Krizi: Tarih Kaç Kez Tekerrür Eder?", *Mülkiye Dergisi,* Cilt 36, Sayı 274, 2012, s.188-189.
[55]Çağrı Erhan, *a.g.m.,* s.287.
[56]Wray O. Candilis, *The Economy of Greece 1944-66, Efforts for Stability and Development,* Praeger Special Studies in International Economics and Development, New York 1968, s.48.
[57]Sebastian Beckmann,*a.g.m.,* s.57.

bakımından özerkliğini kaybetmiştir.[58] Uzun yıllardır yüksek seviyelerde seyreden ödemeler dengesindeki açıklar ise program kapsamında verilen fonlara ait kalemlerden karşılanmıştır. 1957 yılına gelindiğinde bütçedeki açıklarının %75'in üzerinde bir oranla, yatırım çalışmaları amacıyla ayrılan kısmını da kapsayacak şekilde, yardımlar bütçesinden finanse edilmesi, Yunanistan ekonomisinin ABD desteğine bağımlı hale geldiğini ispatlar niteliktedir.[59]

Yardımların aktarımına ilişkin olarak 1948 yılında imzalanan ve karşılıklı yükümlülükler içeren Ekonomik İşbirliği Anlaşması ile Yunanistan ekonomisinin liberal sisteme adaptasyonu öngörülmüştür. Bunun bir gereği olarak uluslararası rekabet kuralları çerçevesinde gerekli mevzuat değişiklikleri gerçekleştirilerek tekelleşme riskine karşı önlemler alınmış ve ekonomide korumacı politikalar terk edilerek liberalleşmenin önü açılmıştır. ABD tarafından 1953 yılına dek doğrudan yardım stratejisi ile yürütülen proje, bu tarih itibariyle yerini ABD'li firmalar tarafından yabancı sermaye yatırımları aracılığıyla doldurma politikasına bırakmıştır.[60] Bu bağlamda savaşın yarattığı tahribat neticesinde iktisadi alanda uygulamaya konan radikal politikalar vasıtasıyla gerçekleştirilen onarım çalışmaları özellikle Aleksandros Papagos (1952-1955) iktidarına tekabül eden dönemde hız kazanmış, enflasyon ile mücadele ve ulusal para birimi olan drahminin değerinin yükseltilmesi üzerine yoğunlaşan düzenlemeler ile ilerleme kaydedilmiştir. Değişen strateji neticesinde 1953 yılında devalüasyon gerçekleştirilmiştir.[61] Yatırımcılara yönelik devletin sıkı uygulamaları esnetilmiş, yabancı yatırımcı ve Yunan ticari gemi sahiplerine teşvik ve güvenceler tesis edilmiştir. Bu yöntemle Yunanistan'ın bir cazibe merkezi haline getirilmesi hedeflenmiştir.[62] Söz konusu uygulamalar yatırımcılar açısından güvence sağlamış ve ihracat kanalına yönlendirilmeleri

[58]M. Fatih Tayfur,"Yunanistan ve İspanya'nın…", s.184.
[59]A.F. Freris, *The Greek Economy in the Twentieth Century,* Croom Helm, Londra 1988, s. 149-150.
[60]M. Fatih Tayfur,"Yunanistan ve İspanya'nın…", s.183.
[61]Richard Clogg, *Modern Yunanistan…,* s.181.
[62]David H. Close, *Greece Since 1945 Politicis, Economy and Society*, 1. Baskı, Pearson Longman, New York 2002, s.45-46.

hususunda etkili olmuştur. Yaklaşık yirmi yıllık bir büyüme ve parasal istikrar döneminin temelleri atılmıştır.[63]

Marshall Planı ile proje dâhilindeki devletlerin üretim kapasitelerinde kısa sürede belirgin bir artış gerçekleşmesine karşın Yunanistan'da ciddi bir gelişim sağlanamamıştır. Program ardında tamamlanmamış, dondurulmuş ve feshedilmiş projeler bırakmıştır. ABD nezdinde ise SSCB riskinin kırılması planın muvaffakiyetli olarak değerlendirilmesi için kâfi olmuştur.[64] 1944-1953 yıllarını kapsayan süreçte ekonominin güçlendirilmesi amacıyla yapılan çalışmalar dış yardımlar vasıtasıyla finanse edilmesine rağmen hedeflenen sonuçlara ulaşılamamasında 1946-1949 yılları arasında gerçekleşen Yunanistan iç savaşının etkisi büyüktür.[65] Savaşın yarattığı yıkım, yoğun yurtiçi ve yurtdışı göç dalgalarının yaşanmasına sebebiyet vermiştir. Özellikle 1951 sonrası yoğunlaşan göç hareketi, ülke içerisinde yirmi yıllık bir zaman diliminde kent nüfusunda %10'luk bir artış meydana getirmiştir. Bu dalga özellikle konut talebini tetiklemiş ve ortaya çıkan potansiyel doğrultusunda alana yoğunlaşan ilgi, 1981 yılına değin %65'e varan bir oranla ülkede yatırım yapılan sektörler arasında ilk sıralarda konumlanmasına ortam yaratmıştır. Diğer taraftan uluslararası konjonktür ve ülke içi dengelerin doğurduğu risk algılarının tesiriyle savunma sanayi devletin gider kalemleri üzerinde önemli bir oran teşkil etmiş ve bu durum hayata geçirilmesi muhtemel projelerin payına mal olmuştur. Gelişen hizmet sektörünün yanında bir basamak niteliği taşımayan küçük ölçekli, çağın teknolojik yeniliklerinden yoksun işletmeler ortaya çıkmış ve uygulamaya konan politikalar neticesinde 1951- 1961 yılları arasında endüstriyel üretim her yıl bir önceki yıla kıyasla %6 oranında gelişim göstermiş, ancak beklenen dönüşüm yakalanamamıştır.[66] Plan kapsamında tahsil edilen ödeneklerin dörtte üçü ödemeler dengesindeki açıkların ve askerî projelerin finansmanı dâhilinde

---

[63]George Pagoulatos, *Greece's New Political Economy State, Finance and Growth from Postwar to EMU*, 1. Baskı, Palgrave Macmillan, 2003, s.25-26.
[64]Sebastian Beckmann,*a.g.m.*, s.52, 55.
[65]Ahmet Serdar, *AB Üyeliği'nin Yunanistan Ekonomisine Etkileri ve Türkiye'nin Üyeliği Bakımından Bir Değerlendirme*, (Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Bursa 2008, s.17.
[66]Faruk Şen, *Ege'nin İki Yakasında Ekonomi,* Çeviren: Ayşe Oya, 1. Baskı, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara 1987, s.9.; Richard Clogg, *Modern Yunanistan…,* s.181-182.

değerlendirilmiştir. Yunanistan'da kalkınmanın itici gücünü oluşturan gelişmiş bir sanayi kapasitesinin bulunmaması, devlet yetkilileri tarafından fonların dörtte birine tekabül eden kısmının altyapı ve ziraat alanlarına kaydırılmasına sebep olmuştur.[67]

1950'li yılların sonu itibariyle program çerçevesinde desteklenen Batı Avrupa ülkelerinin ekonomileri güçlenmiş ve sanayi üretimlerinde dikkate değer bir artış yaşanmıştır. Bu gelişim çevre ülkeleri de iş gücü alımları vasıtasıyla ve Batı'da artan yaşam standartlarının turizm gelirlerine yansıması ile dolaylı olarak etkilemiştir. 1948 öncesi döneme kıyasla turizm sektörü ulaşım ve teknolojik gelişmelerin de katkısıyla önemli bir dönüşüm göstererek ülke ekonomisine yön verecek bir konuma ulaşmıştır. Yunanistan ekonomisine katkı sağlayan bir diğer sektör de plan dâhilinde yeniden inşa edilen gemi sanayi olmuştur. ABD menşeli firmalar tarafından satın alınan gemiler ve taşımacılık alanında çeşitli formlarda sağlanan teşvikler vasıtasıyla ülkeye döviz girişi olmuş, piyasanın canlanmasına doğrudan katkı sağlanmıştır. Ödemeler dengesi üzerinde ülke dışında ikamet eden işçilerin gelirlerinin, gemici endüstrisinin ve 1948 sonrası dönemde tahsis edilen yardımların önemli bir payı bulunmakta olup söz konusu kalemler ülkenin dışa bağımlılığını ispatlar niteliktedir.[68] Öte yandan günümüz Yunanistan ekonomisinin belkemiğini turizm, gemicilik ve finans sektörleri oluşturmaktadır.[69] Bu sektörlerin gelişiminde Marshall Planı'nın yadsınamaz bir etkisi bulunmaktadır.

2.1.2. Yunanistan'ın Avrupa Ekonomik Topluluğuna Başvurusu ve Atina Anlaşması

Savaş sonrası dönemde iktisadi alanda yürütülen radikal politikalar neticesinde yakalanan ivmeye karşın, sınaî ilerleme kaydedilememiştir. Gelişme için

[67]Jon Kofas, "The Greek Economy", *Background to Contemporary Greece*, Derleyenler: Marion Sarafis ve Martin Eve, 1. Baskı, Merlin Press, London 1990, s. 77-81.
[68]M. Fatih Tayfur,"Yunanistan ve İspanya'nın…", s.183-194.
[69]Celal Kızıldere- Önder Büberkökü, "Yunanistan Borç Krizi Üzerine Bir Değerlendirme", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Sayı 40, 2017, s.127.

devletin alanda öncü bir rol üstlenmesi zaruri olup ülkenin içinde bulunduğu konjonktür gerekli adımların atılmasına engel teşkil etmiştir.[70] Hedeflenen dönüşümün bölgesel işbirliği yapılanmaları vasıtasıyla gerçekleşme imkânının farkına varılması Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ve AET'nin mercek altına alınmasına sebep olmuştur. Ancak EFTA'nın kurucu üyelerince İngiltere'de gerçekleştirilen ve oluşumun resmi bir statü kazandığı toplantıya davet alınmaması seçenekleri daraltmıştır. AET mensubiyeti bağlamında Yunan halkında fikir birliği bulunmamakta olup özellikle sanayi alanında faaliyet gösteren büyük ölçekli firmalar pazar paylaşımına ve Topluluk mevzuatına uyum sürecinde rekabet kurallarını kapsayan değişikliklere karşı çıkmaktaydı. Bütün muhalif görüşlere rağmen Konstantinos Karamanlis hükümeti üyelik müracaatını gerçekleştirmiş, AET nezdinde bu durum AET ile EFTA rekabeti bağlamında bir başarı olarak nitelendirilmiştir.[71]

Yunanistan'ın tercihinde belirleyici olan birçok etken bulunmakla birlikte iktisadi ve politik hedefler karar aşamasında belirleyici olmuştur. Yunanistan hükümeti nezdinde, döneme hâkim olan Soğuk Savaş[72] atmosferi bağlamında ülkenin jeopolitik konumu bir avantaj olarak tanımlanmış ve iki kutuplu dünya düzeninde NATO üyeliği[73] kapsamında Batı Bloku ile var olan temasların AET ortaklığı vasıtasıyla pekiştirilmesi hedeflenmiştir. Avrupa ile ilişkiler özelinde ise AET çatısı altında yeniden tanımlanan Avrupa kimliğinin içinde yer almak ve oluşumun bir parçası olmak zaruri görüşmüştür. AET mensubu ülkeler ile ekonomik ve sosyal gelişim düzeyi açısından derin bir farkın mevcudiyeti ortaklık anlaşmaları kapsamında tarafların yükümlülüklerine ilişkin Yunanistan'ın hedefleri gerçekleştirebilme kapasitesi endişelere sebebiyet vermiştir. Bu durum Karamanlis

[70]Günay Aylin Gürzel, *Greece's Accession To The EU And Its Integration Process,*(Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2004, s.9.
[71]Çağrı Erhan-Tuğrul Arat, "AET'yle İlişkiler", *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt I, Derleyen: Baskın Oran, 18. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2013, s.814-815.
[72]II. Dünya Savaşı'nın bitişiyle oluşan uluslararası koşullar altında dünya, iki kutuplu bir siteme evrilmiş ve bu çerçevede 1946 yılında başlayarak 1991'e kadar devam eden dönem "Soğuk Savaş" olarak adlandırılmıştır. Faruk Sönmezoğlu, *Uluslararası İlişkilere Giriş*, 3. Baskı, Der Yayınları, İstanbul 2009, s.39.
[73]1952 yılında Yunanistan NATO mensubu olarak Batı Bloku'na resmen dâhil olmuştur.

hükümetince AET ile kurulacak olası bir ortaklık ülke ekonomisine büyük katkı sağlayarak gelişmesine ortam hazırlayacağı ve bu vasıtayla aradaki fark kapatılarak tam üyelik mümkün hale geleceği motivasyonu hâkim olurken dönemin dinamikleri göz önüne alındığında Batılı ülkelerce siyasi açıdan konumu önem arz etmiştir.[74] Bir diğer belirleyici etken ise ABD'ye olan bağımlılığın azaltılması konusudur. Nitekim II. Dünya Savaşı sonrasında verilen Marshall Yardımları ekseninde şekillenen ilişkiler ülkenin dış ticaret dengesine de yansımıştır.[75]

2.1.2.1. Yunanistan'ın Avrupa Ekonomik Topluluğuna Başvurusu

8 Haziran 1959'da Yunanistan hükümetinin Roma Antlaşması 238. Madde[76] uyarınca AET'ye yapmış olduğu üyelik başvurusuna istinaden 25 Temmuz tarihinde AET Bakanlar Konseyi zirvesinde yapılan değerlendirmelerde herhangi bir engel görülmemiş, müracaat kabul edilerek ana hatlarının oluşturulması için müzakere süreci planlanmıştır.[77]

7-9 Ocak 1960 tarihinde AET talebi doğrultusunda aynı dönemde üyelik başvurusu yapmış olan Türkiye'nin de katılımıyla Atina'da bir toplantı gerçekleştirilmiş ve müşterek problemler incelenmiştir. Görüşmede; Yunanistan'ın gümrük tarifesine ilişkin mevzuatlarının AET ile entegrasyonunda önemli bir ilerleme kaydederek 1960 itibariyle tamamlanmak üzere Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) müzakere sürecine başlaması olumlu değerlendirilmiştir. Öte yandan Yunanistan ihraç ettiği tarımsal ürünlerle ilgili olarak; tarifelerin tamamen kaldırılmasını, tütün ile pamuk ürünleri için kotalar tahsis

[74]Christos Kassimeris, *Greece And The American Embrace: Greek Foreign Policy Towards Turkey, The US And The Western Alliance,* Tauris Academic Studies Yayınları, Nju Jork, 2010, s.138-139.
[75]Ahmet Serdar, *a.g.e.*, s.31.
[76]Atina Anlaşması'nın da temelinin dayandırıldığı bu madde; genel bir hüküm olup nihai amacın tam üyelik olduğunu ve bu doğrultuda sürekli ve yakın ilişkiler geliştirilmesi hususunda uzlaşı sağlandığını ifade etmektedir. Tevfik Saraçoğlu, "Türkiye- Avrupa Ekonomik Topluluğu İlişkileri", *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi,* Cilt 1, Sayı 2, 2015, s.49.
[77]Asena Sencer, *A.E.T.- Yunanistan Ortaklık Anlaşması (Sistematik İzah)*, T.C. Dışişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara 1966, s.3,7.

edilmesini talep etmiş olup gümrük indirimi uygulanacak malları ise kategorize etmiştir. Hammadde ve endüstriyel araç gereç gibi malların önündeki engellerin kaldırılması için Roma Antlaşması uyarınca 12 yıllık bir zaman dilimi öngörülürken diğer kısmı için talep ettiği muhafaza listesinin onayı şartıyla aynı süreye dâhil edebileceğini belirtmiştir. AET tarafından Yunanistan'ın özellikle ihraç malları üzerine olan talepleri fazla bulunmuşsa da, Türkiye hükümetinin aksine uzlaşmacı yaklaşımı nedeniyle 1-2 Mart 1960 AET Bakanlar Konseyi toplantılarının sonunda yayınlanan değerlendirmeye ilişkin rapora istinaden resmi ortaklık görüşmelerine geçilmesi hususunda mutabakat sağlanmıştır.[78] Tarafların oluşturdukları heyetlerin görüşmeleri sonucunda imzalanacak anlaşma taslağı ve tam üyeliğe yönelik izlenecek yol haritası belirlenmiş, 30 Mart 1961 tarihinde yayınlanan ortak bildiride kamuoyuna duyurulmuştur.[79]

AET Roma Antlaşması'nın 238. Maddesi gereği diğer devletlerin de katılımına açık olmasına rağmen üçüncü ülkelerin üyelik koşulları, işleyiş süreci ve tarafların yükümlülükleri antlaşma metninde belirlenmemiştir. Bu boşluk İspanya, Yunanistan ve Türkiye'nin üyelik başvurularını takiben gündeme gelmiş olup konu özelinde çalışma başlatılmıştır. AET Parlamentosu tarafından hazırlanan ve topluluğun uzun vadede entegrasyon sürecine gölge düşürmemesi adına ortaklık statüsünün tanınabilmesi için belli kriterler öngören rapor 1962 yılında yayınlanmış ve 1993 yılında tasdik edilen Kopenhag Kriterleri'nin hazırlık sürecinde yol gösterici bir rol oynamıştır.[80] Bu süre zarfında AET'nin yeni üye kabulü konusundaki kararlar siyasi ve ekonomik koşullara göre verilmiştir. Yunanistan'ın üyelik sürecinde siyasi ve ekonomik ölçütlerin yanında döneme hâkim olan Soğuk Savaş atmosferi ve bununla bağlantılı olarak bölgenin stratejik önemi belirleyici olmuştur.[81]

---

[78]Çağrı Erhan-Tuğrul Arat, *a.g.m.,* s.818-823.

[79]Mustafa Çetiner, *Yunanistan'ın Avrupa Ekonomik Topluluğu'na Üyeliği ve Türkiye'deki Yansımaları*, (Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2015, s.31.

[80]Jonida Begaj, "AB'ye Katılımı Hazırlayan Ortaklık Anlaşmalarının Tarihi ve Siyasi Süreç Kapsamında Şekillenmesi ve AB Üyeliği Üzerindeki Etkisi", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi,* Cilt 15, No 1, 2016,s.32.

[81]Leman Erdal- Selçuk Çolakoğlu, "Siyasi Kriterler Açısından Yunanistan, Polonya ve Türkiye'nin AB Üyelik Sürecinin Değerlendirilmesi", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi,* Cilt 2, Sayı 2, 2007, s.70-73.

2.1.2.2. Atina Anlaşması

10 Temmuz 1961 tarihinde Roma Antlaşmasının 238. maddesi doğrultusunda Atina Anlaşması imzalanarak Yunanistan ortaklık statüsü tanımlanan ilk devlet olmuştur. Anlaşma 1 Kasım 1962'de yürürlüğe girmiştir.[82]

1961 yılında İngiltere'nin üyelik başvurusunun Fransız vetosu ile sonuçlanması üzerine, AET'nin dışa kapalı bir oluşum izlenimi vermek istememesi Atina Anlaşması'na zemin hazırlayan ana etmenlerden biri olmuş, bu bağlamda bazı noktalarda Yunanistan'a tavizler verilmiştir.[83] Karşılıklı yükümlülükler çerçevesinde GATT kurallarına uygun olarak düzenlenen süreler dâhilinde programlama yapılarak en fazla 12 yıllık bir zaman dilimi içinde gümrük birliğinin sağlanması hedeflenmiş ve uyum sürecinde ortaya çıkabilecek sorunların çözümü için 22 yıllık bir süre öngörülmüştür. Bu çerçevede AET mensubu devletler, Yunanistan'ın müzakere sürecinde "hassas ürün" olarak nitelendirdiği belirli ürünler dışında kalan tüm ihraç mallarına miktar bağlamında kısıt olmaksızın anlaşmanın geçerlilik tarihinden itibaren %50 oranına kadar gümrük indirimleri uygulamayı taahhüt etmiştir. Yunanistan gümrük tarifeleri ile ilgili olarak daha önce belirlediği koruma listesi için 22 yıllık bir süre, diğer kısmı için ise 12 yıl içerisinde kaldırılması hususunda mutabakat sağlanmıştır. İşçilerin serbest dolaşım hakkının ise 12 yıllık süre sonunda tanınması planlanmıştır.[84] Atina Anlaşması kapsamında 1984 yılında uyum evresinin tamamlanarak tam üyeliğe geçiş planlanmakta, bu süreçte Yunanistan'dan gümrük vergilerine dair düzenlemelere ek olarak; sanayinin korunması ve rekabet edebilecek düzeye getirilmesi, ortak eylem planlarının oluşturulması, ulaştırma, tarım, mali ve

[82]Archive of European İntegration, *Greece and The European Community*, http://aei.pitt.edu/960/1/enlargement_greece.pdf, (18.11.2020), s.3.
[83]İlhan Tekeli- Selim İlkin, *Türkiye ve Avrupa Topluluğu- Ulus Devletini Aşma Çabasındaki Avrupa'ya Türkiye'nin Yaklaşımı*, Cilt 1, Ümit Yayıncılık, Ankara 1993, s.154.
[84]Çağrı Erhan-Tuğrul Arat, *a.g.m.*, s. 827-828.

ekonomi gibi alanlarda ülkece izlenen politikaların Topluluk mevzuatı ile uyumlu hale getirilmesi beklenmiştir.[85]

Belirlenen hedefler doğrultusunda AET bütçesinden üretim altyapı çalışmalarının hayata geçirilmesi ve ekonominin güçlendirilmesi amacıyla mali proje desteği olarak 5 yıl vadeli 125 milyon dolar tutarında bir kredi aracılığıyla kaynak sağlanması kararlaştırılmıştır.[86] Bununla birlikte çalışmaların düzenlenmesi ve koordinasyonun sağlanması amacıyla Ortaklık Konseyi oluşturulması öngörülmüş ve gümrük birliği aşamalarının Konsey onayı aranmaksızın ilerleyebilmesi hususunda mutabakat sağlanmıştır. Ortaklık sürecinde siyasi alanda denetleme görevinin ise Yunanistan meclis ve Topluluk Konsey üyelerinin yer aldığı bir Ortak Parlamento Komitesi teşekkülü aracılığıyla yerine getirilmesi planlanmıştır.[87]

Program kapsamında uygulamalarla ilgili herhangi bir uyuşmazlık ya da tarafları ekonomik açıdan zora sokan durumlarda tek taraflı tedbir alma hakları saklı tutulmuştur. Evre, süre kısıdı olmaksızın ele alınmış ve fesih seçeneğini içeren herhangi bir hükme yer verilmemiştir.[88] Anlaşma metninde ayrı bir madde altında (72. madde) Topluluk için kurucu nitelikte olan Roma Anlaşması'nda değinilen yükümlülüklerin tamamının Yunanistan hükümetince gerçekleştirilmesi halinde AET'ye katılımının değerlendirileceği hükme bağlanarak nihai hedefin tam üyelik olduğu taraflarca açıkça belirtilmiştir. Bu yönüyle Atina Anlaşması ve 1963 yılında

---

[85]Damla Cihangir, "Yunanistan-AB İlişkileri: Yunanistan Avrupa Birliği'nin 'Şımarık Çocuğu' Olmaya Devam Mı Ediyor?", *https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/yunanistan-ab_simarik_cocuk.pdf*, (01.11.2019), s.2.; Archive of European İntegration, *Greece and The European Community*, http://aei.pitt.edu/960/1/enlargement_greece.pdf , (07.11.2019), s.3.

[86]Archive of European İntegration, *Greece and The European Community*, http://aei.pitt.edu/960/1/enlargement_greece.pdf, (18.11.2020), s.3.

[87]Ahmet Serdar, *a.g.e.*,s.28-29.; Çağrı Erhan-Tuğrul Arat, *a.g.m.*, s.828.; Archive of European İntegration, *Greece and The European Community*, http://aei.pitt.edu/960/1/enlargement_greece.pdf , (07.11.2019), s.3.

[88]Çağrı Erhan-Tuğrul Arat, *a.g.m.*, s.828.; DPT, *Avrupa Ekonomik Topluluğu Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/04_Avrupa-Ekonomik-Toplulu%C4%9Fu.pdf , (02.11.2019), s.27.

Türkiye ile akdedilen Ankara Anlaşması diğer ortaklık anlaşmalarından ayrılmaktadır.[89]

2.2. Yunanistan'ın Avrupa Topluluğuna Üyelik Süreci

2.2.1. Tam Üyeliğe Geçiş Sürecinde Yunanistan'ın Ekonomik Yapısı

1962 yılına kadar ödemeler dengesi açıklarının finansmanında önemli bir kaynak teşkil eden ABD yardımları, 1953 yılı itibariyle yürürlüğe konan yeni strateji doğrultusunda ülke tarafından korumacı politika ve uygulamaların yeterince esnetilememesi sebebiyle dış yatırımların beklenenin altında kalması gerekçe gösterilerek fon akışı durdurulmuştur. Bu noktadan hareketle Yunanistan hükümetince revize edilen mevzuatlarla yabancı sermaye girişinin önü açılmıştır. Projeler neticesinde Batı Avrupa ayağında yakalanan endüstriyel ivmeye bağlı olarak verilen işçi göçü ve gelişen turizm sektörünün yanında 1961 yılında tanınan ortaklık statüsü ile ülkeye borçların finansmanı ve kalkınma projeleri hususunda yeni bir kaynak yaratılmıştır. AET ile ekonomik temaslar engellerin kaldırılmasıyla ivme kazanmıştır.[90]

1940'lı yılların sonlarından itibaren uygulamaya konan projeler sadece ekonomi alanında değil; ülkede politik açıdan da önemli sonuçlar doğurmuştur. Ülke içi siyasi dengeler ABD müdahalesi[91] doğrultusunda sağ görüşü benimseyen

[89]Tuğrul Arat, "Türkiye'de AT Mevzuatına Uyum Çalışmaları", Avrupa Birliği El Kitabı, T.*C. Merkez Bankası Yayını*, Ankara 1995, s.236.
[90]M. Fatih Tayfur,"Yunanistan ve İspanya'nın…", s.195-196.
[91]Ülkede bulunan ABD büyükelçisi tarafından 1950 yılında tebliğ edilen notada ülke istikrarının sağlanamaması halinde yardımların durdurulacağı yönündeki tehdidi ülke siyasetine müdahale olarak tanımlanabilecek önemli bir adım teşkil etmiştir. Bu aşama itibariyle Yunanistan siyaseti ABD yörüngesinde şekillenmeye başlamış, önemli siyasi temsilciler verilen talimatlar vasıtasıyla kontrol altında tutulmuştur. 1952 yılında ise ABD girişimleriyle ülke seçim sistemi değiştirilerek çoğunluk sistemine geçiş yapılmıştır. Bu tadil ABD yönetimince desteklenen Aleksandros Papagos'u iktidara taşımıştır. Andreas G. Papandreou, *Namlunun Ucundaki Demokrasi*, Çevirenler: Semih Koray ve Mehmet Emin Yıldırım, 2. Baskı, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1988, s.113,119-122.

partilerin iktidarı devralmasıyla komünizm riski kontrol altına alınmış ve siyasi hayat üzerindeki ABD etkisi bu aşamadan sonra kademeli olarak azaltılmıştır.[92] 1963 yılına değin devam eden süreçte sağ parti iktidarlarının politikaları bu risk üzerine şekillenirken ekonomi alanında dışa bağımlılık adına herhangi bir önlem alınmamış, yatırım harcamaları geri plana itilerek tüketime ayrılan pay öne çıkarılmıştır.[93] Aynı zamanda ABD kaynaklı yardımların kullanımının askerî faaliyetlere yoğunlaşması ve yeniden inşa çerçevesinde belirlenen yapısal alandaki hedeflere ulaşılamaması toplumsal reaksiyonlara neden olmuştur.[94]

Merkez Birliği Partisi'nin 1963 yılında yapılan seçimleri kazanmasıyla Georgios Papandreu[95] dönemi başlamış ve hem iktisadi hem de siyasi alanda mevcut politikalar revize edilmiştir. İç politikada krallığa, ordunun ülke içindeki konumuna karşı çıkılmış, uluslararası alanda özellikle Kıbrıs bunalımı hususunda iktidarın görüşleri, ABD politikalarıyla ters düşmüş ve karşıt blokla ilişkilerde daha ılımlı bir tutum tercih edilmiştir.[96]

İktisadi alanda ise sistemin modernizasyonu savunulmuştur. Tekelleşmenin önüne geçilmesi ve yerli yatırımcının desteklenerek bu alanda korumacı politikalar tesis edilmesi öngörmüştür. Bu anlamda Yunan Sanayiciler Federasyonu ile yabancı yatırımcıların imtiyazlı konumuna son verilmesi ve adaletli bir kredilendirme sisteminin tesisinin sağlanması bağlamında görüşleri benzerlik göstermekte olup AET sistemine entegrasyonun söz konusu hedefleri destekleyici nitelikte olacağına inanılmıştır.[97] Ancak iktidar tarafından krallık ve orduya yönelik planlanan reformlar nedeniyle oluşan baskı 1965 yılında Papandreu'nun istifasıyla sonuçlanmış ve ülkede

---

[92]Elias Thermos, "Conflict and Prospects in Greek Politics", *East European Quarterly*, 1974, s.207.
[93]Ahmet Serdar, *a.g.e.*, s.37.
[94]Melek Fırat, "Yunanistan'la İlişkiler", *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt I, Derleyen: Baskın Oran, 18. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2013, s.717.
[95]Yorgo Papandreu olarak da anılmaktadır.
[96]Richard Clogg, *Modern Yunanistan…,* s.192-195.
[97]Kredi desteği adaletli bir şekilde ihtiyaç sahiplerine ulaştırılmıyor, siyasi bağlantıların tesiriyle büyük ancak randımanı düşük işletmelere kullandırılıyordu. 1962 yılında ekonomide yaşanan dönüşüm sonucu yeniden düzenlenen mevzuatlar dâhilinde yabancı yatırımcıya yönelik öngörülen teşvikler başarılı olsa da yerli yatırımcı açısından bu durum engel teşkil etmiştir. M. Fatih Tayfur,"Yunanistan ve İspanya'nın…", s.195-197.

iki yıl sürecek olan istikrarsız bir dönemin başlangıcı olmuştur.[98] Ülkenin uluslararası alanda aktif rol üstlendiği Kıbrıs bunalımı ışığında 1960'lı yılların başlarından itibaren kral, iktidar ve muhalefet partileri üçgeninde süregelen politik bunalım 21 Nisan 1967 tarihinde Georgios Papadopoulos öncülüğünde bir grup albayın darbesiyle neticelenmiş olup bu duruma gerek kamuoyunda gerekse siyasi platformda ciddi bir mukavemet gösterilmemiş, kısa süre içerisinde Kral tarafından tanınmıştır.[99] Albaylar Cuntası olarak anılan dönem 1974 yılına değin devam etmiştir.

Cunta yönetiminin iktidarı devralması Avrupa Konseyi ve AT nezdinde geniş yankı uyandırmıştır. 8 Mayıs tarihinde AT yürütme kurulunca gerçekleştirilen toplantıda girişim faşizmin yeniden doğuşu olarak nitelendirilmiş, Cunta idaresinin entegrasyon sürecini tehlikeye attığı ve Topluluk için temel teşkil eden demokrasi kriterinin ihlal edildiği belirtilmiştir.[100] Topluluk tarafından Atina Anlaşması askıya alınmış ve ilişkiler asgari seviyeye düşürülmüştür. Gümrük konusunda Anlaşma kapsamında hükme bağlanan sürecin sürdürülmesine karşın tarım alanında devam eden müzakereler durdurulmuştur. Bu çerçevede Yunanistan endüstriyel ihraç ürünlerine tatbik edilen vergiler ve kota sınırlamalarına 1 Temmuz 1968 yılı itibariyle tamamen son verilirken, ithalatta uygulanan vergilerin 1 Kasım 1974 tarihinde büyük kısmı kaldırılmış ve 22 yıl süre öngörülen kalemler için 1 Mayıs 1974 itibariyle indirim oranı %36'yı bulmuştur.[101] Öte yandan belirli periyotlar halinde tahsis edilen mali yardımın tediyesi ise dondurulmuş olup sürecin normalleşmesi için demokratik ilkelere bağlı parlamenter bir düzenin tesis edilmesi şarta bağlanmıştır.[102] Tüm bu gelişmelerin yanında AT'nin 1972 yılında uygulamaya koyduğu Akdeniz Politikası kapsamında Yunanistan ile benzer malların üretiminin

[98]Çiğdem Kılıçoğlu Cihangir, "Modern Yunanistan'ın Karanlık Çağı: Albaylar Cuntası 1967-1974", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Sayı 37, 2016, s. 522-523.
[99]Şükrü Sina Gürel, *Tarihsel Boyut İçinde Türk Yunan İlişkileri 1821-1993*, Ümit Yayıncılık, Ankara 1993, s.61.; R.J. Crampton, *The Balkans Since The Second World War*, 1. Baskı, Longman, İngiltere 2002, s.214.
[100]Mustafa Çetiner, *a.g.e.,* s.40.
[101]Ahmet Serdar, *a.g.e.*,s.29.
[102]Erini Karamouzi, "A Strategy for Greece: Democratization and European Integration, 1974-1975", *Cahiers de la Mediterranee*, 2015, s.4.

yapıldığı ülkeler ile imzalanan ticaret anlaşmaları, Yunanistan'ın bu alandaki imtiyazlı konumuna tehdit oluşturmuştur.[103]

Avrupa merkezli kurumların tutumları ile kıyaslandığında ABD yönetimi Cunta'ya daha ılımlı bir tavır takınmıştır. Bu durum idarenin ekonomi alanında benimsediği politikalarla ilişkilendirilebilir. Albaylar Cuntası döneminde izlenen iktisadi politikaların odak noktasını yabancı yatırımcılar oluşturmuştur. Bu bağlamda gerekli mevzuat değişiklikleri yapılarak özendirme politikaları tatbik edilmiş, anayasal güvenceler tahsis edilmiştir.[104] Denizcilik sektöründeki teşvikler ise bir diğer önemli nokta olmuştur. Bu çerçevede yabancı sermaye ülkede önemli yatırımlara imza atarken armatörler ise ortaklık yoluyla sürece dâhil olmuştur. Ülke yatırımlarının %40'ı ABD menşeli olması, ABD ile siyasi ilişkilere de yansıyarak taraflarca duyulan memnuniyet açıkça dile getirilmiştir. Bunun yanında Atina Anlaşmasıyla başlayan ortaklık süreci doğrultusunda ülkede Topluluk üyelerinin yatırımları artış göstermeye devam etmiştir.[105]

Genel olarak incelendiğinde hem Yunanistan siyasi hayatında hem de uluslararası alanda tezahür eden değişimlere rağmen 1953-1973 kesitinde ülke "mucize" olarak adlandırılan %7 oranında büyüme gerçekleştirmiştir.[106] Cunta idaresinin demokratik ilkelerle örtüşmeyen uygulamaları karşıt bir kamuoyu oluşumunu tetiklese de iktisadi alanda yakalanan ivme halk nezdinde doğabilecek olası kitlesel tepkileri engellemiştir. Ancak 1973 yılının Mart ayında öğrencilerin önderliğinde patlak veren isyan, donanmada görevli subaylardan oluşan bir kümeyi tetikleyerek kısa sürede bir bunalım halini almış ve uzun yıllardır sürdürülen istikrarlı ve tek haneli enflasyon oranları üzerinde etkisini çift haneli rakamlara taşıyarak göstermiştir. Papadopulos, Kral Konstantin'i mevcut durumdan sorumlu tutmuş ve ülke rejimini "başkanlık sistemine dayalı parlamenter cumhuriyet" olarak

[103]M. Fatih Tayfur,"Yunanistan ve İspanya'nın…", s.198-199.
[104]J. Pesmazoglu, "Greek Economy Since 1967", *Greece Under Military Rule*, Derleyenler: R. Clogg-G. Yannopoulos, Secker and Warburg, Londra 1972, s.97.
[105]M. Fatih Tayfur,"Yunanistan ve İspanya'nın…", s.198-200.
[106]Ahmet Serdar, *a.g.e.*, s.37-38.

deklare etmiştir.[107] Bu çerçevede Papadopulos dışında herhangi bir muhalif aday olmaksızın düzenlenen referandum sonucunda cumhurbaşkanı olmuştur. Nitekim ordu içinde tırmanan bunalım Albay Dimitiros İoannidis öncülüğünde iktidara el konulmasıyla neticelenmiş, yönetim yapısı yeniden tanzim edilmiştir.[108] Yeni yönetim, Kıbrıs sorununda takındığı saldırgan ve tahripkâr tutumunun da tesiriyle uluslararası alanda, halk nezdinde ve ordu içi hiyerarşi zincirinde destek görmemiştir.[109]

20 Temmuz 1974 tarihinde gerçekleşen Türkiye'nin Kıbrıs müdahalesi, Yunanistan siyasi hayatı açısından bir dönüm noktası niteliğindedir. 22 Temmuz günü taraflar arasında ateşkes anlaşması imzalanmasının ardından Cunta idaresi ordu içerisinde önde gelen subayların tesiri neticesinde aldığı bir kararla iktidardan çekilerek yönetimi 24 Temmuz 1974'te K. Karamanlis'e bırakmış ve bu bağlamda Kıbrıs ekseninde yaşanan sorunlar ülkede demokrasinin tesis edilmesine ortam yaratmıştır.[110] Takiben Kasım ayında düzenlenen seçimlerde %54,4 oy oranı ile iktidarını demokratik yöntemlerle pekiştiren ve meşruiyet kazandıran Karamanlis hükümeti, krallığın geleceğine ilişkin bir referandum organize etmiş ve kurumun mevcudiyetine son verilmiştir.[111]

Türkiye'nin Kıbrıs müdahalesinin ABD tarafından engellenmemesi ve Türkiye'nin herhangi bir yaptırıma tabi tutulmaması ülkede hem siyasi liderler hem de kamuoyu nezdinde ABD karşıtı fikirlerin şiddetlenmesine zemin hazırlamış ve bu durum iç ile dış siyasete yansıyarak izlenen politikaların revize edilmesine sebep olmuştur. 1974 yılı itibariyle güvenlik politikasının merkezi değişmiş; 1940'lı yılların son çeyreğinden itibaren Doğu Bloku üzerine yoğunlaşan tehdit algısı yerini Türkiye'ye bırakmıştır. Uluslararası alanda tezahür eden gelişmeler Yunan

[107]Richard Clogg, *Modern Yunanistan…,* s.201-205.
[108]Constantine P. Danopoulos- Cynthia Watson, *The Political Role of the Military An International Handbook*, Greenwood Press, London 1996, s.488, 506.
[109]Richard Clogg, *Modern Yunanistan…,* s.205.
[110]Melek Fırat, *a.g.m.,* s.743.
[111]Richard Clogg, *Parties and Elections in Greece The Search for Legitimacy*, 1. Baskı, Duke University Press, İngiltere 1987, s.79.; R.J. Crampton, *a.g.e.,* s.220-222.

kamuoyunda geniş yankı uyandırarak NATO mensubiyetinin sorgulanmasına neden olmuş ve Amerikan Büyükelçisi'ne karşı düzenlenen bir suikast sonucu öldürülmesine varan iç karışıklık ortamı Yunanistan'ın NATO askerî kanadından ayrılmasıyla sonuçlanmıştır.[112] Soğuk Savaş atmosferi dâhilinde sert iki kutuplu sistemin yerini yumuşamaya[113] bıraktığı bir konjonktür içerisinde meydana gelen gelişmeler Yunanistan'ın çok yönlü bir politika izlemesine sebep olmuş, bu yönde diplomatik adımlar atılabilmesinin önünü açmıştır. Güvenlik endişesi dış politika üzerinde belirleyici olmuş ve hükümet SSCB ideolojisine yakın bir yönetim anlayışı benimseyen Balkan ülkelerine ilişkin çeşitli politikalar geliştirmiştir.[114]

Öte yandan siyasi ve iktisadi alanda ABD yörüngesinde şekillenen politikalar yönünü Avrupa'ya çevirmiş ve Karamanlis döneminin odak noktası AT'ye tam üyelik olmuştur.[115] AT mensubiyetinin hükümet nezdinde ülkede demokrasinin özümsenerek bu çerçevede kurumsallaşma ve siyasi istikrarın tesisi açısından bir kalkan niteliğinde olacağı inancı hâkim olmuştur. Türkiye kaynaklı beliren muhtemel riskleri bertaraf ederek konumunu bölgede ve uluslararası alanda güçlendirmek açısından stratejik önem teşkil etmiştir.[116] Topluluk tarafından finanse edilen çeşitli fonlar ile ABD'nin iktisadi alanda belirleyici konumuna bir alternatif yaratılarak kapsamlı bir dönüşüm sağlanacağı ve endüstri hususunda yabancı yatırımcıların ülkeye kazandıracağı teknoloji, uzman işgücü vasıtasıyla uluslararası piyasada rekabetçi bir konuma gelerek ivme yakalanacağı beklentisi hükümet nezdinde hâkim olan bir diğer fikir olmuştur. Bu yönde atılacak adımlara Kıbrıs ekseninde yaşanan

[112]Türkiye'de 1980 yılında gerçekleşen darbe sonucu değişen hükümetten ikili ilişkilerde yaşanan sorunlar hususunda müzakere sözünün alınmasıyla geri dönmüştür. Damla Cihangir, "Yunanistan-AB İlişkileri: Yunanistan Avrupa Birliği'nin 'Şımarık Çocuğu' Olmaya Devam Mı Ediyor?", *https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/yunanistan-ab_simarik_cocuk.pdf*, (14.11.2019), s.2.

[113]Soğuk Savaş ortamının yarattığı dinamik çerçevesinde yaşanan bloklar arası silahlanma yarışında 1958-68 döneminde tarafların kapasiteleri açısından nispi bir denklik yakalanması bu dönemin oluşumuna ortam hazırlamış ve 1972 yılında yürürlüğe konan SALT I ile bu periyodun altı çizilmiştir. Faruk Sönmezoğlu, *a.g.e.*, s. 39-40.

[114]Utku Kırlıdökme, "Yunanistan'da Uluslararası İlişkiler Kuramlarının Dış Politika Olaylarına Uygulanması", *Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi,* Cilt 2, Sayı 2, Aralık 2013, s. 28-29.

[115]Utku Kırlıdökme, "Yunanistan'ın Türkiye Algısı Çerçevesinde Oluşan Balkan Politikası", *Avrasya Etüdleri,* Sayı 50, 2016/2, s.56.

[116]Philip Chrysopoulos, "May 29, 1979: Greece Sings Accession to the European Economic Community", *https://greece.greekreporter.com/2017/05/29/may-29-1979-greece-signs-accession-to-the-european-economic-community/*, (24.01.2020).

gerilimin engel oluşturabilme potansiyeli nedeniyle ikili sorunlarda yargı yolu ön plana çıkarılarak Türkiye ile tansiyonu düşürme yoluna gidilmiştir.[117] Halk nezdinde ise üyelik; ülkenin mevcut Avrupa kimliğinin yasal bir boyut kazanması olarak değerlendirilmiş, bir heyecan yaratmaktan uzak kalmıştır. Bu çerçevede görece olarak politik kaygıların belirleyici rol oynadığı bu safhada Karamanlis, Atina Anlaşması'nda 1984 yılında tam üyeliğe geçiş yönünde belirtilen hükümlere rağmen süreci hızlandırmak adına adımlar atmıştır.[118]

22 Ağustos 1974 tarihinde Karamanlis hükümetinin girişimiyle üyeliğin önündeki engellerin kaldırılarak öngörülebilir gelecekte Topluluk mensubu olma niyeti alenen karşı tarafa beyan edilmiştir. 26 Kasım 1974'te AT'na iletilen bir muhtıra ile Albaylar Cuntası döneminde dondurulmuş olan uyum sürecine işlerlik kazandırılması ve askıya alınan anlaşma maddelerinin Topluluğun yeni üyelerini[119] de dâhil edecek şekilde revize edilerek uygulamaya konması ve bu kapsamda müzakerelerin yeniden başlatılması resmen talep edilmiştir.[120]

Organize edilen görüşmeler ek bir protokol imzalanması kararının alınmasıyla sonuçlanmıştır. Protokol, Topluluk üyelerinin iç prosedürleri uyarınca onay sürecinden geçirilerek işlerlik kazanacağı için bu periyot geçici nitelikte olması planlanan bir anlaşma ile desteklenerek taraflar arası ticari faaliyetlerin yeniden yapılanma sürecinin hızlandırılması hedeflenmiştir. Ayrıca blokelenen mali yardımların tediyesi ile kesintiye uğrayan tarımsal entegrasyon sürecinin hızlandırılması planlanmıştır. Yunanistan yönetimi tarafından konunun önemi belirtilerek tarımsal kalkınmaya öncelik verilmesi ve bu yönde randımanın

[117]Melek Fırat, *a.g.m.*, s.750; M. Fatih Tayfur, 1997, *a.g.m.*, s.208-209.
[118]Richard Clogg, *Modern Yunanistan…,* s.217-218.
[119]1969 sonrası başlayan müzakere süreci 1973 yılı itibariyle tamamlanarak İngiltere, İrlanda ve Danimarka'nın iştirakiyle AET ilk genişleme sürecini gerçekleştirmiştir. Sinem Akgül Açıkmeşe, "Avrupa Birliği'nde Genişleme", *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*", Derleyenler: Belgin Akçay ve İlke Göçmen, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s. 643.
[120]Erini Karamouzi, *a.g.m.*, s.5.

arttırılarak yetiştirilen ürünlerin toplam ticaret hacmi içerisindeki payının yükseltilmesine odaklanılmıştır.[121]

1948 yılı sonrasında ekonomi alanında izlenen stratejiler doğrultusunda 1958-1973 kesitinde ciddi bir ilerleme kaydedilmesine rağmen süreç içerisinde tezahür eden gelişmelerin iktisadi yansımaları ve artan dışa bağımlılık bir takım yapısal problemlere zemin hazırlamıştır. Ülkenin sınırlı kaynakları dikkate alınarak tasarlanan teşvik politikaları aracılığıyla gerçekleştirilen dış yatırımlar, kilit öneme sahip endüstriyel sektörler üzerinde bir değişime ortam yaratmıştır. Bu durum GSYH üzerinden büyüme oranlarına yansımıştır. Ancak söz konusu rakamların perde arkasında borçlanma ve dış yatırımcılara uygulanan özendirme politikası yatmıştır.[122]

Buna ek olarak uluslararası alanda Kıbrıs ekseninde tırmanan gerilim, ülkenin savunma giderlerine ağırlık verilmesine yol açmış ve bütçe harcama kalemlerinin yaklaşık %20'sinin bu alana kaydırılmasına sebebiyet vermiştir. Bu durum altyapı ile kalkınmaya yönelik yenilikçi yatırımların payını eritmiştir.[123] Sınaî dönüşüme tarım sektörü ayak uyduramamış; aktif nüfusun büyük bir kısmının tarımsal alanda istihdam edilmesine karşın GSMH içerisindeki düşük seviyelerde seyreden payı, işletmelerin mikro düzeyde olup teknolojik adaptasyonun gerçekleştirilememesinden kaynaklanmıştır. Sınaî tesis dağılımı ise coğrafi planlamanın bulunmadığı bir sistemde merkezlere toplanmış ve bölgesel ayrımı derinleştirerek sektörler arası büyüme oranlarında farklılıklar oluşturmuştur. Başta inşaat olmak üzere, metal, petrokimya ile tekstil alanlarında önemli ölçüde ilerleme kaydedilmiştir.[124]

---

[121]Archive of European İntegration, *Signature of The Treaty of Accession Between Greece and the Community*, http://aei.pitt.edu/30873/1/P_50_79.pdf, (19.12.2019), s.5.
[122]Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, *Comission Opinion on Greek Application for Membership of the European Communities (29 January 1976),* https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/add5c5dd-118f-412d-bf8a-277a9fc1f239/publishable_en.pdf , (09.01.2020), s.5.; Richard Clogg, *Modern Yunanistan…,* s.181-182.
[123]Richard Clogg, *Modern Yunanistan…,* s. 216-217.
[124]Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, *Comission Opinion on Greek Application for Membership of the European Communities (29 January 1976),* https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/add5c5dd-118f-412d-bf8a-277a9fc1f239/publishable_en.pdf , (09.01.2020), s.5.

Öte yandan söz konusu zaman diliminde izlenen politikaların tesiriyle iktisadi alanda belirleyici konuma gelen bir kesim oluşmuştur. Karamanlis hükümeti miras kalan bu problemler karşısında müdahaleci bir yaklaşım benimsemiş olup çeşitli mevzuat değişiklikleri[125] ile süreç desteklenmiştir. Bu çerçevede önemli bir mali yükü bünyesinde barındıran kamulaştırmalar gerçekleştirilmiş, AT üyeleri ile Yunanistan arasında derinleşen gelişmişlik farkının kapatılması ve gereken yapısal dönüşümün sağlanması hususunda önemli rol oynayacağı gerekçesiyle teknolojik alt yapısı zayıf olan yerel yatırımcı karşısında yabancı yatırımcı projesi yürürlüğe konmuştur. Söz konusu girişimler ve ikili ilişkilerin gelişimine bağlı olarak kaydedilen ilerleme, ticari faaliyetlere de yansımış ve AT mensubu ülkeler ile gerçekleştirilen ihracat oranı iki katına yakın bir artış göstermiş, AT tarafından ülkeye yapılan yabancı sermaye yatırımları ise ABD'nin yerini almaya başlamıştır.[126]

Yunanistan 1973-1980 Ekonomik Göstergeleri (%)								
	1973	**1974**	**1975**	**1976**	**1977**	**1978**	**1979**	**1980**
Büyüme Oranları	**7,3**	**-3,6**	**6,1**	**6,4**	**3,4**	**6,7**	**3,7**	**1,8**
İşsizlik Oranları	**20**	**21**	**23**	**19**	**17**	**18**	**19**	**28**
Fiyat İstikrarı	**15,5**	**26,9**	**13,4**	**13,3**	**12,1**	**12,6**	**19**	**24,9**
Dış Ticaret Dengesi	**-2005**	**-2376**	**-3035**	**-3501**	**-4094**	**-4466**	**-5740**	**-5438**
Cari İşlemler Bilanço Dengesi	**-1190**	**-1140**	**-950**	**-930**	**-1180**	**-960**	**-1880**	**-2210**

Tablo 1: Yunanistan 1973-1980 Ekonomik Göstergeleri (%) (**Kaynak:** Sema Çınar, "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılma Kriterleri Açısından Yunanistan, İspanya ve Portekiz ile Karşılaştırması", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 4, Sayı 2, Bahar 2005, s.17-25. Kaynağındaki verilere istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.)

[125]Bu çerçevede yürürlüğe konan 1975 Anayasası üzerinde tadil yoluna (106 ve 107. maddeler) gidilmiştir. 106. madde bu politika ışığında uyarlanarak tekelleşmeye karşı tedbir bağlamında kriterler dâhilinde firmalar süzülerek önemli kamulaştırmalar gerçekleştirilmiştir. Yaratılan yeni sistemde yerel işadamlarından ihracata yönelik performansın arttırılması ve ülkenin rekabet gücüne katkı sağlayacak adımların sektörel veya kamu ile işbirliği vasıtasıyla, özendirmeler olmaksızın atılması beklenmiştir. Diğer taraftan esas hedef olan AT mensubiyeti çerçevesinde anayasa (107. Maddesinde) düzenlemesine gidilerek yabancı yatırımcılara teşvik ve teminatlar tesis edilmiştir. M. Fatih Tayfur,"Yunanistan ve İspanya'nın…", s.207-209.

[126]M. Fatih Tayfur,"Yunanistan ve İspanya'nın…", s.207-209.

1953-1973 döneminde AT mensubu ülkelere kıyasla önemli bir büyüme oranı kaydeden ülke; büyümenin iktisadi yükünü turizm, armatörlük ve göçmen gelirleri ile karşılamış ancak 1973 ve müteakiben 1978 yıllarında uluslararası piyasaları tesiri altına alan petrol şoku 1973-1979 kesitinde ticari faaliyetlere uygun olmayan bir zemin oluşturmuştur. Bölgeyi etkisi altına alan buhran, göçmenlerin dönüşünü tetiklemiş ve ülkede işsizlik seviyesinin artışını beraberinde getirmiş, ülkenin önemli bir gelir kalemini teşkil eden bu alanda yaşanan daralma cari açık oluşumuna sebebiyet vermiştir.[127] Bu nedenle tüm düzenlemelere karşın dış yatırımlarda beklenen seviyelere ulaşılamamış, geçmiş yıllara göre yatırım seviyesi daha düşük düzeyde seyretmiştir.[128]

2.2.2. Ortaklık Süresince Yunanistan'a Yapılan Yardımlar

1961 yılında akdedilen Atina Anlaşması ile Yunanistan'ın ortaklık statüsü tanınmış olup anlaşma kapsamında planlanan hedeflerin gerçekleştirilmesine ilişkin tasarlanan yol haritasında destek niteliğinde 125 milyon dolarlık kredi formunda bir mali yardım hükmüne yer verilmiş, 5 yıllık bir zaman diliminde tediyesi takvime bağlanmıştır. Ancak ödemeler için belirlenen programa ülke siyasi hayatında tezahür eden gelişmeler sebebiyle bağlı kalınamamıştır. 1967 yılına dek 69,3 milyon dolarlık kısmı ödenmiş olup gerçekleşen askerî darbe neticesinde AT tarafından anlaşma askıya alınmış, mali yardım süreci dondurulmuştur.[129] Ülkenin içinde bulunduğu iktisadi durum açısından desteğin ehemmiyeti göz önüne alındığında bu yaptırımlar Yunanistan yönetimince tepkiyle karşılanmış ve kaldırılmasına yönelik çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Ancak demokratik ilkelerin tesisi ilişkilerin normalleşmesi adına bir koşul olarak öne sürülmüştür.[130]

---

[127]Sema Çınar, *a.g.m.,* s.26-27.; Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, *Comission Opinion on Greek Application for Membership of the European Communities (29 January 1976),* https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/add5c5dd-118f-412d-bf8a-277a9fc1f239/publishable_en.pdf , (09.01.2020), s.6.
[128]M. Fatih Tayfur,"Yunanistan ve İspanya'nın…", s.209.
[129]Erini Karamouzi, *a.g.m.,* s.5.
[130]Van Coufoudakis, "Greek Foreign Policy Since 1974: Quest for Independence", *Journal of Modern Greek Studies,* Cilt 6, Sayı 1, 1988, s.55-57.

Kıbrıs ekseninde vuku bulan hadiselerin Yunanistan siyasi hayatına tesiri 1974 yılında Cunta idaresinin iktidardan çekilmesi akabinde Karamanlis liderliğinde demokratik ve parlamenter sistemin teşekkülü ile olmuştur. Odak noktasını AT mensubiyeti olarak belirleyen Karamanlis hükümetinin girişimleri neticesinde anlaşma etkinleştirilerek ilişkiler normalleşme sürecine girmiştir. Atina Anlaşması kapsamında yer alan mali yardıma ilişkin ödeneğin kalan kısmı serbest bırakılmış, müzakere sürecinde yeni bir yardım paketi üzerine görüşülebileceğinin sinyalleri verilmiştir.[131]

1975 yılında ülkenin AT tam üyelik hususunda gerçekleştirdiği başvuru sonrası ilişkilerin derinleşmesine bağlı olarak diğer sektörlere kıyasla tarihsel arka plan göz önüne alındığında daha sınırlı bir ilerleme kaydedilen ziraat alanına ilişkin 28 Şubat 1977 tarihinde teknolojik inovasyon adaptasyonu adına altyapı çalışmalarında kullanılmak üzere ikinci bir mali protokol imzalanmıştır. Bu çerçevede 280 milyon dolarlık limit tahsis edilmiştir. 225 milyon doları AYB tarafından finanse edilen kredi, AT bütçesinden ise 45 milyon doları hibe olmak üzere 55 milyon dolar, toplam 280 milyon dolarlık bir mali destek öngörülmüş ve yardımların 31 Ekim 1981 yılına kadar gerçekleştirilmesi hususunda mutabakat sağlanmıştır.[132]

[131]Archive of European İntegration, *Greece and The European Community*, http://aei.pitt.edu/960/1/enlargement_greece.pdf , (19.12.2019), s.5.
[132]Archive of European İntegration, *Greece and The European Community*, http://aei.pitt.edu/960/1/enlargement_greece.pdf , (19.12.2019), s.5.

Ortaklık Döneminde AYB Bütçesi'nden Yunanistan'a Yapılan Yardımlar				
	28.02.1977-31.10.1981 Dönemi (2.Mali Protokol)		1961-1981 Ortaklık Dönemi	
Sektörler	**Adet**	**Tutar**	**Adet**	**Tutar**
Ulaşım	**3**	**51.128.908**	**5**	**38.000.000**
Tarım	**1**	**10.000.000**	**1**	**10.000.000**
Kredi	**9**	**116.499.509**	**7**	**88.195.860**
Endüstri	**2**	**10.500.000**	**14**	**39.881.545**
Su ve Kanalizasyon	**9**	**107.076.226**	**8**	**134.313.633**
Telekom	**2**	**24.497.337**	**-**	
Enerji	**2**	**35.000.000**	**3**	**41.000.000**
Diğer	**1**	**11.275.810**	**-**	
Toplam	**29**	**368.977.790**	**38**	**262.480.038**

Tablo 2: Ortaklık Döneminde AYB Bütçesi'nden Yunanistan'a Yapılan Yardımlar (**Kaynak:** European Investment Bank, *Project List,* https://www.eib.org/en/projects/loans/index.htm?q=&sortColumn=loanParts.loanPartStatus.statusDate&sortDir=desc&pageNumber=0&itemPerPage=25&pageable=true&language=EN&defaultLanguage=EN&loanPartYearFrom=1959&loanPartYearTo=2019&orCountries.region=true&countries=GR&orCountries=true&orSectors=true, (10.02.2020). kaynağında yer alan bilgilere istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Tahsil edilen ödenekler çeşitli projelerde kullanılmıştır. AYB'dan ilk kredisini 1963 yılında ulaşım sektöründe geliştirilen proje ile tahsil eden Yunanistan, 1961-1981 yıllarını kapsayan ve ortaklık süreci olarak tanımlanan zaman diliminde görece olarak altyapıya yönelik 38 farklı proje hayata geçirmiştir [133]

[133] European Investment Bank, *Project List,* https://www.eib.org/en/projects/loans/index.htm?q=&sortColumn=loanParts.loanPartStatus.statusDate&sortDir=desc&pageNumber=0&itemPerPage=500&pageable=true&language=EN&defaultLanguage=EN&loanPartYearFrom=1959&loanPartYearTo=2019&orCountries.region=true&countries=GR&orCountries=true&orSectors=true, (10.02.2020).

2.2.3. Yunanistan'ın Avrupa Topluluğuna Katılım Anlaşması ve Sonraki Süreçte Ortaya Çıkan Ekonomik Sorunlar

12 Haziran 1975 tarihinde Karamanlis hükümeti tam üyelik müracaatını gerçekleştirmiş olup takiben 24 Haziran günü Bakanlar Konseyi toplantısında başvuru mercek altına alınmış ve Roma Antlaşması'nın 237. maddesine istinaden Komiyon'dan görüş talep edilmiştir.[134] Bu çerçevede ülkenin ekonomik ve teknik yapısına ilişkin başlatılan çalışmalar 28 Ocak 1976'da Doğu Akdeniz ekseninde tezahür eden problemler ile AT mensubiyetinin taraflar açısından doğuracağı yükümlülüklere değinen ve mevcut durum değerlendirmesi yapılarak öngörülebilir gelecekte gerçekleşmesi muhtemel risklere vurgu yapan bir rapor ile neticelenmiştir. Kıbrıs bunalımında; AT'nin tansiyonun düşürülerek istikrarın tesis edilmesine ilişkin katkı sunan bir rol üstlenilmesi ve herhangi bir şekilde dâhil olmaması gerektiği deklare edilirken bir diğer başlık altında ülkenin ekonomik yapısı tahlil edilmiş ve gümrük intibak sürecinin işleyişi hususunda beyan edilen ilerlemeye karşın tarım sektöründe sınaî niteliği ve aktif nüfus oranı üzerinden aynı uyumun yakalanamamasına değinilmiştir.[135]

Söz konusu tespitlere ek olarak ülkenin iktisadi kırılganlıklarının mali destekler vasıtasıyla güçlendirilmesinin ve mensubiyetin doğurabileceği muhtemel problemler için ihtiyati bir bütçe ayrılmasının zaruriliğine değinilmiştir. Ancak AT nezdinde ülke siyasi hayatında yaşanan dönüşümün tayin edilen hedefler ile desteklenmesi ve bu yönde atılan adımlar, konunun kamuoyu ve iktidar açısından arz ettiği önemi göstermiş olup bölgede istikrar ve demokratik ilkelerin tesisi bağlamında hassasiyeti göz önünde bulundurularak müracaatın tasdik edilmesi ve sürecin başlatılması yönünde görüşünü açıklamıştır. Sınırları tayin edilen bir geçiş

---

[134]Archive of European İntegration, *Greece and The European Community*, http://aei.pitt.edu/960/1/enlargement_greece.pdf, (19.01.2020), s.5.

[135]Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, *Comission Opinion on Greek Application for Membership of the European Communities (29 January 1976)*, https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/add5c5dd-118f-412d-bf8a-277a9fc1f239/publishable_en.pdf , (18.12.2019), s.2-5.

dönemi içerisinde tespit edilen alanların rehabilitesi ve bütünleşmenin zaruri kıldığı düzenlemelerin hayata geçirilmesi tavsiye edilmiştir.[136]

9 Şubat 1976 tarihli Bakanlar Kurulu toplantısında rapor çözümlenmiş ve iktisadi alanda öne sürülen olumsuz görüşler engel teşkil etmemiştir.[137] Öte yandan tarihsel bağların mevcudiyeti ile Avrupalı kimliğinin oluşumunda ülkenin önemli bir rol oynadığı görüşü dönemin karar alıcı liderleri tarafından benimsenmiş olup alenen açıklamalara yansımıştır.[138] Yunanistan'ın siyasi dönüşümüne dayanak niteliğinde olabileceği motivasyonundan hareketle ilişkilerin gelişimi desteklenmiş ve 27 Temmuz itibariyle müzakereler[139] resmî olarak başlatılmıştır.[140] Bu çerçevede iki yıllık bir zaman dilimi içerisinde stratejik temaslarda bulunulmuş olup tarama sürecine ilişkin Komisyon tarafından kapsamlı bir rapor hazırlanmıştır. Konsey nezdinde değerlendirmeye tabi tutulan analizin tasdikini takiben 7 Şubat 1978 tarihinde müzakere pozisyonu alınmıştır.[141] AT'nin yapıcı ve hızlandırıcı yaklaşımı neticesinde 23 Mayıs 1979 tarihinde süreç tamamlanarak 24 Mayıs'ta AKÇT, AET, Avrupa Atom Enerjisi Topluluğu Katılım Anlaşmaları ve ek protokoller Atina'da taraflarca imzalanmıştır.[142] Ülke meclisinden 28 Haziran'da geçmiş, gerekli

---

[136]Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, *Comission Opinion on Greek Application for Membership of the European Communities (29 January 1976),* https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/add5c5dd-118f-412d-bf8a-277a9fc1f239/publishable_en.pdf , (18.12.2019), s.2-5.

[137]İktisadi Kalkınma Vakfı, *AB Genişleme Politikası,* https://www.ikv.org.tr/icerik_print.asp?id=32 , *(30.11.2019).*

[138]Leman Erdal- Selçuk Çolakoğlu, *a.g.m.*, s.74.

[139]Söz konusu dönemde Konsey ve 1965 yılında imzalanan Füzyon Antlaşması doğrultusunda yetki alanı revize edilen Komisyon sorumluluk alanı ve işleyişi itibariyle günümüz şeklini almamış olup müzakereler Konseyin görüşleri ışığında şekillenerek devletlerarası pazarlık usulüyle gerçekleşmekteydi. Sevilay Kahraman, "Avrupa Bütünleşmesi Kuramları: 1980 Sonrası", *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*", Derleyenler: Belgin Akçay ve İlke Göçmen, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012, s. 89-90.

[140]Archive of European İntegration, *Greece and The European Community*, http://aei.pitt.edu/960/1/enlargement_greece.pdf, (19.01.2020), s.5.

[141]CVCE, *Second Enlargement: Greece*, https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/4a6854b3-62e2-4e41-aba6-9ccf2cf5a859, (20.01.2020).; Archive of European İntegration, *Greece and The European Community*, http://aei.pitt.edu/960/1/enlargement_greece.pdf, (19.01.2020), s.5.

[142]European Union, *Legislation*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L:1979:291:FULL&from=EN, (21.01.2020).

prosedürleri takiben 19 Kasım'da L291 numaralı AT Resmi Gazetesinde yayımlanmıştır.[143]

Katılım Anlaşması'nın 1 Ocak 1981'de yürürlüğe girmesi planlanmış olup Yunanistan bu tarih itibariyle ikinci genişleme evresinde AT çatısı altında onuncu mensubu olarak yerini almıştır. Hazırlık evresi öngörülmemiş, anlaşma kapsamında beş yıllık bir geçiş dönemi takvime bağlanmış ve süre içerisinde bütünleşmenin hayata geçirilebilmesi adına gerekli reform çalışmalarının gerçekleştirilmesi beklenmiştir.[144] Atina Anlaşması doğrultusunda 1974 itibariyle AT menşeli endüstriyel ürünlerin Yunanistan'a ihracatında %66,6'sının tabi bulunduğu gümrük birliğinin kalan kısmı için Katılım Anlaşması ile 01.11.1984'te, genel olarak ise kademeli bir program ile 01.01.1986 yılına dek hayata geçirilmesi hususunda mutabık kalınmıştır. Altı aşamalı olarak belirlenen plan kapsamında 01.01.1981 tarihinde %10 oranında azaltılması ve takiben her yıl %20 olmak üzere 1985 yılı sonu itibariyle tamamlanması öngörülmüştür. Ancak tamamıyla bir gümrük birliğinin oluşması, Yunanistan'ın anlaşma kapsamında yüklenen sorumluluk ışığında zirai alanda bütünleşme gelişimine bağlı kılınmıştır. Söz konusu alanda beş yıllık, sektörel olarak yedi yıllık olarak öngörülen süreçte gümrüksüz uygulamanın yanı sıra fiyatlar ve üçüncü ülkelere yönelik ortak gümrük tarifesinin entegrasyonu hedeflenmiştir. Bu çerçevede fiyatların intibakı hususunda süreç içerisinde doğabilecek muhtemel açıkların doldurulması adına destekleyici nitelikte bir düzenek planlanmış ve kuru üzüm, pamuk gibi ürünlerin adaptasyonu için önemli imkânlar tesis edilmiştir.[145]

Öte yandan ülke 01.07.1968 tarihinden beri AKÇT ürünleri haricinde gümrüksüz ihracat avantajından istifade etmekte olup iştirak ile birlikte AKÇT mensubiyeti doğrultusunda diğer ürünler ile eş zamanlı olarak 01.01.1986 tarihinde

---

[143]Murat Kavalalı, "Avrupa Birliği'nin Genişleme Süreci:AB'nin Beşinci Genişlemesine İlişkin Katılım Antlaşmalarında Yer Alan Geçiş Düzenlemeleri", *http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birliginin_Genisleme_Sureci_ABnin_Besinci_Genislemesine_Iliskin_Katilim_Antlasmalarinda_Yer_Alan_Gecis_Duzenlemeleri.pdf*, (22.01.2020), s.2.

[144]CVCE, *The Accession of Greece*, https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/61a2a7a5-39a9-4b06-91f8-69ae77b41515/publishable_en.pdf, (22.01.2020), s.4.

[145]Archive of European İntegration, Signature of The Treaty of Accession Between Greece and the Community, http://aei.pitt.edu/30873/1/P_50_79.pdf, (27.01.2020), s.3-7.

tahakkuk planlanmıştır. Herhangi ciddi bir iktisadi zorluk durumunda taraflarca kriz yönetimine ilişkin olarak uygulanacak yöntem hususunda uzlaşılmıştır. İşçilerin serbest dolaşım hürriyeti için ise yedi yıllık bir zaman dilimi tayin edilmiştir. Anlaşma kapsamında ele alınan bir diğer konu ise AT bünyesinde yer alan kurum ve kuruluşlarda Yunanistan'ın yer alacak temsilci adedi olmuştur. Geçiş dönemi hükümlerinin aksine belirlenen temsilci sayıları ve oy kullanımı açısından anlaşmanın yürürlüğe giriş tarihinden itibaren tam üye olarak iştirakinde anlaşılmıştır.[146]

Yunanistan AT çatısı altında diğer mensupların makroekonomik değişkenleri baz alındığında en az gelişmiş ülke olmuştur. İktisadi yapısının uzun yıllardır dışa bağımlı şekilde idame ettirilmesi, kırılgan altyapısı, araştırma ile geliştirme çalışmalarının yetersizliği ve teknolojik donanımdan yoksun bir düzenin mevcudiyeti Yunanistan açısından mensubiyeti ile taçlandırdığı söz konusu yeni platformda rekabet potansiyeli bağlamında güç bir durum yaratmıştır.[147] Buna paralel olarak ülke içerisinde Ekim 1981 seçimleriyle iktisadi alanda devlet müdahalesinden yana tutumuyla iktidarı devralan Panhelenik Sosyalist Hareket (PASOK) lideri Andreas Papandreu, ülkenin var olan sorunlarına ek olarak küresel ölçekte yaşanan petrol bunalımı ve katılımın beraberinde getirdiği problemleri mercek altına almış ve önlem niteliğinde politikalar uygulamaya koymuştur. Papandreu'nun seçim vaatlerinde yer alan enflasyon oranına tabi maaş uygulaması doğrultusunda 1981 zaferi sonrası gerçekleştirilen zamlar, kısa süre içerisinde yerini ekonominin rehabilite edilmesi hedefiyle kısıtlara bırakmış ve kamulaştırma gibi uygulamalar ile program desteklenerek üretime yönelik randıman artışı amaçlanmıştır. Ancak kamulaştırmaya tabi işletmelerin yüklü borçları, ülkenin gider kalemlerini tetikleyerek öngörülen hedeflerden uzaklaşılmasına ve AT mensubu ülkeler ile gelişmişlik seviyelerinde belirgin farklılaşmanın derinleşmesine ortam hazırlamıştır.[148] 1982 yılının Mart ayında AT'na iletilen bir muhtıra aracılığıyla ülkenin yapısal ile bölgesel

[146]Archive of European İntegration, Signature of The Treaty of Accession Between Greece and the Community, http://aei.pitt.edu/30873/1/P_50_79.pdf, (27.01.2020), s.3-7.
[147]Ergüder Can-Dilek Akdenizli Kocagül, *Avrupa Birliği'nde Bölgesel Politikanın Gelişimi ve Yapısal Fonlar*, 1. Baskı, TEPAV, Ankara 2008, s.15-16.
[148]Richard Clogg, *Modern Yunanistan…,* s.227-232.

problemlerine dikkat çekilmiş ve Roma Anlaşması'nın 92 ve 93. hükümleri, Katılım Anlaşması'nın ise 7. protokolüne istinaden ülke özelinde mali destek talebinde bulunulmuştur.[149]

Üyelik özellikle dış ticaret dengesi üzerinde kademeli olarak kaldırılan kota ve tarifeler doğrultusunda etkisini göstermiştir. İthalat ve ihracat oranları üzerinde belirgin bir artış yaşanmış ancak denge sağlanamamış; ithalatın payı yıldan yıla artmasına karşın ülke üretimi bunu karşılamaktan uzak kalmıştır. Bu durumun arka planında entegrasyonun gereği olarak nitelendirilen dönüşüme dair uygulama ve politikaların hayata geçirme hususunda yeterli kararlılığın sergilenememesinin payı büyüktür. Ülkenin yüksek borç seviyesi ve yapısal sorunları manevra kabiliyetini kısıtlarken söz konusu değişkenlerin tesiri üyeler arası farklılığı körüklemiştir.[150]

2.2.4. Tam Üyelik Sonrası Avrupa Topluluğu Programı Kapsamında Yunanistan'a Yapılan Yardımlar

Yunanistan'ın 1961 yılında Avrupa Ekonomik Topluluğu ile Atina Anlaşması imzalayarak ortaklık statüsü kazanması sonucu topluluk ile başlayan ekonomik ilişkiler 1981 yılında tam üye olmasıyla daimî bir boyut kazanmıştır. Komisyon tarafından AT üyesi devletlerin söz konusu fonlardan istifadesine ilişkin pay oranları revize edilmiş, AT bütçesinden Yunanistan'a %13'lük bir dilim ayrılmıştır.[151] Bu doğrultuda Yunanistan, Birliğin üye devletlerarası yapısal farklılıkları dengelemek, topluluğun ortak politikalarını desteklemek ve adaptasyon amacıyla sağladığı mali yardımlardan istifade etmeye başlamıştır.

---

[149]Archive of European İntegration, *Greek Memorandum Position of the Greek Government on Greece's Relations with the Europena Communities 22 March 1982,* http://aei.pitt.edu/1790/1/Greek_memo_1982.pdf, (21.01.2020), s.90-91.

[150]Rıdvan Karacan- Ersin Uğurkan, "Avrupa Birliği Ekonomik Entegrasyon Sürecinde Ortaya Çıkan Problemlerin Yunanistan Örneği Bağlamında Değerlendirilmesi", *International Journal of Social Sciences and Education Research,* Cilt 1, Sayı 1, 2015, s.285.; Ahmet Serdar, *a.g.e.*, s.58-59.

[151]Archive of European İntegration, *Council of the European General Secretariat Press Release 1191/80(Presse 182),* http://aei.pitt.edu/4200/1/4200.pdf, (12.02.2020), s.10.

1981 yılında ülkenin AT ekonomilerine görece olarak geri kalmış konumu, sosyoekonomik farkların dengelenmesi adına ciddi bir desteğin zaruriliğini doğurmuştur.[152] 1990'lı yılların başlarına dek mensubiyetin rekabet gücü bağlamında getirdiği yükün tesiriyle iktisadi yönden istikrarı sağlayamamış, ülkenin yüksek borç oranı göz önünde bulundurulduğunda AT dâhilinde büyüme oranları açısından son sırada yer almıştır.[153] Ülke ekonomisinin GSYH'nın %15'ini oluşturan ve dış satım yekûnunun %30'una tekabül eden bir oranla ziraat sektörünün belirleyici pozisyonu ATYGF'dan, iktisadi ile sosyal uyuma ilişkin olarak ise ABKF'dan uzun yıllar önemli bir kaynak temin etmesine zemin oluşturmuştur.[154]

Öte yandan tesis edilen ödenekler aracılığıyla siyasi, iktisadi ve kurumsal alanda projelerin hayata geçirilmesi adına belirleyici konumda yer alan AT bütçesi, programların istikrar ve başarısının kontrollü bir şekilde öngörülebilir gelecekte Topluluğun hedeflediği konuma ulaşabilmesi için bir yol haritası oluşturmakta olup öz kaynaklar, KDV ve GSYH payı ile finanse edilmektedir.[155] Bu bağlamda katılım sonrası Yunanistan'ın adaptasyonu adına ihtiyaç duyulan bu destek AT dâhilindeki ülkelerin katkı paylarına da yansımış ve bir külfet teşkil etmiştir.[156]

---

[152]DPT, *Avrupa Birliği Bütçesi-Fonları ve Türkiye'nin Tam Üyeliği*, http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birligi_Butcesi_Fonlari_ve_Turkiyenin_Tam_Uyeligi.pdf, (23.01.2020), s.22.

[153]İpek Akad, *AB Bölgesel Yardımlarının Üye Ülkelerin Kalkınmışlık Düzeylerine Etkisi: İrlanda-Yunanistan Örnekleri,* (Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2005, s.77.

[154]DPT, *Avrupa Birliği Bütçesi-Fonları ve Türkiye'nin Tam Üyeliği*, http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birligi_Butcesi_Fonlari_ve_Turkiyenin_Tam_Uyeligi.pdf, (23.01.2020), s.22.

[155]Müge H. Güvenç, "Avrupa Birliği Bütçesi'nin Finansmanı: Öz Kaynaklar Sistemi", *Maliye Dergisi*, Sayı 158, Ocak-Haziran 2010, s.516.; Nurettin Bilici, *Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler…*, s.80-81.

[156]Eleni Panagiotarea, *Greece in the Euro Economy Delinguency or System Failure?*, ECPR Press, İngiltere 2013, s.29.

1982-1992 Döneminde Yunanistan-AT Ekonomik İlişkileri (Milyon ECU)				
Yıllar	**Avrupa Tarımsal Yön verme ve Garanti Fonu**		**Avrupa Bölgesel Kalkınma Fonu**	**Avrupa Sosyal Fonu**
	Garanti Bölümü	**Yön verme Bölümü**		
1981	**146,2**	**17,3**	**250,2**	**29,8**
1982	**684,6**	**14,5**	**152,3**	**23,5**
1983	**1007,4**	**21,9**	**214,6**	**20,4**
1984	**691,2**	**52,8**	**216,7**	**71,3**
1985	**1192,6**	**83,7**	**309**	**79**
1986	**1386,9**	**86,2**	**309,1**	**107,1**
1987	**1340,5**	**78**	**293,9**	**151,9**
1988	**1318,5**	**133,5**	**312,6**	**147,9**
1989	**1700,6**	**209,2**	**418,4**	**217,5**
1990	**1941,9**	**232,5**	**543,2**	**303,2**
1991	**2211,8**	**225,2**	**537,2**	**349,1**
1992	**2231,4**	**352,3**	**1010,7**	**258,4**

Tablo 3: 1982-1992 Döneminde Yunanistan-AT Ekonomik İlişkileri (Milyon ECU) (**Kaynak:** DPT, *Avrupa Birliği Bütçesi-Fonları ve Türkiye'nin Tam Üyeliği*, http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birligi_Butcesi_Fonlari_ve_Turkiyenin_Tam_Uyeligi.pdf, (23.01.2020), s.24-25,35,67,74,81.; Commission of the European Communities, *Eleventh Financial Report on the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund 1981 Guarantee Sectian and Food aid Financing 82/439*, 1982, s.16.; Commission of the European Communities, *Eleventh Financial Report on the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund 1981 Guidance Section 82/446, 1982*, s.31. kaynağında yer alan verilere istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Atina Anlaşması ile başlayan ilişkiler kapsamında Topluluk tarafından finanse edilen ekonomik yardımlarla zaman içerisinde Yunanistan, İspanya'dan sonra en fazla hibe alan ülke olarak karşımıza çıkmaktadır.[157] Seçim vaatleri arasında AT üyeliğine ilişkin eleştirel maddeler yer alan ve mensubiyete karşıt bir tutum benimseyen A. Papandreu'nun, 1981-1989 yıllarını kapsayan iktidar sürecinde bu politikadan uzaklaşarak alenen ayrılmanın olumsuz sonuçlar doğuracağı yönünde

[157]Belgin Akçay, "Yunanistan Ekonomisinde Devlet Borç Krizi-Cari Açık İlişkisi", *Maliye Dergisi*, Sayı 163, Temmuz-Aralık 2012, s.16.

demeçler vermesinde söz konusu yardımların yadsınamaz bir etkisi bulunmaktadır.[158] Nitekim izleyen dönemde de paralel görüşlere sahip liderler iktidara gelmiş, ancak iktisadi kısıtlar sebebiyle ayrılma göze alınamamıştır. Politikalar ise ödeneklerin arttılması üzerine kurgulanmış ve tepkilerle kazanç sağlama yoluna gidilmiştir. Bu bağlamda Yunanistan, AT çatısı altında tedirginlik kaynağı haline gelmiştir.[159]

1982 yılında A. Papandreu hükümeti tarafından iletilen muhtıra ise Komisyon nezdinde mercek altına alınmıştır. Bu doğrultuda 1985 yılında ülkenin içinde bulunduğu darboğazın aşılması ve ödemeler dengesindeki açıkların finansmanı amacıyla Komisyon tarafından makroekonomik rakamların periyodik olarak takip edilmesine ilişkin hüküm düşülerek AT bütçesinden 1,7 milyar ECU tahsis edilmiştir.[160] Eş zamanlı olarak alınan bir diğer karar ise 1972 yılında uygulamaya konan Akdeniz Programı'nın revize edilmesi olmuştur.[161] Söz konusu karar üzerinde tarımsal faaliyet alanı itibariyle benzerlik gösteren İspanya ve Portekiz üyeliğinin gündeme gelmesi belirleyici rol oynamıştır. Bu genişleme evresi Yunanistan ayağında Topluluk bütçesinden aktarılan kaynakların sınırlandırılacağı kanaatiyle endişe yaratmış, üst düzey temaslarda ziyanın tazminine yönelik talepler dile getirilmiştir.[162]

Temel geçim kaynağı Akdeniz kuşağının karakteristik ürünleri olan bölgelerin desteklenmesini, yeni iş imkânlarının tesisi hususunda doğan problemlerin aşılmasını, tarımsal modernizasyonun teşvik edilmesini ve iktisadi çeşitliliğin arttırılmasını hedef alan proje, İtalya ve Fransa'nın da belirlenen bölgelerini kapsayacak şekilde genişletilmiş ve rekabet kabiliyetinin geliştirilmesi odak noktası olmuştur. Bu çerçevede 3 ila 7 yıl arasında tamamlanmak üzere 6,6 milyar ECU

---

[158]Richard Clogg, *Modern Yunanistan…,* s.232.
[159]Seven Erdoğan, "Avrupa Birliği ve Krizler: Tarihi ve Güncel Krizler Üzerine Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 75, Sayı 2, 2020, s.594.
[160]Archive of European İntegration, *Meetings and Press Relases November 1985*, http://aei.pitt.edu/3640/1/3640.pdf, (23.01.2020), s.5.
[161]Philip Chrysopoulos, "May 29, 1979: Greece Sings Accession to the European Economic Community", *https://greece.greekreporter.com/2017/05/29/may-29-1979-greece-signs-accession-to-the-european-economic-community/*, (24.01.2020).
[162]Ergüder Can-Dilek Akdenizli Kocagül, *a.g.e.*, s.16.

bütçe ile 1986 yılında yürürlüğe girmiştir. KOBİ'lere yönelik teşvikleri, mesleki eğitimin yaygınlaştırılmasını, turizm yatırımlarına destekleri, zirai faaliyetlerde intansif uygulamalarının hayata geçirilmesi gibi sosyal ve iktisadi gelişim hususunda basamak niteliğinde projeler programın faaliyet alanı olarak tayin edilmiştir. Bu kapsamda 1992 yılına dek Yunanistan'a 1,8 milyar ECU tahsis edilmiştir.[163]

1980'li yıllarda gerçekleştirilen genişleme çalışmaları neticesinde İspanya ve Portekiz'in mensubiyeti ile üye sayısı 12'ye ulaşmıştır. AT dâhilinde nüfusta %22'lik bir artışa karşın kişi başına düşen GSYH %6 oranında düşüş göstermiş, bölgesel farklılıklar belirginleşmiştir.[164] Bu çerçevede heterojen bir görünüme bürünen AT tarafından, devletlerarası yapısal farklılıkların dengelenmesine hız kazandırılması motivasyonundan hareketle 1987 yılında Avrupa Tek Senedi uygulamaya konmuştur.[165] 1993 yılına dek kademeli olarak tek pazarın oluşturulmasına ilişkin mevzuat düzenlemeleri yapılmış ve bir yol haritası saptanmıştır.[166] EPB projesi ise nihai hedef olarak tanımlanmıştır. Bu bağlamda entegrasyonun derinleştirilmesine ilişkin tasarlanan plan, geri kalmış ekonomiler açısından beraberinde getireceği dezavantajlar göz önünde bulundurulduğunda bir risk teşkil etmiş, uygun zeminin tesis edilmesi adına bölgesel destek mekanizmaları yeniden tanzim edilmiştir.[167] Gerçekleştirilen mevzuat değişiklikleri ile bölgesel politikanın temelleri atılmıştır.

Ortaya konan hedeflerin fizibilitesi bağlamında 1988 yılında gerçekleştirilen reformlar önem arz etmiştir. Homojen bir yapının tesisi amacıyla İstatistiksel Bölge Birimleri Sınıflama Sistemi (Nomenclature of Territorial Statistical Units- NUTS) oluşturulmuştur. Bölgelere dair verilerin elde edilerek istatistiksel çıkarımlarda

---

[163]Fulya Bayraktar, "Avrupa Birliğinin Bölgesel Kalkınma Politikası ve Bu Politikanın Aday Olarak Türkiye Açısından Anlam ve Önemi", *https://docplayer.biz.tr/1732176-.html*, (23.01.2020), s.51-52.
[164]Sandy Dall'Erba, "European Regional Development Policies: History and Current Issues", *http://aei.pitt.edu/2030/1/dallerba2.pdf*, (24.04.2020), s.2.
[165]Süleyman Yaman Koçak, *Avrupa Birliği'nde Yapısal Fonların Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: İrlanda, İspanya ve Yunanistan Örnekleri*, Promat Basın Yayın, İstanbul 2005, s.25.
[166]Hayriye Atik, "Avrupa Topluluğu'nun Tek Pazar Hedefi", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1993, s.151.
[167]John Loughlin, "Regional Policy in the European Union*", New Challenges to the European Union: Policies and Policy-Making*, Derleyenler: Stavridis Stelios, Mossialos Elias, Morgan Rogar, Machin Howard, Dartmouth Publichin Company, İngiltere 1997, s.449-450.

bulunulması ve dış etmenlere olan duyarlılığının izlenmesi hedeflenmiştir. Elde edilen karşılaştırılabilir bulguların, politikaların tatbikine ilişkin referans oluşturması beklenmiştir. Kaynakların etkin dağıtımı ve edinilen bilgiler ile tayin edilen stratejik adımlar vasıtasıyla dengeli kalkınmanın gerçekleştirilmesi uygulamanın ardında yatan ana amaç olmuştur.[168] Bu çerçevede NUTS 1 gereksinimini karşılayabilecek düzeyde iktisadi güce sahip bölgeler, NUTS 2 iller ve NUTS 3 kırsal düzeyde idari birimleri içerecek şekilde kategorize edilmiş olup AT uygulamalarında NUTS 2 baz alınmıştır.[169] Bu sınıflandırmaya göre Yunanistan dâhilinde 4 adet NUTS 1, 13 NUTS 2, 51 NUTS 3 kapsamında bölge belirlenmiştir.[170]

1988 yılında gerçekleştirilen bir diğer reform ise kaynakların idaresine ilişkin ilkelerin saptanması olmuş ve 1989-1993 dönemine yön veren çerçeve niteliğinde 6 adet kriter belirlenmiş, kaynak tasarrufunun bu doğrultuda gerçekleştirilmesi beklenmiştir. Kriter 1 kapsamında az gelişmiş bölgelerin kalkındırılması ve yapısal dönüşümün desteklenmesi hedeflenmiştir.[171] Yunanistan bu kategoriye dâhil edilmiştir. 280 milyon ECU'su 1993 yılında uygulamaya konan Uyum Fonu'ndan olmak üzere 1989-1993 döneminde söz konusu hedeflere yönelik 7528 milyon ECU tahsis edilmiştir.[172]

1989-1993 kesitinde AT bütçesinden finanse edilen bu fonların %57,6'sı sektörlere yönelik tasarlanan ulusal, kalan kısmı ise birden fazla sektörü kapsayan bölgesel projelerde kullanılmıştır. Rekabet potansiyelinin geliştirilmesi ve temel altyapı çalışmaları için tasarlanan payın altında bir aktarım gerçekleştirilmiş, alan ihmal edilmiştir. Buna karşın bölgesel faaliyetler için öngörülenin üzerinde bir destek

---

[168]Haydar Efe- Funda Kemahlı- Erdal Demirci, "Avrupa Birliği'nde Bölgeler Arası Gelişmişlik Farklarının Azaltılması Sorunu ve Birliğin Bölgesel Politikası", *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, Sayı 38, 2018, s.90-91.

[169]Cengiz Aktar, "Bölgesel Politikalar", *Avrupa Birliği'nin Genişleme Süreci*, Derleyen: Cengiz Aktar, İletişim Yayınları, İstanbul 2002, s.69.

[170]Eurostat, *Patent Statistics at Eurostat: Methods fot Regionalisation, Sector Allocation and Name Harmonisation*, https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5916785/KS-RA-11-008-EN.PDF/ffe43370-8063-4e07-b77e-0319f1a79294?version=1.0, (03.04.2020), s.15.

[171]John Loughlin, *a.g.m.*, s.451.

[172]Carmela Martin- Jose Antonio Herce- Simon Sosvilla Rivero- Francisco J. Velazquez, *European Union Enlatgement Effects on the Spanish Economy*, La Caixa, Barcelona 2002, s.48.

temin edilmiştir.[173] Bu bağlamda fonların görece olarak büyük bir kısmı ulaşım ve iletişim gibi altyapı çalışmalarında kullanılırken; müşterek politikalara uyum ile ülkenin ana gelir kalemlerinden olan turizm sektörünü kalkındırmaya yönelik çevre düzenlemelerine, eğitim yatırımlarına, araştırma geliştirme çalışmalarına, üretim ile istihdamın arttırılmasına yönelik özellikle KOBİ'lerin pazar payını arttıracak projeler geliştirilmiştir. Ziraat sektöründe ise uygulamaya konan programlar vasıtasıyla önemli bir istihdam alanı yaratılarak kentlere verilen göçlerin önüne geçilmiştir.[174] AT'nun bir diğer ayağını oluşturan AYB kredileri vasıtasıyla hayata geçirilen projeler ile hedefler desteklenmiş olup Yunanistan'ın mensubiyetini takiben ortaklık dönemine kıyasla ciddi bir artış göstermiş, AT programı çerçevesinde (1981-1992) toplam 213 farklı projeye imza atılmıştır.[175]

Üyelik sonrası dönemde tahsis edilen kaynakların tesiriyle ülkenin bunalımdan çıkma gayreti ancak 1994 yılı sonrası büyüme ve bütçe açığı rakamları üzerinde tesirini göstermiştir. Enflasyon oranı ise 1996 yılına gelindiğinde tek haneli rakamlara düşürülebilmiştir.[176] 1981 itibariyle kişi başına düşen millî gelirin AT ortalamasının %43,5'ine tekabül eden Yunanistan'da, söz konusu faaliyetler vasıtasıyla 2000 yılına gelindiğinde %65'e ulaşması yardımların iktisadi mahiyetini ispatlar niteliktedir.[177]

---

[173]Ahmet Serdar, *a.g.e.*, s.87.
[174]İpek Akad, *a.g.e.*, s.77-81.
[175]European Investment Bank, *Project List*, https://www.eib.org/en/projects/loans/index.htm?q=&sortColumn=loanParts.loanPartStatus.statusDate&sortDir=desc&pageNumber=0&itemPerPage=500&pageable=true&language=EN&defaultLanguage=EN&loanPartYearFrom=1959&loanPartYearTo=2019&orCountries.region=true&countries=GR&orCountries=true&orSectors=true, (10.02.2020).
[176]Archive of European İntegration, *Second Progress Report on Economic and Social Cohesion*, http://aei.pitt.edu/42146/1/com(2003)34_en.pdf, (23.01.2020), s.9.
[177]Nurettin Bilici, "AB'nde Mali Yardım Kavgası Türkiye'de Başka Kavgalar", *Asomedya*, Nisan 2002, s.36.

3. AVRUPA BİRLİĞİ ÜYELİĞİNDE YUNANİSTAN'A YAPILAN YARDIMLAR

3.1. Maastricht Anlaşması'nın Getirdiği Yenilikler ve Yunanistan'a Yansımaları

3.1.1. Bölgesel Politika Kapsamında Yunanistan'ın Aldığı Yardımlar

Birliğin kurulduğu ilk yıllardan itibaren mensup ülkeler ve ülkeler dâhilinde bölgeler arasında gelişmişlik düzeyleri bakımından var olan farklılıklar, çeşitli araçlarla dengelenmeye çalışılmıştır. Ancak sosyoekonomik ayrımın giderilmesi misyonuyla hayata geçirilen fonlar, gaye, alan ve dönem bakımından birbirlerinden bağımsız olarak faaliyetlerini sürdürmüş ve randımanı düşürmüştür. Sistemsel bu boşluk, 1989 yılında mekanizmaların "Yapısal Fonlar" adı ile tek çatı altında toplanmasıyla giderilmiş, ödeneklerin planlı bir şekilde tesisi 1994-1999 kesitinde hayat bulmuştur.[178]

Sürece 1992 yılında imzalanan Maastricht Anlaşması yön vermiş, AB'nin amaçlarını ve önceliklerini ortaya koyarak bir yol haritası sunmuştur. Anlaşma metninde uzun yıllardır süregelen müzakereler ve girişimlerin odak noktasını oluşturan EPB nihai hedef olarak tanımlanmış, görece olarak az gelişmiş bölgeler açısından doğurabileceği muhtemel riskler değerlendirilmiştir. Derinleşen entegrasyonun yıkıcı etkilerinin önüne geçilebilmesi ve fizibilitesi bağlamında sosyoekonomik uyum hayati önem arz etmiştir.[179] Bu doğrultuda dönüşüme ideal

[178]Ahmet Serdar, *a.g.e.*, s.73.
[179]Ergüder Can- Dilek Akdenizli Kocagül, *a.g.e.*, s.12.

zeminin oluşturulmasına yönelik Yapısal Fonlar'ın tamamlayıcı bir basamak niteliğinde olması beklenmiş ve bir takım mevzuat değişikliklerine gidilmiştir.[180]

EPB mensubiyeti için Maastricht Anlaşması kapsamında beş temel ölçüt tanımlanmıştır. GSYH içerisindeki bütçe açığı ve kamu borçlarının payına kota getiren maddeleri de içeren bu ölçütlerin ulaşılabilirliği uzun vadede sıkı bir mali politika ve buna bağlı olarak bütçe disiplininin sağlanmasına bağlı kılınmıştır.[181] Piyasa müdahale kabiliyetinin kısıtlanması ve borçlanma imkânlarının daraltılması anlamına gelen bu aşama, bölgesel farklılıklar ile mücadeleyi güçleştiren bir etmen olmuştur. Bu sebeple Maastricht müzakereleri sırasında İspanya tarafından dayanışma ilkesi vurgusuyla ek bir destek mekanizmasının oluşturulması yönündeki talep gündeme taşınmış, Portekiz, İrlanda ve Yunanistan hükümetince destek görmüştür.[182] Değerlendirmeler neticesinde 1993 yılında bu dört ülke için Uyum Fonu oluşturulmuş, faaliyete geçtiği 1993 yılını da kapsayacak şekilde bütçeden ödenek ayrılmıştır. İstifade edecek devletlerin saptanması için GSYH kıstas kabul edilmiştir. Kişi başına düşen GSYH baz alındığında AB ortalaması dâhilinde %90 averajının altında kalan değerlere sahip ekonomilerin derinleşen entegrasyona adaptasyonu amacıyla ülke bazlı olarak desteklenmesi hedeflenmiş, söz konusu dört ülke fon kapsamına dâhil edilmiştir.[183] Ulaşım sistemleri ve çevrenin korunmasına dair projelerin %85'ine kadar katkı sağlanması tasarlanmıştır. Yunanistan'a 1993-1999 döneminde fon bütçesinin %16-20 oranında kaynak aktarımı öngörülmüş olup 1012,8 ulaştırma, 925,9 ise çevresel çalışmalarda kullanılmak üzere toplam 1938,7 milyon ECU kaynak tahsis edilmiştir.[184]

---

[180]Aidan Cox- Jenny Chapman, *The European Community External Cooperation Programmes, Policies, Management and Distribution*, Overseas Development Institute, London 1999, s.8.
[181]Yaşar Köse- Hakan Karabacak, *a.g.m.*, s.293.
[182]Ergüder Can- Dilek Akdenizli Kocagül, *a.g.e.*, s.27.
[183]Nurettin Bilici, *Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler…*, s.85.
[184]Commission of the European Communities, *Commission Report Annual Report of the Cohosion Fund*, http://aei.pitt.edu/42076/1/1999.COM_(2000)_822_final.pdf, (28.03.2020), s.22.; European Commission, *Structural Funds and Cohesion Fund 1994–1999*, http://aei.pitt.edu/1744/1/structure_funds_96_commentary.pdf, (26.03.2020), s.102.

Bir diğer reform ise balıkçılığın modernizasyonu, temin, tedarik koşullarının ve endüstriyel süreçlerin rehabilite edilmesi amacıyla "Balıkçılığa Yönlendirme Mali Aracı" olarak adlandırılan fonun tesisi olmuş, Yapısal Fonlar kapsamına dâhil edilmiştir.[185] Eş zamanlı olarak beş yıl kabul edilen mali dönemler, yedi yıla çıkarılmış, kriterlerin kapsam, tanım, öncelik ve büyüklükleri revize edilmiştir. AB'ne kıyasla birincil sektör istihdamının yüksek olduğu, kişi başına GSYH oranının %75'in altında kalan az gelişmiş bölgelere (NUTS II) odaklanan Kriter 1, 1994-1999 döneminde tanımsal değişikliğe tabi tutulmamış, AB nüfusunun %26'sını içerecek şekilde kapsamı genişletilmiştir.[186] Projelerin ASF, ABKF, ATYGF-YB, BSMA kanalıyla %75 oranında finansmanının sağlanması tasarlanmıştır.[187] Eğitim ve sağlık alanlarında altyapı çalışmalarının da faaliyet alanı olarak tayin edildiği planın etkinliğinin arttırılması ve sürece hız kazandırılması adına tahsis aşamasına Komisyon ile müzakereler kaldırılarak merkezi hükümetlerin karar alma kabiliyeti arttırılmıştır. Yunanistan coğrafyası bütünüyle bu kategoride değerlendirilmiş, az gelişmiş bölge statüsüyle alanın kaynaklarından istifade etmiştir.[188]

Yapısal Fonlar'ın odak noktasını oluşturan hedeflerin desteklenmesi amacıyla Komisyon koordinatörlüğünde Topluluk İnisiyatifleri (Tİ) hayata geçirilmiştir.[189] Daha dar maksat ve bütçe ile sınırlandırılmış olan 13 alan belirlenmiştir:

- Interreg II: Hudut bölgelerinde planlama ve enerji ağında işbirliği tesisi,
- Leader II: Kırsal refah artışı sağlanması,
- Regis II: En uzak bölgelerin bütünleşmeye dâhil edilmesi,
- Employment: İstihdam hak ve imkânlarının rehabilite edilmesi,
- Adopt: İşgücünün sınaî adaptasyon ve modernizasyonu,
- Rechar II: Kömür rezerv bölgelerinin transformasyonu,
- Resider II: Çelik istihsal alanlarının dönüşümü,

[185]Hüseyin Özgür- Bekir Parlak, *Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler*, Alfa Aktüel, İstanbul 2006, s.140-141.
[186]Jeffrey Harrop, *Structural Funding and Employment in the European Union*, Edward Elgar Publishing Limited, İngiltere 1996, s.99-106.
[187]European Commission, *Structural Funds and Cohesion Fund 1994–1999,* http://aei.pitt.edu/1744/1/structure_funds_96_commentary.pdf, (26.03.2020), s.11.
[188]Ergüder Can- Dilek Akdenizli Kocagül, *a.g.e.*, s.29-31.
[189]Nicholas Moussis, *Avrupa Birliği Politikalarına Giriş Rehberi*, Çeviri: Ahmet Fethi, 1. Baskı, Mega Press Yayınları, İstanbul 2004, s.242.

- Konver: Geçim kapısının savunma endüstrisi olduğu alanlarda çeşitlilik,
- Retex: Tekstil endüstrisinin belirleyici olduğu bölgelerde çeşitlendirme,
- SMEs: KOBİ'lerin tek pazara rekabet potansiyeli bağlamında uyumu,
- Urban: İktisadi bunalımın tesir ettiği bölgelerin yenilenmesi,
- Pasca: Temel geçim kaynağı balıkçılık olan alanların çeşitlendirilmesi,
- Peace: Kuzey İrlanda'da sulh ve istikrarın tesisini amaçlamaktadır.[190]

1994-1999 döneminde Yunanistan'a Interreg II kapsamında 628,2, Leader II 162,9, Employment/Adapt 103,5, Rechar II/Resider II/Konver/Retex 109,9, SMEs 83,3, Urban 51,1, Pesca 30,7 milyon ECU kapsamında aktarımı sağlanmıştır.[191]

1994-1999 ve 2000-2006 Döneminde Yunanistan'a Tahsis Edilen Yardımlar (Milyon Avro)			
Fonlar		**1994-1999**	**2000-2006**
Yapısal Fonlar*	**Kriterler**	**13980**	**23142**
	Tİ	**1169,6**	**952**
Uyum Fonu		**1658,7**	**3388**

***1994-1999 döneminde Yapısal Fonlar'a ayrılan bütçenin %90'ı hedefler, %9'u Tİ'ne ayrılmıştır. %1'lik kısım ise araştırma geliştirme çalışmalarında kullanılmak üzere Komisyon'a tahsis edilmiştir. 2000-2006 döneminde ise %94'ü hedeflere, %5,35'i Tİ'ne, geri kalan kısmı ise Komisyon'a ayrılmıştır.

Tablo 4: 1994-1999 ve 2000-2006 Döneminde Yunanistan'a Tahsis Edilen Yardımlar (Milyon Avro) (**Kaynak:** European Commission, *Structural Funds and Cohesion Fund 1994–1999*, http://aei.pitt.edu/1744/1/structure_funds_96_commentary.pdf, (23.03.2020), s.22,25.; Nagihan Oktayer, "The Changing Structure of Structural Funds in the European Union", *Marmara Kournal of European Studies*, Cilt 15, Sayı 1, 2007, s.71.; Ergüder Can- Dilek Akdenizli Kocagül, *a.g.e.*, s.29.; İkbal Yeğen, *AB Mali Yardımları ve AB'nin Yeni Üye Ülkeleriyle Türkiye Üzerine Ampirik Bir İnceleme*, (Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2009, s.50.; Commission of the European Communities, *Commission Report Annual Report of the Cohosion Fund*, http://aei.pitt.edu/42076/1/1999.COM_(2000)_822_final.pdf, (28.03.2020), s.22.; Carmela Martin- Jose Antonio Herce- Simon Sosvilla Rivero- Francisco J. Velazquez, *a.g.e.*, s.48. kaynaklarında yer alan verilere istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.)

[190]DPT, *Avrupa Birliği Bütçesi-Fonları ve Türkiye'nin Tam Üyeliği*, http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birligi_Butcesi_Fonlari_ve_Turkiyenin_Tam_Uyeligi.pdf, (23.01.2020), s.51-56.

[191]European Commission, *Structural Funds and Cohesion Fund 1994–1999*, http://aei.pitt.edu/1744/1/structure_funds_96_commentary.pdf, (26.03.2020), s.25.

Üçüncü mali dönemin ana çerçevesinin belirlendiği dönemde adaylık statüsü tanınmış olan ve kişi başına düşen gelirlerinin Birlik ortalamasının %33'üne tekabül eden on ülke için genişleme potansiyelinin mevcudiyeti alana dengeleyici bir desteği zaruri kılmıştır.[192] 2000-2006 döneminin esaslarını belirleyen müzakere sürecinde Almanya, Fransa gibi AB'nin lokomotifi konumunda olan güçlü ekonomiler tarafından aday ülkelere hazırlık amaçlı ödenek tahsisi fikrinin gündeme taşınması, Yunanistan'ın da içerisinde bulunduğu fonların görece olarak yararlanıcısı konumundaki ülkeleri kaynakların üleştirilmesi açısından kaygılandırmıştır. Yaklaşık yirmi aylık pazarlık sürecini müteakiben 25-26 Mart 1999 tarihli Berlin Zirvesinde AB mensubu ülkeler yararına olacak şekilde uzlaşı sağlanmıştır.[193] "Gündem 2000" olarak da adlandırılan mutabakat çerçevesinde genişleme dikkate alınarak dönemin odakları ve politikaları şekillendirilmiş, bütçesi saptanmıştır. Bu çerçevede AB bünyesinde dezavantajlı bölgelerde dengeli kalkınmayı sağlamak ve aday statüsündeki devletlerin iştirake hazırlanması amacıyla Yapısal Fonlar ile OTP değişikliğe tabi tutulmuştur.[194]

Gündem 2000 ile Kriter sayısı üç olarak revize edilmiş, ödenekler konsantre edilmiştir. Esas hedefi bölgelerin gelişimi ve yapısal bütünleşmenin aşılanması olarak tayin edilen Kriter 1 için %75 sınırı korunmakla birlikte 1994-1999 döneminde Kriter 6'nın faaliyet alanını oluşturan nüfus kesafeti az bölgeleri ile Birliğin en uzak alanlarını kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Bu güncelleme neticesinde AB nüfusunun yaklaşık %20'sinin ikamet ettiği bölge, projenin faaliyet alanı haline gelmiş ve Kriter 1 Yapısal Fonlar bütçesi dâhilinde en fazla kaynaktan istifade eden kategori olmuştur.[195] Yunanistan bu alanda konumlandırılmış olup ülkeye aktarılan kaynak miktarı tablo 4'te gösterilmiştir.

[192]Ergüder Can- Dilek Akdenizli Kocagül, *a.g.e.*, s.37.
[193]Nurettin Bilici, *Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler…*, s.74-75.
[194]Esin Özdemir, "Avrupa Birliği Bölgesel Politikası ve Genişleme", *Ekonomik Forum Dergisi*, 2007, s.59.
[195]Muhammet Kösecik- S. Yaman Koçak, *a.g.m.*, s.5.

Tadil yoluna gidilen bir diğer alan ise Topluluk İnisiyatifleri olmuş, dört başlık altında sınırlandırılmıştır:

- Interreg III: AB dâhilinde yer alan bölgeler, sınırdaş bölgeler ve bölgelerarası eş güdümlü çalışma imkânı sunulması,
- Leader +: Yaratılacak çok taraflı çalışma ortamı üzerinden kırsal alanda kalkınma hızına ivme kazandırılması,
- Equal: Fırsat eşitliğinin tesis edilerek istihdamın arttırılması,
- Urban II: Krizin yaşandığı kentsel alanlarda sosyoekonomik açıdan desteklenmesi hedeflenmiştir.[196]

Yunanistan'a Interreg 627,12, Urban 25,89, Equal 108,20, Leader 189,90 milyon ECU olmak üzere toplam 951,11 milyon ECU kaynak aktarımı gerçekleştirilmiştir.[197] Öte yandan Maastricht Antlaşması ile sorumluluk alanı revize edilen bir diğer mekanizma AYB olmuştur. Çalışma alanı genişletilmiş ve bütçesinin %66'sı sosyoekonomik uyumu içeren hedeflere adanmıştır. Bu anlamda kaynaklarının Yapısal Fonlar'ın hedefleri ile örtüşen projelere aktarımı öngörülmüştür.[198] 1993-2006 kesitinde Yunanistan ile çeşitli alanlarda 173 farklı projeye imza atılmıştır.[199]

Özellikle 1993 yılı sonrası dönemde AB bütçesinden finanse edilen fonlardan azami kazanç sağlanmış ve büyük oranda altyapı çalışmalarının finansmanında kullanılmıştır. Söz konusu avantajların da tesiriyle 30 yıl içerisinde GSYH'da görülen kaydadeğer artış, halkın refah seviyesine yansımıştır. Nitekim Yunanistan,

---

[196]Ergüder Can- Dilek Akdenizli Kocagül, *a.g.e.*, s.45-46.
[197]European Commission, *Working for the Regions 2004,* https://ec.europa.eu/%20publications/booklets/move/27/working2004_%20en.pdf, (22.03.2020).
[198]Habib Yıldız- Fatih Yardımcıoğlu, "Türkiye'ye Yönelik Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Aday Ülkelerle Karşılaştırılması", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 2005, s.83-84.
[199]European Investment Bank, Financed Projects, https://www.eib.org/en/projects/loans/index.htm?q=&sortColumn=loanParts.loanPartStatus.statusDate&sortDir=desc&pageNumber=0&itemPerPage=25&pageable=true&language=EN&defaultLanguage=EN&loanPartYearFrom=1993&loanPartYearTo=2006&orCountries.region=true&countries=GR&orCountries=true&orSectors=true#, (25.03.2020).

global ölçekte önde gelen en variyetli 30 ülke arasında yerini almıştır. Ancak yapısal sorunlar ihmal edilmiş, gelişim reformlarla desteklenmemiştir.[200]

3.1.2. Yunanistan'ın Ekonomik ve Parasal Birlik Üyeliği ve İktisadi Yansımaları

Maastricht Antlaşması kapsamında EPB'nin üç basamakta teşekkülü kurgulanmıştır. Bu bağlamda devletlerarası ticari faaliyetlerin önündeki engeller bütünüyle kaldırılmış, EPB için gerekli kurumsal altyapı oluşturulmuştur. Üçüncü aşama olarak değerlendirilen dönemde ise 1999 yılında Avrupa Konseyi tarafından 1998 yılı verileri üzerinden Maastricht Antlaşması kapsamında belirlenen beş kategori baz alınarak AB mensubu ekonomiler tahlil edilmiş ve makroekonomik göstergeleri yeterli bulunan üye devletler üzerinden yürürlüğe girmiştir.[201]

Entegrasyonun derinleşme çalışmaları Yunanistan hükümeti tarafından enflasyon ve faiz oranı probleminin rehabilite edeceği, parasal istikrar ve güven teminine bağlı olarak dış yatırımcıların ülkeye çekilmesini sağlayacağı, azalan muamelat maliyetlerinden elde edilen tasarrufun açıkların finansmanında kullanılabilecek bir kaynak yaratacağı ve büyüme oranlarına ivme kazandıracağı öngörüsüyle bir çıkış noktası olarak değerlendirilmiştir. AB politikaları doğrultusunda oluşturulabilecek adaptasyon ve destek fonlarının ülke rekabet potansiyelinin geliştirilmesi bağlamında itici bir güç oluşturacağı kanaati hâkim olmuştur. Bu anlamda iktidar nezdinde iktisadi kalkınma ile özdeşleştirilen EPB mensubiyetinin, izlenecek reformist politikalara dayanak teşkil etmesi ve üyeliğin getirilerine bağlı olarak artan refah dolayısıyla siyasi otoritenin üzerindeki kamuoyu baskısını hafifletmesi beklenmiştir. Bu doğrultuda söz konusu motivasyon

[200]Antonis Klapsis, "In the Shadow of Grexit: A Short of Long (and Failed) Negotiations, January-July 2015", *Romanian Journal of European Affairs,* Cilt 15, Sayı 4, Aralık 2015, s.27.
[201]Belgin Akçay, "Euro Alanının Ekonomisine İlişkin Bir Değerlendirme", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, 2006, s.7-8.

faktörlerinden hareketle bir takım önlemler hayata geçirilmiştir.[202] Ancak değerlendirme aşamasında Döviz Kuru Mekanizmasına (DKM) henüz katılım sağlamamış olan Yunanistan, diğer ölçütlerin herhangi birinde istenen yeterliliği gösterememiştir.[203]

1999 Yılı EPB Geçiş Aşamasında Yunanistan'ın Durumu (31.01.1998 Yılı Verileri İtibariyle - %)				
	Bütçe Açığı/ GSYH	**Kamu Borcu/ GSYH**	**Enflasyon Oranı**	**Uzun Vadeli Faiz Oranı**
Yunanistan	**2,2**	**107,7**	**5,2**	**9,8**
Öngörülen	**3**	**60**	**2,7***	**7,8***

*Son üç yıl içerisinde AB dâhilinde en düşük düzeyde seyreden enflasyon oranı Almanya, Fransa ve Lüksemburg'a; uzun vadeli faiz oranı ise Avusturya, Fransa ve İrlanda'ya ait olup ilgili kategorilerde söz konusu üç ülkenin ortalama verileri baz alınmıştır.

Tablo 5: 1999 Yılı EPB Geçiş Aşamasında Yunanistan'ın Durumu (31.01.1998 Yılı Verileri İtibariyle - %) (**Kaynak:** European Monetary Institute, *Convergence Report*, March 1998, s.25. kaynağında yer alan verilere istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Değerlendirmelerin akabinde sıkı para politikası uygulamaya konulmuştur.[204] Konstantinos Simitis hükümeti (1996-2004) tarafından tatbik edilen özelleştirme, bütçe kısıtlaması gibi yöntemler entegrasyon perdesiyle meşru hale getirilmiştir.[205] Süreç içerisinde birlik bütçesinden sağlanan ekonomik yardımlar ve temin edilen krediler vasıtasıyla önemli ölçüde gelişme kaydedilmesine karşın GSYH dâhilinde kamu borcunun payı hedeflenen düzeye indirilememiştir.[206] İtalya ve Belçika'nın politik öneme sahip olması ve bu ülkelerin borç oranı değerlerinin Yunanistan'a kıyasla yüksek seyri, ilgili kriterlerin yeniden yorumlanmasına sebep olmuş ve

[202]Matthew Johnston, "Understanding the Downfall of Greece's Economy", https://www.investopedia.com/articles/investing/070115/understanding-downfall-greeces-economy.asp, (17.03.2020).; Thanos Skouras, "On a Low- Competitiveness Country Joining the Eurozone: Are There Lessons From Greece?", https://www.europeanbusinessreview.eu/page.asp?pid=3121, (17.03.2020).

[203]Yunanistan 16 Mart'ta alana dâhil olmuştur. Belgin Akçay, "Euro Alanının Ekonomisine…", s.10.

[204]İlhan Dağdelen, "Avrupa Bütünleşme Sürecinde Yunanistan'ın Borç Krizi", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi,* Cilt 10, Sayı 2, 2011, s.2.

[205]Julian Marioulas, "The Greek Left", *From Revolution to Coalition- Radical Left Parties in Europe 2*, Derleyenler: Birgit Daiber, Cornelia Hildebrandt, Anna Striethorst, Manuskripte Rosa Luxemburg Stiftung, Berlin 2012, s.293.

[206]Hans-Jurgen Bieling, "European Financial Capitalism and the Politics of (De-)financialization", *Competition and Change*, Cilt 17, Sayı 3, Ağustos 2013, s.291.; İlhan Dağdelen, *a.g.m.*, s.2.

hedeflere erişilmesi bağlamında daimî bir çaba gösterildiği kanaatiyle 2000 yılının Haziran ayında Avrupa Konseyi tarafından Yunanistan'ın katılımı onaylanmıştır.[207] 2001 yılında Avrupa Komisyonu tarafından tasdik edilen kararda, Yunanistan hükümetinin 2010 yılına değin bu oranı istenen ölçütlerin altına çekilmesi hususunda verdiği taahhüt etkili olmuştur.[208] Bu çerçevede 1 Ocak 2002 tarihinde fiili olarak dolaşıma çıkan avroya Yunanistan eş zamanlı olarak iştirak etmiştir.[209]

EPB, katılım sağlayan devletler açısından gelişme düzeyleri doğrultusunda çeşitli sonuçlar doğurmuş, mozaik bir yapı oluşturmuştur. Gelişmiş, rekabet potansiyeli yüksek ekonomiler, görece olarak üretim temeli sınırlı ülkeler ile ticari faaliyetlerinde karşılaştırmalı bir avantaj elde etmişler, ikili ilişkilerde devamlı cari fazla vermişlerdir. Açık veren ekonomileri ise kredilerle destekleyerek iktisadi kontrol kabiliyeti kazanmışlardır.[210]

Yunanistan özelinde ise avronun uluslararası piyasalarda güvenilirliğine bağlı olarak ülkenin konumu; yatırım akışının ve düşük maliyetlerle borçlanma imkânının önünü açmıştır. İzlenen sıkı politikalar, mensubiyetin beraberinde getirdiği olanaklar ışığında kısa süre içerisinde terk edilmiş, 2002 yılından itibaren genişletici maliye politikaları uygulamaya konmuştur.[211] Kamunun yanında hane, firma gibi özel borçlar da artış eğilimi göstermiş, ülkenin yapay bir refah dönemine girmesini sağlamıştır. Ancak kontrolsüz tasarruf sorunların derinleşmesine zemin hazırlamıştır.[212]

---

[207]Thanos Skouras, "On a Low- Competitiveness Country Joining the Eurozone: Are There Lessons From Greece?", *https://www.europeanbusinessreview.eu/page.asp?pid=3121*, (17.03.2020).
[208]İlhan Dağdelen, *a.g.m.*, s.2.
[209]Thanos Skouras, "On a Low- Competitiveness Country Joining the Eurozone: Are There Lessons From Greece?", *https://www.europeanbusinessreview.eu/page.asp?pid=3121*, (17.03.2020).
[210]Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *Yunanistan Krizinin Anatomisi*, 1. Baskı, SETA, İstanbul 2016, s.25.
[211]Ahmet Karaaslan- Abdullah Burhan Bahçe, "Yunanistan'ın Ekonomik, Hukuki, Siyasi Yapısı ve Yunanistan Vergi Sisteminin Değerlendirilmesi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 19, 2007, s.7.; Matthew Johnston, "Understanding the Downfall of Greece's Economy", *https://www.investopedia.com/articles/investing/070115/understanding-downfall-greeces-economy.asp*, (17.03.2020).
[212]Steve McGiffen, "Bloodless Coup d'Etat: The European Union's Response to the Eurozone Crisis" *Socialism and Democracy*, Cilt 25, Sayı 2, 2011, s.30.

Uygulamaya konan politikalar kısa sürede ülkeyi ekonomik güçlükler ile karşı karşıya getirmiştir. Bu konjonktürde 2004 yılı olimpiyatlarına ev sahipliği yapılması iktisadi açıdan bir külfet teşkil etmiştir.[213] Organizasyon evresinde AB Yapısal Fonlar'ından ayrılan payın üzerinde yararlanmış ve istifade edilen kaynağın bir bölümünün tasarrufunda usulsüzlükler tespit edilmiştir.[214] Yine aynı dönemde özellikle Türkiye ekseninde çeşitlenen risk algılarının şekillendirdiği ve gider kalemlerinde uzun yıllar yüksek bir paya sahip olan savunma harcamaları, Fransa ve Almanya kaynağından temin edilen silahlarla artış göstermiştir. Öyle ki Stockholm International Peace Research Institute tarafından gerçekleştirilen araştırma bulgularına göre Yunanistan 2005-2009 kesitinde bu alanda en fazla ithalat yapan beşinci ülke konumundadır.[215]

Yunanistan hükümetince 2004 yılında gerçekleştirilen Brüksel Zirvesi'nde sunulan mali veriler kuşku ile karşılanmış, Eurostat tarafından tasdik edilmemiştir. Ülke yönetiminin politikaları "özensiz" olarak nitelendirilerek tartışma konusu haline gelmesi kurumun denetim yetkilerinin arttırılmasını gündeme taşımıştır. Ancak gerçekleştirilen oylamalarda Fransa ve Almanya vetosu sebebiyle sonuç alınamamıştır. Nitekim Eurostat konuyu mercek altına almış ve yayınladığı bir raporla 1997-2003 kesitinde beyan edilen verilerin gerçeği yansıtmadığını ortaya koymuştur.[216] Akabinde değerlerin analize dâhil edilmeyen değişkenler vasıtasıyla politik teşviklerle verilere müdahalede bulunulduğu ve Maastricht ölçütlerini karşılamamasına karşın EPB'e katılım sağlandığı ülke yönetimince resmen kabul[217] edilmiştir.[218]

---

[213]Jannis Kompsopoulos- Jannis Chasloglou, "The Collapse and Transformation of the Greek Party System", *Socialism and Democracy*, Cilt 28, Sayı 1, 2014 s.99-100.
[214]Damla Cihangir, "Yunanistan- AB İlişkileri: Yunanistan Avrupa Birliği'nin 'Şımarık Çocuğu' Olmaya Devam mı Ediyor?", https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/yunanistan-ab_simarik_cocuk.pdf, (29.05.2020), s.3.
[215]İlhan Dağdelen, *a.g.m.*, s.9.; Jannis Kompsopoulos- Jannis Chasloglou, *a.g.m.*, s.100.
[216]Carlo Bastasin, *Saving Europe: How National Politics Destroyed the Euro*, Brookings Institution Press, Washington D.C. 2012, s.94,143.
[217]Savunma harcamalarının ve programın 2004 yılı bütçesine dâhil edilmediği gerekçesiyle öngörülen %1,2'lik oranın gerçekçi olmadığı vurgulanmıştır. Bu çerçevede Karamanlis tarafından 2004 yılı

İktisadi yetersizliklere rağmen alana katılım sağlayan Yunanistan'da EPB üyeliğinin hedeflenen dönüşümü kazandırması için yapısal reformların hayata geçirilmesi kilit öneme sahip olmuştur ve ülkenin kronik problemlerinin mevcudiyeti düzenlemeler hususunda asgari bir siyasi uzlaşı ortamını gerekli kılmıştır. Ancak seçim kaygılarının belirleyici rol oynadığı siyasi gruplar arasında mutabakat sağlanamamıştır. Muhalefet partileri uzun yıllar manipülasyon ile kazanılan EPB mensubiyetini gündemde tutmuş, reform çabalarına direnmiş ve örgütlenen gerici grupları müzaheret etmişlerdir. Bu konjonktürde iktidara gelen partiler ise ekonomik hassasiyetin üzerini örtme gayesiyle kararlar almış, beyanlarına bu tema hâkim olmuştur. Hayati öneme sahip reformist politikalar uygulamaya konamamış, maaş zamları hususunda etkin bir duruş sergilenememiş, zam oranları verimlilik artışının üzerinde seyretmiştir. Bu durum ülkenin rekabet gücünü etkilemiş ve iktisadi kırılganlıkları derinleştirmiştir.[219]

Yunanistan kamu maliyesi açısından vergi tahsilatında açıkların mevcudiyeti ve yüksek kamu harcamaları sebebiyle uzun yıllar gelir gider dengesinin sağlanamamış olması ciddi bir sorun teşkil etmiştir. Vergilendirme sisteminde gemicilik sektörü ve Ortodoks Kilisesi'ne tanınan imtiyazlar, firmalara ayrıcalıklar ve finans alanında tanınan olanaklar devletin önemli bir gelir kalemi olan vergilerden yeterli iradın elde edilememesine sebep olmuştur.[220] Buna ek olarak; vergi sistemindeki denetim ve yaptırım eksikliği nedeniyle yaygın olarak görülen vergi kaçakçılığı, yolsuzluk ve kayıt dışı ekonomi ile mücadele bağlamında tedbir mahiyetinde stratejik yöntemler hayata geçirilmemiş, iktidara gelen hükümetler izledikleri popülist politikalar vasıtasıyla bu durumu tetiklemiştir. Mevcut oran revize edilerek sayıca az mükelleften daha yüklü ifa beklenmiştir. Bu çerçevede

---

bütçe açığı verileri %5,3 olarak revize edilmiştir. BBC, *Yunanistan'ın Bütçe Açığı 184 Milyar Euro*, http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2004/09/040912_greece_economy.shtml, (18.03.2020).

[218]Foreign Affairs, *I Brought the Euro to Greece*, https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/i-brought-euro-greece, (17.03.2020).

[219]Thanos Skouras, "On a Low- Competitiveness Country Joining the Eurozone: Are There Lessons From Greece?", *https://www.europeanbusinessreview.eu/page.asp?pid=3121*, (18.03.2020).

[220]Jannis Kompsopoulos- Jannis Chasloglou, *a.g.m.,* s.99-100.

vergi kaçakçılığı, işlerliğini kaybetmiş kontrol mekanizmalarının bulunduğu bir sistemde yıldan yıla artış eğilimi göstermiş, bütçe açıklarının kronikleşmesine neden olmuştur.[221]

Bütçe disiplininin sağlanamamasının bir diğer sebebi ise ülke siyasi hayatında söz sahibi olan politikacılar arasında iktidarın sosyal ödemeler ve teşviklerden geçtiği kanaatinin hâkim olmasıdır.[222] Bu sebeple herhangi bir tedbir alınmadığı gibi devlet bütçesinden tahsis edilen ödeneklerin usulsüz kullanımına göz yumulmuş, AB'den tedarik edilen fonlar ise amacına uygun bir şekilde değerlendirilmemiştir. Söz konusu anlayış rüşvetin yaygınlaştığı bir ortamda işlevselliğini kaybetmiş bir kamu sektörü yaratmıştır.[223] 2007 yılında dönemin Ekonomi Bakanı tarafından AB ödeneklerine tabiiyetin öz kaynakların geliştirilmesi ile önüne geçilmesinin gereğine vurgu yapılmış, akabinde Yunanistan Başbakanı Kostas Karamanlis (2004-2007) tarafından kabine toplantısında gerçekleştirilen açıklamalarda 2007-2013 mali dönemine ilişkin hataların yinelenmemesi ve kaynakların etkin kullanımının zaruriliği dile getirilmiştir.[224] Devletin üst düzey otoriteleri tarafından yapılan bu açıklamalar AB'nin Yunanistan ekonomisi açısından ehemmiyetine ve tarafların iktisadi ilişkilerine ışık tutmuştur.

Tasarrufun bulunmadığı ve bütçe disiplininin sağlanamadığı bir ekonomi düzeninde Yunanistan ekonomisi cari açık büyüme ekseninde gelişme kaydetmiştir. Ancak borçlanmanın devamlılığı ve kaynağın stratejik yatırımlara aktarılamaması sebebiyle anapara ile faiz ifasına ilişkin doğan dış destek gereksinimi mükerrerlik göstermiştir. Büyümenin tesiriyle artan ithalat oranı karşısında teknolojik altyapı desteğinden yoksun bir ihracat sektörünün bulunması, yüksek kâr marjı ile işgücü maliyetlerinin tetiklediği düşük rekabet potansiyeli, yatırım tasarruf dengesinin sağlanamaması cari açıkları derinleştirmiştir.[225] İktisadi kaynaklarda GSYH

[221]Belgin Akçay, "Yunanistan Ekonomisinde…", s.28-29.
[222]Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.*, s.41.
[223]Zeki İlker Görenel, "Avrupa Para Birliği'nin Sorunlu Dinamikleri ve Yunanistan Borç Krizi", *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt 2, Sayı 2, Ekim 2015, s.175.
[224]Ahmet Serdar, *a.g.e.*, s.88.
[225]Belgin Akçay, "Yunanistan Ekonomisinde…", s.17-20.

içerisinde cari açığın payı için %5'in altında değerler tasvip edilmiş ve bu oran tehlike sınırı olarak nitelendirilmiştir.[226] Yunanistan 1980'li yıllardan beri söz konusu oranın üzerinde değerlere sahip olmasına rağmen mensubiyet ülkenin mevcut durumunu devam ettirebilme hususunda belirleyici olmuştur. Ülke ekonomisinin yapısına bağlı olarak gerçekleşen sıcak para girişi, AB alanı içinde olmanın beraberinde getirdiği avantajlar ve ucuz krediler vasıtasıyla kaynak sıkıntısı çekmeden uzun yıllar açıkların finansmanını gerçekleştirmiş, mevcut durum sürdürülmüştür. Gelişen entegrasyonun bir neticesi olarak Yunanistan'ın çıkardığı devlet tahvillerinin %60'ın üzerinde bir oranla Fransa ve Almanya başta olmak üzere AB üyesi ülkeler tarafından alınması bu durumu ispatlar niteliktedir.[227]

3.2. Kriz Öncesi Yunanistan'ın Siyasi ve Ekonomik Durumu

3.2.1. Yunanistan'da Krize Giden Süreç ve Krizin Olası Nedenleri

1993 yılında Yunanistan'da iktidarı devralan PASOK'un uygulamaları ile temelleri atılan problemler süreç içerisinde derinleşmiştir. Sosyalist devlet anlayışının değişimi ile beliren içtimai sorunlar, bozulan istihdam imkânları, usulsüzlük gibi ülkenin yapısal problemleri dış etkilere daha açık bir yapı meydana getirmiştir.[228] İzleyen dönemde bu sorunlarla ilgili müdahale bağlamında herhangi bir adım atılmamış, popülist politikalar vasıtasıyla süreç idame ettirilmiştir.[229]

---

[226]Belirlenen limitin üzerinde değerlere sahip olan ekonomiler uzun vadede sürdürülebilirlikten uzak olarak değerlendirilmiş ve bu durumun "ani durma" şeklinde formüle edilen pozisyon ile neticeleneceği öngörülmüştür. Bu bağlamda ülkenin yabancı kaynaklardan borçlanabilme imkânının çeşitli faktörlerin etkisiyle aniden son bulması ile iç piyasada toplam üretim ve talep alanında yaşanan daralmanın fiyat ve ticarete yansıması vasıtasıyla kriz oluşumuna zemin hazırladığı ifade edilmiştir. Olivier Blanchard- Gian Maria Milesi-Ferretti, "(Why) Should Current Account Balances be Reduced&Guest", *IMF Economic Review,* Cilt 60, Sayı 1, 2012, s.142-143.

[227]Belgin Akçay, "Yunanistan Ekonomisinde…", s.29.

[228]Gerassimos Moschonas, "The Greek Debt Crisis and PASOK: Lessons for European Social Democracy", *Next Left: For a Connecting Progressive Agenda*, Derleyenler: Ernst Stetter, Karl Duffek, Ania Skrzypek, Foundation for European Progressive Studies, Poland 2015, s.416-417.

[229]Belgin Akçay, "Yunanistan Ekonomisinde…", s.28-29.

2007 yılına gelindiğinde ABD'de konut piyasası merkezli olarak patlak veren kriz, kısa süre içerisinde türev ürünlerinin kullanımına bağlı olarak derinleşmiş ve küresel ölçekte bir risk unsuru haline gelmiştir. İlk etapta piyasalarda talep ve ticaret hacmi üzerinde daralma ile etkisini gösteren bunalım, 2008 yılının üçüncü çeyreğinden itibaren sektörde lider konumda yer alan banka ve aracı kurumların iflasını açıklaması ile farklı bir boyut kazanmıştır.[230] ABD ve Avrupa Merkez Bankaları tarafından eşgüdüm halinde piyasalara gerçekleştirilen likidite enjeksiyonu krizin yayılma potansiyeli bağlamında doğurduğu riski engelleme hususunda yetersiz kalmıştır. Bunalımın tahripkâr etkileri AB mensubu ülkeler nezdinde derinden hissedilmiştir.[231]

Öte yandan Atina hükümetince 2007 yılı bütçe açığı %3,5, kamu borç oranı ise %94,8 olarak ilan edilmiştir. Verilere istinaden 18 Şubat tarihli Komisyon raporu ve takiben yapılan incelemeler neticesinde 27 Nisan tarihinde Avrupa Konseyi tarafından alınan kararla Aşırı Açık Prosedürü uygulamaya konmuş, 2010 yılına dek ölçütlerin altına çekilmesine yönelik ihtarda bulunulmuştur.[232]

Tezahür eden gelişmeler paralelinde Yunanistan'da alevlenen protestolar kolluk kuvvetleri tarafından güç kullanarak kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. Oluşan kaos ortamında Aralık 2008'de 16 yaşındaki Alexis Grigopoulos'un polis şiddetiyle katledilmesi toplumsal tepkileri tırmandırmış, kısa süre içerisinde tüm coğrafyaya yayılmasına sebep olmuştur.[233] Yaygın yoksulluk ve artan işsizlik zemininde gençlerin başını çektiği sosyal hareket, nitelikli işgücüne uzun yıllar

---

[230]Pelin Ataman Erdönmez, "Küresel Kriz ve Ülkeler Tarafından Alınan Önlemler Kronolojisi", *Bankacılar Dergisi*, Sayı 68, Mart 2009, s.86.
[231]Belgin Akçay, "Yunanistan Ekonomisinde…", s.16.
[232]Official Journal of the European Union, *Council Decision of 27 April 2009 on the Existence of an Excessive Deficit in Greece*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009D0415&from=EN, (20.05.2020), s.1.; Sema Gençay Çapanoğlu, "Yunanistan Ekonomisi İstikrar Yolunda: Aşırı Açık Prosedürü'ne Son", *https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=8122&id=8130*, (20.05.2020).
[233]Susannah Verney, " 'Broken and Can't be Fixed': The Impact of the Economic Crisis on the Greek Party System", *The International Spectator: Italian Journal of International Affairs*, Cilt 49, Sayı 1, 2012, s.20.

düşük aylıklarla herhangi bir güvence sağlanmaksızın dayatılan istihdam şartlarının beraberinde getirdiği gelecek kaygılarının bir yansıması olmuştur. Siyasi ve ekonomik düzene tepkiyi simgelemiştir. Ancak hükümet tarafından halkın görüşleri göz ardı edilmiş ve girişim şiddet ile bastırılmıştır.[234] Sosyal huzursuzluğun hâkim olduğu bu dönemde derinleşen kriz, bir takım önlemlerin hayata geçirilmesini zaruri kılmış ve hükümeti uygulamalara meşruiyet kazandırılması adına erken seçim kararına itmiştir.[235]

Mevcut hükümetin öngördüğü uygulamalara karşıt seçim vaatleri ve adalet temasının hâkim olduğu söylemleri ile 2009 yılı Ekim ayında yapılan genel seçimlerde PASOK mensubu George Papandreu iktidarı devralmıştır.[236] Akabinde Merkez Bankası Başkanı George Provopoulos'un talebi üzerine gerçekleştirilen görüşme sonucunda Karamanlis hükümetinin beyan ettiği mali tabloların gerçeği yansıtmadığı, bilgilerin manipüle edildiği bildirilmiştir. Kurulan yeni hükümet tarafından tahmini verilerin revize edilerek açıklanması ülkede krizin resmen ilanı olarak nitelendirilmiştir.[237] Bu durum krizin Avrupa ayağında bir kırılma noktası niteliğindedir.

2009 Seçimleri Öncesi ve Sonrası Açıklanan Veriler (%)			
	Bütçe Açığı/GSYİH		**Kamu Borcu/GSYİH**
	2008	**2009 (Öngörülen Rakamlar)**	
Kostos Karamanlis Hükümeti	**5**	**3,7**	**99,6**
George Papandreu Hükümeti	**7,5**	**12,7**	**115,1**

Tablo 6: 2009 Seçimleri Öncesi ve Sonrası Açıklanan Veriler (%) (**Kaynak:** Yaşar Köse-Hakan Karabacak, *a.g.m.*, s.291. kaynağında yer alan verilere istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.)

[234]Şenol Arslantaş- Düzgün Arslantaş, "Küçük Hayaller, Büyük Başarısızlıklar: Syriza'nın Yükselişi ve Düşüşü", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 52, Sayı 4, Aralık 2019, s.97.
[235]BBC Türkçe, *Karamanlis "Erken Seçim" Dedi,* https://www.bbc.com/turkce/haberler/2009/09/090903_greece_election, (19.03.2020).
[236]Susannah Verney- Anna Bosco, "Living Parallel Lives: Italy and Greece in Age of Austerity", *South European Society and Politics*, Cilt 18, Sayı 4, 2013, s.403.
[237]Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.*, s.19.

2004 bunalımı neticesinde Yunanistan'ın 2000'li yılların başlarından itibaren beyan ettiği mali verilerin güvenilirliği üzerine yapılan tartışmalar, açıklamaları takiben tekrar gündeme gelmiş ve oluşan güvensizlik ortamı uluslararası alanda büyük tepki çekmiştir.[238] Krizin oluşumuyla ilgili olarak yapılan eleştirilerin odak noktasını; ülke yönetiminin ve halkın benimseyerek idame ettirdiği hayat şekli, EPB'in dayandığı temel antlaşmalarca belirlenen ölçütlere riayet edilmemesi, kronik hale gelen nepotizm düzeni ve siyasi dejenerasyon fikirleri oluşturmuştur.[239] AB düzeyinde ise Avro alanının istikbali gündeme taşınmış, bütçe disiplini sorgulanmıştır.[240]

Yunanistan'da tezahür eden gelişmeler, EPB mekanizmalarının zafiyetini ve kurumsal altyapı eksikliklerini gün yüzüne çıkarmıştır. EPB'in oluşum aşamasında belirleyici olan siyasi kaygıların tesiriyle para politikası üzerine inşa edilen sistemin mali yönden herhangi bir eşleniğinin oluşturulmamış olması çift başlı bir model yaratmıştır. Yaptırım ve kontrol mekanizmalarından yoksun bırakılan bu alan EPB'nin biçimlendirilmesi adına bir kusur teşkil etmiş, yapısal bir sorunu olarak değerlendirilmiştir. Yunanistan bunun en somut örneği olmuştur. Avro alanına tüm eksiklikleriyle dâhil olmuş ve izlediği politikalar sonucunda kriterlerden yıllar içerisinde uzaklaşmıştır. Bu süreçte ülke AB nezdinde herhangi bir müeyyide ile karşı karşıya kalmamıştır.[241]

EPB mensubiyeti doğrudan krize zemin hazırlayan bir sebep olamamakla birlikte Avro alanının yapısal problemleri kısmi olarak sürecin seyrini etkilemiş ve 2009 yılı sonrasında kontrol altına alınabilmesi adına müdahale alanının

---

[238]Damla Cihangir, "Yunanistan-AB İlişkileri: Yunanistan Avrupa Birliği'nin Şımarık Çocuğu Olmaya Devam mı Ediyor?", *https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/13-yunanistan_simarik_cocuk-damla_cihangir-nisan_2010.pdf*, (17.02.2020), s.1-3.

[239]Maria Markantonatou, "The Social Consequences of the Financial Crisis in Greece: Recession, Insecurity and Welfare Deregulation", *International Journal of Anthropology*, Cilt 27, Sayı 3, 2012, s.183.; Zeki İlker Görenel, *a.g.m.,* s.176-177.

[240]Ekrem Erdem- Tekin Akdemir- M. Fatih İlgün, "Borç Krizi ve Merkez Bankası Bağımsızlığı İlişkisi: Parasal Birliğe Dâhil Ülkelere Yönelik Panel Veri Analizi", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 10, Yıl 10, Sayı 1, 2014, s.65.

[241]Aykut Kibritçioğlu, "Avro Bölgesi Ülkelerindeki Güncel Borç Krizi", *İktisat ve Toplum Dergisi*, Sayı 10, 2011, s.11.; Caner Övsan Çakaş, *a.g.m.,* s.77-80.

sınırlandırılmasına yol açmıştır.[242] Bu bağlamda Yunanistan'ın var olan yapısal sorunları ile EPB alanına dâhil olması, kontrolsüz borçlanma ve kötü yönetimin ülkede krizin derinleşmesine ortam hazırladığı söylenebilir.

Öte yandan küreselleşmenin etkisiyle ülkeler birbirine bağımlı hale gelmiş ve bu durum beraberinde dış etkilere daha açık bir yapı meydana getirmiştir. Para politikasına müdahale edilemediği bir ekonomi düzeninde, ortak para zemininde vuku bulan kriz, yayılma potansiyeli bakımından özellikle bölge ülkeleri nezdinde önemli bir tehdit unsuru olmuştur.

3.2.2. Avrupa Birliğinin Krize Yönelik Almış Olduğu Tedbirler

Kriz öncesi dönemde orta vadeli bir finansman aracı olan Ödemeler Dengesi Fonu ile muhtemel risklerin önüne geçilmesi mümkünken, çeşitli iç ile dış değişkenlerin tesiriyle 2009 yılında Yunanistan'da tezahür eden gelişmeler mevcut durumun yönetimi hususunda söz konusu fonun yetersizliğini ortaya çıkarmıştır.[243] EPB mensubu ülkeler üzerinde yarattığı tahribat bölge ülkelerini eş güdümlü bir yol haritası izlemeye itmiş, ancak girişimler kısa vadeli projeler ile sınırlı kalmıştır. Krizin bölge istikrarı bağlamında teşkil ettiği risk ve AB'ne tesir boyutu göz önünde bulundurulduğunda bu adımlar, akabinde gündeme taşınan AB'nin istikbaline ilişkin kurumsal değişimin zaruriliği hususundaki çalışmalara hız verilmesine sebebiyet vermiştir.[244] Bu doğrultuda doğabilecek muhtemel risklere karşı tedbir mahiyetinde

[242]İlhan Dağdelen, *a.g.m.*, s.10.
[243]Marion Salines- Gabriel Glockler- Zbigniew Truchlewski, "Existential Crisis, Incremental Response: The Eurozone's Dual Institutional Evolution 2007-2011", *Journal of European Public Policy,* 2012, s.11.; Hakkı Odabaş- Ercan Bahtiyar, "Euro Bölgesi ve Mali İstikrarsızlık:Yeni Avrupa İstikrar Mekanizması Başarılı Olacak mı?", *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 2011, s.107.
[244]Reuters, *Factbox: The Euro Zone's ESM Permanent Bailout Fund,* https://uk.reuters.com/article/us-eurozone-esm/factbox-the-euro-zones-esm-permanent-bailout-fund-idUKTRE72O2OW20110325, (06.02.2020).

AB çatısı altında 2010 yılında ülke özelinde Kredi Havuzu ve takiben daha genel nitelikte çeşitli mekanizmalar oluşturulmuştur.[245]

Yüksek kamu borçlarına paralel olarak artan maliyetlerin dış faktörlerin de tesiriyle sürdürülemez bir boyut kazanması bunalıma zemin oluşturan ana sebeplerden biridir. Bu noktadan hareketle hayata geçirilen mekanizmaların borçlanma maliyeti bağlamında bir kolaylık sağlaması hedeflenmiş ve EPB alanının kurumsal niteliği ile piyasalardan borç temini yöntemiyle bölgede yer alan ihtiyaç sahibi devletlere gelişmiş ülkeler ile maliyet farkı olmaksızın eş statüde kredi tahsisi tasarlanmıştır. Bu yöntemle mevcut risklerin bertaraf edilmesi teşekkülün ardında yatan asıl maksat olmuştur.[246]

Birçok katmandan oluşan bunalım, AB entegrasyon sürecinin bütün alanlarına yön vermiştir.[247] AB dâhilinde, Avro alanında ve devletlerarası nitelikte anlaşmalar yoluyla gelecekte tezahür edebilecek olası riskler karşısında tedbir mahiyetinde uzun vadeli ekonomik ve mali istikrar arayışlarının sonucu olarak koordinasyonun sağlanması ve denetimin arttırılması odağında bir takım adımlar atılmış, reformlar yapılmış, kuralların yaptırım gücü genişletilmiştir. Bankacılık sektörüne yönelik yeni sistemler ve kurallar seti geliştirilmiştir. Çalışma kapsamında yalnızca hayata geçirilen istikrar mekanizmalarına yer verilecek olup bunalımın aşılması ve müdehale yöntemleri süreç üzerinde doğrudan tesiri bulunmayan mevzuat değişiklikleri dâhil edilmemiştir.

---

[245]European Commission, *Loan Programmes*, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes_en, (08.02.2020).
[246]Metin Meriç- Emre Atsan, "Gelişmiş Ülkelerde ve Avrupa Birliği'nde Borç Krizinin Etkileri ve Çözüm Yolları", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 3, 2013, s.161.
[247]Seven Erdoğan, *a.g.m.*, s.597.

3.2.2.1. Ödemeler Dengesi Fonu

Roma Anlaşması'nın 143 numaralı hükmü; AB çatısı altında yer alan herhangi bir devletin ödemeler dengesinde doğabilecek açıkların iç pazar ile istikrar açısından tehdit oluşturabilecek potansiyele sahip olduğu durumlarda mevcut riskin bertaraf edilmesi adına Komisyon'u yetkili denetim merci olarak atamıştır. Komisyon'u bunalımın aşılması adına çeşitli yaptırım programlarının yürürlüğe konulması, kâfi gelmediği durumlarda ise kredi tahsisi ile müzahereti hususunda yükümlü kılmıştır. Ödemeler Dengesi Fonu (Balance of Payments Facility) söz konusu maddeye istinaden 332/2002 sayılı Konsey Tüzüğü ile hayata geçirilmiştir.[248] AB üyesi olup EPB dâhilinde yer almayan devletler için ödemeler dengesi kaynaklı doğabilecek iktisadi problemlere bağlı olarak uluslararası alanda mali manevra kabiliyetinin kısıtlanması durumunda müdahale aracı olması öngörülmüştür.[249]

Kriz öncesi dönemde 12 milyar dolarlık bir bütçe ile oluşturulmasına karşın 2008 krizi ile önem kazanmış ve program bütçesi 25 milyar avro olarak revize edilmiştir.[250] 2009 yılında Avrupa ayağına yansımaları ile paralel olarak 50 milyar avro olarak güncellenmiş ve finansmanının tüm AB mensubu ülkelerin ve AB bütçesi garantörlüğündeki tahvillerin Komisyon mesuliyetinde satışı yöntemiyle gerçekleşmesi tasarlanmıştır.[251] Ancak programdan istifade edilebilmesi belli şartlara bağlanmıştır. Öncelikle ihtiyaç sahibi ülkelerin gerekli tedbirleri ülke dâhilinde uygulamaya başlaması ve aksiyon planıyla birlikte müracaatı beklenmektedir. Bu doğrultuda Komisyonca bunalımın potansiyeli tahlil edilmekte olup uygun bulunan

---

[248]European Commission, *Balance of Payments(BOP) Assistance,* https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes/balance-payments-bop-assistance_en#legal-basis, (02.02.2020).

[249]Ali Yavuz- Ceyda Şataf- Serap Gül, "Avrupa'da Borç Krizi ve Çözüm Arayışları", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi,* Cilt 15, Sayı 2, 2013, s.147.

[250]Serap Durusoy- Zeynep Beyhan, "Küresel Kapitalizmin Arka Yüzü: Euro Birliği Resesyonu ve Çıkış Arayışları", *http://akademi.osiad.org.tr/wp-content/uploads/2016/05/OS%C4%B0AD-AKADEM%C4%B0-RAPOR.pdf*, (07.02.2020), s.23-24.

[251]Erdem Turgan, "2008 Krizinin Avrupa Birliği Ülkelerine Etkisi ve Krizleri Önlemeye Yönelik Geliştirilen Mekanizmalar", *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, Bahar 2013, s.239-240.

durumlarda Konsey tarafından meblağın belirlenmesi ve ödeneğe ilişkin kriterlerin saptaması yapılmakta ve bir ön anlaşma ile hükme bağlanmaktadır. Kararın Avrupa Parlamentosu ile Konsey nezdinde tasdikini müteakiben mutabık kalınan yol haritası çerçevesinde orta vadeli kredi formunda tahsisi mümkün olmaktadır. Ülkenin belirlenen çizelge ışığında sergilediği gelişim performansına bağlı olarak kademeli bir şekilde söz konusu destek serbest bırakılmaktadır. Günümüze dek 2008 yılında Macaristan, 2009 yılında Letonya ve Romanya söz konusu fondan yararlanmıştır.[252]

3.2.2.2. Kredi Havuzu

Yunanistan'ın yardım talebi üzerine gerçekleştirilen yoğun müzakereler, 2010 yılında mutabakat ile neticelenmiş olup Avrupa Birliğinin İşleyişine İlişkin Anlaşma'nın (ABİHA) tedbir mahiyetinde manevra kabiliyeti olanağı veren 136 ve Aşırı Açık Prosedürü'nü ele alan 126 sayılı hükümlerine istinaden 320/2010 numaralı Konsey hükmü ile ülke özelinde ve tekrarlanmamak kaydıyla Kredi Havuzu (Pooled Loans– Greek Loan Facility) oluşturulmuştur.[253] EPB mensubu ülkelerin bütçesinden 80, Uluslararası Para Fonundan (IMF) stand-by antlaşması formunda 30 milyar avro olmak üzere toplam 110 milyar avro, takvime bağlanan bir çizelge ışığında uygulamaya konan politikalar karşılığında kademeli olarak serbest bırakılacak şekilde tesis edilmiştir.[254] Kaynak temini hususunda 22,4 milyar avroluk pay ile Almanya ve 16,8 ile Fransa başat rol oynamış; Slovakya, İrlanda ve Portekiz sürece dâhil olmamıştır.[255]

---

[252]European Commission, *Balance of Payments (BOP) Assistance*, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes/balance-payments-bop-assistance_en#legal-basis, (02.02.2020).

[253]Ali Yavuz- Ceyda Şataf- Serap Gül, *a.g.m.*, s.148.

[254]European Comission, *The Economic Adjustment Programme for Greece*, https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/occasional_paper/2010/pdf/ocp61_en.pdf, (03.03.2020), s.26.

[255]Serap Durusoy- Ömür Şamiloğlu, "AB'nin Zayıf Ekonomik Halkası Yunanistan'ın Ekonomik Krizi Dinecek mi?", *Alternatif Politika Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, Şubat 2012, s.114.; European Commission, *First Programme for Greece*, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/which-eu-countries-have-received-assistance/financial-assistance-greece_en#first-programme-for-greece, (03.03.2020).

3.2.2.3. Avrupa Finansal İstikrar Mekanizması

AB çatısı altında yer alan herhangi bir ülkede, denetim altında tutulamayan dış değişkenlerin tesiriyle iktisadi bunalıma ortam yaratan durumlarda ABİHA'nın 122/2 numaralı hükmü[256] mali yardım öngörmektedir. Söz konusu madde göz önünde bulundurularak 11 Mayıs tarihinde 407/2010 sayılı Konsey Tüzüğü ile Avrupa Finansal İstikrar Mekanizması (European Financial Stability Mechanism-EFSM) teşekkül etmiştir.[257] AB bütçesi garantörlüğünde azami 60 milyar avro tutarında borçlanabilme kapasitesiyle prosedürlerin avro para birimi üzerinden gerçekleşmesi kaydıyla gereksinim duyan AB mensuplarına yönelik faaliyetlerde bulunan kuruluş, Ödemeler Dengesi Fonu ile yakın bir usule sahiptir. Uluslararası piyasalardan AB garantörlüğünde tedarik edilen fonların, Komisyon ile uzlaşma sağlanan yaptırım programı doğrultusunda tahsisi ile sürecin desteklenmesinde önemli rol oynamaktadır.[258]

Ancak süreç; ülke müracaatını takiben Komisyon ile Ekonomik ve Mali Komite nezdinde organize edilen görüşmeler neticesinde ülke tarafından tasarlanan yol haritası çalışmasının Komisyon'a takdimi şeklinde işlemektedir. Komisyon ve Konsey onayının akabinde Avrupa Parlamentosuna deklare edilmektedir. Müzakereler paralelinde yılda iki defa periyodik olarak denetim uygulanmakta olup uzlaşıya varılması durumunda Komisyon sorumluluğunda tahsis edilmektedir.[259] Destek, kredi formunda ya da tanımlanan limitler şeklinde gerçekleşebilmektedir. Ödeneklerin tasarruf alanlarının kontrolü ise AB bünyesinde yetkili tayin edilen

[256]EFSF ve EFSM ABİHA'nın 122/2 sayılı hükmüne istinaden hayata geçirilmiştir. Kurumlar aracılığıyla gerçekleştirilen yardımlar maddenin içeriği gereği tenkite tabi tutulmuştur. Nitekim istifade eden ülkeler mercek altına alındığında; dış sebeplerin görece olarak daha az tesir ettiği, ülkelerin kendine has yapısal problemlerinin belirgin bir role sahip olduğu gözlemlenmektedir. Erdem Turgan, *a.g.m.*, s.242.

[257]Access to European Union Law, *Councıl Regulation (EU) No 407/2010*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1484663483987&uri=CELEX:32010R0407, (07.02.2020).

[258]T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, *Avrupa Birliği'nde Küresel Finansal Krize Karşı Alınan Önlemler ve Birliğin Rekabet Gücünün Arttırılmasına Yönelik Girişimler: "Euro Rekabet Paktı"*, https://www.ab.gov.tr/files/EMPB/euro_plus_pact.pdf, (04.02.2020), s.12.

[259]Gavin Thompson, "The European Financial Stabilisation Mechanism(EFSM)", *file:///C:/Users/User/Downloads/SN05973.pdf*, (07.02.2020), s.4-5.

Sayıştay ve Yolsuzlukla Mücadele Ofisi vasıtasıyla yapılmaktadır.[260] Söz konusu sürecin yönetimine ilişkin olarak AMB, ülke ile Komisyon temaslarında mali temsilci misyonuyla aracı bir rol oynamaktadır.[261]

2011 yılında EFSM'nin de yer aldığı bir kurul tarafından toplam 85 milyar avro İrlanda'ya ve akabinde aynı yıl 78 milyar avro Portekiz'e tahsis edilmiştir. Söz konusu yardımlardan İrlanda'nın 22,5 milyar avroluk, Portekiz'in ise 24,3 milyar avroluk kısmı EFSM bütçesinden karşılanmış olup 2015 yılında Yunanistan'a kısa vadeli ve köprü niteliğinde imkânlar sağlanmıştır.[262]

3.2.2.4. Avrupa Finansal İstikrar Fonu

Günümüzde faaliyet alanını tahvil piyasası oluşturan ve kredi tahsis kabiliyetinden yoksun bir kuruluş haline gelen Avrupa Finansal İstikrar Fonu (European Financial Stability Facility- EFSF) 2010 yılında ABİHA'nın 122/2 sayılı hükmünü ışığında AB Ekonomi ve Maliye Bakanları Konseyi (ECOFIN) kararı ile limitet şirket statüsünde inşa edilmiştir. Avro alanında sürdürülebilir ekonomik istikrar tesisini amaçlayan, geçici nitelikte tasarlanmış bir programdır.[263]

Uygulama şekli itibariyle ülke müracaatı esas alınmaktadır. Bu çerçevede ilgili ülke, IMF, AMB ve Komisyon nezdinde organize edilen müzakereler neticesinde saptanan programın EPB mensubu ülkelerin maliye bakanlarınca tasdiki ile ön anlaşma metni oluşturulmaktadır. Söz konusu metin Komisyon aracılığıyla

---

[260]Serap Durusoy- Zeynep Beyhan, "Küresel Kapitalizmin Arka Yüzü: Euro Birliği Resesyonu ve Çıkış Arayışları", *http://akademi.osiad.org.tr/wp-content/uploads/2016/05/OS%C4%B0AD-AKADEM%C4%B0-RAPOR.pdf*, (07.02.2020), s.27-28.

[261]Rodrigo Olivares-Caminal, "The EU Architecture to Averta a Sovereign Debt Crisis", *OECD Journal:Financial Market Trends*, Cilt 2011, Sayı 2, 2011, s.6.

[262]European Commission, *European Financial Stabilisation Mechanism(EFSM),* https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes/european-financial-stabilisation-mechanism-efsm_en, (03.02.2020).

[263]Metin Meriç- Emre Atsan, *a.g.m.*, s.163.

müzakereci taraflara iletilmekte olup taraflarca onaylanmasını müteakiben uygulama alanı, yöntemi, yol haritası ve sınırları belirlenmiş olan süreç aktive edilir. Ancak ülkenin takvime bağlanan programı gerçekleştirebilme yetisine bağlı olarak sürekliliği mümkün olmakta, aksi durumlarda söz konusu ödenekler oydaşma sağlanana dek dondurulmaktadır.[264]

EFSF, finansmanını Avro alanı dâhilinde yer alan devletlerin sağladığı güvenceler doğrultusunda uluslararası piyasalara ihraç ettiği borç senetleri ile karşılamakta olup 440 milyar avroluk bir bütçe imkânına sahiptir. Herhangi bir para birimi kısıdı olmaksızın EPB mensubu ülkelere yönelik hayata geçirilmiştir ve bu yönleriyle EFSM'den ayrılmaktadır. Öte yandan 2011 yılında devlet başkanları düzeyinde gerçekleştirilen zirveler neticesinde EFSF'nin kapsamının genişletilerek işlevselliğinin arttırılması ve teminat tutarlarının 780 milyar avro olarak revize edilmesi hususunda mutabakat sağlanmıştır. Bu bağlamda EFSF, büyük bir alanın önemli bir parçası haline gelmiştir.[265]

İrlanda, Portekiz ve Yunanistan'ın istifade ettiği EFSF'nin, 2013 itibariyle kredilendirme faaliyetlerinde aktif rolü sona ermiştir. Ancak günümüzde kurumsal kimliğini ve piyasalarda etkinliğini sürdürmekte olup ESM çatısı altında mevcudiyetini korumaktadır.[266]

3.2.2.5. Avrupa İstikrar Mekanizması

Mayıs 2010'da palyatif olarak hayata geçirilen EFSF ile EFSM'nin, Kasım ayında EPB üyesi ECOFIN nezdinde gerçekleştirilen toplantılar neticesinde 2013 yılında faaliyete geçmek üzere söz konusu mekanizmaların yetkileriyle donatılacak

[264]Rodrigo Olivares Caminal, "The EU Architecture to Avert a Sovereign Debt Crisis" *OECD Journal:Financial Market Trends*, Cilt 2011, Sayı 2, 2011, s.7-8.
[265]Rodrigo Olivares Caminal, *a.g.m.*, s.9.
[266]European Stability Mechanism, *History*, https://www.esm.europa.eu/about-us/history, (04.02.2020).

Avrupa İstikrar Mekanizmasının (European Stability Mechanism – ESM) esası üzerinde uzlaşı sağlanmıştır.[267] 2011 yılında yöntem ve usul bakımından netleştirilmiş ve bu çerçevede ABİHA'nın 136. hükmünü de içeren mevzuat düzenlemelerini müteakiben Lüksemburg merkezli olarak hükümetler arası ve daimî nitelikte kurulmuştur.[268]

EPB mensubu ülkelerin maliye bakanlarının asli üye olarak yer aldığı "Guvernörler Kurulu"; kaynak temin usulleri, tahsisin icazeti ile kriterleri bakımından mekanizmanın en üst yönetim mercidir.[269] Kurulun yüklediği misyon çerçevesinde faaliyet gösteren "Yönetim Kurulu" ise her üyenin asıl ile yedek olmak üzere belirlediği iki temsilciden oluşmakta olup toplantılarını yine Guvernörler Kurulu tarafından tayin edilen ve rutin çalışmalardan sorumlu kılınan genel müdür, başkan sıfatıyla yönetmektedir. Söz konusu kurul toplantılarına Komisyonca tayin edilen bir üye ve AMB Başkanı müşahedeci sanıyla iştirak etmektedir. Kritik konularda ortak mutabakat yöntemiyle, yönetimsel meselelerde nitelikli çoğunluk (%80) ile karar alma usulü benimsenmiştir. Ancak üyelerin ESM ana sermayesine iştirak payının oransal karşılığına bağlı olarak paydaşlara oy hakkı tanınmaktadır.[270] 2020 yılı itibariyle %26,94 ile Almanya ve takiben Fransa ve İtalya ESM'nin toplam %64,95 ile en büyük hissedarlarıdır.[271] 700 milyar avro tutarında bütçeyi elinde bulunduran ESM'nin, azami 500 milyar avro kredi tahsis kabiliyeti bulunmaktadır. Bütçenin 80 milyar avrosu nakdi olarak, geri kalan kısmı ise ülkelerin üstlendiği tutarlar doğrultusunda ihtiyaç halinde temin edilebilecek pozisyonda taahhüt ve kefalet şeklindedir.[272]

Süreç ihtiyaç sahibi devletin Yönetim Kurulu Başkanı'na destek çağrısını iletmesinin akabinde AMB ile koordineli olarak Avrupa Komisyonu'nun risk

---

[267]Hakkı Odabaş- Ercan Bahtiyar, *a.g.m.*, s.107.; Ali Yavuz, Ceyda Şataf, Serap Gül, *a.g.m.*, s.149.
[268]Ali Yavuz- Ceyda Şataf- Serap Gül, *a.g.m.*, s.149.
[269]Levent Yahya Eser - Mehmet Ela, "Avrupa Borç Krizi: Nasıl, Neden ve Nereye?", *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi,* Cilt 10, Sayı 1, Nisan 2015, s.224.
[270]ECB, *Monthly Bulletin The European Stability Mechanism*, Temmuz 2011, s.76.
[271]European Stability Mechanism, *Shareholders*, https://www.esm.europa.eu/esm-governance#anc_shareholders, (05.02.2020).
[272]Hakkı Odabaş, Ercan Bahtiyar, *a.g.m.*,s.108.

potansiyelini geniş kapsamlı olarak mercek altına almasıyla başlamaktadır. Bu bağlamda pozisyonun EPB çatısı altında doğurabileceği muhtemel tehditler açısından tahlili, meblağın ve özel sektör iştirakinin niteliklerinin tespiti yapılmaktadır. Yükümlüğün devamlılığına yönelik çözümlemeler IMF ile gerçekleştirilmekte olup inceleme neticesinde "likidite krizi" ve "ödeme güçlüğü" olarak kategorize edilmektedir. Likidite güçlüğü durumunda mutabık kalınan bir uyum planının tasarlanması kaydıyla, aksi halde IMF mevzuatları ile bağdaşan detaylı bir program hususunda pazarlığı ile mümkün olmaktadır. Süreç Yönetim Kurulu onayı ile neticelendirilmektedir.[273]

EPB mensubu ülkelere mali destek maksadıyla hayata geçirilen program, EFSF'nin ardılı olarak değerlendirilmektedir. EFSF 2013 yılında mali yönetim erkini ESM'ye devretmesine karşın günümüzde halen ESM ve EFSF faaliyetlerini eşgüdüm halinde yürüten ayrı tüzel kişiliklere sahiptir. ESM günümüzde faal halde bulunan tek sistemdir. Kurulduğu günden bu yana İspanya, Malta ve 3. yaptırım paketiyle Yunanistan söz konusu fondan faydalanmıştır.[274]

3.3. Yunanistan'ın Avrupa Birliğinden Aldığı Yardımlar ve Kriz Dönemindeki Gelişmeler

2009 yılında Papandreu hükümetinin iktidarı devralmasının akabinde gerçekleştirdiği açıklamalar ve takiben tezahür eden gelişmeler piyasalarda şok etkisi yaratmıştır. Uluslararası kredi derecelendirme kuruluşları tarafından Yunanistan'ın kredi notuna[275] yansıtılan bu durum ülke ekonomik yapısı içerisinde önemli bir paya sahip olan sıcak paranın çıkışını beraberinde getirmiş, yatırım akışını

[273]Dilek Yiğit, "Küresel Ekonomik Kriz Öncesi ve Krizin Etkileri ile Mücadele Sürecinde Avrupa Birliği'nde Ekonomi Yönetimi", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, 2012, s.159.
[274]European Stability Mechanism, *History*, https://www.esm.europa.eu/about-us/history, (05.02.2020).
[275]2009 yılında ülkenin kredi notu sırasıyla; Fitch Ratings ve Standard and Poor's tarafından BBB+, Moody's tarafından ise A2 olarak revize etmiştir. Bu kararların arka planında ülkenin uygulamaya koyduğu tasarruf planının gerçekçi değerlendirilmemesi ve cari ağın kontrol altına alınamamış olması yer almıştır. Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.*,s.87-88.

dondurmuştur.[276] Böyle bir ortamda hükümetin önceliği stratejik adımlarla sürecin yönetilmesi ve güven telkini olarak belirlenmiştir.[277] Mali destek gereksinimi hususunda inkâr yolu seçilmiş, olağan borçlanma yöntemleri ile dış kaynaklardan temin ümidiyle krizin aşılması planlanmıştır.[278]

Ülkenin içinde bulunduğu durumun ciddiyeti ve önlemlerin zaruriliği bağlamında çeşitli seçim vaatlerinden geri adım atmak durumunda kalan Papandreu hükümeti, AB'nin de baskıları ile piyasaları yatıştırmak adına AB Komisyonu'nda müzakere edilmek üzere 4 yıllık bir istikrar programı tasarlamıştır. Mali disiplinin tesisi odağında 80 ayrı başlık altında sosyal ve kurumsal tasarruf önlemlerine yer veren tasarı; 14 Aralık 2009 tarihinde kamuoyuna duyurulmuştur.[279] Bütçe açığının 2012 yılı sonuna dek kademeli olarak 4, 3,1 ve 2,8 seviyesine indirilmesi yönünde bir yol haritası sunmuştur.[280]

2009 yılında Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) ile Avrupa Komisyonu tarafından gerçekleştirilen çalışmalara ait bulgular emeklilik prim sistemindeki yapısal sorunlar, kamu görevlilerinin niceliksel büyüklüğü ve ücret düzeyinin yüksek seyrinin kamu borçlanmasında belirleyici bir role sahip olduğunu ortaya koymuştur.[281] Yunanistan hükümeti tarafından açıklanan çalışma AB Komisyonu'nda gerçekleştirilen görüşmelerde genel hatlarıyla kabul görmüş, ancak bu doğrultuda maaş kısıtlamalarını içeren ek önlemler talep edilmiştir. Yunanistan

---

[276]Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.*,s.20.
[277]Hürriyet, *Borç Sorunu İçin Gereken Yapılacak*, http://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/genel-haberler/borc-sorunu-icin-gereken-yapilacak_ID687589/, (29.02.2020).
[278]Darren J. Lim- Michaliz Moutselos- Michael McKenna, "Puzzled Out? The Unsurprising Outcomes of the Greek Bailout Negotiations", *Journal of European Public Policy*, Cilt 26, Sayı 3, 2019, s.331.
[279]Hürriyet, *Başbakan Papandreu Ekonomi Sınavında*, http://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/genel-haberler/basbakan-papandreu-ekonomi-sinavinda_ID688426/, (29.02.2020).; CNN Türk, *Yunanistan'da Herkes Krizi Konuşuyor*, https://www.cnnturk.com/2009/ekonomi/dunya/12/15/yunanistanda.herkes.krizi.konusuyor/555548.0/index.html, (29.02.2020).
[280]Hürriyet, *Kamu Sağılacak İnek Değil*, https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kamu-sagilacak-inek-degil-13986923, (01.03.2020).
[281]European Commision: Economic Policy Committee (AWG) and Directorate-General for Economic and Financial Affairs, *Pension Schemes and Pension Projections in the EU-27 Member States 2008 - 2060*, https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication16034_en.pdf, (20.02.2020), s.128.; OECD, *OECD Economic Surveys: Greece*, http://docs.glotta.ntua.gr/International/OECD/1009151etemp.pdf, (21.02.2020), s.66.

hükümeti bu talebe memur kesimine yönelik 2000 avroluk bir üst sınır belirleyerek karşılık vermiştir.[282] Ancak sürecin işleyişine ilişkin Şubat ayında AB tarafından yetkili kılınan uzmanlarca denetime tabi tutulan Yunanistan'ın, aldığı tedbirler bakımından beklentilerin gerisinde olduğu tespit edilmiştir.[283] Takiben gerçekleştirilen üst düzey temaslarda ek düzenleme zaruriliğinin yinelenmesi, 4,8 milyar avroluk kazanç öngören mevzuat değişikliklerinin hayata geçirilmesiyle sonuçlanmıştır. Düzenlemeler kapsamında dolaylı vergilerde artışa gidilmiş, emekli maaşları sabitlenmiş, kamu personel giderlerine kısıtlar getirilmiştir. [284] Aşırı Açık Prosedürü kapsamında tanınan süre ise 16 Şubat tarihinde alınan Konsey kararıyla iki yıl ötelenmiş ve bir eylem planı oluşturulmuştur.[285] Söz konusu zaman diliminde her proje halk nezdinde tepkiyle karşılanmış ve sendikal organizasyonlar vasıtasıyla ülke çapında işçi kesiminin katılımıyla düzenlenen iki grev direnişin boyutunu göstermiştir.[286]

Vuku bulan kriz karşısında AB mensubu ülkeler iki farklı görüş ekseninde ayrışmıştır. Ağır bir tahribata maruz kalmayan ülkelerin müteessir olan ülkelere destek hususunda gönülsüz bir tutum sergilemesi, bu ülkeleri ötekileştirmiş ve izole etmiştir. Devletler ortak menfaatler ekseninde birleşmek yerine millî çıkarlarını odak noktasına yerleştirerek AB çatısı altında kendi kriz yönetim projelerini empoze etmeye çalışmışlar ve alanı bir rekabet havzasına dönüştürmüşlerdir. Bu durum AB'nin ana değerlerinden biri olan dayanışmanın tam manasıyla özümsenemediğini göstermiştir.[287]

---

[282]Yaşar Köse-Hakan Karabacak, *a.g.m.*, s.292.
[283]Haber 7, *Yunanistan Ek Önlemler Almak Zorunda Kalabilir*, http://m.haber7.com/ekonomi/haber/486395-yunanistan-ek-onlem-almak-zorunda-kalabilir, (01.03.2020).
[284]Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.*, s.292.
[285]Official Journal of the European Union, *Council Decision of 16 February 2010 giving notice to Greece to Take Measures fort he Deficit Reduction Judget Necessary in Order to Remedy the Situation of Excessive Defict*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010D0182&from=EN, (22.05.2020).
[286]Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.*, s.22.
[287]Seven Erdoğan, *a.g.m.*, s.597, 602.

Söz konusu atmosferde Almanya'nın talebiyle Avro alanından çıkarılma ihtimalinin dahi tartışıldığı bir ortamda piyasalarda oluşan spekülatif baskı, Yunanistan hedeflerinin ulaşılabilirliği bağlamında önem arz eden makul bir faiz oranı ile kredi ihtiyacının temini hususunda sorun yaratmıştır. Bir çıkmaza sürüklenen yönetim, AB'den siyasi destek talebinde bulunmuş ve IMF seçeneğini gündeme taşımıştır. Bu girişim AB nezdinde kurumun imajı üzerinde menfi etki doğuracağı kanaatiyle tenkit edilmiştir.[288] Ancak AB bütçesinde belirleyici bir paya sahip olan Almanya'nın Yunanistan'a olası bir mali destek senaryosunda üstleneceği rol, Alman kamuoyunda doğuracağı külfet bağlamında seslerin yükselmesine sebep olmuştur. Bu baskılar Başbakan Angela Merkel'in daha ılımlı bir tutum ile yaklaşmasını sağlamış ve konunun siyasal düzleme taşınmasının önünü açmıştır.[289] Avro alanında %2'lik bir GSYH paya sahip olan Yunanistan'da bunalımın derinleşmesi ve yayılma potansiyelinin belirginleşmesi karar alma sürecine yadsınamaz bir şekilde tesir etmiştir. Bu çerçevede 25 Mart tarihinde EPB mensubu ülke liderleri nezdinde avro stabilizasyonun muhafazası amacıyla eş güdüm halinde sürecin yönetilmesi hususunda mutabakat sağlanmış ve bir paket ile formüle edilmiştir.[290] EPB üyesi ülkelerin ikili kredi desteklerini kapsayan, IMF'nin de payının bulunduğu 22 milyon avroluk "güvenlik ağı" olarak ifade edilen paket, başka bir seçeneğin bulunmadığı durumda kullanılmak üzere oluşturulmuştur.[291] Plan kapsamında mali desteğin koordinasyonu ve tedbirlerin uygulanışı misyonuyla "Troyka" adı verilen bir rejim kompleksi tasarlanmış ve alacaklılar nezdinde itimat temini hedeflenmiştir.[292]

---

[288]BBC Türkçe, *Papandreu: IMF'ye Başvurabiliriz*, https://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2010/03/100318_greece_imf, (01.03.2020).
[289]Zita De Pooter, "Negotiation Processes: EU Negotiation Toward the Greek Bailout in the Context of the Boundaries of the Legal Framework", *http://www.gnovisjournal.org/2011/04/04/negotiation-processes-eu-negotiations-toward-the-greek-bailout/*, (02.03.2020).
[290]Manuela Moschella, "Negotiating Greece. Layering, İnsulation and the Desing of Adjustment Programs in the Eurozone", *Review of International Politicial Economy*, Cilt 23, Sayı 5, 2016, s.803-806.
[291]BBC Türkçe, *Euro Ülkeleri Yunanistan'a Destekte Anlaştı*, https://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2010/03/100326_eu_deal ,(02.03.2020).
[292]Manuela Moschella, *a.g.m.*, s.803.

Bu gelişmelere paralel olarak verilerde yapılan manipülasyona Goldman Sachs gibi büyük ölçekli firmaların da iştirakinin saptanması konunun AB düzeyinde mercek altına alınmasına sebep olmuştur. Çalışmalar 22 Nisan'da neticelendirilmiş olup Eurostat Yunanistan'ın 2009 yılı bütçe açığı verilerini %13,6 olarak revize etmiştir. Ülkenin içinde bulunduğu krizden kendi imkânlarıyla kurtulamayacağının anlaşıldığı bu durum Papandreu hükümetinin resmî yardım çağrısı ile sonuçlanmıştır.[293] Bu çerçevede şiddetlenen siyasi ve sosyal bunalım ortamında avronun uluslararası piyasalarda istikrarının dengelenmesi ile krizin yayılma eğilimi bağlamında kontrolünün sağlanması motivasyonundan hareketle sorunun siyasallaşma seviyesi ve aktörler arası işbirliği artmıştır. İhtiyaç duyulan meblağın tespiti ve uygulama esaslarına ilişkin yoğun bir pazarlık süreci gerçekleştirilmiştir.[294]

Papandreu hükümetinin müzakere yöntemleri durumun ciddiyeti doğrultusunda şekillenmiştir. Görüşmelere borçların yapılandırması talebiyle katılım sağlamış ancak mukavemet gösterilememiştir.[295] Bu istek AB tarafından emsal oluşturma olasılığı ve yayılma riski bağlamında, IMF ayağında ise "lüzumsuz" değerlendirmesiyle regülasyonun zaruriliği ve tasarının maliyeti öne sürülerek borç veren kurumlar tarafından geri çevrilmiştir. Destek karşılığında Yunanistan Avro alanının yasal ve siyasi sınırları çerçevesinde tayin edilen bir takım politikalar izlemekle yükümlü kılınmıştır. Ancak AMB yetkisi kapsamında bulunan yöntemler sürece dâhil edilmemiştir. Bu çerçevede para politikasına müdahale edilemeyen bir ekonomi düzeninde, sürecin dönüşüm odaklı, stratejik reformlar ve mali politikalar ile yönetilmesi tasarlanmıştır.[296] IMF uzmanlarınca paket kapsamında yer alan hedeflerin ulaşılabilirliği bağlamında tereddütler oluşsa da mutabakat metnine aksettirilmemiştir.[297]

---

[293]Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.*,s.21, 89.
[294]Zita De Pooter, "Negotiation Processes: EU Negotiation Toward the Greek Bailout in the Context of the Boundaries of the Legal Framework", *http://www.gnovisjournal.org/2011/04/04/negotiation-processes-eu-negotiations-toward-the-greek-bailout/*, (02.03.2020).
[295]Konstantinos Koutsantonis, "PASOK's Failures: Economy, Populism and Greece's Public İmage", *file:///C:/Users/User/Downloads/PASOKs_Failures_Economy_Populism_and_Gre.pdf*, (23.03.2020), s.3-4.
[296]Manuela Moschella, *a.g.m.*, s.806-807.
[297]Darren J. Lim- Michaliz Moutselos- Michael McKenna, *a.g.m.*, s.332.

2 Mayıs 2010 tarihinde belirlenen koşullar altında 110 milyar avroluk kurtarma paketinin müzakere süreci noktalanmış ve 2013 sonu itibariyle tamamlanmak üzere dilimler halinde tahsis edilmesi tasarlanmıştır.[298] Yol haritasında belirlenen yükümlülükleri yerine getirme kapasitesine bağlı olarak ödeneklerin serbest bırakılması hususunda mutabık kalınmıştır.[299] Aktarımın üç ayda bir AB ve IMF'yi temsilen iki farklı heyetin denetimi neticesinde tarafların icazeti ile gerçekleştirilmesi karara bağlanmıştır. Borcun ifasının ise 01.01.2017 tarihine kadar yerine getirilmesi öngörülmüştür.[300]

Aşırı Açık Prosedürü kapsamında saptanan süre 2014 yılına dek uzatılmış, bütçe açıklarının giderilmesi öncelik olarak belirlenmiştir.[301] Mali risklerin bertaraf edilerek ülkede istikrarlı ve sürdürülebilir büyümenin yakalanması, rekabet potansiyelinin arttırılması, ihracat kanadının güçlendirilmesi, kamu alanında ise daha şeffaf ve faal bir yapı oluşturulması amaçlanmış; ülkenin gelir gider dengesine ilişkin yapısal sorunları üzerine kapsamlı reformlar ile sürecin desteklenmesi karara bağlanmıştır.[302] Olağan süreçte fizibilitesi bulunmayan uygulamalar senkronik olarak yürürlüğe konmuş, iktisadi politikalar hususunda hükümetin karar alma mekanizmaları devre dışı bırakılmıştır.[303]

Kamu personeli ve emekli maaşlarının sabitlenmesi, yüksek emekli aylıklarının kırpılması, ödenek ile ikramiye sisteminin kaldırılması, kamu kadrolarının niceliksel olarak daraltılması, özelleştirme faaliyetlerine başlanması, mahallî idarelerin merkezileştirilmesi, dolaylı vergi oranlarının arttırılması, bütçe

[298]Serap Durusoy- Ömür Şamiloğlu, *a.g.m.*, s.111.
[299]Yaşar Köse-Hakan Karabacak, *a.g.m.*, s.299.
[300]Serap Durusoy- Ömür Şamiloğlu, *a.g.m.*, s.111.
[301]Sudi Apak- Damla Barlas Pırıldak, "Yunanistan Ekonomik Krizi ve Etkileri'ne İlişkin Değerlendirme", *İktisadi Araştırmalar Vakfı Yıllık Dergisi,* 2015, s.5.; Sema Gençay Çapanoğlu, "Yunanistan Ekonomisi İstikrar Yolunda: Aşırı Açık Prosedürü'ne Son", https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=8122&id=8130#!prettyPhoto, (22.05.2020).
[302]Yaşar Köse-Hakan Karabacak, *a.g.m.*, s.297-299.
[303]Hans-Jurgen Bieling, "European Governance: On the Relationship Between Democratic and Non-Democratic Deliberation Within the European Multi-level System", *World Politicial Science Review*, Cilt 8, Sayı 1, 2012, s. 259.

denetim ve raporlama[304] mekanizmalarında rehabilite çalışmalarının yapılması, emeklilik prim sistemi ve sağlık sektörüne yönelik düzenlemeler gibi birçok kalemi kapsamaktadır. Yapısal Fonlar ile Uyum Fonu'ndan ise daha etkin yararlanılması öngörülmüştür. Süre sonunda toplam 30 milyar avro tutarında bir tasarruf elde edilmesi hedeflenmiştir.[305] Bu çerçevede atılan adımlar ile kademeli olarak artması beklenen kredi notuna bağlı olarak ülkenin borçlanma kapasitesinde gelişme kaydedileceği kanaati hâkim olmuştur.[306]

Tasarı, 5 Mayıs'ta meclis huzuruna taşınmış ve kanlı protestolar eşliğinde yasal bir statü kazanmıştır. Oylama sürecinde PASOK ve Ortodoks Halk Uyanışı Partisi (LAOS) belirleyici olmuş, PASOK bünyesinde oy kullanmaktan kaçınan üç vekil partiden azledilmiştir.[307] "Para var" mottosu ve tasarruf önlemlerinin lüzumsuzluğunu vurgulayan seçim vaatlerinin iktidara taşıdığı Papandreu'nun, 2010 yılında başvurduğu bu formülasyon halk nezdinde hükümetin meşruiyetinin sorgulanmasına sebep olmuştur.[308] Bu uygulamalara bağlı olarak izleyen dönemde, 1960'lı yıllardan itibaren ülke siyasi hayatına yön veren konuma sahip PASOK'un oy oranlarında ciddi bir düşüş kaydedilmiştir.[309]

Öte yandan Kasım ayında AB yetkililerince yapılan çalışmalar doğrultusunda 2009 yılı bütçe açığı verileri tekrar gözden geçirilmiş ve %15,4 olarak ilan edilmiştir.[310] Bu durum ülkede uygulamaların katılaştırılmasını beraberinde getirmiş ve ulusal reaksiyonların şiddetlenmesine neden olmuştur. Eş zamanlı olarak İrlanda,

---

[304]Yunanistan İstatistik Kurumunun güvenilirliğinin arttırılması ve objektif verilerin elde edilebilmesi adına yapılan mevzuat değişiklikleriyle ayrı bir tüzel kişilik olarak tanımlanmıştır. IMF, *Greece: Staff Report on Request for Stand-By Arrangement,* Country Report No. 10/110, Mayıs 2010, s.144.

[305]Yaşar Köse-Hakan Karabacak, *a.g.m.,* s.298-299.; BBC Türkçe, *Alman Bakanlar Yunanistan'a Yardım Paketini Onayladı,* https://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/05/100503_germancabinet, (03.03.2020).

[306]İktisadi Kalkınma Vakfı, *Avrupa Birliği ve IMF Yunanistan'a Sağlanacak Yardım Paketi Üzerinde Anlaşmaya Vardı,* https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/avrupa_birligi_ve_imf_yunanistana_saglanacak_yardim_paketi_uzerinde_anlasmaya_vardi.pdf, (03.03.2020).

[307]Kostas Gemenis, "The 2010 Regional Elections in Greece: Voting for Regional Governance or Protesting the IMF?", *Regional & Federal Studies*, Cilt 22, Sayı 1, 2012, s. 109.

[308]Susannah Verney- Anna Bosco, *a.g.m.,* s.403.

[309]Darren J. Lim- Michaliz Moutselos- Michael McKenna, *a.g.m.,* s.332.

[310]Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.,*s.91.

Troyka'dan yardım ihtiyacını resmî olarak iletmiştir. Dönemin değişkenleri altında Yunanistan'ın borçlanma kapasitesinin gelişimi hususundaki beklentiler gerçeklik payını yitirmiştir.[311] IMF'nin 2011 yılına tekabül eden 4. inceleme raporunda da bu hususa dikkat çekilmiştir.[312] Bu çerçevede 2011 yılına gelindiğinde hedeflenen makroekonomik rakamlara ulaşılamamış aksine daralma yaşanmıştır. Papandreu tarafından halk tepkilerinin bastırılması amacıyla kabine değişikliğine gidilse de istikrar sağlanamamıştır.[313]

Muvaffakiyet elde edilememesinde yürürlüğe konan paketin tasarım hatalarının yadsınamaz bir etkisi bulunmakla birlikte uygulama ayağında da öngörülen eylem planına riayet edilmemesinin payı büyüktür. İki ana sutündan oluşan programın kemer sıkma tarafı istikrarla devreye sokulmuş, halkın refah seviyesinde radikal bir düşüş kaydedilmiştir. Mevzuat değişiklikleri kısmı ise ihmal edilmiştir. Bu çerçevede çift taraflı kusurların mevcudiyetinden söz edilebilir.[314]

Yunan tahvillerinin büyük bir kısmının Almanya ve Fransa bankalarında bulunması, Yunanistan'ın muhtemel bir temerrüt riski durumunda bu ülke ekonomilerinin doğrudan hedef oluşturması anlamına gelmektedir.[315] Bu bağlamda kilit öneme sahip iki ülke liderinin 17 Haziran tarihli görüşmesinde ilk paket ifasında vade uzatımı ve faiz oranının düşürülmesi kararı verilmiş, ikinci bir yardım paketi ana hatlarıyla belirlenmiştir.[316] Bu çerçevede müzakereler başlatılmış olup toplumsal düzeyde tansiyonun yüksek seyri tarafların tutumunda etkili olmuştur.[317] Papandreu hükümeti mali konsolidasyonun tahfifi, tahvil piyasası ve özel sektörü kapsayan yükümlülüklerine ilişkin Yunanistan özelinde düzenleme talebinde bulunurken, Troyka çatısı altında yer alan aktörler arasında mutabakat sağlanamamıştır. Özel

[311]Silvia Ardagna- Francesco Caselli, "The Political Economy of the Greek Debt Crisis: A Tale of Two Bailouts", *American Economic Journal: Macroeconomics*, Cilt 6, Sayı 4, Ekim 2014, s.11.
[312]IMF, *Greece: Fourth Review Under the Stand-By Arrangement and Request for Modification and Waiver of Applicability of Criteria*, Country Report No. 11/175, Temmuz 2011, s.32-33.
[313]Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.*,s.92.
[314]Antonis Klapsis, *a.g.m.*, s.28.
[315]BBC Türkçe, *Merkel ve Sarkoz: Yunanistan'ın Arkasındayız*, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/06/110617_greece_eu, (05.03.2020).
[316]Serap Durusoy- Ömür Şamiloğlu, *a.g.m.*, s.116-117.
[317]Darren J. Lim- Michaliz Moutselos- Michael McKenna, *a.g.m.*, s.334.

sektör katılımına; AMB yayılma potansiyelini, Avrupa Komisyonu ise kamunun payı nihai hedef olan siyasi birlik idealine gölge düşüreceğini gerekçe göstererek karşı çıkmıştır. Yaptırımların yumuşatılması hususuna AMB ölçülü yaklaşırken Avrupa Komisyonu katılaştırılmasını savunmuştur. IMF ise mali konsolidasyonun sürdürülmesi üzerinde durmuştur. Bu süreç IMF tarafından 2013 yılında yayınlanan raporda detaylandırılmış, ilk paket kapsamında göz ardı edilen noktalara parmak basılmıştır.[318] Mutabakat IMF'nin sürdürülebilir bir yapıda olmayan kamu borç oranları hususunda yük paylaşımını öngören özel sektör paylarında borç affı yöntemi ile sağlanmıştır.[319] 21 Temmuz 2011 tarihinde gerçekleştirilen zirvede bu karar resmiyet kazanmış ve firmalar alacak hakkından %50 oranında gönüllü olarak feragati kabul etmiştir.[320]

Zirvede karara bağlanan bir diğer husus ise yaptırımların daha ağır şartlarla revize edilmesi olmuş, bu yönüyle kreditör kurumların idealize ettikleri pozisyona yakınlık göstermiştir. Görüşmeler paralelinde ülkenin ifası yaklaşan yükümlülükleri, ülke içi iktisadi dinamiklerin dönüşümü, sürdürülemez borç stoku ve buna bağlı olarak uluslararası kredi derecelendirme kuruluşları tarafından kredi notunun düşürülmesi, Papandreu hükümetinin onay sürecinde belirleyici olmuş, büyük tavizlerle kabul etmek durumunda kalmıştır.[321]

İkinci program kapsamına ilk paketten tediyesi henüz gerçekleşmemiş 37 milyar avroluk kısmın 34,4 milyar avrosu dâhil edilmiş olup bu meblağın 26,2 milyar avrosu Avro alanı, 8,2 milyar avrosu ise IMF sorumluluğundadır. Buna ek olarak 130,1 milyar avroluk yeni paketin EFSF koordinatörlüğünde 30 Haziran 2015'e dek dilimler halinde aktarımı planlanmıştır.[322] Geri ödemesinin 10 yıllık ara periyodun

[318]Manuela Moschella, *a.g.m.*, s.808-811.
[319]Philipe Lane, "The European Sovereign Debt Crisis", *Journal of Economic Perspectives*, Cilt 26, Sayı 3, 2012, s.59.
[320]Ali Rıza Güngen, "Devletin Finansallaşması: Avro Bölgesi Krizi ve Yunanistan Örneği", *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1-2, Mayıs Kasım 2013, s.57.
[321]Darren J. Lim- Michaliz Moutselos- Michael McKenna, *a.g.m.*, s.334-335.
[322]Michalis Nikiforos- Dimitri B. Papadimitriou- Gennaro Zezza, "The Greek Public Debt Problem", *Nova Economia*, Sayı 25, 2015, s.786-787.; European Commission, *Second Programme for Greece*, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-

ardından başlatılması öngörülmüş, ilk paketin faiz oranları %1 puan düşürülmüş, ifa süresinde 7,5 yıl ile vade uzatımına gidilmiştir.[323]

Birinci ve İkinci Kurtarma Paketleri Kapsamında Kreditör Kurumların Sorumluluk Tutarları (Milyar Avro)				
	1. Kurtarma Paketi		2. Kurtarma Paketi	
	Taahhüt Edilen	Ödenmeyen	Eklenen	Taahhüt Edilen
EPB	80	27,1	26,2	144,7
IMF	30	9,9	8,2	19,8*
Toplam	110	37	34,4	164,5

*IMF tarafından Mart 2012'de tasdik edilen 28 milyar avroluk bütçenin 19,8 milyar avrosu taahhüt edilmiş olup toplam meblağın tediyesi 4 yıla dağıtılmıştır.

Tablo 7: Birinci ve İkinci Kurtarma Paketleri Kapsamında Kreditör Kurumların Sorumluluk Tutarları (Milyar Avro) (**Kaynak:** European Commission, *Second Programme for Greece*, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/which-eu-countries-have-received-assistance/financial-assistance-greece_en, (12.03.2020).; Michalis Nikiforos- Dimitri B. Papadimitriou- Gennaro Zezza, *a.g.m.*, s.786-787. kaynağında yer alan verilere istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Programın yürürlüğe girmesi ve ilk paket kapsamında yer alan 12 milyar avroluk yeni bir dilimin serbest bırakılması ağır düzenlemeleri içeren mevzuat değişikliklerine tabi kılınmıştır.[324] Ancak ikinci destek paketinin ele alınmasının akabinde alevlenen toplumsal tepkiler karar alma sürecinde manevra kabiliyetini kısıtlayan bir etmen olmuş, siyasi bunalımı tetiklemiştir. Bu çerçevede hükümet tasarıya meşruiyet kazandırma gayesiyle çözümü referandum yolunda aramıştır. Halkın Troyka karar alma mekanizmasına müdahil olması anlamına gelen bu süreç, kısa süre içerisinde EPB mensubiyetinin gözden geçirilmesine evrilmiştir. Kemer sıkma politikalarının reddi, kreditör kurumların otoritesini sarsarak direnişe geçerlilik atfedeceğinden AB bir takım zorlayıcı tedbirlere başvurmuştur.[325] Merkel ve Sarkozy tarafından organize edilen oturumda Papandreu'ya alınan kararın iptali hususunda

financial-assistance/which-eu-countries-have-received-assistance/financial-assistance-greece_en, (12.03.2020).

[323]Darren J. Lim- Michaliz Moutselos- Michael McKenna, *a.g.m.*, s.334-335.

[324]Serap Durusoy- Ömür Şamiloğlu, *a.g.m.*, s.118.

[325]Richard Rose, "Referendum Challenges to the EU's Policy Legitimacy- and How the Responds", *Journal of European Public Policy*, Cilt 26, Sayı 2, 2019, s.217, 219-220.

talepler iletilmiştir.[326] Bu vasıtayla seçeneklerin yol açacağı sonuçlar bağlamında mukayesesi sağlanmış, beliren iktisadi riskler siyasi baskı oluşturmuş ve alınan kararın iptal edilmesine sebep olmuştur. Tezahür eden gelişmeler Papandreu'nun istifasıyla sonuçlanmıştır.[327] 11 Kasım tarihinde gelinen noktada devamlılığın sağlanması ve seçim sürecinin organizasyonu için PASOK, LAOS ve Yeni Demokrasi Partisi'nin belirleyici oranda katkısı ile tanımlanan geçici bir yetkiyle AMB eski başkan yardımcısı Lukas Papademos bu göreve getirilmiştir.[328]

2007- 2014 Yunanistan Brüt Genel Kamu Borçlarının GSYH Payı ve Borçlanma Maliyetleri (%)

	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Brüt Kamu Borcu/GSYH	**103,1**	**109,4**	**126,7**	**146,2**	**172,1**	**159,6**	**177,4**	**178,9**
Borçlanma Maliyetleri (Bono Faizleri)	**4,5**	**4,8**	**5,17**	**9,09**	**15,75**	**22,5**	**10,05**	**6,77**

Tablo 8: 2007- 2014 Yunanistan Brüt Genel Kamu Borçlarının GSYH Payı ve Borçlanma Maliyetleri (%) (**Kaynak:** Eurostat, General Goverment Gross Debt- Annual Data, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=teina225, (16.03.2020).; Zeki İlker Görenel, *a.g.m.*, s.183. kaynağında yer alan verilere istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Tezahür eden gelişmeler ve mutabakatın hayata geçirilememesi ülkeyi Mart ayı vadeli yükümlülükleri açısından bir darboğaza sürüklemiştir. Temerrüt riskinin mevcudiyeti iktidarı Troyka tarafından müzakere sürecinde yeni programın uygulanabilmesi adına dayatılan; 2014 yılı sonuna dek kamu personelinin beşte birinin iş akdi feshini, %22 oranında özel sektör asgari ücret indirimini, emekli maaşları ile işsizlik ödeneklerinin önemli oranda daraltılmasını ve toplu iş akdi

[326]Costas Douzinas, *Krizde Felsefe ve Direniş Yunanistan ve Avrupa'nın Geleceği*, Çeviren: Tulga Buğra Işık, Metis Yayınları, İstanbul 2013, s.30-31.
[327]Loukas Tsoukalis, "Greece in the Euro Area: Odd Man Out, or Precursor of Things to Come?", *Resolving The European Debt Crisis,* Derleyenler: William R. Cline ve Guntram B. Wolff, Peterson Institute For International Economics, Washington 2012, s.32.; Richard Rose, *a.g.m.,* s.219-220.
[328]Stathis Kouvelakis, "The Greek Cauldron", *New Left Review*, Sayı 72, Kasım- Aralık 2011, s.17.; BBC Türkçe, *Papadimos Yemin Töreniyle Görevi Devraldı,* https://www.bbc.com//turkce/haberler/2011/11/111111_greece_update, (12.03.2020).

kontratlarının iptalini içeren regülasyona itmiştir.[329] Bu çerçevede gerçekleştirilen değerlendirmeler neticesinde Aşırı Açık Prosedürü kapsamında tanınan süre ise 2016 yılına dek ötelenmiştir.[330]

Reformları ve özelleştirmeleri zaruri kılan programın gereklerinin yerine getirileceğine ilişkin dönemin PASOK ile ND liderlerinin yazılı taahhütlerinin iletilmesinin akabinde gerçekleştirilen 21 Şubat tarihli zirvede girişimler kreditör kurumlar tarafından olumlu karşılanmış olup ikinci programın yürürlüğe konması ile neticelenmiştir.[331] Bu çerçevede özel sektörün kamu alacaklarında %53,5 oranında feragati ile toplam 107 milyar avroluk tasarruf sağlanmış ve borç oranının 2020 yılına kadar %120,5'in altına çekilmesi hedeflenmiştir.[332] Onay prosedürlerini takiben Papademos tarafından erken seçim tarihi 6 Mayıs olarak ilan edilmiştir.[333]

Öte yandan Ulusal merkez bankaları, AMB ve AYB kasalarında mevcut tahviller ise kapsam dâhilinde tutulmamıştır. 2013 yılına gelindiğinde bahse konu tahvillerin ülke kamu borcunun %58'ine tekabül etmesi, uygulamaların muvaffakiyetine göre kamusal alanda yeni bir operasyon olasılığını gündeme taşımıştır.[334]

Süreç içerisinde borç, yapısı ve süjesi bakımından izlenen yol haritasına bağlı olarak dönüşüme uğramıştır. Yunanistan Merkez Bankası tarafından 2009 yılında beyan edilen verilerde borçlanmanın %80 oranında tahviller aracılığıyla

---

[329]Michalis Spourdalakis, "Left Strategy in the Greek Cauldron: Explaining Syriza's Success", *Socialist Register 2013: The Question of Strategy*, Derleyenler: Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber, Merlin Press, Londra 2012, s.106.; Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.*,s.95.

[330]Sema Gençay Çapanoğlu, "Yunanistan Ekonomisi İstikrar Yolunda: Aşırı Açık Prosedürü'ne Son", *https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=8122&id=8130*, (18.05.2020).

[331]Graeme Wearden- Helena Smith, "Eurozone Reaches Deal on Second Greece Bailout After All-Night Talks", *https://www.theguardian.com/business/2012/feb/21/eurozone-reaches-second-greece-bailout-deal*, (14.03.2020).; Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.*,s.96.

[332]İktisadi Kalkınma Vakfı, *15-21 Şubat 2012*, https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/ikv_e-bulten_15-21_subat_2012.pdf, (14.03.2020), s.5.

[333]Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.*,s.48, 96.

[334]Ümit Akçay- Ali Rıza Güngen, *Finansallaşma, Borç Krizi ve Çöküş Küresel Kapitalizmin Geleceği*, 2. Baskı, Nota Bene Yayınları, Ankara 2016, s.133.

gerçekleştirildiği, bu alanın da %73'ünü yabancı kaynaklı olduğu saptanmıştır. İlk paket kapsamında yurtdışı menşeli özel firmaların ellerinde bulundurdukları borç stoku büyük oranda eritilmiş olup söz konusu borçlanma senetleri kayda değer bir kısmını bankaların oluşturduğu yerel sermaye ile dış kaynaklar arasında paylaşılmıştır. Ancak ikinci paket ile yapılandırılan borçlar, bankacılık sektörünü tesiri altına almış ve likidite enjeksiyonu zaruri hale gelmiştir. İkinci plan kapsamında bu gereksinimin karşılanması amacıyla 2013 yılında pay aktarımı gerçekleştirilse de kontrol altına alınmak istenen ülke kamu borç stoku üzerinde arttırıcı bir rol oynamıştır. Bu çerçevede 2010 ve 2012 programları ile Troyka'dan temin edilen ödeneklerin ülke borç stokunda dağılıma bağlı olarak yabancı kaynaklara aktarılmış olup yerel bankacılık sektörünün ve yabancı alacaklıların riskleri bertaraf edilmiştir. Öte yandan 2015 yılında gelinen noktada toplam borcunun %6'sının yurtdışı menşeli olmak üzere toplam %12'sine tekabül eden kısmı tahvillerden oluşmaktadır. Bu durum dönüşümü ispatlar niteliktedir.[335]

2007-2013 mali döneminde Yunanistan, krizin aşılmasına yönelik tesis edilen yaptırım paketlerinin yanında AB mensubiyetinin beraberinde getirdiği iktisadi avantajlardan da istifade etmeye devam etmiştir. Söz konusu dönemde Lizbon ve Göteborg Stratejileri politikaların saptanmasına ilişkin belirleyici rol oynamış, üç adet mali araç ile desteklenecek üç hedef tayin edilmiştir. 2000-2006 döneminde az gelişmiş bölgelerde kalkınmayı hedefleyen Kriter 1, yerini farklı bölgelerde gelişmişlik farklılıklarının dengelenmesi misyonuyla Yakınsama Hedefi'ne bırakmıştır. Söz konusu başlık altında iktisadi yenileşimi sağlayacak ve piyasaya hâkim olan üretim yelpazesini farklı formlarda genişletecek tasarıların teşviki, inovatif tekniklere uyum, altyapı revizyonu, kalifiye iş gücünün oluşturulması ve yeni istihdam alanlarının dâhil edilmesi tasarlanmıştır. ABKF, ASF ve Uyum Fonu vasıtasıyla desteklenmesi öngörülmüştür.[336]

[335]Michalis Nikiforos- Dimitri B. Papadimitriou- Gennaro Zezza, *a.g.m.*,s.788-791.
[336]Ergüder Can- Dilek Akdenizli Kocagül, *a.g.e.*,s.56.

Bölgesel Rekabetçilik ve İstihdam Hedefi ise bir önceki mali dönemde Kriter 2 ve 3'e tekabül eden Yakınsama'nın kapsamı dışında kalan alanların kalkındırılmasına yönelik oluşturulmuştur. Bu doğrultuda rekabet potansiyelinin geliştirilmesi, yatırımcı rotalarının alana çekilmesi ve iş imkânlarının yaratılması hedeflenmiştir.[337] Bu iki hedefin bütünleyicisi konumunda olan ve AB dâhilinde yer alan tüm bölgeleri kapsayan bir diğer hedef Avrupa Bölgesel İşbirliği olmuştur. 2000-2006 dönemindeki Interreg III'ün ardılı konumunda olup bölgeler arası, sınır ötesi ve ulus ötesi paydaşlarla eş güdümlü çalışma ortamının tesisini içermektedir. Bölgesel Rekabetçilik ve İstihdam Hedefi ABKF ve ASF, Avrupa Bölgesel İşbirliği ABKF ile desteklenmiştir. [338]

2007-2013 Döneminde Yunanistan'a Tahsis Edilen Yardımlar (Milyon Avro)						
Yakınsama			**Bölgesel Rekabet Edilebilirlik ve İstihdam**		**Avrupa Bölgesel İşbirliği**	**Toplam**
Uyum Fonu	**Yakınsama**	**Phasing-out**	**Phasing-in**	**Bölg. Rek. Ed. ve İstihdam**		
3289	**8379**	**5779**	**584**	**-**	**186**	**18217**

Tablo 9: 2007-2013 Döneminde Yunanistan'a Tahsis Edilen Yardımlar (Milyon Avro) (**Kaynak:** Barış Atak, *a.g.e.*, s.141.)

Yakınsama kapsamında Anatoliki Makedonia, Thraki, Thesselia, Ipeiros, Ionia Nisia, Dytiki Ellada, Peloponnisos, Voreio Aigaio, Kriti ABKF ve ASF; Kentriki Makedonia, Dytiki Makedonia, Atikti Uyum Fonu altında (phasing-out), Phasing-in kapsamına Sterea Ellada ve Notio Aigaio bölgeleri destek programına alınmıştır.[339]

[337]Nagihan Oktayer, *a.g.m.*, s.73.
[338]M. Akif Kara- Seyhan Taş, "Avrupa Birliği'nde Bölgesel Dengesizlikler ve bu Dengesizlikleri Gidermeye Yönelik Ekonomik Politikaların Analizi", *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, 2013, s.124-125,130.
[339]European Union Regional Poicy, *Cohesion Policy 2007-12 Commentaries and official texts*, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/publications/guide2007_en.pdf, (04.04.2020), s.14.

Lizbon Stratejisi'nde iktisadi yönden "açık koordinasyon" ve her sene bahar dönemlerinde gelişimin değerlendirilmesi adına organize edilecek zirveler olmak üzere iki ayrı sistem üzerine durulmuştur. Bu bağlamda ülkeler arası eşgüdüm halinde çalışma zaruri olarak tayin edilmiştir. Ancak mevzuatlarda öngörülen ilkelere ihlal durumunda ülkelere karşılıklı olarak zorlayıcı bir rol yüklenmiş olup aktörlerin gönülsüz tutumu tasarıyı müeyyide gücünden yoksun bırakmıştır. Öte yandan kurgulanan düzenin karmaşık yapısı tatbikini güçleştirmiştir. 2005 yılında güncellenen formu ile dahi söz konusu sorun aşılamamıştır.[340]

Lizbon Stratejisinin ve öngördüğü usullerin vuku bulan bunalım ile kifayetsizliği gün yüzüne çıkmıştır. Bu sebeple 2005 yılında revize edilen Lizbon Stratejisi'ne paralel olarak büyüme ve yeni iş olanaklarının yaratılması odağında AB 2020 Stratejisi kurgulanmıştır. AB'nin muhtemel riskler karşısında güçlendirilmesi ve krizin yarattığı tahribatın hafifletilmesi planın çıkış noktası olmuştur.[341] Bu doğrultuda "akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme" öncelik olarak belirlenmiştir. Gelişim nezaretinin ise 2011 yılında faaliyete geçen Avrupa Dönemi[342] ile sağlanması planlanmıştır.[343] 2020 yılı sonu itibariyle erişilmesi beklenen ana hedefler;

- 20- 64 yaşlar arasında kalan kesimin %75 oranında çalışma hayatına dâhil edilmesi,
- Araştırma geliştirme çalışmaları için AB GSYH'sı içerisindeki payının %3'e çıkarılması,

[340]Dilek Yiğit, *a.g.m.,* s.148-149.
[341]Caner Övsan Çakaş, *a.g.m.,* s.82.
[342]Avrupa Dönemi, mensup devletlerin gelecek döneme ilişkin iktisadi ve mali politikalarının eşgüdüm halinde periyodik olarak senelik takibini içermektedir. Ocak ayında müşterek güçlük ve hedeflerin "Yıllık Büyüme Değerlendirmesi" ile açıklanmasının ve değerlendirme sürecinin akabinde mensup devletlerce hazırlanan orta vadeli bütçe ve hayata geçirilecek tasarı planları Nisan ayında Komisyon'a iletilmektedir. Üye ülkelerce oluşturulan bütçe tasarılarının tasdik aşamasına gelmeden planlanan yol haritasının AB nezdinde kontrole tabi tutarak tavsiyelerle yönlendirebilme imkânına erişimi sağlanmış, uzun vadeli tahmin edilebilirlik kazandırmıştır. Çeşitli yöntemlerin bir arada yürütüldüğü ve bütünleştiği bir süreç hayata geçirilmiştir. Begüm Şeren Güler- Ferhat Çamlıca, "Avrupa Birliğinde Ekonomik ve Parasal Krize Karşı Alınan Önlemler", *Avrupa'yı Saran Kriz (Avro Bölgesi)*, Derleyen: Belgin Akçay, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013, s.50-53.
[343]Dilek Yiğit, *a.g.m.,* s.153.

- Sera gazı emisyonunun sınırlandırılması ve enerjide 20/20/20 programına erişilmesi,
- Eğitimi yarıda bırakma oranının %10'a indirgenmesi, 30-34 yaş kesiminin yüksek tahsil düzeyinde asgari %40 oranına ulaşılması,
- AB dâhilinde yoksul rakamının 20 milyon kadar indirilmesi olarak saptanmıştır.[344]

2014-2020 mali perspektifi ise AB 2020 Stratejisi ekseninde oluşturulmuştur. Çerçeve dâhilinde NUTS II; "az gelişmiş", "geçiş" ve "gelişmekte olan" olmak üzere GSYH kıstası üzerinden üç kolda kategorize edilmiştir. Bu bağlamda uzun vadede ilerleme kaydetmesi tasarlanan az gelişmiş sınıf GSYH payı %75'in altında kalan, %75-90 aralığında yer alan geçiş, %90'dan fazla bilgi ekonomileri ise gelişmekte olan bölgeler olarak kodlanmıştır. Mevcut Yapısal Fonlar'a Avrupa Tarım ve Kırsal Kalkınma Fonu ile Avrupa Denizcilik ve Balıkçılık Fonu ilave edilmiştir.[345] Toplam 15,35 milyar avro kaynak aktarımı planlanmıştır. Bu çerçevede Yunanistan'a;

- Az gelişmiş bölgeler kapsamına dâhil edilen Orta Makedonya, Teselya, Epir, Batı Yunanistan, Doğu Makedonya ve Trakya için 7,03 milyar avro,
- Geçiş bölgeleri kapsamına alınan Batı Makedonya, Kıta Yunanistan, İyonya Adaları, Peloponnesus, Girit, Kuzey Ege Adaları için 2,31 milyar avro,
- Gelişmiş Bölgeler kapsamındaki Attika ve Güney Ege Adaları için 2,53 milyar avro,
- Uyum Fonu için 3,25 milyar avro,
- Avrupa Bölgesel İşbirliği için 231,7 milyon avro,
- Genç İstihdam Girişimi kapsamında 171,5 milyon avro kaynak tahsisi öngörülmüştür.[346]

---

[344]T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, *Avrupa 2020 Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme Stratejisine İlişkin Bilgi Notu*, https://www.ab.gov.tr/siteimages/resimler/Avrupa%202020%20Stratejisi.pdf, (17.05.2020), s.1.

[345]Haydar Efe- Funda Kemahlı- Erdal Demirci, "Avrupa Birliği'nde Bölgeler Arası Gelişmişlik Farklarının Azaltılması Sorunu ve Birliğin Bölgesel Politikası", *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, Sayı 38, 2018, s.104-105.

[346]European Commission, *Cohesion Policy and Greece*, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/information/cohesion-policy-achievement-and-future-investment/factsheet/greece_en.pdf, (19.05.2020), s.1.

Yunanistan'a ayrılan ödeneklerin süreç içerisinde azalmasında yeni ülkelere üyelik statüsü tanınması ve yapılan mevzuat değişiklikleri sonucu görece olarak güçlü ekonomilerin fondan daha fazla istifade eder hale gelmesi etkili olmuştur. Ancak Yunanistan'a ayrılan ödeneklere rağmen ülkenin AB dâhilinde rekabet potansiyeli ve refah seviyesinde kayda değer bir ilerleme kaydedilememiştir. Muvaffakiyet elde edilememesinin ardında usulsüzlük ve nepotizmin payı olmakla birlikte platforma yeni aktörlerin dâhil edilmesi ve yatırımcılar açısından cazip özendirme politikalarının uygulamaya konması bağlamında etkin bir idari taşkilatın bulunmaması ve bu durumun tetiklediği düşük emilimin belirleyici olduğu tespit edilmiştir. Bu çerçevede 2010 yılında birinci paket ile alınan kararla son iki faktörün etkin kullanımının sağlanması hedeflenmiştir. Kamu sektörü tarafından projelere aktarılan pay oranı düşürülerek yükü hafifletilmiştir. Yapısal Fonlar ile AYB kaynakları büyüme ve yatırım odağında kanalize edilmiş, Komisyon ortaklığında ekonomiye can suyu verecek 181 projeye imza atılmıştır. Bu yöntemle Yunanistan'a 1,3 milyar avroluk ilave destek sağlanmıştır.[347]

[347]Heinz-Jürgen Axt, "Greece not Competitive in Spite of European Subsides: The EU must Rething its Cohesion Policy", *Beyond "Absorption": The Impact of EU Structural Funds on Greece*, Derleyenler: Panagiotis Liargovas, Sotiris Petropoulos, Nikolaos Tzifakis, Asteris Huliaras, Konrad-Aderauer- Stiftung, Berlin 2015, s.12, 15-17.

4. TSİPRAS DÖNEMİ AVRUPA BİRLİĞİ – YUNANİSTAN EKONOMİK İLİŞKİLERİ

4.1. SYRIZA'nın Kuruluşu ve İktidar Yürüyüşü

4.1.1. SYRIZA'nın Kuruluşu

Yunanistan siyasi hayatında sol kanatta mevcut PASOK tekelleşmesine son vermek ve yeni alternatifler ortaya koymak adına 1989 yılında bir seçim ittifakının ürünü olarak Synaspismos (SYN) kurulmuş, 1989-1990 kesitinde gerçekleştirilen üç seçim döneminde faal rol almıştır.[348] Ancak izleyen dönemde iç anlaşmazlıkların beraberinde getirdiği çözülmeler neticesinde platformda kalan reformist kesimin girişimiyle 1992 yılında organize edilen Kurucu Kongre ile partileşmiştir.[349]

Ortodoks komünizm ile sosyal demokrasiye uzak bir konumda yer aldığını ifade eden SYN, kendisini çoğulcu demokratik ideoloji benimseyen sol görüşlü bir parti olarak tanımlamıştır. Programına kadın hakları, demokratik haklar ve çevre hususunda eklemeler yaparak içeriğini zenginleştirmiş, iktisadi alanda liberal düzen tesahup etmiştir.[350] Adilane vergi sisteminin tesisi, refah seviyesinin yükseltilmesi, kalkınmanın devamlılığı, güvenilir ve kalıcı istihdamın sağlanması, etkili yerel idari teşkilatlanmanın oluşturulması, özelleştirme çalışmalarının sonlandırılması, göçmenlere tanınan hakların rehabilitesi, etkin demokratik düzenin inşası gibi söylemleriyle sosyal demokrasi anlayışına yaklaşan SYN, bu alandan AB

[348]Myrto Tsakatika- Costas Eleftheriou, "The Radical Left's Turn Towards Civil Society in Greece: One Strategy, Two Paths", *South European Society and Politics*, Cilt 18, Sayı 1, 2013, s.4.
[349]Costas Eleftheriou, "Factionalism and Radical Politics in Synaspismos", http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/research/hellenicObservatory/pdf/4th_%20Symposium/PAPERS_PPS/POLITICAL%20PARTIES%20II/ELEFTHERIOU.pdf, (01.05.2020), s.5.
[350]Myrto Tsakatika- Costas Eleftheriou, *a.g.m.*, s.9.

görüşleriyle farklılaşmıştır. Bu noktada septik bakış açısıyla kurucu antlaşma ve değerlerin yeniden tanzimi ileri sürülmüş, mevcut neoliberal ve militarist düzenin sona erdirilmesi müdafaa edilmiştir.[351]

Parti çalışmalarının odağı 2000 yılı sonrasında gençler, hizmet sektöründe prekaryalaşan kesimler ve siyasi açıdan temsil olanağı bulamayan gruplara kaymıştır.[352] Çeşitli çevre, emek ve gençlik teşkilatlarıyla bir bağ yaratılarak seçmen tabanının genişletilmesi amaçlanmıştır. Ancak kurulduğu tarihten itibaren seçimlerde hedeflediği muvaffakiyeti elde edemeyen SYN, yeni bir yapılanma sürecine girmiştir.[353] 2001 yılında SYN önderliğinde parlamento dâhilinde yer almayan sol gruplar "Solun Birliği ve Ortak Eylemi için Alan" platformunda örgütlenerek çalışmalarını devam ettirme kararını almışlardır. Oluşturulan üniter yapı 2004-2013 kesitinde gerçekleştirilen seçimlerde kolektif olarak "Radikal Sol Koalisyon" (SYRIZA) adı ile temsil edilmiştir.[354]

2004 yılında koalisyon olarak iştirak edilen ilk seçimde beklenen ivmenin yakalanamaması SYRIZA'yı daha etkin bir konuma ulaşabilme güdüsüyle temas çevrelerinin çeşitlendirilmesine itmiştir. Irkçılık aleyhtarı, feminizm yanlısı ve çevreci sosyal hareketlerle ve sendikalarla geliştirilen ilişkilerden elde edilen çıkarımlar seçim kampanyalarına dâhil edilmiş ve bu yöntem SYRIZA'ya daha geniş bir yelpazeye hitap kabiliyeti kazandırmıştır. Hız kazanan modernizasyon çalışmalarına rağmen 2007 yılında yapılan genel seçimlerde hedeflenen verim alınamamış, 2008 yılında yapının en büyük birimi olan SYN organizatörlüğünde gerçekleştirilen kongrede SYRIZA başkanlığına Alexis Tsipras getirilmiştir. Bu aşamadan itibaren sol ve genç gruplarla iletişime ağırlık verilmiştir.[355]

---

[351]Şenol Arslantaş, *Avrupa'da Değişen Siyasal Paradigma Çerçevesinde Yeni Sol Reformist Partiler: Yunanistan, Fransa ve Almanya Örnekleri*, (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2019, s.88.
[352]Myrto Tsakatika- Costas Eleftheriou, *a.g.m.*, s.9.
[353]Şenol Arslantaş, *a.g.e.*, s.95.
[354]George Bistis, "From Karamanlis to Tsipras: The Greek Debt Crisis Through Historical and Political Perspectives", *Mediterranean Quarterly*, Cilt 27, Sayı 1, 2016, s.39-40.
[355]Şenol Arslantaş- Düzgün Arslantaş, *a.g.m.*, s.97.

4.1.2. Halk Hareketleri ve SYRIZA

İlk kıvılcımı simgeleyen 2008 hareketi, izleyen dönemde şiddetlenerek devam etmiştir. Uzun süredir çözülemeyen işsizlik probleminin yanında geçici ve güvencesiz istihdamın arttığı, sosyal devletin işlevini kaybettiği, sağlık sistemi ile eğitim ve öğretimin ticarileştiği bir ortamda vuku bulan kriz ve akabinde yürürlüğe konan politikalar ışığında gerçekleştirilen toplu işten çıkarmalar bu durumu kaçınılmaz kılmıştır.[356]

2010 yılında görece olarak kamu sektörünü hedef alan paketin uygulamaya konması ile kamu giderlerinden %30 tasarruf sağlanmıştır. Kazanım içeriğinin %50'sinin maaş ile emeklilik kısıtlarından oluşması özel sektör tarafından da aynı yolun izlenmesine vesile olmuştur. Hükümet nezdinde stratejik hamlelerle grupların kolektif faaliyetinin engellenmesi ve yaptırımların aşamalı olarak arttırılması, çeşitli formlarda meydana gelen eylemlerin cılız kalmasına sebep olmuştur. Paketin içeriği itibariyle ilk tepkiler çoğunlukla kamu çalışanlarını temsil eden sendikalar tarafından organize edilmiştir. 2011 yılının yaz aylarına gelindiğinde söz konusu kesintilerin özel sektöre de zaruri kılınması ve dolaylı vergilerde artışa gidilmesi eylemci tabanını genişletmiş, kitleler herhangi bir planlama olmaksızın meydanlarda buluşmuştur. Protestoların kalbi ise parlamento karşısında yer alan konumuyla sembolik ehemmiyette Syntagma Meydanı olmuştur.[357]

Protestolar süreç içerisinde aşamalı olarak radikalleşmiş ve bir seferberlik döngüsü yaratmıştır. 2011 yılının Mayıs ayında kendilerini "öfkeliler" olarak adlandıran eylemciler tarafından Syntagma Meydanı'nda patlak veren meydan hareketi, yaklaşık üç ay sürecek bir işgale dönüşmüştür. İkinci yaptırım paketinin gündeme geldiği bir dönemde heterojen bir yapıyla yoksulluğa, usulsüzlüğe, parlamenter sistemin yetersizliğine ve ülkenin politika belirleme erki üzerindeki

[356]Y. Doğan Çetinkaya, "2008 Sonrası İsyanlar Üzerine", *Toplumsal Hareketler Tarih, Teori ve Deneyim*, Derleyen: Y. Doğan Çetinkaya, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2014, s.10.
[357]Costas Douzinas, *a.g.e.,* s.27-28, 208, 237.

manevra kabiliyetinden yoksun bırakılmasına tepki olarak bir araya gelen gruplar, tasdik sürecine müdahale etme amacıyla grev, yürüyüş gibi çeşitli formlarda seslerini duyurmaya çalışmışlardır.[358] Bu tarih itibariyle mütevali hale gelen eylemler, Ekim ayında organize edilen 48 saatlik grevler ile yeni bir boyut kazanmıştır. Ekim ayı içerisinde Atina'da yaklaşık üç yüz bin kişinin katılım sağladığı gösteriler, gerçekleştirilen çeşitli girişimlerle iktidarın karar alma sürecini kısıtlayan bir oluşuma evrilmiş, istikrar arayışlarının yoğunlaşmasına sebep olmuştur.[359] Bu çerçevede Papandreu hükümeti tarafından ulusal bir yetki niteliğinde olan halk oylaması kararına haricen uygulanan baskılar ile yön verilmesi ülkenin bağımsızlığı bağlamında tepkileri beraberinde getirmiştir.[360] Akabinde kurulan teknokrat hükümet, uygulamaya konan yeni tasarruf önlemleri ve tasdik edilen ikinci paket toplumsal huzursuzluğu arttırmıştır.

2009-2014 kesitinde ülke makroekonomik verilerindeki değişim uygulanan politikaların yol açtığı sosyal travmayı resmetmiştir. Bu süreçte ülke ekonomisi %25 oranında daralmış; işsizlik oranı %26, genç işsizlik ise %50-60 düzeyini bulmuştur. 2013 verilerine göre yoksulluk sınırının altında hayatını idame ettiren kesim toplam nüfusun %35'ine erişmiş, asgari ücret 164 avro düşürülerek 586 avro olarak revize edilmiş, yaşamını sokaklarda sürdüren vatandaş sayısı, göç ve intihar oranlarında kayda değer bir artış meydana gelmiştir.[361] Eş zamanlı olarak süreç içersinde halkın çözüm arayışları gıda, ilaç, sağlık, eğitim gereksinimlerinin kolektif karşılandığı bir dayanışma platformu doğurmuş, bunalımın tetiklediği ortak problemlere dair kararların alındığı sosyal meclisler tesis edilmiştir.[362] Kriz öncesi dönemde göçmen ve mültecilere yönelik adaptasyon ve hayati gereksinimlerinin karşılanması amacıyla gerçekleştirilen çalışmaların kendi ülkelerinde sosyoekonomik yönden güç duruma düşen kitleler için uygulamaya konması talep edilir hâle gelmiştir.[363] Söz konusu

[358]Costas Douzinas, *a.g.e.*, s.29.
[359]Stathis Kouvelakis, *a.g.m.,* s.18.
[360]Costas Douzinas, *a.g.e.*, s.31.
[361]Şenol Arslantaş- Düzgün Arslantaş, *a.g.m.,* s.99-101.
[362]Y. Doğan Çetinkaya, "Yunanistan'da Toplumsal Hareketler ve Kolektif Deneyimler (2009-2015): Sosyal Mutfaklar, Sosyal Klinikler ve Zaman Bankaları", *Birikim Dergisi,* Sayı 321, Ocak 2016, s.41-42.; Costas Douzinas, *a.g.e.*, s.218.
[363]Y. Doğan Çetinkaya, "Yunanistan'da Toplumsal…", s.42.

konjonktürde kamuoyu talepleri paketlerin yürürlükten kaldırılmasına, toplumsal menfaat odağında yeni bir iktisadi sistemin kurgulanmasına ve usulsüzlüklerin engellenmesine yoğunlaşmıştır. Vekâlet sisteminin dışlayıcı yapıya sahip olduğu ve işlevini yitirdiği ifade edilmiş, doğrudan demokrasinin tesis edilmesi vurgulanmıştır.[364]

AB hususunda ise 1990 yılınından itibaren bütünleşmeyi derinleştirme çalışmaları doğrultusunda kimlik ve hâkimiyet temalarını kapsayacak şekilde içeriğinin genişletilmesiyle savunma, yaşam standartları, ekonomi gibi alanlarda AB etkin bir aktör haline gelmiştir. Bu sebeple kamuoyu genel olarak tezahür eden olumsuz gelişmeler karşısında AB'ni bir hedef olarak görmeye meyletmiştir. Yunanistan özelinde ise söz konusu faktörün tesiri bulunmakla birlikte krizi asgari hasarla atlatan ekonomilerin yardım hususunda takındığı gönülsüz ve rekabetçi tutumun beraberinde getirdiği ötekileştirilme hissinin yadsınamaz bir tesiri bulunmuştur. Dayanışma ve teşrikimesaiden yoksun bu ortamda Almanya AB dâhilinde artan belirleyici konumunu AB strateji ve eylem planlarının karar aşamasında menfaatlerini empoze etmek için kullanmıştır. Bu bağlamda halk nezdinde AB karşıtlığı güç kazanmış, ulusçu duygular uyanmıştır. Protesto gösterilerinde AB mekanizmaları ve egemen ekonomiler, özellikle de Almanya hedef alınmış, paketleri yürürlüğe koyan hükümetler kadar tasarlayan alacaklı kurumlar ve yönetimleri de itham edilmiş, mensubiyete son verilmesi dahi gündeme taşınmıştır.[365] Para, kilise, AB'ne tabi kılan destek ve fonları da kapsayacak şekilde mevcut düzenin her türlü yapı ve mekanizmasına karşı çıkılmıştır.[366]

İktisadi, toplumsal ve siyasi bunalım ortamında iktidar, sosyal talepler karşısında duyarsız kalmış ve kontrolü şiddet ile sağlama yoluna gitmiştir. Bu durum bir kaos ortamı doğurmuş ve halk nezdinde siyasi kesime itimadın yıkılmasına sebep olmuştur.[367] Mevcut kriz yönetim stratejilerine muhalif bir tutum benimseyen

[364]Şenol Arslantaş- Düzgün Arslantaş, *a.g.m.,* s.99-101.
[365]Seven Erdoğan, *a.g.m.,* s.596-597,602.
[366]Y. Doğan Çetinkaya, "Yunanistan'da Toplumsal…", s.41-42.
[367]Julian Marioulas, *a.g.m.,* s.293.

SYRIZA, süreç içerisinde protesto gösterilerine faal olarak iştirak etmiş, sokaklarda halkın nabzını tutmuştur. Toplumsal görüşleri dikkate almış ve beklentileri politik zemine taşıyarak halkın sesi haline gelmiştir.[368]

SYRIZA sendikal organizasyonlara verdiği destek ile işçi kesiminin güvenini kazanmış, müeyyidelerin kapsamının genişletilmesiyle gençler, kobiler, emekliler ve işsizlerden oluşan geniş bir kitleye ulaşmıştır. Yaptırımların millî hâkimiyete gölge düşürdüğünü ve halkın onurunu çiğnediğini vurgulamıştır.[369] Söz konusu beyanların arka planında ülkenin tarihsel gelişiminin tesiri yatmaktadır. Nitekim Yunanistan kurulduğu tarihten itibaren İngiltere yörüngesinde konumlanmış, bu durum Marshall Planı ile ABD lehine dönmüş ve Albaylar Cuntası'nın son demlerine dek idame ettirilmiştir. 1974 sonrası dönemde yüzünü Avrupa'ya dönen Yunanistan, bu tarih itibariyle AB'nin kontrolü altına girmiş ve Almanya'nın etkisine daha açık hale gelmiştir. Bu bağlamda SYRIZA'nın söylemlerinde eşitlik teması ön plana çıkmıştır.[370]

PASOK hükümetinin ise yöntemlerini tenkit etmiş, AB içerisindeki adaletsiz ve sömürüye dayalı döngünün canlanmasına zemin oluşturmakla suçlamıştır. Genel olarak AB mensubiyetine ılımlı yaklaşmakla birlikte kurumun bünyesinde barındırdığı bu ideolojinin değişebileceğine dair müspet bir beklenti hâkim olmuştur. EPB hususunda ise net bir tutum ortaya konmamıştır.[371]

4.1.3. 2012 Yılı Parlamento Seçimleri ve Siyasal Düzlemdeki Değişim

1970'li yıllardan itibaren PASOK ve ND paralelinde dönüşümlü olarak şekillenen Yunanistan siyasi hayatı, 2007 yılından itibaren halk nezdinde politik

[368]Pınar Dilan Sönmez, "Umudun Çocuklarından Avrupa Sosyalizmine: Syriza'nın Büyük Zaferi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 70, Sayı 1, 2015, s.259, 261.
[369]Şenol Arslantaş, *a.g.e.,* s.104, 106.
[370]Pınar Dilan Sönmez, *a.g.m.,* s.261.
[371]Şenol Arslantaş, *a.g.e.,* s.106-108.

düzene itimat kaybının tesiriyle çözülme sürecine girmiştir.[372] Kriz ekseninde tezahür eden gelişmelerin tetiklediği bu durum ülkede mevcut sağ ve sol kutuplaşmasını yaptırım paketlerine kanalize etmiştir.[373] ND ve PASOK paket taraftarı blokta; SYRIZA, Demokratik Sol (DIMAR), Komünist Parti (KKE), Bağımsız Yunanlar (ANEL) ve Altın Şafak Partisi karşıt yönde konumlanmıştır.[374]

Seçim sürecinde SYRIZA'nın ifadelerine sol popülist bir tema hâkim olmuş, "biz ve onlar" olarak ayrıştırıcı bir dil kullanmıştır. Beyanlarında toplumsal travmaya vurgu yapan Tsipras, kendisini de dâhil ederek halkı "biz" olarak tanımlarken Kuzey Avrupa ve eş güdüm halinde hareket eden yerli elit kesimi ötekileştirmiştir.[375]

2009-2012 Kesitinde Yapılan Seçimlerde Siyasi Partilerin Oy Dağılımı (%)			
Partiler	**Ekim 2009**	**Mayıs 2012**	**Haziran 2012**
ND	**33,49**	**18,85**	**29,66**
SYRIZA	**4,59**	**16,79**	**26,89**
PASOK	**43,94**	**13,18**	**12,28**
KKE	**7,53**	**8,48**	**4,5**
Ortodoks Halk Birliği	**5,62**	**2,9**	**1,58**
Altın Şafak Partisi	**0,29**	**6,97**	**6,92**
DIMAR	**-**	**6,11**	**6,25**
ANEL	**-**	**10,62**	**7,51**

Tablo 10: 2009-2012 Kesitinde Yapılan Seçimlerde Siyasi Partilerin Oy Dağılımı (%) (**Kaynak:**Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.,* s.29. kaynağında yer alan verilere istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.)

Mayıs ayı seçimleriyle Yunanistan'da hâkim olan iki partili sistem darbe almış, PASOK ve ND ciddi bir oy kaybı yaşamıştır. Ülkenin seçim mevzuatlarında

[372]Myrto Tsakatika, "Syriza's Electoral Rise in Greece: Protest, Trust and the Art of Political Manipulation", *South European Society and Politics,* 2016, s.4.
[373]Vivien A. Schmidt, "The Eurozone Crisis: A Crisis of Politics, Not Just Economics", *The International Spectator: Italian Journal of International Affairs*, Cilt 48, Sayı 3, 2013, s.2.
[374]Sofia Vasilopoulou- Daphne Halikiopoulou, "In the Shadow of Grexit: The Greek Election of 17 June 2012", *South European Society and Politics*, Cilt 18, Sayı 4, 2013, s.528.
[375]Myrto Tsakatika, *a.g.m.*, s.10.

istikrarın sağlanması adına öngörülen en yüksek oy oranına sahip partiye 50 milletvekili eklenmesi durumunda dahi münferiden iktidar olmak için yeter çoğunluk sağlanamamıştır.[376] Bu sebeple hükümet kurma yetkisi oy dağılımına göre en fazla oya sahip üç parti liderine sırasıyla verilmiş, ancak başarısızlıkla sonuçlanmıştır.[377] Bu süreçte Tsipras, ND partisi lideri Antonis Samaras'ın koalisyon teklifini geri çevirerek yaptırım paketleri taraftarı hiçbir yapılanma içerisinde yer almayacağını bildirmiştir.[378]

Tarafların seçim vaatleri ve bu atmosferin piyasalara yansımaları AB nezdinde endişeyle takip edilmiş olup paketlerin pazarlık alternatifinin bulunmadığı ve protokollere sadık kalınmadığı takdirde tediyenin mümkün olmayacağı bildirilmiştir. EFSF tarafından serbest bırakılan Mayıs ayı ödemesinde mutabık kalınan tutardan kesinti yapılmış ve kalan meblağın gereksinim halinde aktarılacağı bildirilmiştir. Bu durum belirsizlik ortamının ve AB ayağındaki kaygıların somut bir yansıması olmuştur.[379]

17 Haziran'da tekrar sandığa giden Yunanistan, seçim öncesi dönemde 6 Mayıs sonuçlarına göre en fazla oyu alan SYRIZA ve ND kutuplarında yoğunlaşmıştır. SYRIZA seçim kampanyasında yaptırım paketlerinin iptalini veya yeniden masaya yatırılmasını gündeme taşımıştır. Tsipras beyanlarında özelleştirmelerin sonlandırılmasına, işsizlere, alt gelirli işçilere ve emeklilere yönelik vergi oranlarının hafifletilmesine yer vermiştir. Toplumda daha adil ve demokratik bir düzen ile dayanışma ekseninde dengelerin yeniden tanzim edileceğini vurgulamış, "onurlu ve umutlu" bir gelecek vaat etmiştir. Bu doğrultuda EPB mensubiyetine ilişkin üyeliğin sürdürülmesi adına herhangi bir özveride bulunulmayacağı belirtilmiştir. Ancak Tsipras tarafından yerel ve uluslararası

[376]Eftichia Teperoglou- Emmanouil Tsatsanis, "Dealinment, De-legitimation and the Implosion of the Two- Party System in Greece: The Eartquake Election of 6 May 2012", *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, Cilt 24, Sayı 2, 2014, s.223.
[377]Richard Clogg, *Yunanistan'ın Kısa Tarihi*, Çeviri: Dilek Şendil, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2015, s.250-253.
[378]Myrto Tsakatika, *a.g.m.*, s.6.
[379]Sofia Vasilopoulou- Daphne Halikiopoulou, *a.g.m.*, s.528.

platformlarda yapılan açıklamalarda çelişkili ifadelerin mevcudiyeti net bir tavır ortaya konmadığını göstermiştir. Avro alanında mevcut konum sürdürülerek söz konusu planın hangi yöntemle hayata geçirileceği ise kurgulanmamıştır. Bu tenakuz ve boşluğu gündemde tutan ND, 17 Haziran'a yönelik herhangi bir manifesto üretmemiş ve SYRIZA'nın vaatleri üzerinden potansiyel bir Avro alanından ayrılma senaryosu yaratarak stratejilerini bunun üzerine inşa etmiş, doğurabileceği olumsuz sonuçlara dikkat çekmiştir.[380] Bu atmosferde gerçekleştirilen seçimler neticesinde Samaras liderliğinde PASOK, ND ve DIMAR koalisyon hükümeti kurulmuş, SYRIZA ana muhalefet partisi olmuştur.[381]

Vuku bulan kriz ve takiben izlenen yol haritasına bağlı olarak en belirgin oy kaybını PASOK yaşamış, seçmen içinde bulunduğu durumu hükümete mal ederek cezalandırmıştır.[382] Bu konjonktürde halkın siyasi fikirleri radikal gruplar lehine meyletmiş ve sol kanatta oluşan siyasi açık SYRIZA tarafından doldurulmuştur. SYRIZA, 2012 yılına dek %3 olan seçim barajını aşmasına rağmen oy oranı %5'lerin altında seyretmiştir.[383] Parti programında herhangi bir radikal değişiklik gerçekleştirmemesine rağmen 2009-2012 kesitinde oy sayısı yaklaşık yedi kat artmıştır. Yakaladığı bu ivmeyi eylemlerin alevlendiği ilk dönemden itibaren benimsediği tutum ve ideolojiye borçludur. Dünya Sosyal Forumu'na iştirakinin ve çeşitli eylemlerde aktif rol üstlenmesinin çok yönlü ve etkin bir yapılanma yarattığı SYRIZA, protestocuların doğrudan demokrasi, temsil gücü yüksek ve çoğulcu rejim taleplerini kriz öncesi dönemde siyasi kimliğinin bir parçası haline getirmiştir. Öte yandan yapısındaki mevcut çok seslilik ortamında müzakereci ve uzlaşmacı yöntemleri özümsemiş olması belirleyici bir rol oynamıştır.[384]

---

[380]Sofia Vasilopoulou- Daphne Halikiopoulou, *a.g.m.,* s.532.
[381]Eftichia Teperoglou- Emmanouil Tsatsanis- Elias Nicolacopoulos, "Habituating to the New Normal in a Post-Earthquake Party System: The 2014 European Election in Greece", *South European Society and Politics*, Cilt 20, Sayı 3, 2015, s.337.
[382]Eftichia Teperoglou- Emmanouil Tsatsanis, "Dealinment, De-legitimation…", s.223.
[383]Pınar Dilan Sönmez, *a.g.m.,* s.257.
[384]Costas Douzinas, *a.g.e.,* s.260-261.

4.2. SYRIZA'nın İktidara Gelişi ve Ekonomik Krizle Mücadele Politikaları

4.2.1. SYRIZA'nın İktidar Yürüyüşü ve Selanik Programı

SYRIZA'nın bünyesinde barındırdığı on üç farklı grupla heterojen bir görünüme sahip olması, kendi içerisindeki bu yapılara bağımlı kılmış ve politika geliştirme sürecini verimsizleştirmiştir. Koalisyon dâhilinde EPB mensubiyeti gibi kilit bir konuda fikir birliğinin bulunmaması ahenk ve yönetim açısından risk oluşturmakla birlikte iktidar olma durumunda kreditör kurumlar ile mutabakatın elde edilmesini zorlaştıracak bir etmen olmuştur.[385] Bu sebeple 2013 yılında organize edilen kongrede alınan karar doğrultusunda bu mozaik yapıya son verilmiş, tek çatı altında toplanarak kurumsal bir kimlik kazandırılmıştır. Parti liderliğine ise Tsipras seçilmiştir.[386]

2012 yılında yapılan seçimlerde yakalanan ivme doğrultusunda parti vaatlerinin ve gelecek tasarılarının mercek altına alınacağı kanaatiyle SYRIZA ve Tsipras'ın tasarruf paketlerine ilişkin keskin söylemleri törpülenmiş; fesih yerine yeniden pazarlık masasına oturularak mevcut borcun yapılandırılması tercih edilmiştir. Stratejileri topluma güven telkini odağında şekillenmiş ve bu çerçevede parti programının revize çalışmaları bir komisyon kurularak başlatılmıştır.[387]

2014 yılında aynı tarihe tekabül eden Avrupa Parlamentosu ile yerel seçimler için her bir parti ortak kampanya geliştirmiş olup mücadele platformları arasındaki belirgin sınırlar ortadan kalkmıştır. Krizin yarattığı tahribata bağlı olarak seçim sürecinin ana gündem başlıklarından biri haline gelen yaptırım paketleri, Avrupa'ya

[385]Gerassimos Moschonas, "A New Left in Greece PASOK's Fall and SYRIZA's Rise", *Dissent*, 2013, s.35-36.
[386]Şenol Arslantaş, *a.g.e.*, s.98,113.
[387]Myrto Tsakatika, *a.g.m.*, s.11-12.

ilişkin meseleleri gölgede bırakmış ve görece olarak ülke içi sorunlara odaklanılmıştır. Avrupa Sol Partisi tarafından Avrupa Parlamentosu başkanlığına namzet gösterilen Tsipras, seçimleri ülkenin istikbaline ilişkin bir referandum olarak nitelendirmiştir.[388] Avrupa Parlamentosu seçimlerinden SYRIZA ülke genelinde ilk parti olarak çıkmış, aşırı sağ Altın Şafak Partisi ise kayda değer bir oy artışı elde etmiştir.[389] Bu ivmenin arka planında iktisadi alanda patlak veren krizin toplumsal yansımalarının yanı sıra genel seçimlerde tesis edilen teşkilatlanmanın ana akım partiler tarafından seçmene aşılanamaması ve bu doğrultuda iştirakin sınırlı kalması etkili olmuştur.[390]

Seçim sonuçlarının sağladığı motivasyonla Tsipras tarafından 2014 yılı Selanik Uluslararası Fuarı'nda "Selanik Programı" olarak adlandırılan bir manifesto ilan edilmiş, iktidar olma durumunda izlenecek olan yol haritası sunulmuştur.[391] Tsipras, seçimlerin yenilenmesini ve kreditör kurumlarla tekrar pazarlığa gidilmesini vurgulamış, krizle mücadele politikalarını ana hatlarıyla betimlemiştir. Samaras hükümetinin Almanya ile işbirliğini tenkit ederek ittifak ağının olabildiğince genişetilmesini savunmuş ve bu yöndeki çalışmalarını ifade etmiştir. Ülkenin Almanya tarafından işgal edildiği döneme ait alacaklarını gündeme taşımış ve 1953 yılında Almanya için gerçekleştirilen yükümlülüklerin kısmi olarak iptali uygulamasının ihtiyaç sahibi ülkeler için de yürürlüğe konmasını talep etmiştir. Bu kırpmanın ardından mütebaki borcun ifa yönteminde tadile gidilerek anlaşma metinlerinde büyüme olarak güncellenmesi hedeflenmiştir. Büyümeye verimli bir zeminin yaratılması ve faaliyete geçilebilmesi için ise vade tarihlerinin ötelenmesi öngörülmüştür. Bu çerçevede gerçekleştirilecek kamu yatırımları hususunda İBP hükümlerinde Yunanistan özelinde bir ayrıcalık tanınması ve AYB kaynaklarının bu amaçla istifadesinin önünü açan bir anlaşmaya imza atılması planlanmıştır. Ülke tahvillerinin AMB tarafından alımı vasıtasıyla genişlemeye imkân tanınması

[388]Eftichia Teperoglou- Emmanouil Tsatsanis- Elias Nicolacopoulos, *a.g.m.*, s.337-338.
[389]European Parliament, *European Election Results 2019*, https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/previous-elections, (07.05.2020).
[390]İlhan Aras, "2014 Avrupa Parlamentosu Seçimleri", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 2017, s.20.
[391]Myrto Tsakatika, *a.g.m.*, s.12.

beklenmiştir. Tasarıya işlerlik kazandırılması için ise 4 milyar avroluk ilave yatırım planlamasının yapılması, paketlerin yarattığı yıkımın onarılması, talebin canlandırılması adına ücretlerin rehabilitesi, mevzuat değişiklikleriyle yeni iş imkânlarının desteklenmesi, krizin tesiriyle verilen beyin göçünün geri kazanımı için özendirme politikaları izlenmesi planlanmıştır. Demokratik değerler odağında liyakata dayalı, sosyal devletin yeniden tesisi hedeflenmiştir.[392]

Hedeflerin fizibilitesi için Selanik Bildirisi temelinde bir "Ulusal İmar Planı" oluşturulmuştur. 1891,5 milyon avroluk bütçe ayrılması öngörülen tasarı dört ana başlıkta kurgulanmıştır. Öncelikli olarak tanımlanan ilk sutün "İnsani krizin" yönetilmesi olmuş, 1,882 milyon avroluk planlama yapılmıştır. Bu çerçevede variyetsiz 300 bin konuta bedel talep etmeksizin gıda tedariki ve 300 kilowatt limitine kadar elektriğinin faturalandırılmaması, maaşları 700 avrodan düşük olan emeklilere yıllık bir maaş ikramiye getirilmesi, uzun süre iş bulamamış kişilere ayrıcalıklı bir toplu taşıma kartı ve ücretsiz sağlık hizmeti sağlanması, gelir düzeyi yoksulluk sınırının altında kalan vatandaşlara ısınma hizmet vergilendirmelerinin iptali dikkat çeken vaatlerinden olmuştur. 6,5 milyar avroluk bütçe planlaması yapılan iktisadi dengelerin yeniden tanzim edilerek adil vergi dağılımının sağlanması başlığı kapsamında ise vergi sisteminin adilane restorasyonu, asgari ücretin 751 avro olarak revize edilmesi, konut vergilerinin ve kira sisteminin rehabilitesi öngörülmüştür. İstihdamın canlandırılmasını hedef alan bölümde; emekçi haklarına yönelik rehabilite çalışmalarının yapılarak ulusal örgütlenme yolunun açılması, 300 bin istihdam imkânı yaratılmasına yer verilmiştir. Bir diğer sutün olan politik zeminde temsil sisteminin etkinleştirilmesi ise devlet kurumlarında demokratik ve şeffaf düzenin tesisi ve doğrudan demokrasinin etkinliğinin arttırılarak vatandaşlara aktif iştirak imkânı tanınması hedeflenmiştir. Usulsüzlük ve kırtasiyeciliğe geçit verilmeyeceğinin sözü verilmiştir.[393] ND yönetimi tarafından yayını durdurulan ulusal kanal ERT'nin aktivasyonunun da içerisinde bulunduğu halk nezdinde

[392]Transform Europe, *Greek Government Programme*, https://www.transform-network.net/en/focus/overview/article/greece-decides-2015/what-the-syriza-government-will-do-1/, (08.05.2020).
[393]Anna Ratajczak, "Greece Under SYRIZA Government and the European Union", *Rocznik Integracji Europejskiej*, Sayı 12, 2018, s.244-246.

tepkiyle karşılanan birçok hususa parmak basılmıştır.[394] Bu bağlamda SYRIZA zorlu bir süreçten geçen Yunanistan halkına olumlu ifadeleriyle umut ışığı haline gelmiş, Troyka taleplerine gösterdiği tepkiyle halkın sesi olmuştur.[395]

4.2.2. Ocak 2015 Seçimleri ve SYRIZA İktidarının Avrupa Birliği ile İlişkilere Yansımaları

Tsipras, muhalefette kaldığı dönem boyunca Samaras hükümetini kreditör kurumlara boyun eğmekle suçlamış, erken seçimin zaruriliğini ve pazarlıkların yinelenmesini vurgulamıştır.[396] 2014 yılının Kasım ayında cumhurbaşkanlığı mevkinin vazife süresi sonlanmıştır. ND ve PASOK tarafından aday gösterilen Stavros Dimas, SYRIZA cephesinde destek görmemiş ve süreç anayasa hükümleri gereği parlamentonun feshiyle sonuçlanmıştır. Seçim tarihi ise 25 Ocak 2015 olarak ilan edilmiştir.[397]

25 Ocak 2015 Tarihli Yunanistan Parlamento Seçim Sonuçları		
Partiler	**Oy Oranı (%)**	**Sandalye Sayısı**
SYRIZA	**36,3**	**149**
ND	**27,8**	**76**
Altın Şafak Partisi	**6,3**	**17**
Potami	**6,1**	**17**
KKE	**5,47**	**15**
ANEL	**4,8**	**13**
PASOK	**4,7**	**13**
Diğer	**8,8**	**-**

Tablo 11: 25 Ocak 2015 Tarihli Yunanistan Parlamento Seçim Sonuçları (**Kaynak:** Hellenic Parliament, *Selection Results,* https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-

[394]Pınar Dilan Sönmez, *a.g.m.*, s.262-263.
[395]Erdal Tanas Karagöl- Salihe Kaya, "Yunanistan Kurtulacak mı?", *SETA Perspektif*, Sayı 108, Temmuz 2015, s.3.
[396]Anna Ratajczak, *a.g.m.*, s.246.
[397]Myrto Tsakatika, *a.g.m.*, s.7.; George Bistis, *a.g.m.*, s.42.

Politevma/Ekloges/Eklogika-apotelesmata-New/#%CE%99%CE%A3%CE%A4, (30.04.2020).)

Seçimlerin akabinde Tsipras sıkı tasarruf uygulamalarının sona erdiğini ifade etmiş ve kurulacak hükümetin esasları hususunda ilk sinyalleri vermiştir. AB kanadının tutumu göz önüne alındığında artan belirsizlik ortamına piyasaların reaksiyonu 26 Ocak'ta son 11 yılın en hızlı gerilemesi ile olmuş, avro sert bir düşüş kaydetmiştir.[398]

Hükümetin kurulabilmesi için zaruri kılınan asgari 151 milletvekiline erişemeyen SYRIZA, birlik arayışına girmiştir. Çalışmalar yaptırım paketlerini reddeden popülist milliyetçi sağ ANEL ile bir koalisyon oluşturulmasıyla neticelenmiştir.[399] Öte yandan bakanlık teşkilat yapısında düzenlemelere gidilmiş, dört ana sütun inşa edilmiş ve mevcut bakanlıkların dağılımı sağlanmıştır. Maliye Bakanlığı vazifesine ise Yanis Varoufakis atanmıştır.[400]

Kreditör kurumlar ile çalışma ortaklığına ve dayatılan talimatlara muhalif bir görüş benimseyen SYRIZA, aktarılan yardımları AB'nin dayanışma ilkesinin bir gereği olarak tanımlamıştır.[401] Selanik Programı kapsamında öngörülen liman özelleştirmeleri askıya alınmış ve tasarruf paketleri kapsamında iş akdi feshedilen işçilerin görevlerine iade edilmesi gibi hususlarda çalışmalar başlatılmıştır.[402]

Samaras yönetimince 28 Şubat 2015'te son bulacak şekilde tasarlanan ikinci yaptırım paketinin 7,2 milyar avroluk dilimi için zaruri kılınan düzenlemelerin hayata geçirilememesi sebebiyle ertelenen pazarlık, bu konjonktürde yeniden başlatılmıştır. SYRIZA hükümeti, öngörülen reformların tahfifi talebiyle masaya

[398]Antonia Molloy, "Greece Elections: Euro Falls to 11-Year-Low as Anti-Austerity Party SYRIZA Sweeps to Victory", *https://www.independent.co.uk/news/business/news/greece-elections-euro-falls-to-11-year-low-as-anti-austerity-party-syriza-sweeps-to-victory-10002011.html*, (13.05.2020).
[399]Lorencka Malgorzata- Aravantinou Leonidi Giulia, "Syriza in Power (2015-2019): A Review of Selected", *Political Preferences*, Sayı 24, 2019, s.9.
[400]Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.*, s.50.
[401]Anna Ratajczak, *a.g.m.*, s.246.
[402]Lorencka Malgorzata- Aravantinou Leonidi Giulia, *a.g.m.*, s.10.; Sadık Ünay- Hatice Karahan- Nurullah Gür- Şerif Direk, *a.g.e.*, s.50.

oturmuştur.[403] Ülkenin Şubat ila Ağustos döneminde yoğunluk gösteren ödeme takvimi göz önüne alındığında sürecin uzaması ulusal bankaların likidite güçlüğü ile karşı karşıya kalma riski doğuracağından uzlaşı önem arz etmiştir.[404]

Başlatılan müzakerelere paralel olarak Varoufakis tarafından 2 Şubat tarihinde AMB kasasında mevcut Yunanistan borç senetlerinin ve EPB mensubu ülkelerin finanse ettiği kaynağın 53 milyar avrosunun süre kısıdına tabi tutulmamış büyümeye bağlı tahvillerle değişim önerisi gündeme taşınmıştır.[405] Ancak ülke yükümlülüklerinin ifa yöntemine ilişkin yapılan zirve çağrısı, organizasyon için asgari desteği elde edememiştir.[406] Bu sebeple Tsipras ve Varoufakis, aktörlerin görüşlerini etkileme motivasyonuyla belirleyici konumda yer alan ülkeler ile resmî pazarlık sürecinden bağımsız içtima yoluna gitmiş; İtalya, Belçika, Fransa, Almanya ve İngiltere ile diplomatik temaslarda bulunulmuştur.[407] SYRIZA hükümeti bu yöntemle Selanik Planı'nda yer alan tasarıları sert bir tepki ile karşılayan ve herhangi bir borç silme operasyonu ya da koşullarında tadilin mümkün olmadığını vurgulayan Almanya karşısında çeşitli ideolojik noktalarda kenetlenen bir birlik inşa edilmesi ve bu yolla baskı oluşturulması tasarlanmıştır.[408] Yunanistan hükümeti tarafından pazarlık stratejileri politik ittifaklar üzerine kurgulanmış olup metot ayağı ihmal edilmiş, kafî bir ön çalışma gerçekleştirilmemiştir. Bu çerçevede söz konusu strateji hedeflenen muvaffakiyeti getirmemiş, pozisyon Güney Avrupa'lı devletlerden dahi destek görmemiştir. Yunanistan platformda yalnızlaşmış, tarafların otoriter tutumları sebebiyle süreç tıkanmıştır.[409]

---

[403]Korkut Boratav, "Yunanistan Nasıl Çökertildi?", *https://www.birgun.net/haber/yunanistan-nasil-cokertildi-81018*, (13.05.2020).; Anna Ratajczak, *a.g.m.*, s.246.
[404]Robert Stevens, "Tsipras Rushes to Reassure EU Banks on Greek Debt", *https://www.wsws.org/en/articles/2015/02/02/gree-f02.html*, (14.05.2020).
[405]İktisadi Kalkınma Vakfı, *Yunanistan Başbakanı Tsipras AB Liderleriyle Görüştü*, https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=694&id=754, (14.05.2020).
[406]Ümit Akçay- Ali Rıza Güngen, *a.g.e.*, s.137.
[407]Anna Ratajczak, *a.g.m.*, s.247.
[408]Alp Kayserilioğlu, "Kapitalizm, Avrupa Birliği ve Syriza İktidarı", *https://sendika63.org/2015/03/kapitalizm-avrupa-birligi-ve-syriza-iktidari-alp-kayserilioglu-253034/#_ftnref49*, (15.05.2020).
[409]Antonis Klapsis, *a.g.m.*, s.33-34.

4 Şubat tarihinde AMB tarafından Yunanistan menşeli ve ya devlet garantörlüğünde olan borç senetlerinin teminat olarak işleme alınmayacağı ilan edilmiştir.[410] Yunanistan bankalarına direkt kaynak aktarımını sonlandırılarak Acil Likidite Destek Programı (ELA) vasıtasıyla ulusal merkez bankasından yüksek maliyetlerle istikraza yönlendirilmiş, finansman limiti ise 15 milyar avro olarak saptanmıştır. Sınırın aşılması piyasaya yeni para sürülmesi hükmünde olacağı ve bunun EPB mevzuatına uygun olmadığı hususunda ihtarda bulunulmuştur.[411]

IMF tarafından yapılan analizlerde Yunan bankaları tarafından açılan kredilerin %40'ı riskli bulunmuştur. Bütçe dengesini güçleştiren bu duruma, Ocak ayında seçim atmosferi ve ülkenin iktisadi geleceğine ilişkin mevcut belirsizlik ortamının eklenmesi sermaye çıkışını hızlandıran bir etmen olduğu tespit edilmiştir. Ülkede sektöre yön veren dört ana bankadan üçüne 21 Ocak- 3 Şubat kesitinde ELA kapsamında 2 milyar avronun üzerinde finansman sağlandığı bir ortamda AMB tarafından alınan söz konusu karar bankalar açısından bir risk oluşturmuştur. Bu konjonktürde bankalara likidite enjeksiyonu yapmak durumunda kalan hükümet, uluslararası alanda bir finansör aracılığıyla temin ve ya EPB'den ayrılarak farklı bir para birimi üzerinden manevra kabiliyeti kazanımı olmak üzere bir yol ayrımına itilmiştir. AMB cephesinde SYRIZA'nın EPB mensubiyetini sonlandırmanın maliyetini göz önünde bulunduracağı ve bu yöntemin uzlaşının önünü açacağı kanaati hâkim olmuştur.[412]

Ülkenin içinde bulunduğu durum dikkate alındığında uygulanan strateji Tsipras ve Varoufakis'in söylemlerinde değişimi tetiklemiştir. "Bütün borçlar" ifadesiyle indirimden feragat edilmiş, şartlarında tadil üzerinde durulmuştur. Bununla birlikte vaatlerinden geri adım atmak durumunda kalan SYRIZA, reformların pazarlık sürecinden bağımsız olarak yürütüleceğine dair verdiği taahhüdü ile ters

[410]Öner Buçukcu, "Pragmatizmin Sol Hâli: SYRIZA", *Umran Dergisi*, Sayı 247, Mart 2015, s.13.
[411]Ümit Akçay- Ali Rıza Güngen, *a.g.e.,* s.137.; Öner Buçukcu, *a.g.m.,* s.13.
[412]James Meadway, "Greece: A Deal Approaching?", *https://www.counterfire.org/articles/analysis/17667-greece-a-deal-approaching*, (15.05.2020).

düşmüştür.[413] Çıkarılan memurların geri dönüşleri yasaya aykırı olarak ilişiği kesilen formunda düzeltilmiş, asgari ücret ve gelir vergisi dilimlerinin arttırılmasına yönelik çalışmalar ise ertelenmiştir.[414] Bu çerçevede 10 Şubat tarihinde Atina hükümeti tarafından vade uzatımı ve tasarruf önlemlerinde tadile bağlı olarak şartların %70'inin onaylanabileceği bildirilmiştir. Ancak statükonun korunması hususunda mevcut pazarlık pozisyonunundan taviz vermeyen Almanya'nın tesiriyle uzlaşı sağlanamamıştır. Mutabakat için 20 Şubat tarihine dek zaman tanıyan bir ultimatom verilmiştir. Bir çıkmaza sürüklenen Atina hükümeti Troyka ile teşrikimesaiyi kabul etmek durumunda kalmıştır. Programın yönetimsel ve mali koşulları tanınmış, istikrara gölge düşürebilecek tek taraflı girişimlerden imtina edileceği taahhüt edilmiştir.[415] Bu çevrede 20 Şubat tarihinde EPB mensubu ülke maliye bakanları ile gerçekleştirilen zirvede ay sonu itibariyle tamamlanacak olan programın şartlarında tadile gidilmeksizin dört aylık vade uzatımı hususunda mutabakat sağlanmıştır. Bu süre içerisinde Yunanistan hükümeti tarafından hazırlanacak reform tasarılarının Troyka'ya sunulması beklenmiş, kaynak aktarımı alacaklıların tasdikine tabi kılınmıştır.[416] Mutabakat ile verilen bu taviz Yunan karar alıcılar tarafından iç politikada kamufle edilmek istenmiş, kreditör kurumlar yerine "Brüksel grubu" vurgusu yapılmış ve EPB mensubiyetinden ayrılma ihtimali gündemde tutulmuştur.[417]

---

[413]Alp Kayserilioğlu, "Kapitalizm, Avrupa Birliği ve Syriza İktidarı", *https://sendika63.org/2015/03/kapitalizm-avrupa-birligi-ve-syriza-iktidari-alp-kayserilioglu-253034/#_ftnref49*, (15.05.2020).
[414]Öner Buçukcu, *a.g.m.*, s.14.
[415]Alp Kayserilioğlu, "Kapitalizm, Avrupa Birliği ve Syriza İktidarı", *https://sendika63.org/2015/03/kapitalizm-avrupa-birligi-ve-syriza-iktidari-alp-kayserilioglu-253034/#_ftnref49*, (15.05.2020).
[416]Erdal Tanas Karagöl- Salihe Kaya, *a.g.m.*, s.4.
[417]Anna Ratajczak, *a.g.m.*, s.247.

4.3. SYRIZA'nın Bölünmesi ve 2015 Seçimleri

4.3.1. Referandum İlanı

Taraflar 20 Şubat mutabakatı ışığında Mart- Haziran kesitinde yoğun bir pazarlık sürecine girmiştir. Ancak SYRIZA hükümeti tarafından hazırlanan tasarruf planları kreditör kurumlar nezdinde kâfi bulunmamış, anlaşmalara sadık kalınması ve daha etkili önemler alınmasının zaruriliği üzerinde durularak geri çevrilmiştir.[418] Söz konusu zaman diliminde ülkenin vadesi gelen ödemelerinde kamu rezervlerinden istifade edilmiş, işsizlik oranları artış eğilimi göstermiş, sermaye çıkışları yaşanmış, turizm iradı düşmüş, mevcut kaynaklar durumu idame ettirmekte yetersiz kalmıştır. Bu doğrultuda SYRIZA hükümetinin pazarlık pozisyonu zayıflamıştır.[419]

Haziran ayına gelindiğinde görüşmelerden sonuç alınamaması üzerine kreditör kurumlar tarafından tasarlanan bir paket masaya yatırılmıştır. Ancak daha katı tasarruf önlemlerini barındırması tenkit edilmiş, Tsipras ve müzakere ekibinin oturumu yarıda bırakması sebebiyle neticelendirilememiştir. SYRIZA hükümeti vaatleriyle ters düşen bu paketi referanduma sunma kararı almıştır. Atina'nın tutumuna sert bir tepki ile karşılık veren Troyka, önerinin iptal edildiğini bildirmiş ve AMB tarafından alınan bir kararla ulusal bankalara ELA kapsamında aktarılan kaynağı kesmiştir.[420] Artan belirsizlik SYRIZA hükümetini tedbir amaçlı sermaye kısıtlarına itmiştir. Bankalar geçici süreyle kapatılmış, bankamatiklerden kişi başı

[418]Maria Markantonatou- Geoff Kennedy, "Enduring Austerity Memoranda Politics and Its Impact on Labour in Greece", *Confronting Crisis and Precariousness Organized Labour and Social Unrest in the European Union*, Derleyenler: Stefan Schmalz ve Brandon Sommer, Rowman and Littlefield, London 2019, s.120.
[419]Reinhard Wolf, "Debt, Dignity and Defiance: Why Greece Went to the Brink", *Review of International Political Economy*, Cilt 25, 2018, s.14.
[420]Reinhard Wolf, *a.g.m.*, s.14.

günlük nakit çıkışlarına ise 60 avroluk bir kota getirilmiştir.[421] Öte yandan vadesi gelen 1,6 milyar avroluk borcun tediyesi karşılanamamış ve Yunanistan IMF karşısında temerrüde düşen ilk gelişmiş ülke olmuştur.[422]

Yunanistan anayasasının 44. maddesi millî problemlere yönelik halk oylamasını Bakanlar Kurulu'nda alınacak kararın milletvekillerinin salt çoğunluğunun tasdikinin akabinde duyurulması ile mümkün kılmış olup mali konuları muaf tutmuştur. Bu bağlamda hükme, halkın onurunun kırılması ve iktidarın egemenliğinin kısıtlanması olarak formüle edilerek meşruiyet kazandırılmış ve referandumun önü açılmıştır. Yine anayasanın 12. maddesi uyarınca öngörülen duyuru ile oylama tarihi arasında 30 gün şartına karşın bir hafta gibi kısa bir sürede organize edilmiştir. Hazırlık süresince kampanya yürütülmemiş, mitingler ve kitle iletişim araçları kullanılmıştır. Bu durum seçmenin karar verme yetisini kısıtlamıştır. Öte yandan yöneltilen sorunun yalın bir dille ve kolay anlaşılır cümlelerle ifade edilmemesi, yorumlanması zor iktisadi terimler içermesi tercihin hükümet veya muhalefet lehine yönelmesine yol açmıştır.[423] Üyeliğin geleceği açısından bir risk oluşturduğu propagandası ekseninde vuku bulan ayrışma atmosferinde "evet" etrafında birleşen elitler karşısında dar gelirli kesim yer almıştır. Bu zeminde gerçekleştirilen referandum %61,3 "hayır" ile Yunan halkında keskin fikir ayrılıklarını görünür kılmış ve sosyal kutuplaşmaları belirginleştirmiştir.[424]

Halk oylaması AB nezdinde ülkenin Avro alanındaki geleceğine karar vermesi olarak değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda Avrupa Komisyonu tarafından Atina'ya iletilen bir rapor ile detaylı olarak Grexit usulü ve taraflar açısından doğuracağı maliyet tahlil edilmiş, sürecin olumlu neticelendirilememesi hâlinde

---

[421]Lefteris Papadimas- George Georgiopoulos, "Greece İmposes Capital Controls as Crisis Deepens", *https://www.reuters.com/article/us-eurozone-greece/greece-imposes-capitalcontrols-as-crisis-deepens-idUSKBN0P40EO20150628*, (16.05.2020).

[422]Emmanouil Tsatsanis- Eftichia Teperoglou, "Realignment Under Stress: The July 2015 Referendum and the September Parliamentary Election in Greece", *South European Society and Politics*, Cilt 21, Sayı 4, 2016, s.8.

[423]Yannis Sygkelos, "A Critical Analysis of the Greek Referendum of July 2015", *Contemporary Southeastern Europe,* Cilt 2, Sayı 2, 2015, s.2.

[424]Maria Markantonatou- Geoff Kennedy, *a.g.m.*, s.121.

insani yardım ihtimaline yer verilmiştir.[425] Tsipras, verinin hükümeti süreci sonlandırma ile yetkilendirmediğini belirtmiş ve tatbiki mümkün olan bir programda uzlaşma motivasyonuyla 8 Temmuz tarihinde mevcut yükümlülüklerin ifası ve istikrarın korunması amacıyla resmî yardım çağrısı yapmıştır.[426] Bu çerçevede 10 Temmuz tarihinde ESM çatısı altında yer alan Guvernörler Kurulu tarafından yapılan incelemeler neticesinde EPB ülke liderleriyle masaya oturma kararı alınmıştır.[427] Uzlaşının önünün açılabilmesi adına kreditör kurumlar tarafından tutumu uygunsuz ve muharrik olarak tenkit edilen Varoufakis istifa etmiş, makama Euclid Tsakalotos atanmıştır.[428]

4.3.2. Üçüncü Kurtarma Paketinin Tasdiki ve SYRIZA Hükümetinin Avrupa Birliğinden Aldığı Yardımlar

SYRIZA hükümetinin tutumundaki değişim üzerinde mutabakatın Avro alanının istikbali açısından ehemmiyetinin kavranması, temerrüt ve Grexit riskinin somutlaşması belirleyici rol oynamış ve iktidar referandumda sunulan paketten daha otoriter tasarruf tedbirlerini içeren bir protokole boyun eğmek durumunda kalmıştır.[429] 13 Temmuz tarihli uzlaşı; ulusal istatistik ofisinin özel statüsünün muhafazası, Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun tasdiki, bankacılık, KDV ve emeklilik prim sisteminde düzenlemeleri zaruri kılmıştır. Reformların hayata

[425]Antonis Klapsis, *a.g.m.*, s.36-37.
[426]Ahmet Atakişi- Oumou Mecmet, "SYRIZA Hükümetinin Yunanistan Krizine Karşı Almış Olduğu Önlemler", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 2018, s.34.; Anna Ratajczak, *a.g.m.*, s.248.
[427]European Council, *Greece: the Third Economic Adjustment Programme*, https://www.consilium.europa.eu/en/policies/financial-assistance-eurozone-members/greece-programme/, (16.05.2020).
[428]Antonis Klapsis, a.g.m., s.34.; NTV, *Yanis Varoufakis İstifa Etti*, https://www.ntv.com.tr/galeri/ekonomi/yanis-varoufakis-istifa-etti,3MOc3eBY3ky8n6ecyTpSRA, (17.05.2020).
[429]Reinhard Wolf, a.g.m., s.15.; Anna Ratajczak, *a.g.m.*, s.248.

geçirilmesi yeni paketin pazarlıklarının başlatılması adına bir koşul kabul edilmiştir.[430]

Tasarılar parlamentoda şiddetli tartışmalar eşliğinde tasdik edilmiştir. Oylama sırasında halk iradesinin göz ardı edilmesini gerekçe göstererek SYRIZA mensubu 17 milletvekilinin teklifi veto etmesi, parti içi ahenge gölge düşürmüştür. SYRIZA tüzüğü parti bünyesindeki milletvekillerinin çekimserliği hususunda herhangi bir müeyyideye yer vermemekle birlikte hükümet politikalarına alenen karşı çıkmaları durumunda ilişiğin sonlandırılmasını içermektedir. Bu bağlamda vuku bulan gelişmeler bir çözülme sürecine işaret etmiştir.[431]

Ön koşulun yerine getirilmesini müteakiben stabilizasyonun tesisi için EFSM bütçesinden 7.16 milyar avro tutarında bir köprü kredi desteği sağlanmış ve sermaye denetiminin sürdürülmesi planlanmıştır.[432] Eş zamanlı olarak yeni paket pazarlıkları başlatılmış olup Avrupa Komisyonu ve AMB tarafından ülkenin borç ödeme gücünün devamlılığı tahlil edilmiş; özel sektör katılımı olmaksızın geniş tabanlı ve stratejik düzenlemelerin yeterli olacağı saptanmıştır.[433] Bu noktada IMF ve AB arasında fikir ayrılıkları belirmiştir. IMF tarafından ülke borç yükünün sürdürülebilir seviyede bulunmadığı ve müdahale edilmediği takdirde iki yılın sonunda borç stokunun %200'e ulaşacağı belirtilerek tahliyenin gündeme alınması vurgulanmıştır. Kurum tüzüğünde ülke borç ifa kabiliyetinin risk potansiyeli taşıdığı ve piyasalardan borçlanabilme imkânının bulunmadığı senaryolarda destek yolunun kapalı olduğu, gereğinin yapılmaması halinde iştirakin mümkün olmayacağı ifade edilmiştir. AB mensubu devletler tarafından karşı çıkılmakla birlikte vade tarihinin ötelenmesi ve

---

[430]European Council, *Greece: the Third Economic Adjustment Programme*, https://www.consilium.europa.eu/en/policies/financial-assistance-eurozone-members/greece-programme/, (16.05.2020).

[431]Renee Maltezou- James Mackenzie, "Tsipras Set to Expel SYRIZA Rebels", *https://www.ekathimerini.com/199400/article/ekathimerini/news/tsipras-set-to-expel-syriza-rebels*, (16.05.2020).

[432]European Court of Auditors, The Commission's İntervention in the Greek Financial Crisis Special Report No:17/2017, s.14.

[433]European Council, *Greece: the Third Economic Adjustment Programme*, https://www.consilium.europa.eu/en/policies/financial-assistance-eurozone-members/greece-programme/, (16.05.2020).

yeniden yapılandırılması hususunda açık kapı bırakılmıştır. Öte yandan IMF'nin 2012 yılında dört yıl vade ile uygulamaya koyduğu ve mevcutta 16,4 milyar avro aktarımı gerçekleştirilecek programın aktif halde bulunması faal katılıma engel teşkil etmiştir. Bu bağlamda IMF beklentilerinin nihayete erdirilmesi programın bitiş tarihine bırakılmıştır. Ancak Almanya açısından IMF'nin dâhil olması Komisyonun denetim faaliyetlerinde gereken itinaya sahip olmadığı kanaati gerekçesiyle önem arz etmiştir.[434]

Söz konusu değişkenler altında gerçekleştirilen müzakere süreci 14 Ağustos tarihinde Yunanistan parlamentosunun onayı ile neticelenmiş, 19 Ağustos tarihinde yürürlüğe girmiştir.[435] ESM bütçesinden finanse edilen paketin büyüklüğü 25 milyar avro bankalara kapital desteği ve ihtiyati tedbiri de kapsayacak şekilde "86 milyar avroya kadar" olarak belirlenmiştir.[436] Köprü kredi de bu tutara dâhil edilmiştir. Kalan meblağın dilimler ve alt taksitler formunda reform çizelgesinin uygulama performansına bağlı olarak ödenmesi planlanmıştır. Prensip olarak ESM ile eşgüdüm halinde faaliyet gösteren IMF ise süreç içerisinde analizlere bağlı olarak yardım sağlanacağı taahhüdünde bulunmuştur. "kadar" ibaresi IMF kaynaklarından muhtemel bir destek, uluslararası platformdan borçlanma kabiliyetinin kazanımı ve hayata geçirilen tedbirlerin muvaffakiyetine bağlı olarak tutarın düşürülebilmesini ifade etmiştir. Mevzuat değişikliklerinin denetim merci ise Troyka ve ESM kabul edilmiştir. Öte yandan 2010 ve 2012 yıllarında yürürlüğe konan paketlerin devamı niteliğinde olduğu taraflarca hükme bağlanmıştır.[437]

---

[434]P. Spiegel- S. Donnan, "IMF Criticises Greece Bailout Deal with EU", *https://www.ft.com/content/444a0bc8-2a46-11e5-8613-e7aedbb7bdb7*, (17.05.2020).

[435]European Council, *Greece: the Third Economic Adjustment Programme*, https://www.consilium.europa.eu/en/policies/financial-assistance-eurozone-members/greece-programme/, (16.05.2020).

[436]Yannis Stournaras, "Turning the Corner: Greece's Third Programme", *https://www.esm.europa.eu/publications/safeguarding-euro/turning-corner-greece-third-programme*, (19.05.2020).

[437]European Council, *Greece: the Third Economic Adjustment Programme*, https://www.consilium.europa.eu/en/policies/financial-assistance-eurozone-members/greece-programme/, (16.05.2020).

Paket kapsamında liberalleşmenin sağlanması, özelleştirmelere hız kazandırılması ve KDV ile emeklilik prim sistemini içeren çeşitli mali düzenlemeler vasıtasıyla faiz dışı fazla elde edilebilecek düzeye erişilmesi hedeflenmiştir.[438] Bu bağlamda eylem planına vergi kaçakçılığının önüne geçilmesine ilişkin reform çalışmaları dâhil edilerek 2018 yılı hedefi %3,5 olarak saptanmış, sosyal güvencesi bulunmayan kesimin muhafazası esas alınmıştır. Finansal istikrar ortamının yaratılması amacıyla bankalara kapital desteği verilmesi, tahsili geciken alacakların takibi, Yunan Finansal İstikrar Fonu (HFSF- Hellenic Financial Stability Fund) ve banka idari yapılarının güçlendirilmesi tasarlanmıştır. Özelleştirme çalışmaları kapsamında şeffaflık ilkesine bağlı olarak Yunanistan yönetiminde olan ancak AB mekanizmalarının nezaretinde faaliyet gösteren müstakil bir fon oluşturulmuştur. Elde edilecek kaynağın sermaye desteğinin geri ödemesinde, borç stokunun eritilmesinde ve yeni yatırımlarda kullanılması öngörülmüştür. Öte yandan kamu teşkilat yapısının revizyonu, büyümenin sağlanması, rekabet gücünün geliştirilmesi ve yeni yatırımlar için bir cazibe merkezi yaratılması ana hedef olmuş, bu yönde gerekli mevzuat değişikliklerinin ivedilikle yürürlüğe konması beklenmiştir.[439]

4.3.3. Eylül 2015 Seçimleri

Tsipras'ın "hayatta kalma veya intihar etme" olarak betimlediği karar, 14 Ağustos'ta 222 kabul, 11 çekimser ve 64 ret oyuyla hayata geçirilmiştir.[440] Programın tasdik aşamasında SYRIZA mensubu milletvekillerinin %75'inin üzerinde bir çoğunlukça veto kararı, parti dâhilinde mevcut çatlağı derinleştirmiş, diğer aktörlerin desteğine tabi kılmıştır.[441] Parti içerisinde hükümet mücadeleden vazgeçerek yenilgiyi kabullenmekle tenkit edilmiştir. Karşılık bulmayan eleştiriler,

[438]Ahmet Atakişi- Oumou Mecmet, *a.g.m.*, s. 36.
[439]European Council, *Greece: the Third Economic Adjustment Programme*, https://www.consilium.europa.eu/en/policies/financial-assistance-eurozone-members/greece-programme/, (16.05.2020).
[440]Büşra Çatır, "Yunanistan'da Sular Durulmuyor: Üçüncü Kurtarma Paketi, Siyasi Kriz ve Erken Seçim", *https://www.ikv.org.tr/images/files/Yunanistanda_Sular_Durulmuyor_150.pdf*, (17.05.2020), s.3.
[441]Antonis Klapsis, *a.g.m.*, s.37.

parçalanmayı beraberinde getirmiştir. Ayrılan vekiller tarafından 21 Ağustos tarihinde Popüler Birlik Partisi (LAE) tesis edilmiş ve SYRIZA'nın üst düzey yöneticileri dahi iştirak etmiştir. SYRIZA bünyesinde ise artan tedirginlik ortamı ve karşıt görüşlerin belirginleşmesi, ahengin yeniden kazanılmasını stratejik konuma getirmiştir.[442] Vaatleri ile ters düşerek yeni bir pakete imza atan Tsipras, "ahlaki bir yükümlülük" olarak atfettiği erken seçim kararını ilan etmiştir.[443] Bu çerçevede Yunanistan 20 Eylül tarihinde tekrar sandığa gitmiştir.

20 Eylül 2015 Tarihli Yunanistan Parlamento Seçim Sonuçları		
Partiler	**Oy oranı (%)**	**Koltuk Sayısı**
SYRIZA	**35,46**	**145**
ND	**28,1**	**75**
Altın Şafak Partisi	**6,99**	**18**
PASOK	**6,28**	**17**
KKE	**5,55**	**15**
POTAMİ	**4,09**	**11**
ANEL	**3,69**	**10**
Merkezciler Birliği	**3,43**	**9**

Tablo 12: 20 Eylül 2015 Tarihli Yunanistan Parlamento Seçim Sonuçları (**Kaynak:** Hellenic Parliament, *Selection Results*, https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Ekloges/Eklogika-apotelesmata-New/#%CE%99%CE%A3%CE%A4, (30.04.2020).)

2009 yılında yapılan seçimlere katılım oranı %70,9 iken Ocak 2015'te %63,6'e, Eylül ayında ise %56,57'ye gerilemiştir. SYRIZA'nın elde ettiği oy oranı ise bunun %19,5'ine tekabül etmektedir. Bu durum halkın umutsuzluğunun ve sandığa küstüğünün açık bir göstergesi olmuştur.[444]

[442]Şenol Arslantaş- Düzgün Arslantaş, *a.g.m.*, s.109.
[443]BBC, *Tsipras İstifa Etti Yunanistan Erken Seçime Gidiyor,* https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/08/150820_yunanistan_erken_secim, (18.05.2020).
[444]Nikolaos Stelya, "Yunanistan'da SYRIZA'nın Yeni Zaferi: Çipras için Esas Zorluk Şimdi Başlıyor", *SETA Perspektif*, Sayı 114, Ekim 2015, s.3.

Yapılan anket çalışmaları, halkın %60'ın üzerinde bir oranla izlenen politikaları tasvip etmemesine karşın %61'inin hükümetin pazarlık sürecindeki pozisyonunu ve girişimlerini desteklediği bulgusuna ulaşmıştır. Bu bağlamda seçmen nezdinde mevcut alternatifler arasında SYRIZA millî çıkarları etkin müdafaa performansıyla ayrılmış ve vuku bulan hadiseler Ocak ayı seçim sonuçlarına kıyasla SYRIZA ve ANEL oy oranlarında keskin bir düşüş yaratmamıştır. Güvenoyu alan iktidar koalisyonu devam ettirmiştir.[445]

4.4. Kurtarma Programlarının Sonlandırılması ve 2019 Seçimleri

4.4.1. Kurtarma Programlarının Sonlandırılması

2015 yılının son çeyreğinde üçüncü paket kapsamında hayata geçirilmeye başlanan mevzuat değişiklikleriyle eş zamanlı olarak protesto ve grevler yeniden baş göstermiştir. Okulların kapanmasına, kitle iletişim araçlarının kesilmesine, ulaşım hizmetlerinin sekteye uğramasına sebebiyet veren grevler karşısında Tsipras uygulamaların ilerletilmesinin zaruriliğini vurgulamış, kitleselleşen eylemler eşliğinde yeni mevzuat değişiklikleri tasdik edilmiştir. Hükümet, programı kararlılıkla sürdürmüştür.[446]

Atina yönetimi taleplerini kreditör kurumlara kabul ettirecek bir pozisyona sahip olmamakla birlikte ülkenin yapısal problemlerinin boyutu alacaklılar nezdinde belirli tavizleri beraberinde getirmiştir. Kredi derecelendirme kuruluşlarının verileri, IMF'nin borç sürdürülebilirlik raporları ve ısrarlı tutumu Avro alanı mensubu

[445]Reinhard Wolf, *a.g.m.,* s.17.
[446]Anna Ratajczak, *a.g.m.,* s.249.

liderleri kısa vadeli borç ödeme önlemlerinin kabulüne itmiştir.[447] 5 Aralık'ta alınan bu kararla paketin sonlandırılması beklenmeksizin yükümlülüklerin ifasında indirime gidilmiştir. EFSF kapsamında ağırlıklı ortalama vade tarihinin 32,5 yıla kadar genişletilmesi, EFSF ile ESM finansman yöntemleriyle mekanizmalardan istifade etmiş diğer ülkeler için herhangi bir külfet oluşturmaksızın risk oranının düşürülmesi, 2017 yılı için bir önceki pakete ait geri ödemelerin faizinin sabitlenmesi planlanmıştır. Uluslararası piyasalardan borçlanma kabiliyeti kazandırmak, vade uzatımı, muhtemel şoklar karşısında uzun vadeli koruma altına alınması, istikrarın devamlılığına uygun ortam tesisi kararın ardında yatan asıl hedef olmuştur.[448] Ancak alınan önlemler IMF ayağında kâfi bulunmamış, kurum programın tahlili için ikinci incelemenin sonlandırılmasına (Haziran 2017) dek izlemeyi tercih etmiştir.[449]

Haziran ayına gelindiğinde tarafların görüşlerinde radikal bir değişiklik olmamasına karşın ülkenin Temmuz ayı vadeli yükümlülükleri göz önünde bulundurulduğunda oturumlar yeni dilimlerin serbest bırakılması bakımından kilit önem arz etmiştir. Gündemde borç çevrimi, büyümenin sağlanabilmesi ve bütçe konuları yer almıştır. IMF tarafından ülke borç stoku boyutunun yatırımcılar açısından engel teşkil ettiği belirtilerek itimat temini için tahliyenin zaruriliği üzerinde durulmuştur. AB cephesinde ise söz konusu yöntemin radikal eğilimleri tetikleyebileceği ve mevcut hükümetler açısından prestij kaybına yol açabileceği kanaati belirleyici olmuş, asgari faiz marjı ve azami vade ile borçların çevrilebileceği hususunda ısrarcı bir tutum benimsenmiştir. Uzayan pazarlık sürecinin uzlaşı ile noktalanamaması ise Yunanistan açısından bir temerrüt riski doğurmuştur.[450]

2016 yılında paket bitimi tarihi itibariyle yapılacak analizlerde mevcut yükümlülüklerin sürdürülemez olduğu yönünde bir karar alınması durumunda tahliye

---

[447]Darren J. Lim- Michaliz Moutselos- Michael McKenna, *a.g.m.,* s.338-339.
[448]European Stability Mechanism, *Debt Relied: "Real Savings for Greece",* https://www.esm.europa.eu/publications/safeguarding-euro/debt-relief-real-savings-greece#_ftnref8, (20.05.2020).
[449]Ahmet Atakişi- Oumou Mecmet, *a.g.m.,* s.38.
[450]Mohamed El-Erian, "Greek Debt: IMF and EU's Quick Fix isn't Enough", *https://www.theguardian.com/world/2017/jun/22/greek-debt-imf-eu-bailout*, (20.05.2020).

yoluna gidileceğine dair taahhütte bulunan EPB mensubu alacaklı devletler tarafından, söz konusu konjonktürde 15 Haziran 2017 tarihinde borçta "gerekli görüldüğü ölçüde" indirim ve 2037'ye dek faiz ödemelerinde öteleme kararı ilan edilmiştir. Paket ömrünün tamamlanmasından sonra izlenmesi beklenen reform çizelgeleri ve hedefler (orta vadeli ödeme tedbirleri) Yunanistan parlamentosu tarafından tasdik edilmiştir.[451] Bu minvalde 20 Temmuz 2017 tarihinde IMF tarafından bitiş tarihi paket ile eş zamanlı olacak şekilde1.6 milyar avroluk ihtiyati stand-by anlaşması onaylanmıştır. Tatbiki AB kurumları tarafından ülkenin borç ödeme gücüne istikrar kazandırılması adına üzerlerine düşen sorumluluğun üstlenilmesi ile mümkün kılınmıştır. [452]

Bu süreçte SYRIZA hükümeti tasarruf önlemleri ve mevzuat değişikliklerini ivedilikle hayata geçirmiştir. Kademeli olarak sübvansiyonlara sınırlamalar getirilmesi, grev kararı için zaruri kılınan nitelikli kriterlerin zorlaştırılması, serbest meslek statü kapsamının genişletilmesi gibi reformlar protestoları şiddetlendirirken iktidarın tutumu AB tarafında olumlu tepkiler ile karşılanmıştır.[453] Bu çerçevede paket öngörüldüğü şekilde 20 Ağustos 2018 tarihinde sonlandırılmış olup 61,9 milyar avroluk kısmından istifade edilmiştir. IMF tarafından tanımlanan limit ise kullanılmamıştır. 2017 yılında yürürlüğe konan kısa vadeli ifa tedbirleri doğrultusunda kamu borçlarının GSYH payı 2061 yılına dek %25, borçlanma gereksinimi %6 oranında, orta vadeli önlemlerin istikrarlı bir şekilde takip edilmesi durumunda ise ilaveten sırasıyla %30 ve %8 düşeceği öngörülmüştür.[454] Programın bitişini takiben dört yıl boyunca %3,5, müteakiben 2060 yılına kadar %2 oranında faiz dışı fazla elde edilmesi zaruri kılınmıştır. Denetiminin ise ESM Erken Uyarı

[451]Jeromin Zettelmeyer, "The Eurogroup on Greece: Debt Relief with a Fiscal Straitjacket", *https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-issues-watch/eurogroup-greece-debt-relief-fiscal-straitjacket*, (20.05.2020).
[452]International Monetary Fund, *Greece: Request for Stand-By Arrangement- Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Greece,* https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/07/20/Greece-Request-for-Stand-By-Arrangement-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-by-the-45110, (20.05.2020).
[453]Anna Ratajczak, *a.g.m.*, s.249.
[454]European Stability Mechanism, *Greece Successfully Concludes ESM Programme*, https://www.esm.europa.eu/press-releases/greece-successfully-concludes-esm-programme,(18.05.2020).

Sistemi vasıtasıyla gerçekleşmesi ve raporların Avrupa Komisyonuna sunulması tasarlanmıştır. Vade tarihi 2034-2060 kesiti olarak saptanmıştır.[455]

2010-2018 döneminde Yunanistan'ın istifade ettiği yekûn kaynak miktarı 288,7 milyar avrodur. EFSF ve ESM kapsamında 203,6 milyar avro kullanılmıştır.[456] Kredi Havuzu- IMF ortaklığında sağlanan ilk paketin 73 milyar avrosundan faydalanılmış, geriye kalan meblağ ise 2012 yılında IMF ile tasdik edilen anlaşma dâhilinde tahsis edilmiştir.

4.4.2. Seçimlere Giden Süreç ve Mitsotakis İktidarı

SYRIZA hükümeti tarafından yürürlüğe konan ve istikrarla takip edilen reform programının tesiriyle 2009 yılından itibaren %3 kıstasının üzerinde seyreden bütçe açığı, 2016 yılında ilk defa bu sınırın altına düşmüştür. Bu doğrultuda 25 Ekim 2017 tarihinde Avrupa Konseyi tarafından alınan bir kararla ülke Aşırı Açık Prosedürü kapsamından çıkarılmıştır.[457]

[455]European Stability Mechanism, *Facsheet: Conclusion of ESM Programme for Greece*, https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/greece_exit_factsheet.pdf, (18.05.2020).
[456]European Stability Mechanism, *Facsheet: Conclusion of ESM Programme for Greece*, https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/greece_exit_factsheet.pdf, (01.06.2020).
[457]Sema Gençay Çapanoğlu, "Yunanistan Ekonomisi İstikrar Yolunda: Aşırı Açık Prosedürü'ne Son", *https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=8122&id=8130*, (20.05.2020).; Anna Ratajczak, *a.g.m.*, s.249.

2014-2019 Yunanistan Makroekonomik Verileri (GSYH İçerisindeki Payı -%)						
	2014	**2015**	**2016**	**2017**	**2018**	**2019**
Bütçe Dengesi	**-3,6**	**-5,6**	**0,5**	**0,7**	**1**	**1,5**
Kamu Borcu	**178,9**	**175,9**	**178,5**	**176,2**	**181,2**	**176,6**
İşsizlik Oranı	**26,49**	**24,09**	**23,54**	**21,49**	**19,21**	**18,08**
Büyüme	**0,74**	**-0,44**	**-0,19**	**1,51**	**1,93**	**1,87**

Tablo 13: 2014-2019 Yunanistan Makroekonomik Verileri (GSYH İçerisindeki Payı -%) (**Kaynak:** Eurostat, Database, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10dd_edpt1&lang=en, (20.05.2020).; Statista, *Greece: Real Gross Domestic Product (GDP) Growth Rate From 2009 to 2021*, https://www.statista.com/statistics/263605/gross-domestic-product-gdp-growth-rate-in-greece/, (23.05.2020).; Statista, *Greece: Real Gross Domestic Product (GDP) Growth Rate From 2009 to 2021*, https://www.statista.com/statistics/263605/gross-domestic-product-gdp-growth-rate-in-greece/, (23.05.2020). kaynağında yer alan verilere istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.)

2013 yılında %27,47 ile zirve noktasına ulaşan işsizlik oranı 2018'de %19,21'e, 2019'da %18,08'e gerilemiştir.[458] Ülke uluslararası piyasalardan borçlanma kabiliyetine erişmiş, dokuz yılın ardından ilk uzun vadeli tahvil ihracını 2019 yılının ilk çeyreğinde gerçekleştirmiştir. Söz konusu ilerlemeler kredi derecelendirme kuruluşlarınca dikkate alınmış, ülkenin kredi notuna pozitif yönlü bir etki yaratmıştır.[459]

İktisadi alanda yakalanan ivme ve bu dönemde sonlandırılan kurtarma planlarına karşın referandum ile ortaya konan halkın iradesine riayet etmeksizin yürürlüğe konan tasarruf önlemleri toplumsal huzursuzluğu arttırmış, işçi ve dar gelirli kesimin desteklerini çekmesine sebep olmuş, SYRIZA'nın seçmen tabanını eritmiştir. Ancak süreç üzerinde farklı değişkenlerin de tesiri bulunmaktadır. Öyle ki Makedonya ile imzalanan ve isim problemini nihayete erdiren Prespa Antlaşması kitlesel reaksiyonları beraberinde getirmiş, yapılan anket çalışmalarında halkın yaklaşık üçte ikisinin uzlaşıdan hoşnut olmadığı tespit edilmiştir. Ağır ihmaller, hükümetin tutumu ve yanlış yönetim neticesinde 100 vatandaşın can verdiği büyük

[458]Statista, *Greece: Unemployment Rate From 1999 to 2019*, https://www.statista.com/statistics/263698/unemployment-rate-in-greece/, (21.05.2020).
[459]Hürriyet, *Yunanistan'dan 9 Yıl Sonra İlk Kez 10 Yıllık Tahvil İhracı*, https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/yunanistandan-9-yil-sonra-ilk-kez-10-yillik-devlet-tahvili-ihraci-41139270, (20.05.2020).

Mati Köyü yangını ise tartışmaları alevlendirmiştir. Türkiye ile AB arasında 2016 yılının Mart ayında varılan mutabakat doğrultusunda on binlerce mültecinin ülkede konumunu sürdürmek durumunda kalması ve özellikle adalara izinsiz intikaller ile oluşan göçmen baskısı karşısında etkin aksiyon planı oluşturulamaması iktidarın tenkit edilmesine yol açmıştır.[460] Bu durum ülke içerisinde olduğu kadar AB ayağında da eleştiri konusu olmuş, patlak veren bunalım ile tartışmaların odağına yerleşen Yunanistan hudut güvenliğini sağlayamamakla itham edilmiştir.[461] Söz konusu etmenler bir protesto dalgası yaratmıştır.

İktidarı kötü yönetim ve ihanet ile tenkit eden ND lideri Kyriakos Mitsotakis ise 26 Mayıs 2019 tarihine tekabül eden belediye ve Avrupa Parlamentosu seçimleri için programını bu eksende inşa etmiş, odak noktası ise emniyet ve ekonomi olmuştur.[462] Vergilerde tenzilat ve işsizlik sorunu ile mücadele vaatleriyle geçim sıkıntısı içerisindeki tabakayı cezbeden ND, büyüme için uygun zemin yaratacak bir eylem planı tasarlamış ve iktisadi alanda bir dinamizm yaratmayı hedeflemiştir.[463] Bu bağlamda seçimleri ülkenin geleceğine ilişkin bir halk oylaması olarak nitelendirmiştir. SYRIZA ise bu süreçte ülkeyi iflasa sürükleyen aktörlere kıyasla yönetimde kaldığı dönem boyunca ülkenin içerisinde bulunduğu darboğaza rağmen elde edilen başarıları vurgulamış, ana akım partileri ülkeyi mükerrer bir bunalıma sürükleyeceğini ifade etmiş ve bu kez çeşitli imkânsızlıklara tabi olmaksızın iktidar olmayı talep etmiştir. 2020 yılı için halka tesis edilmesi planlanan destek paketlerini ilan etmiştir. Çeşitli vergi indirimleri ve emekliler için senelik ek maaş tesisi üzerinde durulmuştur. Bu çerçevede seçmen tabanının geri kazanımı amaçlamıştır.

---

[460]BBC, *Greek General Election: Five Things that Swung the Vote*, https://www.bbc.com/news/world-europe-48859282, (18.05.2020).
[461]Seven Erdoğan, *a.g.m.*, s.599.
[462]Alice Tidey, "Greek Elections: Conservatives win Power From Syriza", *https://www.euronews.com/2019/07/07/watch-live-greece-elects-2019-is-this-the-end-of-the-line-for-tsipras-and-syriza*, (18.05.2020).
[463]Helena Smith, "Mitsotakis takes over as Greece's PM with Radical Change of Style", https://www.theguardian.com/world/2019/jul/08/kyriakos-mitsotakis-takes-over-greece-pm-new-democracy, (20.05.2020).

Ancak iktidarda kaldığı süre boyunca uygulamalarıyla ters düşen tasarıları halk nezdinde karşılık bulmamıştır.[464]

Söz konusu atmosferde sandığa giden Yunanistan, Avrupa Parlamentosu seçimlerinden ND %33,1, SYRIZA %23,8, PASOK'un da aralarında bulunduğu sol koalisyon Değişim Hareketi (KINAL) %7,7, Vaurofakis liderliğinde oluşturulan Avrupa'da Demokrasi Hareketi (DiEM25) ise %2,9 oy oranı ile çıkmıştır.[465] Bu durum dar gelirli kesimin görüşlerindeki değişimi somutlaştırmış, 9,3 puanlık ciddi bir oy kaybı Tsipras'ı erken seçim kararına itmiştir.[466]

7 Temmuz 2019 Tarihli Yunanistan Parlamento Seçim Sonuçları		
Partiler	**Oy Oranı (%)**	**Sandalye Sayısı**
ND	**39,85**	**158**
SYRIZA	**31,53**	**86**
Değişim Hareketi	**8,1**	**22**
KKE	**5,3**	**15**
Helen Çözümü	**3,7**	**10**
MeRA25	**3,44**	**9**
Altın Şafak	**2,93**	**-**

Tablo 14: 7 Temmuz 2019 Tarihli Yunanistan Parlamento Seçim Sonuçları (**Kaynak:** Hellenic Republic Ministry of Interior, National Elections July 2019, https://ekloges.ypes.gr/current/v/home/en/parties/, (16.05.2020).)

7 Temmuz tarihli seçimlerden %38,85 oy oranı ile yeterli çoğunluğa ulaşan ND, tek başına hükümeti kurmuştur.

---

[464]Helena Smith, "Alexis Tsipras may Call Early Election if his Syriza Party is Defeated", *https://www.theguardian.com/politics/2019/may/25/alexis-tsipras-may-call-early-election-if-his-syriza-party-is-defeated*, (19.05.2020).; Helena Smith, "Tsipras Faces Fight to Stay in Power After EU Elections Mauling", *https://www.theguardian.com/world/2019/may/31/alexis-tspiras-syriza-struggle-votes-new-democracy-greece-election*, (21.05.2020).

[465]European Parliament, *Results by National Party: 2019-2024*, https://europarl.europa.eu/election-results-2019/en/national-results/greece/2019-2024/, (21.05.2020).; Şenol Arslantaş- Düzgün Arslantaş, *a.g.m.*, s.110.

[466]Helena Smith, "Tsipras Faces Fight to Stay in Power After EU Elections Mauling", *https://www.theguardian.com/world/2019/may/31/alexis-tspiras-syriza-struggle-votes-new-democracy-greece-election*, (21.05.2020).

ND hükümetinin ekonomi programı ise 17 Eylül tarihli Selanik Ticaret Fuarı'nda netleşmiş, Mitsotakis tarafından eylem planına ilişkin uzun vadeli bir yol haritası sunulmuştur. Seçim vaatlerinde yer verilen vergi tenzilatı detaylandırılmış; vergi dilimlerinde sabitleme, kurumlar vergisinde %4'lük, gelir vergisinde ise %50 oranında bir indirim vaadinde bulunulmuştur. Öncelikli hedef ise büyüme olarak saptanmış, verimli zemini kazandırmak adına kamu harcamalarının yükseltilmesi yoluna gidileceği ilan edilmiştir. Bu çerçevede hayata geçirilmesi tasarlanan çeşitli projelerle istihdam alanı yaratma sözü verilmiş, işletmelerin tabi kılındığı belirli vergilerde ve sosyal güvenlik prim tutarlarında rehabilite çalışmalarıyla ekonomiye can suyu verileceği bildirilmiştir. Randımanın arttırılması, bürokrasinin ıslahının sağlanması ve kamusal modernizasyon gibi amaçlar ekseninde yaratılacak "cesur bir reform dalgası" ile uluslararası piyasalarda itimadın yeniden inşası planlanmıştır. Üstlenilen %3,5 faiz dışı birikim hedefine 2019 ve 2020 yıllarında ulaşılacağı taahhüdü yinelenmekle birlikte atılan adımlar doğrultusunda yakalanacak ivme ve elde edilecek somut makroekonomik verilerle doğru zamanda kreditör kurumları 2021 yılı hedeflerinin %2 olarak güncellemesi hususunda ikna taahhüt edilmiştir.[467]

[467]George Georgiopoulos- Renee Maltezou, "Greek PM Outlines Tax Cuts in 2020, Promises Reforms", https://www.reuters.com/article/us-greece-pm-policy-speech/greek-pm-outlines-tax-cuts-in-2020-promises-reforms-idUSKCN1VS0CJ, (21.05.2020).

5. SONUÇ

Yunanistan'da yaşanan ekonomik krizin meydana gelme süreci ve gelişiminin neden ve nasılı sorusu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Kriz oluşumuna etkili olan faktörler birden fazladır ancak süreç AB ekseninde ele alınmıştır. Bu doğrultuda oluşumu ve derinleşmesinde AB üyeliğinin sağladığı ekonomik olanaklar ile para birliğine dâhil olmanın neden ve ne derece etkili olduğu sorusuna cevap aranmıştır. Çalışmanın tezi; Yunanistan'ın var olan yapısal sorunları ile EPB alanına dâhil olması ülkede krizin derinleşmesine ortam hazırladığıdır. Bu bağlamda Yunanistan ekonomisinin gelişimi mercek altına alınmıştır. Truman Doktrini ve Marshall Planı'na, günümüz Yunanistan ekonomisinin belkemiğini oluşturan turizm, denizcilik ve finans sektörlerinin gelişimi açısından değinilerek dönemin ekonomik ve siyasi koşulları ışığında temellendirilmiş, Avrupa Birliği ile ekonomik anlamda ilk temaslarından itibaren Birlik bütçesinden sağlanan ekonomik yardımlar ve Parasal Birlik'e katılmanın Yunanistan ekonomisi üzerindeki etkilerine odaklanılmıştır. Tarafların kriz yönetim stratejileri çözümlenmiş, tesir şekli ve dereceleri üzerinden süreç analizi yöntemiyle tahlil edilmiştir.

Atina Anlaşması'nın yürürlüğe girmesiyle tarım ülkesi konumundaki Yunanistan yapısal farklılıkların dengelenmesi ve topluluğun ortak politikalarının finansmanı amacıyla çeşitli mali yardımlarla desteklenmiş, zaman içerisinde platformun net yararlanıcısı olmuştur. Çalışma kapsamında Yapısal Fonlar ile Uyum Fonu detaylandırılmış olup OTP dâhil edilmemiştir.

Özellikle 1993 yılı sonrasında derinleşen entegrasyonla paralel olarak tahsil edilen kaynaklar çeşitlendirilmiş, adaptasyonu kolaylaştırıcı bir basamak niteliğinde olması amacıyla yeniden tanzim edilmiştir. Süreç içerisinde temin edilen yardımların büyük bir bölümü altyapı çalışmalarına kanalize edilirken rekabet gücünün geliştirilmesi gibi kilit bir nokta Yunan karar alıcılar tarafından ihmal edilmiştir. Bu durum AB ayağında ise ödeneklerin muvaffakiyetinin tahlili hususunda verimsiz bir

yapının mevcudiyetini göstermiştir. Öte yandan fonlardan amacına uygun istifade edilmediği ve daha fazla yardım elde edebilmek adına usulsuzlüklerin yapıldığı 2004 yılı olimpiyatlarıyla gün yüzüne çıkmıştır.

Yunanistan 2001 yılında dâhil olduğu Avro alanına belirlenen kriterlerden uzak mali verilerle kabul edilmiştir. Birlik üyesi ülkelerin mali yapılarına kıyasla kökeni 1940'lı yıllara değin dayandırılabilen kendine has yapısal problemleriyle ülkenin EPB'e dâhil olması ve bunun bir getirisi olarak Yunanistan Merkez Bankası'nın manevra kabiliyetinin kısıtlanması, düşük faizle borçlanma imkânı gibi sebepler 2007 yılında yaşanan küresel krizden en çok etkilenen Avrupa ülkelerinden biri olmasının temelini oluşturmuştur.

Krizin kaynağı olarak ülkenin yapısal sorunları yadsınamaz bir gerçek olarak karşımıza çıkmakta ve literatürdeki hemen bütün çalışmalar bu hususu vurgulamaktadır. Yönetime gelen partiler tarafından mevcut problemler karşısında siyasi kaygılar sebebiyle herhangi bir aksiyon alınmamış, Avro alanına dâhil olduğu ilk yıllardan itibaren beyan edilen bilgiler üzerinde çeşitli yöntemlerle manipülasyonlar gerçekleştirilmiş, AB üyesi olmanın verdiği avantajla düşük maliyetli borçlanma imkânından faydalanılmıştır. Bu durum ödemeler dengesindeki açıkların finanse edilebilmesi ve geçmiş borçlarının geri ödemesinde kaynak sıkıntısı çekmeden temin edilebilmesini sağlamıştır. Dolayısıyla ülkenin yapısal sorunları göz ardı edilerek gerçekleşen bütünleşme süreci Yunanistan açısından yıkıcı sonuçlar doğurmuş, ülkenin düşük rekabet gücü altında sektörel dönüşümü imkânsızlaştırmış, EPB mensubiyetinin beraberinde getirdiği düşük verimlilikle birlikte tetikleyici bir unsur haline gelmiştir. Bu fotoğraf ışığında AB üyeliğinin ülke açısından kolaylaştırıcı etkisinden söz edilebileceği gibi krizin arka planında yüksek borçlanma kalemlerinin de ana kaynağını teşkil ettiği açıktır.

2009 yılında iktidarı devralan Yorgo Papandreu hükümetinin ülkenin makroekonomik göstergelerini düzeltmesiyle patlak veren kriz, her evresinde farklı değişkenlerin sürece yön verdiği iktisadi, sosyal, finansal ve siyasi boyutları

bünyesinde barındıran çok yönlü bir dinamiktir. Bu sebeple literatürde çeşitli isimlerle anılmaktadır. Çalışma kapsamında tarafların müzakere pozisyonlarında belirleyici olan etmenler ve ülke iktisadi yapısının değişimi analiz edilmiştir. Ülkenin içinde bulunduğu durumun boyutu, bütünleşmenin geleceği ve yayılma riski açısından konu önem arz etmekte olup yapılan yardımlar bu faktör göz önünde bulundurularak değerlendirilmelidir. Bir diğer ifadeyle EPB çatısı altında yer alması, krizden çıkış şansını beraberinde getirdiği söylenebilir. AB liderleri ortak gaye olan statükonun korunması ekseninde birleşmiş ve süreç içerisinde bu tavrı istikrarla sürdürmüşlerdir. Nitekim bu durum hayata geçirilen üç paketle de somutlaşmıştır.

2009 yılında bir darboğaz olarak beliren bunalım, takiben finansal piyasalar üzerinde likidite krizi şeklinde etkisini göstermiştir. Hayata geçirilen kurtarma paketleri toplumsal reaksiyonları alevlendirmiştir. AB'nin faaliyet alanı ve belirleyici konumda yer alan Almanya'nın tarihsel yaralarla ilişkilendirilmesi halk nezdinde iktidar kadar sorumluluğun bu kurumlara atfedilmesine neden olmuş, ülke siyaseti ve politikalara temasları toplumsal infial uyandırmıştır. Bu durum görüşlerin radikal gruplara meyletmesine sebebiyet vermiştir. İktidarın demokratik meşruiyetinin sorgulandığı, itimadın yitirildiği bir ortamda iktisadi politikalarını toplumsal protestolar ile yoğurarak şekillendiren SYRIZA'yı iktidara taşımış ancak iktisadi imkânsızlıklar Yunanistan tarafının pozisyonunda belirleyici niteliğini sürdürmüştür. Uluslararası alanda siyasi bir bunalımı tetikleyen süreç, AB cephesinin taleplerine yakın bir mutabakat ile neticelenmiştir. Ancak ülkenin yapısal problemlerinin boyutu her evrede kreditör kurumların taviz vermelerine sebep olmuştur. Bu bağlamda ulaşılan bulgular ışığında Yunanistan'ın kronikleşmiş iktisadi problemleriyle EPB'e katılımı, bunalımın derinleşmesine zemin oluşturduğu söylenebilir.

Vade uzatımı yapılan borçlar nedeniyle görece olarak bir rahatlama yaşansa da kriz tamamıyla atlatılabilmiş değildir. Zira ülke borçları halen üst seviyelerde seyretmekte olup ülke uluslararası piyasalarda vuku bulabilecek muhtemel risklere açık bir yapıdadır. Kırılgan ekonomik yapısı ve ülke içi hassas dengeler bağlamında konu yeniden gündeme gelebilme potansiyelini bünyesinde barındırmaktadır.

Nitekim Mitsotakis'in seçim vaatlerinde tayin edilen iktisadi yol haritasının geniş destek gördüğünün 2019 yılı seçimlerinde somutlaşması, konunun halk nezdinde halen sıcak olduğunu ispatlar niteliktedir.

Gelecekte AB düzeyinde reforme edilebilecek alanlar ve ülkece izlenen iktisadi politikalar bu çerçevede izah edilebilir. Zira vuku bulan kriz, AB bütünleşme sürecini köklü bir değişime sevk etmiştir. EPB'in yarattığı ikili idare şeklinin asli bozuklukları; Lizbon ve AB 2020 stratejileri ile tescillenerek, yeni düzenlemeler hayata geçirilmiştir. Siyasi kanadın kontrolüne tabi olan mali politikalar üzerinde kapsamlı bir denetim ve kontrol sisteminin oluşturularak belirleme ve yürütme erki üzerine birtakım kısıtlar getirilmesi, girişimin muvaffakiyetine bağlı olarak ileri bir entegrasyon seviyesi olan siyasi bütünleşmenin önünün açılmasına ortam hazırlayıcı nitelikte olacaktır. Çalışma kapsamında Yunanistan krizinin çözüm sürecine doğrudan tesiri bulunan mekanizmalar ele alınmış olup uzun vadeli düzenlemeler dâhil edilmemiştir.

Tezahür eden gelişmeler çerçevesinde 1990-2019 dönemi içerisinde Yunanistan'ın günümüz ekonomi politikalarının temelleri atılmış olup günümüz ile geleceğe dönük politikalarının değerlendirilmesi açısından "AB- Yunanistan Ekonomik İlişkileri (1990-2019)" adlı çalışma yol gösterici olacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar, Makaleler ve Raporlar

Acar, Mustafa, *Avrupa Birliği ve Türkiye Bir Ekonomik ve Siyasi Analiz*, 1. Baskı, Orion Yayınları, Ankara 2006.

Açıkmeşe, Sinem Akgül, "Avrupa Birliği'nde Genişleme", *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*", Derleyenler: Belgin Akçay ve İlke Göçmen, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.

Akalın, Cüneyt, "Monnet'in Gölgesindeki Avrupa'dan Türkiye'ye: Liberalizm- Cumhuriyetçilik Kavgası", *Avrupa Birliği Dersleri: Ekonomi- Politika-Teknoloji*, Derleyen: İrfan Kalaycı, 1. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2006.

Akçay, Belgin, "Avrupa Birliği'nin Ekonomik Kriterleri ve Türkiye*", Maliye Dergisi,* Sayı 155, Temmuz Aralık 2008.

Akçay, Belgin, "Euro Alanının Ekonomisine İlişkin Bir Değerlendirme", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 5, Sayı 2, 2006.

Akçay, Belgin, "Yunanistan Ekonomisinde Devlet Borç Krizi-Cari Açık İlişkisi", *Maliye Dergisi*, Sayı 163, Temmuz-Aralık 2012.

Akçay, Ümit - Ali Rıza Güngen, *Finansallaşma, Borç Krizi ve Çöküş Küresel Kapitalizmin Geleceği*, 2. Baskı, Nota Bene Yayınları, Ankara 2016.

Akdemir, Erhan, "Avrupa Bütünleşmesinin Tarihçesi", *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*, Derleyenler: Belgin Akçay ve İlke Göçmen, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.

Aktar, Cengiz, "Bölgesel Politikalar", *Avrupa Birliği'nin Genişleme Süreci*, Derleyen: Cengiz Aktar, İletişim Yayınları, İstanbul 2002.

Alganer, Yalçın - Çağlar Yılmaz, "Avrupa'da Birlik ve Bütünleşme Hareketleri", *Journal of Life Economics*, Cilt 3, Sayı 1, 2016.

Altınbaş, Deniz, "Avrupa Birliği'nin Başarısız Girişimi: Avrupa Yurttaşlığı", *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi,* Cilt 11, Sayı 3, 2019.

Apak, Sudi - Damla Barlas Pırıldak, "Yunanistan Ekonomik Krizi ve Etkileri'ne İlişkin Değerlendirme", *İktisadi Araştırmalar Vakfı Yıllık Dergisi,* 2015.

Aras, İlhan, "2014 Avrupa Parlamentosu Seçimleri", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 16, Sayı 1, 2017.

Arat, Tuğrul, "Türkiye'de AT Mevzuatına Uyum Çalışmaları", Avrupa Birliği El Kitabı, T.*C. Merkez Bankası Yayını*, Ankara 1995.

Ardagna, Silvia - Francesco Caselli, "The Political Economy of the Greek Debt Crisis: A Tale of Two Bailouts", *American Economic Journal: Macroeconomics*, Cilt 6, Sayı 4, Ekim 2014.

Armaoğlu, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995,* Cilt 1-2, 14. Baskı, Alkım Yayınevi, Ankara 2004.

Armstrong, Harvey, "Regional Policy", *The European Union Economics and Policies,* Derleyen: Ali M. El-Agraa, 7. Baskı, Pearson Education Limited, England 2004.

Arslantaş, Şenol - Düzgün Arslantaş, "Küçük Hayaller, Büyük Başarısızlıklar: Syriza'nın Yükselişi ve Düşüşü", *Amme İdaresi Dergisi*, Cilt 52, Sayı 4, Aralık 2019.

Atakişi, Ahmet - Oumou Mecmet, "SYRIZA Hükümetinin Yunanistan Krizine Karşı Almış Olduğu Önlemler", *Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 1, 2018.

Atik, Hayriye, "Avrupa Topluluğu'nun Tek Pazar Hedefi", *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1993.

Avrupa Birliği Ansiklopedisi Cilt I-2, Derleyen: Desmond Dinan, Çeviren: Hale Akay, Kitap Yayınevi, İstanbul 2005.

Axt, Heinz-Jürgen "Greece not Competitive in Spite of European Subsides: The EU must Rething its Cohesion Policy", *Beyond "Absorption": The Impact of EU Structural Funds on Greece,* Derleyenler: Panagiotis Liargovas, Sotiris Petropoulos, Nikolaos Tzifakis, Asteris Huliaras, Konrad- Aderauer- Stiftung, Berlin 2015.

Aybars, Ayşe İdil, "Sosyal Politika", *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*", Derleyenler: Belgin Akçay ve İlke Göçmen, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.

Bastasin, Carlo, *Saving Europe: How National Politics Destroyed the Euro*, Brookings Institution Press, Washington D.C. 2012.

Beckmann, Sebastian, "American Aid To Greece: The Marshall Plan as a Model for Development Aid", *American University's Clocks and Clouds*, Sayı 1, Yaz 2012.

Begaj, Jonida, "AB'ye Katılımı Hazırlayan Ortaklık Anlaşmalarının Tarihi ve Siyasi Süreç Kapsamında Şekillenmesi ve AB Üyeliği Üzerindeki Etkisi", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi,* Cilt 15, No 1, 2016.

Bieling, Hans-Jurgen, "European Financial Capitalism and the Politics of (De-) financialization", *Competition and Change*, Cilt 17, Sayı 3, Ağustos 2013.

Bieling, Hans-Jurgen, "European Governance: On the Relationship Between Democratic and Non-Democratic Deliberation Within the European Multi-level System", *World Politicial Science Review*, Cilt 8, Sayı 1, 2012.

Bilgili, Emine, "Türkiye'nin Üyeliğinin Avrupa Birliği Bütçesine Muhtemel Etkisi", *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 15, Sayı 2, 2006.

Bilici, Nurettin, "AB'nde Mali Yardım Kavgası Türkiye'de Başka Kavgalar", *Asomedya*, Nisan 2002.

Bilici, Nurettin, *Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Türkiye*, 1. Baskı, Akçağ Yayınları, Ankara, 1997.

Bilici, Nurettin, *Türkiye- Avrupa Birliği İlişkileri (Genel Bilgiler, İktisadi Mali Konular, Vergilendirme),* 2. Baskı, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005.

Bistis, George "From Karamanlis to Tsipras: The Greek Debt Crisis Through Historical and Political Perspectives", *Mediterranean Quarterly*, Cilt 27, Sayı 1, 2016.

Blanchard, Olivier - Gian Maria Milesi-Ferretti, "(Why) Should Current Account Balances be Reduced&Guest", *IMF Economic Review,* Cilt 60, Sayı 1, 2012.

Bozkurt, Veysel, *Avrupa Birliği ve Türkiye: Siyasal Kurumlar, Çıkar Grupları, Kamuoyu ve Ortaklık Belgeleri,* 2. Baskı, Vipaş Yayıncılık, Bursa 2001.

Buçukcu, Öner, "Pragmatizmin Sol Hâli: SYRIZA", *Umran Dergisi*, Sayı 247, Mart 2015.

Caminal, Rodrigo Olivares, "The EU Architecture to Avert a Sovereign Debt Crisis" *OECD Journal:Financial Market Trends*, Cilt 2011, Sayı 2, 2011.

Can, Ergüder -Dilek Akdenizli Kocagül, *Avrupa Birliği'nde Bölgesel Politikanın Gelişimi ve Yapısal Fonlar*, 1. Baskı, TEPAV, Ankara 2008.

Candilis, Wray O., *The Economy of Greece 1944-66, Efforts for Stability and Development,* Praeger Special Studies in International Economics and Development, New York 1968.

Cerrah, Ufuk, *Avrupa Birliği'nin Yeniden İnşası*, 1. Baskı, Hitabevi Yayınları, İstanbul 2018.

Cihangir, Çiğdem Kılıçoğlu, "Modern Yunanistan'ın Karanlık Çağı: Albaylar Cuntası 1967-1974", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Sayı 37, 2016.

Clogg, Richard, *Modern Yunanistan Tarihi,* 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2007.

Clogg, Richard, *Parties and Elections in Greece The Search for Legitimacy*, 1. Baskı, Duke University Press, İngiltere 1987.

Clogg, Richard, *Yunanistan'ın Kısa Tarihi*, Çeviri: Dilek Şendil, Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi, İstanbul 2015.

Close, David H., *Greece Since 1945 Politicis, Economy and Society*, 1. Baskı, Pearson Longman, New York 2002.

Commission of the European Communities, *Eleventh Financial Report on the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund 1981 Guarantee Sectian and Food aid Financing 82/439*, 1982.

Commission of the European Communities, *Eleventh Financial Report on the European Agricultural Guidance and Guarantee Fund 1981 Guidance Section 82/446.*

Coufoudakis, Van, "Greek Foreign Policy Since 1974: Quest for Independence", *Journal of Modern Greek Studies,* Cilt 6, Sayı 1, 1988.

Cox, Aidan - Jenny Chapman, *The European Community External Cooperation Programmes, Policies, Management and Distribution,* Overseas Development Institute, London 1999.

Crampton, R.J., *The Balkans Since The Second World War*, 1. Baskı, Longman, İngiltere 2002.

Çakaş, Caner Övsan, "Euro Krizinin Nedenleri ve Sonuçları Üzerine Bir İnceleme", *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1, 2019.

Çetinkaya, Y. Doğan, "2008 Sonrası İsyanlar Üzerine", *Toplumsal Hareketler Tarih, Teori ve Deneyim*, Derleyen: Y. Doğan Çetinkaya, 2. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2014.

Çetinkaya, Y. Doğan, "Yunanistan'da Toplumsal Hareketler ve Kolektif Deneyimler (2009-2015): Sosyal Mutfaklar, Sosyal Klinikler ve Zaman Bankaları", *Birikim Dergisi,* Sayı 321, Ocak 2016.

Çınar, Sema, "Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Katılma Kriterleri Açısından Yunanistan, İspanya ve Portekiz ile Karşılaştırması", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 4, Sayı2, Bahar 2005.

Çınar, Yusuf, "Modernleşme ve Bağımlılık Teorisi Ekseninde Marshall Yardımı ve Türkiye", *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 16, Sayı 2, Haziran 2018.

Dağdelen, İlhan, "Avrupa Bütünleşme Sürecinde Yunanistan'ın Borç Krizi", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi,* Cilt 10, Sayı 2, 2011.

Danopoulos, Constantine P. - Cynthia Watson, *The Political Role of the Military An International Handbook*, Greenwood Press, London 1996.

Douzinas, Costas, *Krizde Felsefe ve Direniş Yunanistan ve Avrupa'nın Geleceği*, Çeviren: Tulga Buğra Işık, Metis Yayınları, İstanbul 2013.

Durusoy, Serap - Ömür Şamiloğlu, "AB'nin Zayıf Ekonomik Halkası Yunanistan'ın Ekonomik Krizi Dinecek mi?", *Alternatif Politika Dergisi*, Cilt 4, Sayı 1, Şubat 2012.

ECB, *Monthly Bulletin The European Stability Mechanism*, Temmuz 2011.

Efe, Haydar - Funda Kemahlı- Erdal Demirci, "Avrupa Birliği'nde Bölgeler Arası Gelişmişlik Farklarının Azaltılması Sorunu ve Birliğin Bölgesel Politikası", *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, Sayı 38, 2018.

Erdal, Leman - Selçuk Çolakoğlu, "Siyasi Kriterler Açısından Yunanistan, Polonya ve Türkiye'nin AB Üyelik Sürecinin Değerlendirilmesi", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi,* Cilt 2, Sayı 2, 2007.

Erdem, Ekrem – Tekin Akdemir - M. Fatih İlgün, "Borç Krizi ve Merkez Bankası Bağımsızlığı İlişkisi: Parasal Birliğe Dâhil Ülkelere Yönelik Panel Veri Analizi", *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 10, Yıl 10, Sayı 1, 2014.

Erdoğan, Seven, "Avrupa Birliği ve Krizler: Tarihi ve Güncel Krizler Üzerine Bir Değerlendirme", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 75, Sayı 2, 2020.

Erdönmez, Pelin Ataman, "Küresel Kriz ve Ülkeler Tarafından Alınan Önlemler Kronolojisi", *Bankacılar Dergisi*, Sayı 68, Mart 2009.

Eren, Mesut- Aziz Murat Hatipağaoğlu, "Balkan Ülkelerinin Avrupa Birliği'ne Ekonomik Entegrasyonu ve Türkiye ile Karşılaştırılması", Yeni Türkiye Rumeli Balkanlar Özel Sayısı –V, Yıl 21, Sayı 70, Mart-Haziran 2015.

Erhan, Çağrı -Tuğrul Arat, "AET'yle İlişkiler", *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt I, Derleyen: Baskın Oran, 18. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2013.

Erhan, Çağrı, "Ortaya Çıkışı ve Uygulanışıyla Marshall Planı", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi,* Cilt 51, 1996.

Ertem, Barış, "Türkiye-ABD İlişkilerinde Truman Doktrini ve Marshall Planı", *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Cilt 12, Sayı 21, Haziran 2009.

Eser, Levent Yahya - Mehmet Ela, "Avrupa Borç Krizi: Nasıl, Neden ve Nereye?", *Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi İİBF Dergisi,* Cilt 10, Sayı 1, Nisan 2015.

European Court of Auditors, The Commission's İntervention in the Greek Financial Crisis Special Report No:17/2017.

European Monetary Institute, *Convergence Report*, March 1998.

Fırat, Melek, "Yunanistan'la İlişkiler", *Türk Dış Politikası Kurtuluş Savaşından Bugüne Olgular, Belgeler, Yorumlar*, Cilt I, Derleyen: Baskın Oran, 18. Baskı, İletişim Yayınları, İstanbul 2013.

Freris, A.F., *The Greek Economy in the Twentieth Century,* Croom Helm, Londra 1988.

Gemenis, Kostas, "The 2010 Regional Elections in Greece: Voting for Regional Governance or Protesting the IMF?", *Regional & Federal Studies*, Cilt 22, Sayı 1, 2012.

Göçmen, İlke, "İç Pazar", *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*", Derleyenler: Belgin Akçay ve İlke Göçmen, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.

Görenel, Zeki İlker, "Avrupa Para Birliği'nin Sorunlu Dinamikleri ve Yunanistan Borç Krizi", *İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi,* Cilt 2, Sayı 2, Ekim 2015.

Güler, Begüm Şeren - Ferhat Çamlıca, "Avrupa Birliğinde Ekonomik ve Parasal Krize Karşı Alınan Önlemler", *Avrupa'yı Saran Kriz (Avro Bölgesi),* Derleyen: Belgin Akçay, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2013.

Günay, Ayşe - Ahmet Özen, "Avrupa Birliği'nde Mali Disiplinin Sağlanmasına Yönelik Maastricht Kriterlerinin Anayasal İktisat Perspektifinden Değerlendirilmesi", *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,* Cilt 4, Sayı 2, 2002.

Günaydın, Gökhan, "Türkiye Tarım Politikalarında 'Yapısal Uyum': 2000'li Yıllar", *Mülkiye Dergisi*, Cilt 33, Sayı 262, 2009.

Güneş, Ahmet M., "Avrupa Birliği'nin Temel Değerleri Üzerine", *TBB Dergisi,* 2016.

Güngen, Ali Rıza, "Devletin Finansallaşması: Avro Bölgesi Krizi ve Yunanistan Örneği", *Atılım Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 3, Sayı 1-2, Mayıs Kasım 2013.

Gürel, Şükrü Sina, *Tarihsel Boyut İçinde Türk Yunan İlişkileri 1821-1993,* Ümit Yayıncılık, Ankara 1993.

Harrop, Jeffrey, *Structural Funding and Employment in the European Union*, Edward Elgar Publishing Limited, İngiltere 1996.

Haydar Efe- Funda Kemahlı- Erdal Demirci, "Avrupa Birliği'nde Bölgeler Arası Gelişmişlik Farklarının Azaltılması Sorunu ve Birliğin Bölgesel Politikası", *Akdeniz İ.İ.B.F. Dergisi*, Sayı 38, 2018.

IMF, *Greece: Fourth Review Under the Stand-By Arrangement and Request for Modification and Waiver of Applicability of Criteria*, Country Report No. 11/175, Temmuz 2011.

IMF, *Greece: Staff Report on Request for Stand-By Arrangement,* Country Report No. 10/110, Mayıs 2010.

İnan, Alpan, "Avrupa Birliği Ekonomik Yaklaşımı: Lizbon Stratejisi ve Maastricht Kriterleri", *Bankacılar Dergisi*, Sayı 52, 2005.

İnat, Kemal, "Avrupa Politik İşbirliği'nin Doğuşu", *Avrupa Birliği Üzerine Notlar,* Derleyen: Oğuz Kaymakçı, 1. Baskı, Nobel Yayın Dağıtım, Ankara 2005.

Kara, M. Akif - Seyhan Taş, "Avrupa Birliği'nde Bölgesel Dengesizlikler ve bu Dengesizlikleri Gidermeye Yönelik Ekonomik Politikaların Analizi", *Marmara Avrupa Araştırmaları Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, 2013.

Karaaslan, Ahmet - Abdullah Burhan Bahçe, "Yunanistan'ın Ekonomik, Hukuki, Siyasi Yapısı ve Yunanistan Vergi Sisteminin Değerlendirilmesi", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı 19, 2007.

Karacan, Rıdvan - Ersin Uğurkan, "Avrupa Birliği Ekonomik Entegrasyon Sürecinde Ortaya Çıkan Problemlerin Yunanistan Örneği Bağlamında Değerlendirilmesi", *International Journal of Social Sciences and Education Research,* Cilt 1, Sayı 1, 2015.

Karagöl, Erdal Tanas - Salihe Kaya, "Yunanistan Kurtulacak mı?", *SETA Perspektif*, Sayı 108, Temmuz 2015.

Karamouzi, Erini, "A Strategy for Greece:Democratization and European Integration, 1974-1975", *Cahiers de la Mediterranee,* 2015.

Karluk, Rıdvan, *Avrupa Birliği: Kuruluşu, Gelişmesi, Genişlemesi ve Kurumları*, Beta Basım Yayın, İstanbul 1996.

Kassimeris, Christos, *Greece And The American Embrace: Greek Foreign Policy Towards Turkey, The US And The Western Alliance,* Tauris Academic Studies Yayınları, Nju Jork, 2010.

Kıraç, Selda -Buket İlhan, "Avrupa Birliği Oluşum Süreci ve Ortak Politikalar", *Milli Eğitim Dergisi*, Sayı 188, Güz 2010.

Kırlıdökme, Utku, "Yunanistan'da Uluslararası İlişkiler Kuramlarının Dış Politika Olaylarına Uygulanması", *Trakya Üniversitesi Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi,* Cilt 2, Sayı 2, Aralık 2013.

Kırlıdökme, Utku, "Yunanistan'ın Türkiye Algısı Çerçevesinde Oluşan Balkan Politikası", *Avrasya Etüdleri,* Sayı 50, 2016/2.

Kızıldere, Celal - Önder Büberkökü, "Yunanistan Borç Krizi Üzerine Bir Değerlendirme", *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi,* Sayı 40, 2017.

Kibritçioğlu, Aykut, "Avro Bölgesi Ülkelerindeki Güncel Borç Krizi", *İktisat ve Toplum Dergisi*, Sayı 10, 2011.

Klapsis, Antonis, "In the Shadow of Grexit: A Short of Long (and Failed) Negotiations, January- July 2015", *Romanian Journal of European Affairs,* Cilt 15, Sayı 4, Aralık 2015.

Koçak, Süleyman Yaman, *Avrupa Birliği'nde Yapısal Fonların Bölgesel Kalkınmaya Etkisi: İrlanda, İspanya ve Yunanistan Örnekleri*, Promat Basın Yayın, İstanbul 2005.

Kofas, Jon, "The Greek Economy", *Background to Contemporary Greece,* Derleyenler: Marion Sarafis ve Martin Eve, 1. Baskı, Merlin Press, London 1990.

Kompsopoulos, Jannis - Jannis Chasloglou, "The Collapse and Transformation of the Greek Party System", *Socialism and Democracy*, Cilt 28, Sayı 1, 2014.

Köse, Yaşar - Hakan Karabacak, "Yunanistan Ekonomik Krizi: Nedenleri, Etkileri ve Alınan Tedbirlere İlişkin Bir Değerlendirme", *Maliye Dergisi*, Sayı 160, Haziran 2011.

Kösecik, Muhammet - S. Yaman Koçak, "Avrupa Birliği Bölgesel Politikası ve Yapısal Fonlar", *Kentsel Ekonomik Araştırmalar Sempozyumu*, Cilt II, Derleyenler: Metin Özarslan, Hüseyin Özgür, Muhammet Kösecik, S. Evinç Torlak, DPT PAÜ, 2004.

Lane, Philipe, "The European Sovereign Debt Crisis", *Journal of Economic Perspectives*, Cilt 26, Sayı 3, 2012.

Lim, Darren J. - Michaliz Moutselos- Michael McKenna, "Puzzled Out? The Unsurprising Outcomes of the Greek Bailout Negotiations", *Journal of European Public Policy*, Cilt 26, Sayı 3, 2019.

Loughlin, John, "Regional Policy in the European Union*", New Challenges to the European Union: Policies and Policy-Making,* Derleyenler: Stavridis Stelios, Mossialos Elias, Morgan Rogar, Machin Howard, Dartmouth Publichin Company, İngiltere 1997.

Malgorzata, Lorencka - Aravantinou Leonidi Giulia, "Syriza in Power (2015-2019): A Review of Selected", *Political Preferences*, Sayı 24, 2019.

Marioulas, Julian, "The Greek Left", *From Revolution to Coalition- Radical Left Parties in Europe 2,* Derleyenler: Birgit Daiber, Cornelia Hildebrandt, Anna Striethorst, Manuskripte Rosa Luxemburg Stiftung, Berlin 2012.

Markantonatou, Maria - Geoff Kennedy, "Enduring Austerity Memoranda Politics and Its Impact on Labour in Greece", *Confronting Crisis and Precariousness Organized Labour and Social Unrest in the European Union,* Derleyenler: Stefan Schmalz ve Brandon Sommer, Rowman and Littlefield, London 2019.

Markantonatou, Maria, "The Social Consequences of the Financial Crisis in Greece: Recession, Insecurity and Welfare Deregulation", *International Journal of Anthropology*, Cilt 27, Sayı 3, 2012.

Martin, Carmela - Jose Antonio Herce- Simon Sosvilla Rivero- Francisco J. Velazquez*, European Union Enlatgement Effects on the Spanish Economy,* La Caixa, Barcelona 2002.

McCormick, John, *Avrupa Birliği Siyaseti*, Çeviri: Doğancan Özsel, 1. Baskı, Adres Yayınları, Ankara 2015.

McGiffen, Steve, "Bloodless Coup d'Etat: The European Union's Response to the Eurozone Crisis" *Socialism and Democracy*, Cilt 25, Sayı 2, 2011.

Meriç, Metin - Emre Atsan, "Gelişmiş Ülkelerde ve Avrupa Birliği'nde Borç Krizinin Etkileri ve Çözüm Yolları", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 3, 2013.

Michalis Nikiforos- Dimitri B. Papadimitriou- Gennaro Zezza, "The Greek Public Debt Problem", *Nova Economia,* Sayı 25, 2015.

Moschella, Manuela, "Negotiating Greece. Layering, İnsulation and the Desing of Adjustment Programs in the Eurozone", *Review of International Politicial Economy,* Cilt 23, Sayı 5, 2016.

Moschonas, Gerassimos, "A New Left in Greece PASOK's Fall and SYRIZA's Rise", *Dissent,* 2013.

Moschonas, Gerassimos, "A New Left in Greece PASOK's Fall and SYRIZA's Rise", *Dissent,* 2013.

Moschonas, Gerassimos, "The Greek Debt Crisis and PASOK: Lessons for European Social Democracy", *Next Left: For a Connecting Progressive Agenda,*

Derleyenler: Ernst Stetter, Karl Duffek, Ania Skrzypek, Foundation for European Progressive Studies, Poland 2015.

Moussis, Nicholas, *Avrupa Birliği Politikalarına Giriş Rehberi*, Çeviri: Ahmet Fethi, 1. Baskı, Mega Press Yayınları, İstanbul 2004.

Nikolaos Stelya, "Yunanistan'da SYRIZA'nın Yeni Zaferi: Çipras için Esas Zorluk Şimdi Başlıyor", *SETA Perspektif*, Sayı 114, Ekim 2015.

Odabaş, Hakkı - Ercan Bahtiyar, "Euro Bölgesi ve Mali İstikrarsızlık: Yeni Avrupa İstikrar Mekanizması Başarılı Olacak mı?", *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, Cilt 3, Sayı 2, 2011.

Oktayer, Nagihan, "The Changing Structure of Structural Funds in the European Union", *Marmara Kournal of European Studies*, Cilt 15, Sayı 1, 2007.

Olivares, Rodrigo - Caminal, "The EU Architecture to Averta a Sovereign Debt Crisis", *OECD Journal:Financial Market Trends*, Cilt 2011, Sayı 2, 2011.

Öz, Gamze Aşçıoğlu, "Rekabet Hukuku ve Politikası", *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*", Derleyenler: Belgin Akçay ve İlke Göçmen, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.

Özdemir, Esin, "Avrupa Birliği Bölgesel Politikası ve Genişleme", *Ekonomik Forum Dergisi*, 2007.

Özdeşer, Hüseyin, "Avrupa Merkez Bankası'nın (AMB) Euro Yönetimindeki Etkinlik Sorununun Analizi", *Celal Bayar Üniversitesi İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, Cilt 22, Sayı 2, 2015.

Özgür, Hüseyin - Bekir Parlak, *Avrupa Perspektifinde Yerel Yönetimler*, Alfa Aktüel, İstanbul 2006.

Öztürk, İbrahim Hakkı, " 'Dünyanın En Dinamik ve En Rekabetçi Bilgi Ekonomisi' Olmak ya da Olamamak: Avrupa Birliği Lizbon Stratejisi ve Eğitim Boyutu", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, Yaz 2008.

Pagoulatos, George, *Greece's New Political Economy State, Finance and Growth from Postwar to EMU*, 1. Baskı, Palgrave Macmillan, 2003.

Panagiotarea, Eleni, *Greece in the Euro Economy Delinguency or System Failure?*, ECPR Press, İngiltere 2013.

Papandreu, Andreas G., *Namlunun Ucundaki Demokrasi*, Çevirenler: Semih Koray ve Mehmet Emin Yıldırım, 2. Baskı, Bilgi Yayınevi, İstanbul 1988.

Pesmazoglu, J., "Greek Economy Since 1967", *Greece Under Military Rule*, Derleyenler: R. Clogg- G. Yannopoulos, Secker and Warburg, Londra 1972.

Ratajczak, Anna, "Greece Under SYRIZA Government and the European Union", *Rocznik Integracjı Europejskiej*, Sayı 12, 2018.

Rose, Richard, "Referendum Challenges to the EU's Policy Legitimacy- and How the Responds", *Journal of European Public Policy*, Cilt 26, Sayı 2, 2019.

Salines, Marion –Gabriel Glockler- Zbigniew Truchlewski, "Existential Crisis, Incremental Response: The Eurozone's Dual Institutional Evolution 2007-2011", *Journal of European Public Policy,* 2012.

Saraçoğlu, Tevfik, "Türkiye- Avrupa Ekonomik Topluluğu İlişkileri", *Marmara Üniversitesi Avrupa Topluluğu Enstitüsü Avrupa Araştırmaları Dergisi,* Cilt 1, Sayı 2, 2015.

Schmidt, Vivien A., "The Eurozone Crisis: A Crisis of Politics, Not Just Economics", *The International Spectator: Italian Journal of International Affairs*, Cilt 48, Sayı 3, 2013.

Sencer, Asena, *A.E.T.- Yunanistan Ortaklık Anlaşması (Sistematik İzah)*, T.C. Dışişleri Bakanlığı Yayınları, Ankara 1966.

Sevilay Kahraman, "Avrupa Bütünleşmesi Kuramları:1980 Sonrası", *Avrupa Birliği Tarihçe, Teoriler, Kurumlar ve Politikalar*", Derleyenler: Belgin Akçay ve İlke Göçmen, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2012.

Soylu, Ali, " 'AB 2020' ve 'Vizyon 2023' Stratejilerinde İnovasyon Hedeflerinin Karşılaştırılması, *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 14, 2011/2.

Sönmez, Pınar Dilan "Umudun Çocuklarından Avrupa Sosyalizmine: Syriza'nın Büyük Zaferi", *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt 70, Sayı 1, 2015.

Sönmezoğlu, Faruk, *Uluslararası İlişkilere Giriş*, 3. Baskı, Der Yayınları, İstanbul 2009.

Spourdalakis, Michalis, "Left Strategy in the Greek Cauldron: Explaining Syriza's Success", *Socialist Register 2013: The Question of Strategy*, Derleyenler: Leo Panitch, Greg Albo ve Vivek Chibber, Merlin Press, Londra 2012.

Stathis Kouvelakis, "The Greek Cauldron", *New Left Review*, Sayı 72, Kasım- Aralık 2011.

Sygkelos, Yannis, "A Critical Analysis of the Greek Referendum of July 2015", *Contemporary Southeastern Europe,* Cilt 2, Sayı 2, 2015.

Şen, Faruk, *Ege'nin İki Yakasında Ekonomi,* Çeviren: Ayşe Oya, 1. Baskı, Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara 1987.

Tayfur, M. Fatih, "Yunanistan ve İspanya'nın Avrupalılaşma Serüveni ve Türkiye: İki Nikâh Bir Cenaze", *Türkiye ve Avrupa*, Düzenleyen: Atila Eralp, İmge Kitabevi Yayıncılık, 1. Baskı, 1997.

Tayfur, M. Fatih, "Yunanistan'ın Mali-Finansal Krizi: Tarih Kaç Kez Tekerrür Eder?", *Mülkiye Dergisi,* Cilt 36, Sayı 274, 2012.

Tekeli, İlhan - Selim İlkin, *Türkiye ve Avrupa Topluluğu- Ulus Devletini Aşma Çabasındaki Avrupa'ya Türkiye'nin Yaklaşımı*, Cilt 1, Ümit Yayıncılık, Ankara 1993.

Teperoglou, Eftichia - Emmanouil Tsatsanis- Elias Nicolacopoulos, "Habituating to the New Normal in a Post-Earthquake Party System: The 2014 European Election in Greece", *South European Society and Politics*, Cilt 20, Sayı 3, 2015.

Teperoglou, Eftichia - Emmanouil Tsatsanis, "Dealinment, De-legitimation and the Implosion of the Two- Party System in Greece: The Eartquake Election of 6 May 2012", *Journal of Elections, Public Opinion and Parties*, Cilt 24, Sayı 2, 2014.

Thermos, Elias, "Conflict and Prospects in Greek Politics", *East European Quarterly,* 1974.

Tsakatika, Myrto - Costas Eleftheriou, "The Radical Left's Turn Towards Civil Society in Greece: One Strategy, Two Paths", *South European Society and Politics*, Cilt 18, Sayı 1, 2013.

Tsakatika, Myrto, "Syriza's Electoral Rise in Greece: Protest, Trust and the Art of Political Manipulation", *South European Society and Politics,* 2016.

Tsatsanis, Emmanouil - Eftichia Teperoglou, "Realignment Under Stress: The July 2015 Referendum and the September Parliamentary Election in Greece", *South European Society and Politics*, Cilt 21, Sayı 4, 2016.

Tsoukalis, Loukas, "Greece in the Euro Area: Odd Man Out, or Precursor of Things to Come?", *Resolving The European Debt Crisis,* Derleyenler: William R.

Cline ve Guntram B. Wolff, Peterson Institute For International Economics, Washington 2012.

Turgan, Erdem, "2008 Krizinin Avrupa Birliği Ülkelerine Etkisi ve Krizleri Önlemeye Yönelik Geliştirilen Mekanizmalar", *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 13, Sayı 1, Bahar 2013.

Turhan, Aydın, "Avrupa Birliği Gelişim Sürecinde İnsan Hakları", *Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi*, Sayı 9, Haziran 2017.

Ünay, Sadık - Hatice Karahan - Nurullah Gür - Şerif Direk, *Yunanistan Krizinin Anatomisi*, 1. Baskı, SETA, İstanbul 2016.

Vasilopoulou, Sofia - Daphne Halikiopoulou, "In the Shadow of Grexit: The Greek Election of 17 June 2012", *South European Society and Politics*, Cilt 18, Sayı 4, 2013.

Verney, Susannah - Anna Bosco, "Living Parallel Lives: Italy and Greece in Age of Austerity", *South European Society and Politics*, Cilt 18, Sayı 4, 2013.

Verney, Susannah, " 'Broken and Can't be Fixed': The Impact of the Economic Crisis on the Greek Party System", *The International Spectator: Italian Journal of International Affairs*, Cilt 49, Sayı 1, 2012.

Wolf, Reinhard, "Debt, Dignity and Defiance: Why Greece Went to the Brink", *Review of International Political Economy*, Cilt 25, 2018.

Yavuz, Ali - Ceyda Şataf- Serap Gül, "Avrupa'da Borç Krizi ve Çözüm Arayışları", *Afyon Kocatepe Üniversitesi İİBF Dergisi,* Cilt 15, Sayı 2, 2013.

Yıldız, Habib - Fatih Yardımcıoğlu, "Türkiye'ye Yönelik Avrupa Birliği Mali Yardımları ve Aday Ülkelerle Karşılaştırılması", *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt 6, Sayı 2, 2005.

Yılmaz, Derya, "Para Birliği Uygulamaları ve Avrupa Ekonomik ve Parasal Birliği için Dersler", *Business and Economics Research Journal*, Cilt 11, Sayı 1, 2020.

Yiğit, Dilek, "Küresel Ekonomik Kriz Öncesi ve Krizin Etkileri ile Mücadele Sürecinde Avrupa Birliği'nde Ekonomi Yönetimi", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, Cilt 11, Sayı 1, 2012.

Tezler

Akad, İpek, *AB Bölgesel Yardımlarının Üye Ülkelerin Kalkınmışlık Düzeylerine Etkisi: İrlanda-Yunanistan Örnekleri,* (Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Avrupa Birliği Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir 2005.

Arslantaş, Şenol, *Avrupa'da Değişen Siyasal Paradigma Çerçevesinde Yeni Sol Reformist Partiler: Yunanistan, Fransa ve Almanya Örnekleri*, (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı, Basılmamış Doktora Tezi), İstanbul 2019.

Çetiner, Mustafa, *Yunanistan'ın Avrupa Ekonomik Topluluğu'na Üyeliği ve Türkiye'deki Yansımaları*, (Ankara Üniversitesi, Türk İnkılâp Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2015.

Gürzel, Günay Aylin, *Greece's Accession To The EU And Its Integration Process,*(Bilkent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara 2004.

Serdar, Ahmet, *AB Üyeliği'nin Yunanistan Ekonomisine Etkileri ve Türkiye'nin Üyeliği Bakımından Bir Değerlendirme*, (Uludağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi), Bursa 2008.

Yeğen, İkbal, *AB Mali Yardımları ve AB'nin Yeni Üye Ülkeleriyle Türkiye Üzerine Ampirik Bir İnceleme*, (Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Anabilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Isparta 2009.

İnternet

Access to European Union Law, *Councıl Regulation (EU) No 407/2010,* https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?qid=1484663483987&uri=CELEX:32010R0407.

Alice Tidey, "Greek Elections: Conservatives win Power From Syriza", *https://www.euronews.com/2019/07/07/watch-live-greece-elects-2019-is-this-the-end-of-the-line-for-tsipras-and-syriza*.

Alp Kayserilioğlu, "Kapitalizm, Avrupa Birliği ve Syriza İktidarı", *https://sendika63.org/2015/03/kapitalizm-avrupa-birligi-ve-syriza-iktidari-alp-kayserilioglu-253034/#_ftnref49*.

Antonia Molloy, "Greece Elections: Euro Falls to 11-Year-Low as Anti-Austerity Party SYRIZA Sweeps to Victory", *https://www.independent.co.uk/news/business/news/greece-elections-euro-falls-to-11-year-low-as-anti-austerity-party-syriza-sweeps-to-victory-10002011.html*.

Archive of European İntegration, *Council of the European General Secretariat Press Release 1191/80(Presse 182),* http://aei.pitt.edu/4200/1/4200.pdf.

Archive of European İntegration, *Greece and The European Community,* http://aei.pitt.edu/960/1/enlargement_greece.pdf.

Archive of European İntegration, *Greek Memorandum Position of the Greek Government on Greece's Relations with the Europena Communities 22 March 1982,* http://aei.pitt.edu/1790/1/Greek_memo_1982.pdf.

Archive of European İntegration, *Meetings and Press Relases November 1985,* http://aei.pitt.edu/3640/1/3640.pdf.

Archive of European İntegration, *Second Progress Report on Economic and Social Cohesion,* http://aei.pitt.edu/42146/1/com(2003)34_en.pdf.

Archive of European İntegration, *Signature of The Treaty of Accession Between Greece and the Community,* http://aei.pitt.edu/30873/1/P_50_79.pdf.

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, *Enerji,* https://www.avrupa.info.tr/tr/enerji-57.

Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu, *Tarım,* https://www.avrupa.info.tr/tr/tarim-ve-kirsal-kalkinma-113.

BBC Türkçe, *Alman Bakanlar Yunanistan'a Yardım Paketini Onayladı,* https://www.bbc.com/turkce/haberler/2010/05/100503_germancabinet.

BBC Türkçe, *Euro Ülkeleri Yunanistan'a Destekte Anlaştı,* https://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2010/03/100326_eu_deal.

BBC Türkçe, *Karamanlis "Erken Seçim" Dedi,* https://www.bbc.com/turkce/haberler/2009/09/090903_greece_election.

BBC Türkçe, *Merkel ve Sarkoz: Yunanistan'ın Arkasındayız*, https://www.bbc.com/turkce/haberler/2011/06/110617_greece_eu.

BBC Türkçe, *Papadimos Yemin Töreniyle Görevi Devraldı,* https://www.bbc.com//turkce/haberler/2011/11/111111_greece_update.

BBC Türkçe, *Papandreu: IMF'ye Başvurabiliriz*, https://www.bbc.com/turkce/ekonomi/2010/03/100318_greece_imf.

BBC, *Greek General Election: Five Things that Swung the Vote*, https://www.bbc.com/news/world-europe-48859282.

BBC, *Tsipras İstifa Etti Yunanistan Erken Seçime Gidiyor,* https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/08/150820_yunanistan_erken_secim.

BBC, *Yunanistan'ın Bütçe Açığı 184 Milyar Euro*, http://www.bbc.co.uk/turkish/europe/story/2004/09/040912_greece_economy.shtml.

Büşra Çatır, "Yunanistan'da Sular Durulmuyor: Üçüncü Kurtarma Paketi, Siyasi Kriz ve Erken Seçim", *https://www.ikv.org.tr/images/files/Yunanistanda_Sular_Durulmuyor_150.pdf*.

CNN Türk, *Yunanistan'da Herkes Krizi Konuşuyor*, https://www.cnnturk.com/2009/ekonomi/dunya/12/15/yunanistanda.herkes.krizi.konusuyor/555548.0/index.html.

Commission of the European Communities, *Commission Report Annual Report of the Cohosion Fund*, http://aei.pitt.edu/42076/1/1999.COM_(2000)_822_final.pdf.

Costas Eleftheriou, "Factionalism and Radical Politics in Synaspismos", http://www.lse.ac.uk/europeanInstitute/research/hellenicObservatory/pdf/4th_%20Symposium/PAPERS_PPS/POLITICAL%20PARTIES%20II/ELEFTHERIOU.pdf.

CVCE, *Second Enlargement: Greece*, https://www.cvce.eu/en/education/unit-content/-/unit/02bb76df-d066-4c08-a58a-d4686a3e68ff/4a6854b3-62e2-4e41-aba6-9ccf2cf5a859.

CVCE, *The Accession of Greece*, https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/61a2a7a5-39a9-4b06-91f8-69ae77b41515/publishable_en.pdf.

Damla Cihangir, "Yunanistan-AB İlişkileri: Yunanistan Avrupa Birliği'nin 'Şımarık Çocuğu' Olmaya Devam Mı Ediyor?", *https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/yunanistan-ab_simarik_cocuk.pdf*.

DPT, *Avrupa Birliği Bütçesi-Fonları ve Türkiye'nin Tam Üyeliği*, http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birligi_Butcesi_Fonlari_ve_Turkiyenin_Tam_Uyeligi.pdf.

DPT, *Avrupa Ekonomik Topluluğu Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/04_Avrupa-Ekonomik-Toplulu%C4%9Fu.pdf.

European Commision: Economic Policy Committee (AWG) and Directorate-General for Economic and Financial Affairs, *Pension Schemes and Pension Projections in the EU-27 Member States 2008 -2060,* https://ec.europa.eu/economy_finance/publications/pages/publication16034_en.pdf.

European Commission, *Balance of Payments (BOP) Assistance,* https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes/balance-payments-bop-assistance_en#legal-basis.

European Commission, *Cohesion Policy and Greece,* https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/information/cohesion-policy-achievement-and-future-investment/factsheet/greece_en.pdf.

European Commission, *Common Agricultural Policy Funds*, https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/financing-cap/cap-funds_en.

European Commission, *European Financial Stabilisation Mechanism(EFSM),* https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes/european-financial-stabilisation-mechanism-efsm_en.

European Commission, *First Programme for Greece,* https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/which-eu-countries-have-received-assistance/financial-assistance-greece_en#first-programme-for-greece.

European Commission, *Loan Programmes*, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/loan-programmes_en.

European Commission, *Second Programme for Greece*, https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-and-fiscal-policy-coordination/eu-financial-assistance/which-eu-countries-have-received-assistance/financial-assistance-greece_en.

European Commission, *Structural Funds and Cohesion Fund 1994–1999,* http://aei.pitt.edu/1744/1/structure_funds_96_commentary.pdf.

European Council, *Greece: the Third Economic Adjustment Programme*, https://www.consilium.europa.eu/en/policies/financial-assistance-eurozone-members/greece-programme/.

European Investment Bank, *Project List,* https://www.eib.org/en/projects/loans/index.htm?q=&sortColumn=loanParts.loanPartStatus.statusDate&sortDir=desc&pageNumber=0&itemPerPage=500&pageable=true&language=EN&defaultLanguage=EN&loanPartYearFrom=1959&loanPartYearTo=2019&orCountries.region=true&countries=GR&orCountries=true&orSectors=true.

European Parliament, *European Election Results 2019*, https://www.europarl.europa.eu/about-parliament/en/in-the-past/previous-elections.

European Parliament, *Results by National Party: 2019-2024*, https://europarl.europa.eu/election-results-2019/en/national-results/greece/2019-2024/.

European Stability Mechanism, *Debt Relied: "Real Savings for Greece",* https://www.esm.europa.eu/publications/safeguarding-euro/debt-relief-real-savings-greece#_ftnref8.

European Stability Mechanism, *Facsheet: Conclusion of ESM Programme for Greece*, https://www.esm.europa.eu/sites/default/files/greece_exit_factsheet.pdf.

European Stability Mechanism, *Greece Successfully Concludes ESM Programme,* https://www.esm.europa.eu/press-releases/greece-successfully-concludes-esm-programme.

European Stability Mechanism, *History*, https://www.esm.europa.eu/about-us/history.

European Stability Mechanism, *Shareholders*, https://www.esm.europa.eu/esm-governance#anc_shareholders.

European Union Regional Poicy, *Cohesion Policy 2007-12 Commentaries and official texts*, https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/official/regulation/pdf/2007/publications/guide2007_en.pdf.

European Union, *Legislation*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/HTML/?uri=OJ:L:1979:291:FULL&from=EN.

Eurostat, Database, https://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=gov_10dd_edpt1&lang=en.

Eurostat, General Goverment Gross Debt- Annual Data, https://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=teina225.

Eurostat, *Patent Statistics at Eurostat: Methods fot Regionalisation, Sector Allocation and Name Harmonisation*, https://ec.europa.eu/eurostat/documents/3859598/5916785/KS-RA-11-008-EN.PDF/ffe43370-8063-4e07-b77e-0319f1a79294?version=1.0.

Foreign Affairs, *I Brought the Euro to Greece*, https://www.foreignaffairs.com/articles/europe/i-brought-euro-greece.

Fulya Bayraktar, "Avrupa Birliğinin Bölgesel Kalkınma Politikası ve Bu Politikanın Aday Olarak Türkiye Açısından Anlam ve Önemi", *https://docplayer.biz.tr/1732176-.html*.

Gavin Thompson, "The European Financial Stabilisation Mechanism(EFSM)", *file:///C:/Users/User/Downloads/SN05973.pdf*.

George Georgiopoulos- Renee Maltezou, "Greek PM Outlines Tax Cuts in 2020, Promises Reforms", https://www.reuters.com/article/us-greece-pm-policy-speech/greek-pm-outlines-tax-cuts-in-2020-promises-reforms-idUSKCN1VS0CJ.

Graeme Wearden- Helena Smith, "Eurozone Reaches Deal on Second Greece Bailout After All-Night Talks", *https://www.theguardian.com/business/2012/feb/21/eurozone-reaches-second-greece-bailout-deal*.

Haber 7, *Yunanistan Ek Önlemler Almak Zorunda Kalabilir*, http://m.haber7.com/ekonomi/haber/486395-yunanistan-ek-onlem-almak-zorunda-kalabilir.

Helena Smith, "Alexis Tsipras may Call Early Election if his Syriza Party is Defeated", *https://www.theguardian.com/politics/2019/may/25/alexis-tsipras-may-call-early-election-if-his-syriza-party-is-defeated*.

Helena Smith, "Mitsotakis takes over as Greece's PM with Radical Change of Style", https://www.theguardian.com/world/2019/jul/08/kyriakos-mitsotakis-takes-over-greece-pm-new-democracy.

Helena Smith, "Tsipras Faces Fight to Stay in Power After EU Elections Mauling", *https://www.theguardian.com/world/2019/may/31/alexis-tspiras-syriza-struggle-votes-new-democracy-greece-election*.

Hellenic Parliament, *Selection Results*, https://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Ekloges/Eklogika-apotelesmata-New/#%CE%99%CE%A3%CE%A4.

Hellenic Republic Ministry of Interior, National Elections July 2019, https://ekloges.ypes.gr/current/v/home/en/parties/.

Hürriyet, *Başbakan Papandreu Ekonomi Sınavında*, http://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/genel-haberler/basbakan-papandreu-ekonomi-sinavinda_ID688426/.

Hürriyet, *Borç Sorunu İçin Gereken Yapılacak*, http://bigpara.hurriyet.com.tr/haberler/genel-haberler/borc-sorunu-icin-gereken-yapilacak_ID687589/.

Hürriyet, *Kamu Sağılacak İnek Değil*, https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/kamu-sagilacak-inek-degil-13986923.

Hürriyet, *Yunanistan'dan 9 Yıl Sonra İlk Kez 10 Yıllık Tahvil İhracı*, https://www.hurriyet.com.tr/ekonomi/yunanistandan-9-yil-sonra-ilk-kez-10-yillik-devlet-tahvili-ihraci-41139270.

International Monetary Fund, *Greece: Request for Stand-By Arrangement-Press Release; Staff Report; and Statement by the Executive Director for Greece*, https://www.imf.org/en/Publications/CR/Issues/2017/07/20/Greece-Request-for-Stand-By-Arrangement-Press-Release-Staff-Report-and-Statement-by-the-45110.

İktisadi Kalkınma Vakfı, *15-21 Şubat 2012*, https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/ikv_e-bulten_15-21_subat_2012.pdf.

İktisadi Kalkınma Vakfı, *AB Genişleme Politikası,* https://www.ikv.org.tr/icerik_print.asp?id=32.

İktisadi Kalkınma Vakfı, *Avrupa Birliği ve IMF Yunanistan'a Sağlanacak Yardım Paketi Üzerinde Anlaşmaya Vardı*, https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/avrupa_birligi_ve_imf_yunanistana_saglanacak_yardim_paketi_uzerinde_anlasmaya_vardi.pdf.

İktisadi Kalkınma Vakfı, *Modern Bir Yunanistan Trajedisi,* https://esozluk.ikv.org.tr/?ust_id=5&id=524.

İktisadi Kalkınma Vakfı, *Yunanistan Başbakanı Tsipras AB Liderleriyle Görüştü*, https://www.ikv.org.tr/ikv.asp?ust_id=694&id=754.

James Meadway, "Greece: A Deal Approaching?", *https://www.counterfire.org/articles/analysis/17667-greece-a-deal-approaching*.

Jeromin Zettelmeyer, "The Eurogroup on Greece: Debt Relief with a Fiscal Straitjacket", *https://www.piie.com/blogs/realtime-economic-issues-watch/eurogroup-greece-debt-relief-fiscal-straitjacket*.

Konstantinos Koutsantonis, "PASOK's Failures: Economy, Populism and Greece's Public İmage", *file:///C:/Users/User/Downloads/PASOKs_Failures_Economy_Populism_and_Gre.pdf*.

Korkut Boratav, "Yunanistan Nasıl Çökertildi?", *https://www.birgun.net/haber/yunanistan-nasil-cokertildi-81018*.

Lefteris Papadimas- George Georgiopoulos, "Greece İmposes Capital Controls as Crisis Deepens", *https://www.reuters.com/article/us-eurozone-greece/greece-imposes-capitalcontrols-as-crisis-deepens-idUSKBN0P40EO20150628*.

Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities, *Comission Opinion on Greek Application for Membership of the European Communities (29 January 1976),* https://www.cvce.eu/content/publication/1999/1/1/add5c5dd-118f-412d-bf8a-277a9fc1f239/publishable_en.pdf.

Matthew Johnston, "Understanding the Downfall of Greece's Economy", *https://www.investopedia.com/articles/investing/070115/understanding-downfall-greeces-economy.asp*.

Mohamed El-Erian, "Greek Debt: IMF and EU's Quick Fix isn't Enough", *https://www.theguardian.com/world/2017/jun/22/greek-debt-imf-eu-bailout*.

Murat Kavalalı, "Avrupa Birliği'nin Genişleme Süreci:AB'nin Beşinci Genişlemesine İlişkin Katılım Antlaşmalarında Yer Alan Geçiş Düzenlemeleri", *http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Avrupa_Birliginin_Genisleme_Sureci_ABnin_Besinci_Genislemesine_Iliskin_Katilim_Antlasmalarinda_Yer_Alan_Gecis_Duzenlemeleri.pdf*.

NTV, *Yanis Varoufakis İstifa Etti*, https://www.ntv.com.tr/galeri/ekonomi/yanis-varoufakis-istifa-etti,3MOc3eBY3ky8n6ecyTpSRA.

OECD, *OECD Economic Surveys: Greece*, http://docs.glotta.ntua.gr/International/OECD/1009151etemp.pdf.

Official Journal of the European Union, *Council Decision of 16 February 2010 giving notice to Greece to Take Measures fort he Deficit Reduction Judget Necessary in Order to Remedy the Situation of Excessive Defict*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32010D0182&from=EN.

Official Journal of the European Union, *Council Decision of 27 April 2009 on the Existence of an Excessive Deficit in Greece*, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32009D0415&from=EN.

P. Spiegel- S. Donnan, "IMF Criticises Greece Bailout Deal with EU", *https://www.ft.com/content/444a0bc8-2a46-11e5-8613-e7aedbb7bdb7*.

Philip Chrysopoulos, "May 29, 1979: Greece Sings Accession to the European Economic Community", *https://greece.greekreporter.com/2017/05/29/may-29-1979-greece-signs-accession-to-the-european-economic-community/*.

Renee Maltezou- James Mackenzie, "Tsipras Set to Expel SYRIZA Rebels", *https://www.ekathimerini.com/199400/article/ekathimerini/news/tsipras-set-to-expel-syriza-rebels*.

Reuters, *Factbox: The Euro Zone's ESM Permanent Bailout Fund,* https://uk.reuters.com/article/us-eurozone-esm/factbox-the-euro-zones-esm-permanent-bailout-fund-idUKTRE72O2OW20110325.

Robert Stevens, "Tsipras Rushes to Reassure EU Banks on Greek Debt", *https://www.wsws.org/en/articles/2015/02/02/gree-f02.html*.

Sandy Dall'Erba, "European Regional Development Policies: History and Current Issues", *http://aei.pitt.edu/2030/1/dallerba2.pdf*.

Sema Gençay Çapanoğlu, "Yunanistan Ekonomisi İstikrar Yolunda: Aşırı Açık Prosedürü'ne Son", *https://bulten.ikv.org.tr/?ust_id=8122&id=8130*.

Serap Durusoy- Zeynep Beyhan, "Küresel Kapitalizmin Arka Yüzü: Euro Birliği Resesyonu ve Çıkış Arayışları", *http://akademi.osiad.org.tr/wp-content/uploads/2016/05/OS%C4%B0AD-AKADEM%C4%B0-RAPOR.pdf*.

Statista, *Greece: Real Gross Domestic Product (GDP) Growth Rate From 2009 to 2021*, https://www.statista.com/statistics/263605/gross-domestic-product-gdp-growth-rate-in-greece/.

Statista, *Greece: Unemployment Rate From 1999 to 2019*, https://www.statista.com/statistics/263698/unemployment-rate-in-greece/.

T.C. Avrupa Birliği Bakanlığı, *Avrupa 2020 Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme Stratejisine İlişkin Bilgi Notu*, https://www.ab.gov.tr/siteimages/resimler/Avrupa%202020%20Stratejisi.pdf.

T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği, *Avrupa Birliği'nde Küresel Finansal Krize Karşı Alınan Önlemler ve Birliğin Rekabet Gücünün Arttırılmasına Yönelik Girişimler: "Euro Rekabet Paktı"*, https://www.ab.gov.tr/files/EMPB/euro_plus_pact.pdf.

T.C. Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, *Avrupa Birliği Ortak Balıkçılık Politikası (OBP),* https://www.tarimorman.gov.tr/ABDGM/Belgeler/ABDGM-BROSURLER/OBP%20BRO%C5%9E%C3%9CR.pdf.

Thanos Skouras, "On a Low- Competitiveness Country Joining the Eurozone: Are There Lessons From Greece?", *https://www.europeanbusinessreview.eu/page.asp?pid=3121*.

Transform Europe, *Greek Government Programme*, https://www.transform-network.net/en/focus/overview/article/greece-decides-2015/what-the-syriza-government-will-do-1/.

Yannis Stournaras, "Turning the Corner: Greece's Third Programme", *https://www.esm.europa.eu/publications/safeguarding-euro/turning-corner-greece-third-programme*.

Zita De Pooter, "Negotiation Processes: EU Negotiation Toward the Greek Bailout in the Context of the Boundaries of the Legal Framework", *http://www.gnovisjournal.org/2011/04/04/negotiation-processes-eu-negotiations-toward-the-greek-bailout/*.